

ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ –
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Α΄ ΤΟΜΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ξιφάρη Δήμητρα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Από το έτος 2019-2020 καθιερώθηκε η συνεξέταση του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στις Πανελλαδικές εξετάσεις της Γ' Τάξης των Γενικών Λυκείων. Η εξέλιξη αυτή καθιστά αδήριτη τη συστηματική προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην πρόκληση που δημιουργεί η εξέτασή τους σε κείμενα μη λογοτεχνικά όπως για παράδειγμα άρθρα, πολυτροπικά κείμενα, εικόνες, διαγράμματα και σε λογοτεχνικό κείμενο ποίημα ή πεζό. Το βιβλίο περιλαμβάνει:

- ✓ Θεωρία για την Νεοελληνική γλώσσα και τη Λογοτεχνία, όπου με εύληπτο τρόπο εξηγούνται έννοιες που είναι απαραίτητες για την κάλυψη ερωτήσεων θεωρίας και του ερμηνευτικού σχολίου στη λογοτεχνία.
- ✓ Κριτήρια αξιολόγησης σύμφωνα με τις οδηγίες για την διδασκαλία και εξέταση του μαθήματος από την Τράπεζα Θεμάτων της Γ' Λυκείου και απαντημένα κριτήρια προς μελέτη.
- ✓ Κριτήρια αξιολόγησης για εξάσκηση των μαθητών.

Στόχος του βιβλίου είναι να αποτελέσει ένα πολύτιμο βοήθημα για την προετοιμασία των υποψηφίων και ένα χρηστικό εργαλείο για τους συναδέλφους που διδάσκουν το μάθημα.

Ο τρόπος αξιολόγησης των μαθητών/ μαθητριών αφορά:

1. Τρίωρη ενιαία εξέταση σε δυο μη λογοτεχνικά και ένα λογοτεχνικό κείμενο που μπορεί να συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα.
2. Δίνονται τέσσερα θέματα που έχουν την ακόλουθη βαθμολογία:
 - ✓ Θέμα Α (περίληψη σε ένα από τα δυο μη λογοτεχνικά κείμενα) 20 μονάδες
 - ✓ Θέμα Β (3 ερωτήσεις και για τα δυο μη λογοτεχνικά κείμενα) 35 μονάδες
 - ✓ Θέμα Γ (λογοτεχνία- 1 ερώτηση για το λογοτεχνικό) 15 μονάδες
 - ✓ Θέμα Δ (παραγωγή λόγου με αναφορές στα δυο μη λογοτεχνικά κείμενα) 30 μονάδες.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ		5
ΠΕΙΘΩ		12
	-ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΑ	15
	-ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΤΗ	24
	-ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ	25
	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΘΕΩΡΙΑΣ	28
ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ		33
ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ		36
ΤΙΤΛΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ		46
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ		49
ΤΡΟΠΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ) ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ - ΠΡΟΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ		54
ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ – ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ		58
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ		62
STUDY4EXAMS		70
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ		73
ΕΝΟΤΗΤΑ:		94
	ΑΜΕΣΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	102
	ΠΑΙΔΕΙΑ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	103
	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ	108
	ΕΥΤΥΧΙΑ	109
	ΦΙΛΙΑ – ΠΑΡΕΕΣ	110
	Η ΜΟΝΑΞΙΑ ΣΗΜΕΡΑ	112
	ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ	113
	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ	114
	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	115
	ΡΟΛΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	116
	ΦΙΛΑΘΛΟ ΠΝΕΥΜΑ	118
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΠΛΑΝΗΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	120
	ΜΗ ΣΤΕΡΕΙΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥΣ	124
	ΑΠΕΤΥΧΑ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ	128
	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	132
	ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΟΙ ΦΙΛΟΙ	136
	ΟΙ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟΙ	141
	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	145
	ΕΥΤΥΧΙΑ	150
	ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ	154
	ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗΣ	158

	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	163
	ΦΙΛΑΘΛΟ ΠΝΕΥΜΑ	167
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ		171
	ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΕΥΤΥΧΙΑΣ	172
	ΜΟΝΑΞΙΑ	177
	ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ FACEBOOK	182
	ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ	187
	ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ	191
	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ	196
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ		201
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΕΙΘΩ		239
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		246

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Εξέταση στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Στο μάθημα «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» στη Γ΄ τάξη Ημερησίου Γενικού Λυκείου και στη Γ΄ και Δ΄ τάξη Εσπερινού Γενικού οι μαθητές και οι μαθήτριες αξιολογούνται σε ενιαία τρίωρη εξέταση στην κατανόηση και παραγωγή λόγου.

Δίνονται στις μαθήτριες και τους μαθητές δύο ή τρία μη διδαγμένα κείμενα, συνολικής έκτασης έως τρεις σελίδες, ένα εκ των οποίων είναι λογοτεχνικό, σε ολοκληρωμένη ή αποσπασματική μορφή, (ποίηση, διήγημα, μυθιστόρημα ή θεατρικό έργο)· τα υπόλοιπα κείμενα μπορεί να είναι σε ολοκληρωμένη, ελαφρώς διασκευασμένη ή αποσπασματική μορφή: δημοσιογραφικά άρθρα, συνεντεύξεις, κριτικές, δοκίμια, επιστημονικά κείμενα, αφίσες με λεζάντα, πληροφοριακά κείμενα με εικόνες, σκίτσα, πίνακες ή διαγράμματα κ.ά.), διαφορετικά μεταξύ τους ως προς το κειμενικό είδος, ώστε να αποτιμάται η αναγνωστική ικανότητα των μαθητών και μαθητριών σε ποικιλία κειμενικών ειδών. Τα κείμενα μπορούν να συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια.

Για τα κείμενα αυτά τίθενται τέσσερα συνολικά θέματα (θέμα Α 20 μονάδες θέμα Β 35 μονάδες, θέμα Γ 15 μονάδες, θέμα Δ 30 μονάδες) μέσω των οποίων αποτιμάται η ικανότητα των μαθητών/τριών να κατανοούν το περιεχόμενο των κειμένων, να ερμηνεύουν και να αξιολογούν στάσεις, αξίες, ιδέες κ.ά. βασιζόμενοι/ες σε στοιχεία των κειμένων, καθώς επίσης να παράγουν ερμηνευτικό και κριτικό λόγο. Τα θέματα προτείνεται να είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και να τίθενται περιορισμοί στην έκταση των απαντήσεων (όπου χρειάζεται). Το νοηματικό περιεχόμενο των μη λογοτεχνικών κειμένων πρέπει να είναι συναφές με κάποιον ή κάποιους από τους θεματικούς άξονες που προσδιορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Το **πρώτο θέμα** σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη συνοπτική νοηματική απόδοση από τους μαθητές και τις μαθήτριες μέρους ενός κειμένου ή τη συνοπτική απόδοση των απόψεων που διατυπώνονται σε ένα κείμενο για κάποιο ζήτημα.

Το πρώτο θέμα βαθμολογείται με 20 μονάδες.

Για τον τρόπο αξιολόγησης του μαθήματος διευκρινίζουμε τα εξής:

1. Για τη «συνοπτική νοηματική απόδοση» (το πρώτο θέμα κατά τον «τρόπο εξέτασης...»)) επισημαίνονται τα εξής:

α) Ζητείται από τους μαθητές να αποδώσουν περιληπτικά μέρος του κειμένου ή να παρουσιάσουν συνοπτικά συγκεκριμένες απόψεις του/της συγγραφέα.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις:

- α. «Να παρουσιάσετε συνοπτικά, σε 70 λέξεις, το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του κειμένου».

- β. «Να παρουσιάσετε περιληπτικά τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με την ευθύνη της Πολιτείας για την έξαρση του φαινομένου». (60-80 λέξεις)

- γ. «Ποιοι είναι οι λόγοι/ποιοι παράγοντες συμβάλλουν/ποια είναι τα αποτελέσματα/ποιες είναι οι μορφές του φαινομένου σύμφωνα με τον συγγραφέα/το κείμενο; Να απαντήσετε συνοπτικά (σε 70 λέξεις περίπου) βασιζόμενοι π.χ. στις τρεις τελευταίες παραγράφους».

- δ. «Να αποδώσετε με λίγα λόγια (70 -80 λέξεις) το περιεχόμενο της επιστολής, χωρίς δικά σας σχόλια».

- ε. «Να αποδώσετε περιληπτικά το Κείμενο Ι (σε 70-80 λέξεις)».

β. Τα ερωτήματα που τίθενται στο πρώτο θέμα καλούν τους μαθητές και τις μαθήτριες να εντοπίσουν τις σχετικές πληροφορίες στο κείμενο, να τις παραφράσουν και να τις παρουσιάσουν συνοπτικά. Γι' αυτό οι ερωτήσεις πρέπει να είναι πληροφοριακές.

Περίληψη είναι η απόδοση του νοήματος ενός κειμένου με τρόπο σύντομο και περιεκτικό. Στόχος της είναι να αποδοθούν τα σημαντικότερα σημεία του αρχικού κειμένου σε ένα νέο κείμενο, ενιαίο και οργανωμένο, το οποίο αν και αποτελεί προσωπική δημιουργία, θα πρέπει να σέβεται το πνεύμα του πρωτότυπου, ακολουθώντας τον συλλογισμό του δημιουργού.

Τύποι περίληψης

Απλή πύκνωση (όλου ή μέρους του κειμένου): Ο μαθητής αποδίδει περιληπτικά όλο ή μέρος του κειμένου με συγκεκριμένο όριο λέξεων.

Περίληψη με εστίαση: Ο μαθητής καλείται να αποδώσει περιληπτικά τις απόψεις που διατυπώνονται στο κείμενο από τον συγγραφέα μόνο για ένα συγκεκριμένο ζήτημα (π.χ. τα αίτια της εφηβικής βίας)

Διάκριση ως προς τη σχέση της περίληψης με το αρχικό κείμενο:

α. Περίληψη που ακολουθεί πιστά το αρχικό κείμενο (απλή πύκνωση / μη εστιασμένη)

Ο συντάκτης της:

- δεν προτάσσει καμία αναφορά, ούτε στο συγγραφέα, ούτε στο θεματικό κέντρο,
- ακολουθεί το ύφος και το λεξιλόγιό του,
- δεν γίνεται αντιγραφή του κειμένου,
- πρέπει να θυμίζει το αρχικό κείμενο, χωρίς σχολιασμό.

β. Περίληψη που παρουσιάζει το αρχικό κείμενο (πληροφοριακή / εστιασμένη περίληψη)

Ο συντάκτης της:

- καλείται να πληροφορήσει ως συγκεκριμένος πομπός (διαφορετικός από το συγγραφέα), τους δέκτες, για συγκεκριμένο σκοπό,
- γίνεται χρήση νέου λεξιλογίου,
- επισημαίνει το θέμα του αποσπάσματος και όχι όλου του κειμένου ,εφόσον είναι εστιασμένη ή και ενημερώνει για τη βασική του θέση.
- παρουσιάζει το περιεχόμενο και τις επιμέρους ιδέες ,χωρίς σχολιασμό.

Βασικές παράμετροι

- Η περίληψη ακολουθεί ένα τυπικό, συνήθως, ύφος με τριτοπρόσωπη οπτική γωνία και πλάγιο λόγο.
- Ακρίβεια στις λεξικές επιλογές.
- Περιορισμός στις περιόδους από δυο έως τέσσερις.

Πορεία σύνθεσης μιας περίληψης:

1. Κάνουμε προσεκτική ανάγνωση ολόκληρου του κειμένου που μας δόθηκε και προσπαθούμε να κατανοήσουμε το θεματικό/νοηματικό του κέντρο, διότι αυτό μπορεί να αποτελέσει στη συνέχεια ακόμη και τη θεματική περίοδο της περίληψής μας. **ΑΝ όμως είναι ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΗ δεν καταγράφουμε το θεματικό κέντρο όλου του κειμένου αλλά ξεκινούμε από αυτό που ζητά η εκφώνηση του θέματος Α** και παραθέτουμε τις πληροφορίες των παραγράφων ή τα αποτελέσματα μιας έρευνας ή τα αίτια ενός φαινομένου. Στο εισαγωγικό τμήμα του περιληπτικού κειμένου, δηλαδή στην πρώτη περίοδο, προτάσσουμε το κεντρικό θέμα – νοηματικό κέντρο του αρχικού κειμένου (π.χ. *Ο συγγραφέας στο άρθρο του αυτό αναφέρεται στο φαινόμενο...*). Στις σύντομες, όμως, περιλήψεις και ειδικά σε εκείνες που αφορούν περίληψη αποσπάσματος ή εστίαση σε συγκεκριμένες θέσεις του κειμενογράφου, η εναρκτήρια πρόταση περιλαμβάνει μόνο το θέμα και την οπτική γωνία του. Στις σύντομες περιλήψεις προκρίνεται ο τρόπος έναρξης της περίληψης που παραλείπει την αναφορά στο όνομα του συγγραφέα.

2. Εντοπισμός των σημείων που θα πρέπει να αποδοθούν περιληπτικά και στην συνέχεια συνοπτική απόδοσή τους ΣΤΟ ΟΡΙΟ των ΛΕΞΕΩΝ που έχει προσδιοριστεί από την εκφώνηση.

3. Αφού ολοκληρωθεί η περιληπτική απόδοση του αρχικού κειμένου, συγκρίνουμε το πρωτότυπο κείμενο με το περιληπτικό, για να βεβαιωθούμε ότι δεν παραλείφθηκε καμία σημαντική ιδέα – πληροφορία. Ταυτόχρονα ελέγχουμε σχολαστικά το περιληπτικό κείμενο ως προς τη συντακτική και γραμματική του ορθότητα, αλλά και ως προς την αρχιτεκτονική δομή του λόγου του.

Βασικές τεχνικές

- Μετατρέπουμε τα ρήματα σε μετοχές
- Αντικαθιστούμε με συνώνυμα
- Συμπύσσουμε στην ίδια περίοδο νοήματα δύο ή περισσότερων παραγράφων, στις οποίες παρατηρείται συνάφεια ως προς το περιεχόμενο, μέσω δευτερευουσών προτάσεων.
- Χρησιμοποιούμε με μέτρο διαρθρωτικές φράσεις ή λέξεις.

Γενικές οδηγίες

- Αποφυγή γενίκευσης και υπερβολικής αφαίρεσης
- Αποφυγή χρήσης αυτούσιων λέξεων/ φράσεων του κειμένου, παρά μόνο εάν είναι απαραίτητο.
- Καταγραφή συλλογιστικής του πορείας του συγγραφέα με -όσο το δυνατό- αντικειμενικό τρόπο, χωρίς σχολιασμό ή προσθήκες.
- Παράλειψη επεξηγήσεων, λεπτομερειών, παραδειγμάτων, στατιστικά στοιχεία, σχολιαστικών σημείων στίξης, σχημάτων λόγου, ερωτήσεων, αναφορών του συγγραφέα σε λόγια άλλων.
- Μετατροπή των μεταφορών σε κυριολεξίες ή παράλειψη αυτών.
- Αποφυγή μίμησης ύφους του συγγραφέα.
- Επιδίωξη ορθής δομής: ενότητα λόγου, αλληλουχία νοημάτων, συνοχή κειμένου.

Έλεγχος της περίληψης

Μορφικά	• Εξασφαλίζεται η γραμματική ορθότητα;
---------	--

	• Τηρείται ορθά η στίξη;
	• Είναι σαφής και ακριβόλογη η διατύπωση των ιδεών του αρχικού κειμένου;
	• Είναι μορφικά επιμελημένο το κειμενίδιο;
Δομικά	• Επιτυγχάνεται συνοχή και συνεκτικότητα;
	• Ακολουθείται ο τρόπος οργάνωσης και η σειρά έκθεσης των ιδεών του αρχικού κειμένου;
	• Οι διαρθρωτικές – συνδετικές λέξεις απεικονίζουν τις λογικές σχέσεις των πληροφοριών του αρχικού κειμένου;
Νοηματικά	• Αξιοποιήθηκαν οι βαρύνουσες πληροφορίες ή κάποιες ασήμαντες;
	• Αποφεύχθηκε η αυτούσια αναπαραγωγή λέξεων του αρχικού κειμένου;
	• Διαγράφηκε με καθαρότητα το θέμα του κειμένου και η θέση του συγγραφέα;
	• Αποφεύχθηκαν υποκειμενικά σχόλια και αξιολογικές κρίσεις;
	• Τηρήθηκε το όριο των λέξεων;

Κατάλογος χρήσιμων ρημάτων

Για την αρχή της περίληψης	Για τον κύριο κορμό της περίληψης	Για το καταληκτικό μέρος της περίληψης
πραγματεύεται	αναλύει	συμπεραίνει
εξετάζει	διερευνά	καταλήγει
προσεγγίζει	ανατέμνει	συνοψίζει
θίγει	διευκρινίζει	προτείνει
αναφέρεται	εξηγεί	ανακεφαλαιώνει
παρουσιάζει	προσθέτει	διαπιστώνει
εκθέτει	αντικρούει	αναγνωρίζει
αναδεικνύει	συμφωνεί	επικροτεί
προβάλλει	διασαφηνίζει	πιστοποιεί
προβληματίζεται	αιτιολογεί	εισηγείται
επισημαίνει	διακρίνει	αντιπροτείνει
καταγράφει	εντοπίζει	καταφάσκει

νέο φροντιστήριο

αποδέχεται	μνημονεύει	αποφαίνεται
υπογραμμίζει	καθορίζει	τελειώνει
εισηγείται	επιχειρηματολογεί	εξαντλεί το θέμα
υποστηρίζει	αξιολογεί	διερωτάται
διατυπώνει τη γνώμη	αποτιμά	απολογείται
δηλώνει	τεκμηριώνει	εύχεται
παραθέτει	συμπληρώνει	κλείνοντας παρατηρεί
ασχολείται	αντιπαραβάλλει	ολοκληρώνει
αναπτύσσει	αντιτείνει	επιστεγάζει

Παραδείγματα πανελλαδικών εξετάσεων

Θέμα 2020

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το γιατρικό της αμόλυντης λογοτεχνίας Το διάβασμα είναι μια από τις πιο μοναχικές τέχνες. Προσωπικά το θεωρώ μία δημιουργική ενασχόληση. Να μπορείς να συγκεντρώνεσαι πάνω σε ένα κείμενο, να το αφουγκράζεσαι αλλά και να το κάνεις δικό σου. Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά.

Έφηβος, όταν αρρώσταينا, καθόμουν στο σπίτι και αποτελείωνα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα. Μάλιστα μια φορά «ανέβασα πυρετό» παραπάνω, για να τελειώσω το «Ανθρώπινο κτήνος» του Ζολά – το θυμάμαι ακόμη.

Στα κοινωνικά δίκτυα πολλοί αναφέρουν ότι δεν μπορούν να συγκεντρωθούν σε ένα βιβλίο. Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο.

Τώρα, περισσότερο από ποτέ, αναζητώ την ουσία της ανάγνωσης. Αυτή η ουσιαστική ανάγνωση δεν έχει ανάγκη καμιάς επίδειξης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν ασκώ πρωταθλητισμό ανάγνωσης ούτε διεκδικώ τον τίτλο του εκλεκτού αναγνώστη. Επανέρχομαι στην εφηβεία μου, χάνομαι μέσα στο κείμενο και ας είναι ό,τι θέλει.

Κρατώντας το βιβλίο στο χέρι αισθάνομαι μια τρυφερότητα, μια σιγουριά, λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου. Δεν βιάζομαι να αποτελειώσω πολλά βιβλία. Οι ώρες του διαβάσματος είναι διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας που τείνουν να ενοποιηθούν σε έναν αλλόκοτο χωροχρόνο.

Αφοσιώνομαι στο κείμενο. Αν στην εφηβεία μου έκλεβα χρόνο για διάβασμα, τώρα –τι ειρωνεία!– ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται.

Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρεύουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυντη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας οπλίζουν με κουράγιο.

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης είναι συγγραφέας. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

Θέμα Α

Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους η λογοτεχνική ανάγνωση συνιστά λυτρωτική απόλαυση για τον συγγραφέα στο Κείμενο 1 (60-70 λέξεις).

Απάντηση

Σύμφωνα με τον συντάκτη η τέχνη του διαβάσματος συνιστά αυτόβουλη ενέργεια, αποτελώντας για τον ίδιο ευεργετική ενασχόληση σε περιόδους εφηβικών ασθενειών και δεν επιζητούσε την αυτοπροβολή του. Μάλιστα, η ανάγνωση τού προκαλούσε την αγωνία της ολοκλήρωσης καθώς και αισθήματα στοργής, αυτοπεποίθησης και νοητής επικοινωνίας με τους συγγραφείς. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η λογοτεχνία αναπτερώνει ψυχικά, παρέχοντάς θάρρος στον αναγνώστη.

Θέμα 2021

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Τι περιμένουν τελικά από τις σπουδές τους, ποιες οι σκέψεις, οι επιθυμίες, τα όνειρα και οι απόψεις τελειοφοίτων; «Όταν με ρωτούν με τι θέλω να ασχοληθώ, δεν έχω ποτέ κάποιο συγκεκριμένο επάγγελμα στο μυαλό μου. Θέλω μια δουλειά δημιουργική, ένα εργασιακό περιβάλλον που θα μου επιτρέπει να εξελίσσομαι ως άνθρωπος, να ταξιδεύω, να διευρύνω τους ορίζοντές μου, να υπερασπίζομαι τα δικαιώματα όλων των πλασμάτων και να βάλω και εγώ το λιθαράκι μου στη δόμηση μιας κοινωνίας ισότητας» λέει η Τάνια από το 1ο Γενικό Λύκειο Χανίων. «Από τη μια πλευρά θα ήθελα να αφήσω τη ζωή μου να με οδηγήσει και από την άλλη, ζώντας σε μια χώρα χωρίς σίγουρη επαγγελματική αποκατάσταση, τίποτα δεν είναι βέβαιο. Θα ήθελα να έχω την ευκαιρία να ασχοληθώ πραγματικά με την έρευνα και να ταξιδέψω στο εξωτερικό, όχι για μόνιμη εγκατάσταση. Θα ήθελα να προσφέρω μέσα από το επάγγελμά μου στην κοινωνία, να ξεπληρώσω όλα αυτά που μου πρόσφερε η Ελλάδα, όσο πληγωμένη και αν είναι, και οι άνθρωποι που με μεγάλωσαν και με δίδαξαν» επισημαίνει η Αντωνία.

Όσο για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, λέει ο Σπύρος «πρέπει να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής πορείας, και μάλιστα θα πρέπει να εντάσσεται στο σχολικό πρόγραμμα από το Γυμνάσιο. Όσον αφορά την κοινωνία, το πρόβλημα που παρουσιάζεται λόγω του ελλειπούς επαγγελματικού προσανατολισμού είναι η προτίμηση δημοφιλών επαγγελμάτων και η αδιαφορία προς τα υπόλοιπα. Οι περισσότεροι μαθητές ακολουθούν την πεπατημένη, με αποτέλεσμα τον κορεσμό ορισμένων επαγγελμάτων και την αύξηση της ανεργίας». Ενώ η Αλεξάνδρα συνεχίζει λέγοντας ότι «ως τελειόφοιτοι, βλέποντας την αδυναμία ένταξης στην ελληνική αγορά εργασίας, νιώθουμε εγκλωβισμένοι σε μια χώρα επαγγελματικά υπανάπτυκτη, καθώς τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται και η ανάγκη για επιβίωση υπερβαίνει την ικανοποίηση προσδοκιών και ονείρων. Η αγορά εργασίας σε μεγάλο ποσοστό δεν προσφέρει επαγγελματική ανέλιξη, καταπιέζει τις ανεξάρτητες επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες. Λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της χώρας, πολλοί νέοι καταλήγουν να συμβιβάζονται με μη επιθυμητές θέσεις εργασίας ή να καταφεύγουν σε άλλες χώρες με περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες».

Θέμα Α

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της δεύτερης παραγράφου του Κειμένου 2 «Όσο για τον επαγγελματικό προσανατολισμό... με περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες» (60-70 λέξεις).

Απάντηση

Η δεύτερη παράγραφος του κειμένου εστιάζει στον προβληματισμό των νέων στην Ελλάδα για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και το εργασιακό τους μέλλον. Ειδικότερα, δύο μαθητές προτείνουν ο επαγγελματικός προσανατολισμός να ενταχθεί από νωρίς στο σχολείο, ενώ θεωρούν πως ο κοινωνικός ρατσισμός έναντι ορισμένων επαγγελμάτων εντείνει την ανεργία και την απογοήτευσή τους. Η οικονομική κρίση, τέλος, διαμορφώνει μια προβληματική αγορά εργασίας, οδηγώντας αρκετούς νέους στον επαγγελματικό συμβιβασμό ή στη φυγή προς το εξωτερικό.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Τον τελευταίο καιρό γίνεται εκτενής λόγος για τις ψυχολογικές επιπτώσεις στον διαρκώς θερμαινόμενο κόσμο μας. Είναι κοινή παραδοχή πως το μεταβαλλόμενο περιβάλλον απειλεί την ψυχική, κοινωνική και πνευματική μας ευεξία. Ολοένα και περισσότεροι ερευνητές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία μελετούν παραμέτρους της οικολογικής κρίσης, διερευνώντας πώς η ανθρώπινη συμπεριφορά, ατομική και συλλογική, συμβάλλει στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και αντίστροφα.

Γιατί είναι δύσκολο να αλλάξουμε τις συνήθειές μας, να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους για την οικολογική καταστροφή, έτσι ώστε να λειτουργήσουμε σωτήρια τόσο για εμάς όσο και για το περιβάλλον; Οι ειδικοί εστιάζουν στα φαινόμενα ατομικής ή συλλογικής άρνησης μπροστά στη συντελούμενη καταστροφή για να αναδείξουν ασυνείδητους μηχανισμούς κάτω από την «απάθεια». Η Λέρτζμαν, η οποία γεφύρωσε την ακαδημαϊκή έρευνα στην ψυχική υγεία με χειροπιαστές προτάσεις περί βιωσιμότητας, υποστηρίζει πως η κλιματική αλλαγή συνδέεται με ανεπεξέργαστο πένθος. Η κλιματική ψυχολόγος αντιτίθεται στον περίφημο «μύθο της απάθειας», σύμφωνα με τον οποίο «αδιαφορούμε ή αδρανούμε επειδή δε μας νοιάζει», εξηγώντας πως πίσω από την απάθεια κρύβεται μεγάλη αγωνία, η οποία πυροδοτεί ασυνείδητους αμυντικούς μηχανισμούς, με αποτέλεσμα την άρνηση, την παράλυση, την αδυναμία ανάληψης δράσης ... σαν να πρόκειται για κάτι που δεν θα συμβεί ποτέ σε εμάς.

(Επαναληπτικές Πανελλήνιες 2022)

Να αποδώσετε συνοπτικά σε ένα δικό σας κείμενο 70-80 λέξεων τις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 («Τον τελευταίο καιρό... ποτέ σε εμάς»).

Η περιβαλλοντική κρίση είναι αλληλένδετη με την ανθρώπινη συμπεριφορά ωστόσο η αλλαγή των ανθρώπινων συνθηκών με στόχο την αποσόβησή της αποτελεί μια επίσης σημαντική δυσκολία. Ειδικότερα η περιβαλλοντική κρίση επηρεάζει τον άνθρωπο ως ολότητα με έμφαση όμως στην ψυχική του υγεία. Ωστόσο και η ανθρώπινη συμπεριφορά επιδρά δραματικά στην κρίση αυτή. Η ευεργετική λύση της αλλαγής συνθηκών του σύγχρονου ανθρώπου δυσχεραίνεται, σύμφωνα με κλιματική ψυχολόγο, λόγω μιας φαινομενικής αδιαφορίας και συνακόλουθης αδράνειάς του κάτω από την οποία όμως λανθάνει το άγχος του

ΠΕΙΘΩ

Τρόποι πειθούς:

- επίκληση στη λογική (αφορά το μήνυμα)
- επίκληση στο συναίσθημα (αφορά τον δέκτη)
 - ❖ επίκληση στην αυθεντία
 - ❖ επίκληση στο ήθος του πομπού (αφορούν τον πομπό)
 - ❖ επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΙΕΠ: δεν απαιτείται οι μαθητές και οι μαθήτριες να κάνουν λόγο για τρόπους και για μέσα πειθούς (ανακαλώντας τυπικά τη σχετική ορολογία), αλλά να αποδείξουν πώς ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επιχειρήματα, στατιστικές, μελέτες, παραδείγματα, απόψεις ειδικών, περιγραφή και αφήγηση γεγονότων ή/και κατάλληλες γλωσσικές επιλογές, προκειμένου να πληροφορήσει/ να συγκινήσει/ να προβληματίσει/ να διαμαρτυρηθεί κ.ά. **Με λίγα λόγια η θεωρία της πειθούς έχει συσχετιστεί και με την προθετικότητα του συντάκτη του κειμένου.**

Σημείο ενδιαφέροντος

ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Σύμφωνα με τις οδηγίες του Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, δεν ζητείται απλή αναφορά ορολογίας, αλλά απόδειξη του τρόπου με τον οποίο ο συγγραφέας επιτυγχάνει τον στόχο του.

Τι είναι η πρόθεση;

Η πρόθεση είναι ο επικοινωνιακός στόχος του συγγραφέα.

Μπορεί να επιδιώκει:

- να ενημερώσει
- να πείσει
- να προβληματίσει
- να ευαισθητοποιήσει
- να καταγγείλει
- να διαφωτίσει
- να εξηγήσει
- να τέρψει

Πώς εντοπίζουμε την πρόθεση;

Εξετάζουμε:

- Το θέμα του κειμένου
- Το είδος λόγου
- Το κοινό
- Την επικοινωνιακή περίσταση
- Το ύφος
- Τις γλωσσικές επιλογές

Γλωσσικές επιλογές που φανερώνουν πρόθεση

Εντοπίζονται:

- Στη λειτουργία της γλώσσας (αναφορική / συγκινησιακή)
- Στο λεξιλόγιο (ειδικό / καθημερινό)
- Στα σχήματα λόγου
- Στα ρηματικά πρόσωπα
- Στις εγκλίσεις (οριστική, υποτακτική, προστακτική)
- Στη δεοντική έκφραση («πρέπει», «οφείλουμε»)
- Στη στίξη
- Στην ενεργητική / παθητική σύνταξη
- Στην ονοματοποίηση

Όλες οι επιλογές συνδέονται με:

- το ύφος
- το μήνυμα
- την πειστικότητα

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Ο συγγραφέας επιδιώκει να ...

Για να πετύχει τον στόχο του χρησιμοποιεί ...

Τα στοιχεία αυτά λειτουργούν ...

Έτσι επιτυγχάνει να ...

Γλωσσικές επιλογές συντάκτη

Για την ενίσχυση της πειστικότητας; Επίκληση στη λογική με επιχειρήματα, επίκληση στην αυθεντία, αναφορική γλώσσα, γ ρηματικό πρόσωπο, υποτακτική σύνδεση προτάσεων, παθητική σύνταξη, ειδικό λεξιλόγιο.

Για την ενίσχυση της ορθότητας του λόγου: Επίκληση στη λογική με επιχειρήματα ή τεκμήρια, επίκληση στην αυθεντία, αναφορική λειτουργία της γλώσσας, γ ρηματικό πρόσωπο, υποτακτική σύνδεση προτάσεων, ειδικό λεξιλόγιο, οριστική έγκλιση, επιστημική τροπικότητα ρημάτων.

Για την ευαισθητοποίηση του δέκτη: Επίκληση στο συναίσθημα με περιγραφή, αφήγηση, ρητορικά ερωτήματα, συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, ποιητική γλώσσα, χιούμορ, ειρωνεία

α και β ρηματικό πρόσωπο, προστακτική ή υποτακτική έγκλιση, σημεία στίξης που δηλώνουν συναισθήματα, ευθύς λόγος, προφορικότητα λόγου, ασύνδετο σχήμα.

Για την πληροφόρηση του δέκτη: Αναφορική λειτουργία της γλώσσας, γ ρηματικό πρόσωπο, ειδικό λεξιλόγιο, οριστική έγκλιση, επιστημική τροπικότητα .

Για βεβαιωτικό χαρακτήρα: Οριστική έγκλιση (δηλώνει το βέβαιο, το πραγματικό), χρήση λέξεων που δηλώνουν βεβαιότητα, γ ρηματικό πρόσωπο, χρήση επανάληψης, επιστημική τροπικότητα ρημάτων, γενικές αλήθειες .

Για πιθανολογικό χαρακτήρα: Υποτακτική έγκλιση, δυνητική οριστική, χρήση πιθανολογικών εκφράσεων, χρήση ερωτημάτων που δηλώνουν απορία, επιστημική τροπικότητα των ρημάτων που δηλώνουν απορία, λέξεις που δηλώνουν προϋπόθεση.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

Με την επίκληση στη λογική επιχειρείται να προβληματιστεί, να πεισθεί λογικά ο δέκτης

Γι' αυτό το σκοπό ο ομιλητής χρησιμοποιεί ως **μέσα πειθούς τα επιχειρήματα και τα τεκμήρια.**

❖ **Επιχείρημα** είναι ένα σύνολο λογικών προτάσεων – κρίσεων (προκειμένες), από τις οποίες προκύπτει ένα λογικό συμπέρασμα για τη στήριξη ή ανατροπή μιας θέσης.. **Μια τυπική μορφή ενός επιχειρήματος είναι οι προκειμένες** (προτάσεις, κρίσεις, υποθέσεις, ρητορικά ερωτήματα) **και το συμπέρασμα.** Προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κοινών όρων στις προκειμένες.

Δομή επιχειρήματος (σε επίπεδο παραγράφου):

- *Θεματική περίοδος → θέση*
- *Ανάλυση / σχόλια → αιτιολόγηση*
- *Κατακλείδα → συμπέρασμα*

Επιχείρημα:

-Ο εθελοντισμός συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της κοινωνίας, καθώς ενισχύει την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων. (1^η προκειμένη)

- Όταν οι πολίτες προσφέρουν χρόνο και προσπάθεια χωρίς αντάλλαγμα, βοηθούν όσους έχουν ανάγκη και παράλληλα δημιουργούν ένα κλίμα συνεργασίας και εμπιστοσύνης. (2^η προκειμένη)

-Έτσι, η κοινωνία γίνεται πιο ανθρώπινη και πιο ενωμένη.(Συμπέρασμα)

Για την επίκληση στην λογική χρησιμοποιείται κατά βάση λόγος κυριολεκτικός για να αποδοθεί αντικειμενικότητα στο επιχείρημα. Ενίοτε με την χρήση ρητορικών ερωτημάτων διατυπώνεται πιο έντονα η θέση του πομπού και προβληματίζεται άμεσα γι' αυτήν ο δέκτης του κειμένου.

❖ **Τεκμήρια.** Πρόκειται για συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την απόδειξη μιας άποψης που θέτει το επιχείρημα (για επιβεβαίωση, ενίσχυση ή και συμπλήρωση του) και περιέχονται στις προκειμένες ενός επιχειρήματος.

Τα τεκμήρια μπορούν να έχουν διάφορες μορφές, όπως **παραδείγματα** (από την καθημερινή ζωή ή την εμπειρία του συγγραφέα),**στατιστικά στοιχεία**(χρήση αριθμών ή % **πορίσματα/αποτελέσματα ερευνών** (όπου ενδέχεται να μην αναφέρεται η έρευνα), **αντικειμενικές/εμπειρικές αλήθειες**(απόψεις με τις οποίες ταυτίζεται η πλειονότητα των ανθρώπων),**παραθέματα/μαρτυρίες** (επώνυμων και μη ανθρώπων),**ιστορικά γεγονότα/συμβάντα** (επιβεβαιωμένα από την ιστορία), **επικαιρικά γεγονότα.** Απόψεις ειδικών (αυθεντία)

Για να δούμε κάποια παραδείγματα τεκμηρίων.

➤ **Παραδείγματα**

Παίρνουμε παράδειγμα από την καθημερινή ζωή ή την εμπειρία.

Παράδειγμα:

Για παράδειγμα, πολλοί μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να βρουν πληροφορίες για τα μαθήματά τους και έτσι κατανοούν καλύτερα την ύλη.

➤ **Στατιστικά στοιχεία**

Χρησιμοποιούμε αριθμούς ή ποσοστά.

Παράδειγμα:

Σύμφωνα με έρευνες, ένα μεγάλο ποσοστό των νέων χρησιμοποιεί το διαδίκτυο καθημερινά για ενημέρωση και επικοινωνία.

➤ **Πορίσματα / αποτελέσματα ερευνών**

Αναφέρουμε συμπεράσματα ερευνών.

Παράδειγμα:

Έρευνες έχουν δείξει ότι η άσκηση συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της ψυχικής υγείας των ανθρώπων.

➤ **Αντικειμενικές / εμπειρικές αλήθειες**

Ιδέες που θεωρούνται γενικά αποδεκτές.

Παράδειγμα:

Είναι γνωστό ότι η εκπαίδευση βοηθά τον άνθρωπο να αναπτύξει την προσωπικότητά του και να διευρύνει τους ορίζοντές του.

➤ **Παραθέματα / μαρτυρίες**

Αναφέρουμε λόγια κάποιου.

Παράδειγμα:

Όπως είχε πει και ένας σπουδαίος στοχαστής, «η γνώση είναι δύναμη».

➤ **Ιστορικά γεγονότα**

Παραδείγματα από την ιστορία.

Παράδειγμα:

Η ιστορία έχει δείξει ότι κοινωνίες που επένδυσαν στην παιδεία παρουσίασαν μεγάλη πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη.

➤ **Επικαιρικά γεγονότα**

Παραδείγματα από τη σημερινή πραγματικότητα.

Παράδειγμα:

Στη σύγχρονη εποχή βλέπουμε πολλές περιβαλλοντικές καταστροφές, γεγονός που αποδεικνύει την ανάγκη προστασίας της φύσης.

➤ **Απόψεις ειδικών (αυθεντία)**

Χρησιμοποιούμε τη γνώμη ενός ειδικού.

Παράδειγμα:

Πολλοί επιστήμονες τονίζουν ότι η ισορροπημένη διατροφή είναι βασική προϋπόθεση για καλή υγεία.

Χρήσιμη συμβουλή για την έκθεση:

Ένα δυνατό επιχείρημα γίνεται καλύτερο όταν **συνδυάζεις επιχείρημα + τεκμήριο**.

Παράδειγμα :

- ❖ Επιχείρημα: Η άσκηση είναι απαραίτητη για την υγεία.
- ❖ Τεκμήριο: Έρευνες έχουν δείξει ότι η τακτική σωματική δραστηριότητα μειώνει τον κίνδυνο πολλών ασθενειών.

Για να αξιολογήσουμε τα **τεκμήρια** που υπάρχουν σ' ένα κείμενο, ελέγχουμε:

- ❖ Την **άποψη** που υποστηρίζει ο συγγραφέας.
- ❖ Το **είδος** του **τεκμηρίου** που χρησιμοποιεί.
- ❖ Την **αξιολόγηση** του τεκμηρίου.
- ❖ Το **συμπέρασμά** μας.
- ❖ **Υπόδειγμα απάντησης**

Ο συντάκτης υποστηρίζει την **άποψη** ότι [γράφουμε την άποψη]. Για να δείξει την ορθότητα της άποψής του, παραθέτει ως **τεκμήριο** [γράφουμε το είδος του τεκμηρίου].

Το τεκμήριο που χρησιμοποιεί είναι [αληθές / ψευδές / παραποιημένο]. Η άποψη [όμως] που ο συντάκτης θέλει να θεμελιώσει [δεν] **απορρέει** από το τεκμήριο που χρησιμοποιεί, **επειδή** [εξηγούμε για ποιο λόγο].

Επομένως, [δεν] μπορούμε να δεχτούμε την άποψη του στηριζόμενοι αποκλειστικά σ' αυτό το τεκμήριο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ερώτηση: Να διακρίνετε και να αξιολογήσετε τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται στο παρακάτω απόσπασμα.

Να κλείσουμε την τηλεόραση, γιατί ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων. Σε πειράματα που έγιναν πρόσφατα, έβαλαν μια τηλεόραση μέσα στο κλουβί όπου ζούσε μια οικογένεια πιθήκων. Ύστερα από λίγες μόνο εβδομάδες ο πατέρας καθόταν όλο και περισσότερο μπροστά στην οθόνη, η μητέρα άρχισε να αδιαφορεί όλο και περισσότερο για τα μικρά της,

ακολουθώντας το παράδειγμα του αρσενικού, και τα μικρά άρχισαν να εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης.

Απάντηση

Ο συντάκτης υποστηρίζει την **άποψη** ότι η τηλεόραση ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων, γι' αυτό και πρέπει να την «κλείσουμε». Για να δείξει την ορθότητα της άποψής του, παραθέτει ως **τεκμήριο** μια επιστημονική έρευνα που έδειξε ιδιαίτερα δυσμενείς επιδράσεις της τηλεόρασης σε μια οικογένεια πιθήκων.

Το τεκμήριο που χρησιμοποιεί είναι αληθές· ανταποκρίνεται δηλαδή στην πραγματικότητα. Η άποψη, όμως, που ο συντάκτης θέλει να θεμελιώσει δεν απορρέει εύλογα από το τεκμήριο που χρησιμοποιεί. Η σύγκριση μεταξύ των ανθρώπινων σχέσεων και των σχέσεων των πιθήκων είναι απλοϊκή και η αντίληψη ότι η τηλεόραση ευθύνεται (προφανώς, κατά το συντάκτη, αποκλειστικά) για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων είναι μονομερής. **Επομένως**, δεν μπορούμε να δεχτούμε την άποψή του στηριζόμενοι αποκλειστικά σ' αυτό το τεκμήριο.

Στα πλαίσια οργάνωσης του αποδεικτικού υλικού για την λογική σημαντική θέση κατέχει το επιχείρημα.

Η διαδικασία με την οποία οργανώνουμε ένα επιχείρημα λέγεται **συλλογισμός**. Μπορεί να αναπτύσσεται σε μια παράγραφο(και ακολουθεί τη δομή της) ή να καλύπτει συνολικά ένα κείμενο (όπου στον πρόλογο έχουμε την θέση του συγγραφέα και τις αποδείξεις στο κύριο μέρος). Καλείται **άμεσος** όταν το συμπέρασμα προκύπτει από μια προκείμενη και **έμμεσος** όταν το συμπέρασμα προκύπτει από δύο ή και περισσότερες προκείμενες.

❖ **Με βάση την πορεία της σκέψης:**

Παραγωγικός είναι ο συλλογισμός κατά τον οποίο από μια γενική και αφηρημένη αρχή (το όλον) συμπεραίνουμε για τα επιμέρους.

Παράδειγμα:

Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.

Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.

Άρα, ο Σωκράτης είναι θνητός.

Επαγωγικός είναι ο συλλογισμός κατά τον οποίο από μια ειδική και συγκεκριμένη διαπίστωση (από τα επιμέρους) καταλήγουμε στα γενικά (το όλον).

Παράδειγμα:

Η μηλιά, η αχλαδιά... είναι οργανισμοί

Η μηλιά, η αχλαδιά... είναι φυτά

Άρα, τα φυτά είναι οργανισμοί.

Σημείο ενδιαφέροντος:

Ο επαγωγικός συλλογισμός διακρίνεται σε τέλειο και ατελή. Συνήθως οδηγεί σε πιθανά συμπεράσματα. Μόνο όταν είναι τέλειος, δηλαδή συμπεριλαμβάνει όλα τα επιμέρους στοιχεία, μπορεί να οδηγήσει σε βέβαια συμπεράσματα. Αν τα επιμέρους στοιχεία δεν είναι πλήρη και επαρκή, τότε υπάρχει κίνδυνος λάθους ή το συμπέρασμα είναι πιθανό και κατά συνέπεια είναι ατελής.

νέο φροντιστήριο

Για τους επαγωγικούς συλλογισμούς μόνο η τέλεια επαγωγή οδηγεί σε βέβαιο συμπέρασμα, ενώ η ατελής σε πιθανολογικό.

1. Για συλλογισμό με γενίκευση: αν η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία, είναι επιτρεπτή, αν όχι, πρόκειται για μια επισφαλή και βεβιασμένη γενίκευση.

Παράδειγμα

Ο Α είναι Γάλλος.

Ο Α είναι αγενής.

Άρα οι Γάλλοι είναι αγενείς.

2. Για συλλογισμό με αίτιο - αποτέλεσμα:

- Αν η αιτιώδης σχέση είναι λογική και όχι απλώς χρονολογική, το συμπέρασμα είναι βέβαιο.

Παράδειγμα

Σήμερα η μέρα μου κύλησε δύσκολα όμως ήταν επόμενο αφού το πρωί αντίκρισα μια μαύρη γάτα.

- Αν γίνεται υπεραπλούστευση της σχέσης αιτίου - αποτελέσματος, το συμπέρασμα είναι επισφαλές.

Παράδειγμα

Η κατάσταση του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι αποκλειστική ευθύνη των καθηγητών

- Αν η αιτία είναι αναγκαία ή επαρκής (Αναγκαία λέγεται όταν το αποτέλεσμα δεν προκύπτει χωρίς αυτή, επαρκής λέγεται, όταν αρκεί μόνο αυτή για να προκληθεί το αποτέλεσμα), τότε η σχέση αιτίου αποτελέσματος μπορεί να πάρει την εξής μορφή:

α) Η αιτία είναι ταυτόχρονα αναγκαία και επαρκής (ικανή).

Παράδειγμα

Για την επιτυχία μου στις εξετάσεις χρειάζεται καλή προετοιμασία, καλή ψυχολογική κατάσταση την ώρα της εξέτασης και τα θέματα να περιέχονται στη διδαχθείσα ύλη.

β) Η αιτία είναι αναγκαία αλλά δεν είναι επαρκής.

Παράδειγμα

Πιστεύω ότι θα πάρω το μεγαλύτερο βαθμό στην τάξη στο μάθημα της ιστορίας, γιατί μελέτησα περισσότερο από όλους.

γ) Η αιτία είναι επαρκής αλλά δεν είναι αναγκαία.

Παράδειγμα

Το κάπνισμα ευθύνεται για τον καρκίνο των πνευμόνων(είναι επαρκής δεν είναι όμως και αναγκαία)

3.Εφόσον πρόκειται για συλλογισμό με αναλογία, πρέπει να εξετάσουμε:

- Αν είναι κυριολεκτική, προσέχουμε κατά πόσο οι ομοιότητες των συγκρινόμενων αντικειμένων είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα.

Παράδειγμα

Ο Πόντιος Πιλάτος γνώριζε πολύ καλά ποιος είχε δίκαιο, αλλά απέφυγε να πάρει θέση.
[Ειδικό]

Στη χθεσινή δύσκολη συνεδρίαση πολλοί συνάδελφοι γνώριζαν ποιος είχε δίκαιο, αλλά απέφυγαν να πάρουν θέση. [Ειδικό]

Πολλοί συνάδελφοι στα δύσκολα είναι σαν τον Πόντιο Πιλάτο. [Γενικό]

- Αν είναι μεταφορική, πρέπει να ελεγχθεί κατά πόσο έχει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος. Όταν χρησιμοποιείται στη θέση λογικού επιχειρήματος, μας οδηγεί πάντα σε λογικό σφάλμα.

Παράδειγμα

Το ποδόσφαιρο διδάσκει στα παιδιά τη συνεργασία, την υπευθυνότητα και την επίμονη προσπάθεια μέχρι την τελική νίκη. [Ειδικό]

Αυτά τα μαθήματα μάς δίνει και η ζωή. [Ειδικό]

Το ποδόσφαιρο είναι σαν τη ζωή. [Γενικό]

❖ Με βάση το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκείμενες

κατηγορικός

υποθετικός

διαζευκτικός

- **Κατηγορικός** είναι ο συλλογισμός του οποίου οι προκείμενες είναι κατηγορικές προτάσεις (σ' αυτές το υποκείμενο συνδέεται με το κατηγορούμενο μέσω συνδετικού ρήματος).

Παράδειγμα:

Τα μέταλλα είναι ανόργανα στοιχεία.

Ο χρυσός είναι μέταλλο.

Άρα: ο χρυσός είναι ανόργανο στοιχείο.

- **Υποθετικός** είναι ο συλλογισμός του οποίου η μία ή και οι δύο προκείμενες είναι υποθετικές προτάσεις.

Παράδειγμα:

Αν βρέξει δε θα πάμε εκδρομή.

Δεν υπάρχουν σημάδια κακοκαιρίας.

Άρα θα πάμε εκδρομή.

- **Διαζευκτικός** είναι ο συλλογισμός που μία έστω προκειμένη του είναι διαζευκτική πρόταση.

Παράδειγμα:

Ο κατηγορούμενος είναι αθώος ή ένοχος.

Τα αποδεικτικά στοιχεία συνηγορούν στο ότι είναι αθώος.

ΑΡΑ ο κατηγορούμενος δεν είναι ένοχος.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ

Κάθε επιχείρημα για να είναι ορθό πρέπει να είναι έγκυρο και αληθές. Επομένως η αξιολόγηση του επιχειρήματος: είναι ο έλεγχος της αλήθειας και της εγκυρότητας των προκειμένων και του συμπεράσματός του.

Έγκυρο + Αληθές = ορθό (απόδειξη)

Έγκυρο και μη αληθές = μη ορθό

Μη έγκυρο και αληθές = μη ορθό

Μη έγκυρος και μη αληθής = μη ορθό

Έγκυρο επιχείρημα είναι αυτό στο οποίο οι προκειμένες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα στο συμπέρασμα. Η εγκυρότητα εξαρτάται από τη μορφή του επιχειρήματος.

Αληθές επιχείρημα είναι αυτό στο οποίο οι προκειμένες και το συμπέρασμα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, υπάρχει δηλαδή νοηματική σχέση των προκειμένων και του συμπεράσματος με την πραγματικότητα. Η αλήθεια εξαρτάται από το περιεχόμενο του επιχειρήματος. Οι προκειμένες πρέπει να είναι γενικά αποδεκτές αλήθειες. Ένα επιχείρημα που βασίζεται μόνο σε προσωπικές γνώμες δεν έχει απόλυτη ισχύ.

Παραδείγματα

1) Η θάλασσα αποτελείται από νερό

Το νερό σταματά τη δίψα

Άρα η θάλασσα σταματά τη δίψα

Αξιολόγηση: Έγκυρος συλλογισμός γιατί το συμπέρασμα προκύπτει λογικά από τις προκειμένες, μη αληθής γιατί δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, άρα μη λογικός ορθός.

2) Οι άνθρωποι που επιστρέφουν στο σπίτι μετά τις 12 δεν πετυχαίνουν στη ζωή τους.

Ο Γιώργος επιστρέφει μετά τις 12.

Άρα ο Νίκος δε θα πετύχει στη ζωή του.

Αξιολόγηση: Μη έγκυρος (αναφέρει στο συμπέρασμα άσχετο πρόσωπο), μη αληθές, άρα μη λογικώς ορθός.

✓ **Συνοψίζοντας**

Να εντοπίσετε την συλλογιστική πορεία του ακόλουθου παραδείγματος και να το αξιολογήσετε.

Η φαντασία είναι απαραίτητη για να καταλάβει κανείς την πραγματικότητα. Την αξία που έχει η φαντασία τη συναντά κανείς στα μαθηματικά. Γιατί, για να αποδείξεις ότι κάτι ισχύει, πρέπει πρώτα να περάσεις από την υπόθεση ότι δεν ισχύει. Αυτό κι αν απαιτεί φαντασία!

Υπόδειγμα απάντησης

Ο συλλογισμός είναι παραγωγικός. Ειδικότερα:

Η φαντασία είναι απαραίτητη...την πραγματικότητα (προκείμενη)

Για να αποδείξεις ότι κάτι ισχύει πρέπει πρώτα να περάσεις από την υπόθεση ότι δεν ισχύει (προκείμενη)

Άρα, Η αξία της φαντασίας συναντάται και στα μαθηματικά.(συμπέρασμα)

Ο συλλογισμός είναι έγκυρος αφού οδηγεί με λογική αναγκαιότητα στο συμπέρασμα. Ταυτόχρονα είναι αληθής καθώς όλοι αναγνωρίζουμε πως η φαντασία είναι απαραίτητη για όλα όπως και για τα μαθηματικά. Κατά συνέπεια είναι ορθός.

ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΙ

Κάθε παρέκκλιση από τους κανόνες και τις αρχές της τυπικής λογικής οδηγεί σε ψευδείς και μη ορθούς συλλογισμούς, που ονομάζονται παραλογισμοί και σοφίσματα. Ειδικότερα, παραλογισμοί είναι οι ψευδείς συλλογισμοί που οφείλονται σε άγνοια ή πλάνη, ενώ σοφίσματα λέγονται οι ψευδείς συλλογισμοί που οφείλονται σε σκοπιμότητα και αποβλέπουν στην εξαπάτηση ή στο παιχνίδι. Συνήθως σ' αυτά, από δύο αντίθετα πράγματα καταλήγουμε στο ίδιο συμπέρασμα.

Παράδειγμα:

Ο αστυνομικός είναι όργανο.

Το μπουζούκι είναι όργανο.

Άρα, ο αστυνομικός είναι μπουζούκι.

Αξιολόγηση συλλογισμού: Ο συλλογισμός είναι παραλογικός, διότι είναι έγκυρος, αλλά μη αληθής. Έγκυρος είναι διότι οι προκείμενες οδηγούν σε ένα αναμενόμενο συμπέρασμα, αλλά δεν είναι αληθής, διότι το συμπέρασμα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αφού δεν ισχύει κάτι ανάλογο.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΤΗ

Ο/Η συγγραφέας στοχεύοντας στο συναίσθημα του δέκτη παίρνει υπόψη του το κοινό στο οποίο απευθύνεται και τα συναισθήματα που επιθυμεί να δημιουργήσει. Η επίκληση στο συναίσθημα συνδέεται με την ευαισθητοποίηση του αναγνώστη.

Μέσα για την επίκληση των συναισθημάτων (οργής, αγάπης, μίσους, φόβου, οίκτου κλπ.) είναι:

αφήγηση: ενός προσώπου/ πράγματος/ ομάδας, καθώς ενεργεί, κινείται, μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο.

περιγραφή: καταγράφονται τα βασικά γνωρίσματα ενός αντικειμένου, το οποίο παρουσιάζεται στατικά μέσα στο χώρο, ενώ ο χρόνος έχει παγώσει.

χιούμορ, ειρωνεία, συναισθηματικά φορτισμένος λόγος, στοιχεία ποιητικής γλώσσας, οικείο ύφος, ρητορικές ερωτήσεις, α' και β' πρόσωπο

❖ Περιγραφή

Στην **περιγραφή** παρουσιάζουμε ένα πρόσωπο, ένα μέρος ή μια κατάσταση με λεπτομέρειες.

Παράδειγμα:

Το πάρκο ήταν γεμάτο ψηλά δέντρα με καταπράσινα φύλλα. Τα πουλιά κελαηδούσαν στα κλαδιά και το απαλό αεράκι έκανε τα φύλλα να κινούνται απαλά, δημιουργώντας μια ήρεμη και ευχάριστη ατμόσφαιρα.

❖ Αφήγηση

Στην **αφήγηση** διηγούμαστε ένα γεγονός ή μια ιστορία που συνέβη.

Παράδειγμα:

Χθες το απόγευμα, καθώς περπατούσα στον δρόμο για το σπίτι, είδα ένα μικρό παιδί που είχε χάσει το πορτοφόλι του. Το σήκωσα από το έδαφος και του το έδωσα πίσω. Το χαμόγελό του έδειχνε πόσο χαρούμενο ήταν.

❖ Χιούμορ

Το **χιούμορ** χρησιμοποιείται για να προκαλέσει γέλιο ή ευχάριστη διάθεση.

Παράδειγμα:

Όταν προσπάθησα να ξυπνήσω νωρίς για διάβασμα, το ξυπνητήρι χτύπησε πέντε φορές. Κάθε φορά το έκλεινα με αποφασιστικότητα... και συνέχιζα να κοιμάμαι με την ίδια αποφασιστικότητα!

❖ Ειρωνεία

Στην **ειρωνεία** λέμε κάτι αλλά εννοούμε το αντίθετο, συνήθως για να σχολιάσουμε μια κατάσταση.

Παράδειγμα:

Έφτασε στο μάθημα μισή ώρα αργότερα και είπε: «Τέλεια, σήμερα ήρθα πολύ νωρίς!»

Αξιολόγηση επίκλησης στο συναίσθημα: Όποιος χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη τεχνική οφείλει:

- α) να μην κάνει κατάχρηση
- β) να μην κινδυνολογεί (προκαλώντας ενοχές, φόβο κ.α.)
- γ) να μην προπαγανδίζει
- δ) να μην υπηρετεί ιδιοτελείς σκοπούς

Εκφώνηση άσκησης πανελλήνιων 2020

Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Πώς το επιτυγχάνει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας από το κείμενο δύο (2) σημεία στίξης και δύο (2) σχήματα λόγου. Να προσδιορίσετε για το καθένα τη λειτουργία του (μονάδες 8).

Αναζήτηση στοιχείων θεωρίας

Οι γλωσσικές επιλογές για την ευαισθητοποίηση :

- ❖ μεταφορική λειτουργία της γλώσσας
- ❖ σχήματα λόγου (π.χ. μεταφορά, προσωποποίηση, παρομοίωση, αντίθεση, ασύνδετο σχήμα κ.ά.)
- ❖ χρήση σημείων στίξης με σχολιαστικό χαρακτήρα (ερωτηματικό, θαυμαστικό κ.ά.)
- ❖ α' - β' ρηματικό πρόσωπο
- ❖ Σχήμα άρσης - θέσης
- ❖ υποτακτική και προστακτική έγκλιση
- ❖ δεοντική έκφραση (πρέπει να...)

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Η πειθώ επιτυγχάνεται μέσω της επίκλησης στο ήθος του πομπού, όταν ο λόγος συγκροτείται με σκοπό να καταστήσει τον ομιλητή/συγγραφέα αξιόπιστο στα μάτια του ακροατή/αναγνώστη: σώφρονα (γνώση του θέματος, λογικό, αντικειμενικό κ.λπ.), ηθικό χαρακτήρα και καλοπροαίρετο (όταν σκέφτεται το καλό του δέκτη.) Για τον ίδιο σκοπό επικαλείται κάποια αυθεντία (επίκληση στην αυθεντία) ή ανασκευάζει τα επιχειρήματα του αντιπάλου κάνοντας προσωπική επίθεση εναντίον του (επίθεση στο ήθος του αντιπάλου)

(Φάκελος υλικού Εμείς και οι άλλοι)

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Γίνεται απόπειρα να αποκτηθεί η εμπιστοσύνη του δέκτη μέσα από την προβολή της εντιμότητας, ακεραιότητας και γενικότερα της ηθικής στάσης του πομπού

Μέσα: Χρήση α' προσώπου, χρήση εγκωμίων, επαίνων και γενικότερα αξιολογικών χαρακτηρισμών

Πρόθεση: Να ενισχύσει την πειστικότητα και την αξιοπιστία του

Αξιολόγηση επίκλησης στο ήθος του πομπού: Όποιος χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη τεχνική οφείλει:

α) Να μην κάνει κατάχρηση αυτής

β) Να μην την χρησιμοποιεί λόγω έλλειψης επιχειρημάτων

γ) Να τη συσχετίζει μόνο με τα συγκεκριμένα θέματα στα οποία αναφέρεται και όχι με τη γενικότερη εικόνα του

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

Όταν ο πομπός αδυνατεί να παραθέσει βάσιμα επιχειρήματα, καταφεύγει στην κριτική απέναντι στο πρόσωπο του αντιπάλου του.

Μέσα: χρήση β' ή γ' προσώπου, αρνητικά φορτισμένο λεξιλόγιο, ύβρεις

Πρόθεση: Να ενισχύσει τη δική του αξιοπιστία μειώνοντας παράλληλα αυτή του αντιπάλου του

Αξιολόγηση επίθεσης στο ήθος του αντιπάλου: Η επίθεση στο ήθος του αντιπάλου καταντά αθέμιτη όταν:

α) γίνεται κατάχρηση αυτής

β) σπλώνεται και αμαυρώνεται το ήθος του αντιπάλου

γ) γίνονται αποκαλύψεις που αφορούν την προσωπική του

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

Ο πομπός, προκειμένου να πείσει για την ορθότητα των απόψεων του, επικαλείται την παρόμοια θέση μιας αυθεντίας, κυρίως από το χώρο της επιστήμης. Για το λόγο αυτό παραθέτει σχετικά αποσπάσματα, δείχνοντας έτσι και τη βιβλιογραφική του ενημέρωση.

Μέσα: Αλήθειες, γεγονότα, εμπειρία από τον προβληματισμό των μεγάλων διανοητών. Ο πομπός (συγγραφέας), προκειμένου να πείσει για την ορθότητα των απόψεών του, επικαλείται την παρόμοια θέση (τις απόψεις) μιας αυθεντίας σ' έναν τομέα (π.χ. από το χώρο της επιστήμης, της τέχνης, των γραμμάτων). Για το λόγο αυτό παραθέτει σχετικά αποσπάσματα, δείχνοντας έτσι και τη

βιβλιογραφική του ενημέρωση. (Αποφθέγματα, ρητά, γνωμικά, μεταφορά άμεση ή έμμεση των απόψεών του, Ρήσεις αρχαίων σοφών).

Πρόθεση: Ενισχύεται η αξιοπιστία και το κύρος των λεγομένων του συγγραφέα με τη χρήση λόγων μιας καταξιωμένης κι ειδικευμένης πάνω στο θέμα προσωπικότητας. Επιπλέον τονίζεται η ευρυμάθεια του συγγραφέα αφού η επίκληση στην αυθεντία αποτελεί επίκληση στο ήθος του πομπού.

Διακρίνοντας τους τρόπους πειθούς

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ (Συνοπτικός πίνακας)				
Τρόποι	Μέσα	Τι είναι	Σκοπός	Αξιολόγηση
Α. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ	Επιχειρήματα	Συλλογισμός από: 1. γενικό σε ειδικό (παραγωγικός) 2. ειδικό σε γενικό (επαγωγικός)	Η απόδειξη μιας θέσης με βάση τους κανόνες της λογικής.	Ορθότητα = Αλήθεια + Εγκυρότητα
	Τεκμήρια	Παραδείγματα, γεγονότα, στατιστικά στοιχεία, πορίσματα ερευνών, μαρτυρίες, ντοκουμέντα, ρητά - γνωμικά, αυθεντίες γενικές αλήθειες	Η τεκμηρίωση/ επιβεβαίωση μιας άποψης με βάση τα δεδομένα εμπειρίας.	Αποδεκτά, όταν είναι: - έγκυρα, - κατάλληλα, - επαρκή.
Β. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	1. Περιγραφή, 2. Αφήγηση 3. Χιούμορ, 4. Ειρωνεία 5. Ποιητικός - Εικονοπλαστικός λόγος, 6. Ερωτήσεις,		Παρακίνηση, αποτροπή, ευαισθητοποίηση, πρόκληση συναισθημάτων, υιοθέτηση, στάσης κ.λπ.	Η κατάχρηση οδηγεί σε χειραγώγηση (π.χ. συχνά στη διαφήμιση).
Γ. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ	1. Προβολή του ήθους του πομπού	1. Θετικοί χαρακτηρισμοί σε α' ρηματικό πρόσωπο, αυτοπροβολή.	Η ενίσχυση της αξιοπιστίας του πομπού και της πειστικότητας των απόψεών του	Κατάχρηση: 1. Υπερπροβολή
	2. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου	2. Μειωτικοί/ αρνητικοί		2. Επίθεση σε ιδιωτική ζωή αντιπάλου

		χαρακτηρισμοί για τον αντίπαλο.		
	3. Επίκληση στην αυθεντία	3. Αναφορά σε απόψεις /ρήσεις σημαντικών προσώπων.		3. Παραπλανητική χρήση αυθεντίας

Συνοπτική παρουσίαση της θεωρίας:

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Η πειθώ επιτυγχάνεται με τρεις βασικούς τρόπους:

1. **Επίκληση στη λογική** (αφορά το μήνυμα)
2. **Επίκληση στο συναίσθημα** (αφορά τον δέκτη)
3. **Επίκληση στο ήθος** (αφορά τον πομπό)

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ

(Πείθω με επιχειρήματα και τεκμήρια)

► Στόχος:

Να πειστεί ο δέκτης μέσω λογικής σκέψης, να προβληματιστεί

A. Επιχειρήματα

Ορισμός:

Σύνολο λογικών προτάσεων (προκειμένες) που οδηγούν σε συμπέρασμα.

Δομή επιχειρήματος (σε επίπεδο παραγράφου):

- Θεματική περίοδος → θέση
- Ανάλυση / σχόλια → αιτιολόγηση
- Κατακλείδα → συμπέρασμα

B. Συλλογισμοί

Με βάση την πορεία σκέψης:

- ✓ Παραγωγικός (γενικό → ειδικό)
- ✓ Επαγωγικός (ειδικό → γενικό)

Προσοχή:

Η ατελής επαγωγή οδηγεί σε πιθανολογικά συμπεράσματα.

Με βάση το είδος προτάσεων:

- Κατηγορικός
- Υποθετικός
- Διαζευκτικός

Γ. Τεκμήρια

Τι είναι:

Αποδεικτικά στοιχεία που ενισχύουν ένα επιχείρημα.

Είδη τεκμηρίων:

- Παραδείγματα
- Στατιστικά στοιχεία
- Αποτελέσματα ερευνών
- Ιστορικά γεγονότα
- Μαρτυρίες
- Γενικές αλήθειες
- Αυθεντίες

✓ Αξιολόγηση Επιχειρήματος

Ένα επιχείρημα για να είναι ορθό πρέπει να είναι:

- Έγκυρο (λογικά σωστό)
- Αληθές (ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα)

Έγκυρο + Αληθές = Ορθό

✓ Αξιολόγηση Τεκμηρίων

Ελέγχουμε:

- Είναι αυθεντικό;
- Είναι σχετικό με το θέμα;
- Είναι επαρκές;
- Είναι παραποιημένο;

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

(Πείθω προκαλώντας συγκίνηση)

► **Στόχος:**

Να ευαισθητοποιήσει, να συγκινήσει, να αφυπνίσει.

Μέσα:

- Αφήγηση
- Περιγραφή
- Χιούμορ
- Ειρωνεία
- Συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο
- Ρητορικά ερωτήματα
- Μεταφορική γλώσσα
- Α΄ και Β΄ πρόσωπο
- Θαυμαστικό / ερωτηματικό

Αξιολόγηση

Η επίκληση στο συναίσθημα είναι θεμιτή όταν:

- Δεν γίνεται κατάχρηση
- Δεν προκαλεί κινδυνολογία
- Δεν υπηρετεί προπαγάνδα

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ

A. Ήθος του πομπού

Ο πομπός παρουσιάζεται ως:

- γνώστης
- αντικειμενικός
- έντιμος
- καλοπροαίρετος

Μέσα:

- Α΄ πρόσωπο
- Μετριοπαθές ύφος
- Λογική τεκμηρίωση
- Θετικοί χαρακτηρισμοί

B. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

Ο πομπός μειώνει την αξιοπιστία του αντιπάλου.

Μέσα:

- Αρνητικά φορτισμένο λεξιλόγιο
- Ειρωνεία
- Υβριστικοί χαρακτηρισμοί

Αθέμιτη όταν αφορά την προσωπική ζωή.

Γ. Επίκληση στην αυθεντία

Ο πομπός επικαλείται τη γνώμη ειδικού προσώπου (π.χ. τον Sigmund Freud ή τον Albert Einstein).

Σκοπός:

- Ενίσχυση κύρους
- Αύξηση αξιοπιστίας

Προσοχή:

Η αυθεντία πρέπει να σχετίζεται με το θέμα.

ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΙ – ΣΟΦΙΣΜΑΤΑ

Παραλογισμός → λογικό σφάλμα από άγνοια

Σόφισμα → σκόπιμη παραπλάνηση

Συνηθισμένα λάθη:

- Βεβιασμένη γενίκευση
- Λανθασμένη αιτιώδης σχέση
- Υπεραπλούστευση
- Μεταφορική αναλογία ως απόδειξη

ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Σύμφωνα με τις οδηγίες του Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, δεν ζητείται απλή αναφορά ορολογίας, αλλά απόδειξη του τρόπου με τον οποίο ο συγγραφέας επιτυγχάνει τον στόχο του.

Τι είναι η πρόθεση;

Η πρόθεση είναι ο επικοινωνιακός στόχος του συγγραφέα.

Μπορεί να επιδιώκει:

- να ενημερώσει
- να πείσει
- να προβληματίσει
- να ευαισθητοποιήσει
- να καταγγείλει

- να διαφωτίσει
- να εξηγήσει
- να τέρψει

Πώς εντοπίζουμε την πρόθεση;

Εξετάζουμε:

- Το θέμα του κειμένου
- Το είδος λόγου
- Το κοινό
- Την επικοινωνιακή περίσταση
- Το ύφος
- Τις γλωσσικές επιλογές

Γλωσσικές επιλογές που φανερώνουν πρόθεση

Εντοπίζονται:

- Στη λειτουργία της γλώσσας (αναφορική / συγκινησιακή)
- Στο λεξιλόγιο (ειδικό / καθημερινό)
- Στα σχήματα λόγου
- Στα ρηματικά πρόσωπα
- Στις εγκλίσεις (οριστική, υποτακτική, προστακτική)
- Στη δεοντική έκφραση («πρέπει», «οφείλουμε»)
- Στη στίξη
- Στην ενεργητική / παθητική σύνταξη
- Στην ονοματοποίηση

Όλες οι επιλογές συνδέονται με:

- το ύφος
- το μήνυμα
- την πειστικότητα

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Ο συγγραφέας επιδιώκει να ...

Για να πετύχει τον στόχο του χρησιμοποιεί ...

Τα στοιχεία αυτά λειτουργούν ...

Έτσι επιτυγχάνει να ...

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

(Βλέπε παράρτημα ασκήσεων πάνω στην πειθώ σελίδα 239)

Πειθώ ανά είδος λόγου

✓ Πειθώ στη διαφήμιση

Σκοπός: Να παρακινήσει τον δέκτη να αγοράσει ή να προτιμήσει ένα προϊόν.

Μορφές μηνύματος:

- Άμεσο μήνυμα (λιτό, χωρίς περιττά λόγια).
- Αφηγηματικό μήνυμα (σύντομη ιστορία γύρω από το προϊόν).
- Μονολόγος/διάλογος (μαρτυρία ειδικού ή καταναλωτή).
- Μήνυμα που επεξηγεί εικόνα (λεζάντα).
- Μήνυμα με τεχνάσματα λόγου (χιούμορ, υπερβολή, έκπληξη).
- Μήνυμα που παραθέτει επιχειρήματα.

Μέσα / Τεχνικές πειθούς:

- Συνειρμός ιδεών.
- Ανάλυση και επίδειξη ιδιοτήτων προϊόντος.
- Επίκληση στην αυθεντία (ειδικοί, διάσημοι).
- Επίκληση στο συναίσθημα (φόβος, ευχαρίστηση, ανωτερότητα).
- Επίκληση στη λογική (επιχειρήματα, σοφίσματα).
- Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός (π.χ. “γίνε ηγέτης αγοράζοντας αυτό”).

Γλώσσα:

- Λιτή, απλή, κατανοητή.
- «Λεκτικά τέρατα» (π.χ. υπεραριστούργημα), νεολογισμοί, υπερβολές.
- Μέλλοντας / ενεστώτας, προστακτική, α' & β' πρόσωπο.
- Σχήματα λόγου: επαναλήψεις, παρήχηση, ομοιοκαταληξία, συνθηματολογία.

Παράδειγμα:

«Επειδή η μετριότητα δεν ταιριάζει σε ηγέτες, κάντε τώρα την έξυπνη κίνηση: αγοράστε το τελευταίο μοντέλο της υπεραριστουργηματικής μας συλλογής!»

- Τεκμήριο πειθούς: λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός, επίκληση στο συναίσθημα.

✓ Πειθώ στον επιστημονικό λόγο

Σκοπός: Να πληροφορήσει, να εξηγήσει ή να πείσει μέσω λογικής και τεκμηρίων.

Χαρακτηριστικά:

- **Περιγραφικός λόγος:** Παρουσίαση φαινομένων, δεδομένων, εννοιών (π.χ. ψηφιακός αναλφαριθμητισμός).
- **Ερμηνευτικός λόγος:** Εξήγηση αιτιών και διαδικασιών (πώς και γιατί συμβαίνει κάτι).

νέο φροντιστήριο

- **Αποδεικτικός λόγος:** Παρουσίαση επιχειρημάτων και τεκμηρίων για να στηριχθεί μια θέση, απόρριψη άλλων θεωριών.

Μέθοδοι πειθούς:

- Επίκληση στη λογική (ανάλυση, επιχειρήματα, παραδείγματα).
- Επίκληση στην αυθεντία (αναφορά σε επιστήμονες, βιβλιογραφία).

Γλώσσα:

- Ακριβής, κυριολεκτική, λιτή, ουδέτερη.
- Ειδικό λεξιλόγιο ανά επιστημονικό πεδίο.
- Παθητική σύνταξη για απρόσωπο ύφος.
- Σπάνια χρήση μεταφορών για εκλαΐκευση.

Παράδειγμα:

«Με τον όρο ψηφιακός ή τεχνολογικός αναλφαβητισμός εννοείται η έλλειψη γνώσης και ικανότητας χρήσης γύρω από τις νέες τεχνολογίες... Συνεπώς, η γνώση των νέων τεχνολογιών είναι εκτεταμένη και γι' αυτό καθίσταται πιο απαραίτητη από ποτέ.»

- Περιγραφικός λόγος: περιγράφει έννοιες.
- Αποδεικτικός λόγος: τεκμηριώνει την ανάγκη γνώσης υπολογιστών.
- Τεχνικές πειθούς: λογική, παράδειγμα.

✓ Πειθώ στον πολιτικό λόγο

Σκοπός: Να πείσει το ευρύ κοινό για την ορθότητα μιας πολιτικής, να προσεταιριστεί την ψήφο ή υποστήριξη.

Εκφραστικά μέσα:

- Α' πληθυντικό: αμεσότητα και ταύτιση με το λαό.
- Πλεονασμοί, συνώνυμα, θαυμαστικά: έμφαση και επίκληση στο ήθος.
- Συνθηματολογία: διέγερση συναισθημάτων.
- Δεοντολογικές εκφράσεις: προβάλλουν καθήκοντα πολιτών.

Τρόποι πειθούς:

- **Υγιής πολιτικός λόγος:**
 - ο Επίκληση στη λογική, συναίσθημα, ήθος.
- **Νοσηρός πολιτικός λόγος:**
 - ο Κινδυνολογία, εκμετάλλευση φόβου, υπερβολικό συναισθηματικό λεξιλόγιο (πατρίδα, έθνος, λαός).

Παράδειγμα:

«Με τη δική σας στήριξη μπορούμε να χτίσουμε μια Ελλάδα που όλοι ονειρευόμαστε!»

- Μέσα πειθούς: α' πληθυντικό, επίκληση στο συναίσθημα, συνθηματολογία.

Ποια χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου μπορείτε να διακρίνετε στην επόμενη παράγραφο;

Στόχος μας είναι η ισχυρή Ελλάδα. Μια Ελλάδα ικανή να αγωνιστεί με επιτυχία σ' έναν κόσμο αλληλεξάρτησης. Ο κόσμος έχει αλλάξει. Νέες δυναμικές αναπτύσσονται, όπου όλοι αξιοποιούν συγκριτικά πλεονεκτήματα, επανασταθμίζουν συμφέροντα και ισορροπίες, μεγιστοποιούν τα οφέλη για τα εθνικά τους συμφέροντα. Σ' αυτόν τον κόσμο πρέπει να συμμετάσχουμε δυναμικά κι εμείς. Ν' αναπτύξουμε μια πολιτική δράσης, δημιουργικότητας, πρωτοβουλιών σε χώρους προκλήσεων και ευκαιριών. Να διερευνούμε τα ερείσματά μας, να δημιουργήσουμε νέα. Προχωρούμε λοιπόν στις απαραίτητες αναπροσαρμογές στον τρόπο διαμόρφωσης και άσκησης της εξωτερικής πολιτικής, με τους στόχους όμως αμετακίνητους.

Απόσπασμα από ομιλία του Γ. Κρανιδιώτη στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, στις 16 Μαρτίου 1997

Απάντηση:

Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από **πολιτικό κείμενο** και έχει ως θέμα την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Ο συντάκτης του κειμένου θέλει να **πείσει** τους ακροατές για την ορθότητα της πολιτικής που ακολουθείται. Για να το επιτύχει αυτό, χρησιμοποιεί ποικίλες μεθόδους πειθούς: Διακρίνουμε την **επίκληση στη λογική**, εφόσον ο συντάκτης του κειμένου παρουσιάζει ένα επιχείρημα: «Ο κόσμος έχει αλλάξει. Η Ελλάδα οφείλει να συμβαδίσει με τα νέα δεδομένα, γι' αυτό και αναπροσαρμόζουμε την πολιτική μας». Τη **συνθηματολογία**: «Στόχος μας είναι η ισχυρή Ελλάδα». Την **επίκληση στο συναίσθημα**: η θαυμαστική έκφραση «Μια Ελλάδα ικανή...», οι προτρεπτικές εκφράσεις «Να αναπτύξουμε... Να διευρύνουμε», αποβλέπουν στο να προκαλέσουν συναισθήματα, όπως η υπερηφάνεια ή η αισιοδοξία.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι γλωσσικές επιλογές καθορίζουν τη λειτουργία της γλώσσας και τον τρόπο που μεταδίδεται το μήνυμα.

1. Λειτουργίες της γλώσσας

Λειτουργία	Σκοπός	Χαρακτηριστικά	Παραδείγματα / Χρήση
Αναφορική (κυριολεκτική)	Παρουσίαση, πληροφόρηση, ερμηνεία	Απευθύνεται στη λογική του δέκτη, αντικειμενικότητα	Επιστημονικά άρθρα, αποδεικτικά δοκίμια
Ποιητική (μεταφορική)	Προσέλκυση συναισθήματος, αισθητική απόλαυση	Απευθύνεται στο συναίσθημα του δέκτη, δημιουργεί εικόνες	Στοχαστικά δοκίμια, λογοτεχνία, διαφήμιση

Κυριολεξία και Μεταφορά

Τύπος	Ορισμός	Παράδειγμα	Σκοπός / Χρήση
Κυριολεξία	Λέξη με βασική και ακριβή σημασία	Η πέτρα είναι σκληρή	Μεταδίδει ακριβή πληροφορία , ύφος αντικειμενικό
Μεταφορά	Λέξη με διαφορετική σημασία από την αρχική	Η καρδιά του είναι σκληρή	Δημιουργεί συναισθήματα , λογοτεχνικό ύφος, εικόνες

ΑΣΚΗΣΗ

«Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μας αντίδοτο. Εύχομαι αυτή η «Κιβωτός» φροντίδας, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμη, συμβάλλοντας με την παρουσία της στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

Να αντικαταστήσεις στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 2 (**χαιρετισμός κ. Σακελλαροπούλου**) τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες χωρίς να αλλάξει το νόημα, αλλά η λειτουργία της γλώσσας να γίνει κυριολεκτική από μεταφορική. Παράλληλα, να κάνεις όποια άλλη αλλαγή (σε σύνταξη, γραμματικούς τύπους κ.ά.) κρίνεις απαραίτητη για την ορθή απόδοση του νοήματος

2. Ευθύς και Πλάγιος λόγος

Τύπος	Ορισμός	Σκοπός / Χαρακτηριστικά	Παράδειγμα
Ευθύς λόγος	Απόδοση λόγων ή σκέψεων αυτούσια	Αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα, θεατρικότητα	«Θα περάσω στο Πανεπιστήμιο»
Πλάγιος λόγος	Απόδοση λόγων από τρίτο πρόσωπο	Τυπικό, σοβαρό ύφος, αντικειμενικότητα, αφηγηματικότητα	Δήλωσε ότι θα περάσει στο Πανεπιστήμιο

Άσκηση

Να μετατραπούν τα παρακάτω αποσπάσματα ευθέος λόγου σε πλάγιο

1. Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;» «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;»
2. «Η σωτηρία της γης δεν εξαρτάται από κανέναν άλλο παρά από εμάς τους ίδιους. Όσο επιμένουμε να αγνοούμε τις ανησυχητικές καταστροφικές ενδείξεις τόσο εξανεμίζουμε τις πιθανότητες αποκατάστασης».

3. Ενεργητική και Παθητική σύνταξη

Τύπος	Χαρακτηριστικά	Σκοπός / Ύφος	Παράδειγμα
Ενεργητική	Τονίζεται το υποκείμενο	Άμεσο, προσωπικό, ζωντανό, εύληπτο	Η Γενική Γραμματεία σχεδιάζει το πρόγραμμα
Παθητική	Τονίζεται η ενέργεια ή το αποτέλεσμα	Απρόσωπο, τυπικό, επίσημο	Το πρόγραμμα σχεδιάζεται και υλοποιείται από τη Γενική Γραμματεία

ΑΣΚΗΣΗ

Να μετατρέψεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική και να παρατηρήσεις τις αλλαγές που σημειώνονται στο ύφος λόγου στο ζητούμενο χωρίο.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), ως ο κατεξοχήν αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς, έχει σχεδιάσει και υλοποιεί το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013

4.Ρόλος των ερωτήσεων

- **Ρητορικές:** δεν αναμένουν απάντηση, προκαλούν προβληματισμό, ευαισθητοποίηση.
- **Ευθείες:** απαντώνται μέσα στο κείμενο, ενισχύουν επιχειρήματα, διαλογικότητα.

Γενικά, για τις ρητορικές ερωτήσεις όταν είναι στην αρχή του κειμένου στοχεύουν στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος του ακροατηρίου ή του αναγνώστη, ενώ στη μέση συνδέουν δύο διαφορετικές νοηματικές ενότητες ή δίνουν τη δυνατότητα στον ομιλητή ή συγγραφέα να περάσει στο επόμενο θέμα ,ενώ όταν κλείνουν ένα κείμενο δίνουν τροφή για σκέψη και προβληματισμό..

- Προβληματισμός κι ευαισθητοποίηση
- Ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα
- Διαλογικός χαρακτήρας
- Ειρωνεία
- Προσέλκυση του ενδιαφέροντος

Η ερώτηση μπορεί να παίζει και δομικό ρόλο:

- Βοηθούν στη συνοχή μεταξύ παραγράφων
- Λειτουργούν μεταβατικά
- Εισάγουν στο θέμα της παραγράφου αν βρίσκονται στη θέση της θεματικής πρότασης

Υπόδειγμα απάντησης

Να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα στο Κείμενο 1 (**Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!**) να παραθέσει δύο ερωτήματα στο τέλος του κειμένου του.

Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; Το κύριο, όμως, ερώτημα που έχει τεθεί και είναι αμείλικτο είναι το ακόλουθο «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;

Διευκολύνουν τον συγγραφέα να επικοινωνήσει με τον/την αναγνώστη/-στρια, προβληματίζοντας και προσελκύοντας το ενδιαφέρον και την προσοχή του/της • Δίνουν αμεσότητα στον λόγο (ερώτηση – απάντηση) • Τονίζουν σύντομα και περιεκτικά την άποψη/θέση του συγγραφέα • Επιτρέπουν τον σχολιασμό αντίθετης όψης του θέματος με κριτική και αντικειμενική σκέψη • Προτρέπουν την ανάληψη δράσεων (σε συνδυασμό με το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο) • Δημιουργούν προβληματισμό και μετά την ανάγνωση του κειμένου, ενισχύοντας την πρωτοτυπία και αποτελεσματικότητα του χωρίου Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; ... «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά; που λειτουργεί ως επίλογος.

(κριτήριο 25122 Τράπεζα θεμάτων)

5. Συνοχή και συνεκτικότητα

Συνοχή

Διαρθρωτικές λέξεις	Δείχνουν λογική σχέση	«επειδή», «όμως», «για παράδειγμα», «συνεπώς»
Αντωνυμίες	Αντικαθιστούν ουσιαστικά, αποφεύγεται η επανάληψη	«Ο Γιάννης πήγε στην αγορά. Εκείνος αγόρασε μήλα.»
Συνώνυμα	Εναλλαγή λέξεων με ίδιο ή παρόμοιο νόημα	«Το αυτοκίνητο ήταν γρήγορο. Το όχημα διέσχισε τον δρόμο.»
Υπώνυμα/ υπερώνυμα	Αναφέρουν γενικότερη έννοια ή κατηγορία	«,,η γάτα, ο σκύλος .Τα ζώα συντροφιάς.»
Επανάληψη λέξης	Τονίζει ή διατηρεί το θέμα	«Η ειρήνη είναι σημαντική. Η ειρήνη φέρνει ευτυχία.»

ΣΗΜΑΣΙΑ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΛΕΞΗ-ΦΡΑΣΗ
Προσθήκη	επίσης, επιπλέον, επιπροσθέτως, συμπληρωματικά κ.λπ.
Χρονική σειρά	μετά, ύστερα, αργότερα, πριν από αυτό, κατόπιν, έπειτα, στο μεταξύ, την ίδια στιγμή κ.λπ.
Αιτιολόγηση	επειδή, εφόσον, γιατί, γι' αυτό, μια και, λόγω του ότι, εξαιτίας, αυτό οφείλεται κ.λπ.
Συμπέρασμα	επομένως, λοιπόν, άρα, συμπερασματικά, συνεπώς, με αποτέλεσμα, το συμπέρασμα είναι, όπως φαίνεται κ.λπ.
Επεξήγηση - Διασάφηση	δηλαδή, πιο συγκεκριμένα, ειδικότερα, με άλλα λόγια, εξηγώντας, αυτό σημαίνει κ.λπ.
Έμφαση	ιδιαίτερα, μάλιστα, κυρίως, προπάντων, θα θέλαμε να τονίσουμε κ.λπ.
Αρίθμηση- Σειρά	πρώτον, δεύτερον..., αρχικά, στην αρχή, ακολούθως, στη συνέχεια κ.λπ.
Αντίθεση - Εναντίωση	εξάλλου, εντούτοις, όμως, ενώ, αλλά, αν και, ωστόσο, αντίθετα, παρόλο που, από την άλλη πλευρά κ.λπ.
Προϋπόθεση- Όρο	εκτός αν, με την προϋπόθεση, με τον όρο, με δεδομένο, σ' αυτή την περίπτωση κ.λπ.
Αναλογία	Όπως ακριβώς, με τον ίδιο τρόπο, παρόμοια, κατά τον ίδιο τρόπο κ.λπ.

Συνεκτικότητα

Λογική αλληλουχία νοημάτων:

Τρόποι με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνεκτικότητα:

- i. Σχέση αιτίου – αποτελέσματος
- ii. Αιτιολόγηση
- iii. Προσθήκη
- iv. Σύγκριση
- v. Αντίθεση
- vi. Επεξήγηση

vii. Προϋπόθεση

viii. Πρόβλημα – Λύση

- Αιτία – αποτέλεσμα
- Αιτιολόγηση
- Σύγκριση / Αντίθεση
- Πρόβλημα – λύση

6. Σημεία στίξης και λειτουργία

Σημείο στίξης	Χρήση / Σκοπός
Ερωτηματικό	Προβληματισμός, ρητορική ερώτηση, ειρωνεία
Αποσιωπητικά	Υπαινιγμός, δισταγμός, παραπομπή
Εισαγωγικά	Αυτούσια παράθεση, μεταφορική χρήση, έμφαση
Θαυμαστικό	Έκπληξη, ενθουσιασμός, προτροπή
Παρένθεση	Επεξήγηση, σχόλιο
Διπλή παύλα	Προσθήκη προσωπικού σχολίου, επεξήγηση

7 Χρήση ρηματικών προσώπων

Πρόσωπο	Σκοπός
Α' ενικό	Προσωπικός, εξομολογητικός τόνος
Β' ενικό	Συμβουλευτικός, διαλογικός
Α' πληθυντικό	Συμμετοχή, καθολικότητα, συλλογικότητα
Β' πληθυντικό	Συμβουλευτικό, ευγενικό, προτρεπτικό
Γ' ενικό/πληθυντικό	Σοβαρό, αντικειμενικό, τυπικό ύφος

ΑΣΚΗΣΗ

1. Να επισημάνεις τα ρηματικά πρόσωπα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν δαιμονοποιώ το καινούργιο – κοροϊδεύαμε το 1995 όσους έπαιρναν μαζί τους το κινητό στην ταβέρνα και το άφηναν επάνω στο τραπέζι, και τώρα, αν φύγω μια μέρα από το σπίτι χωρίς κινητό, νιώθω εξαφανισμένος, ένας άνθρωπος που είναι εκτός εμβέλειας. Είναι πολύ δύσκολο να μην ακολουθείς. Αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να ορίζεις μόνος σου το μικρό κομμάτι χρόνου και χώρου που σου αναλογεί, να αναπτύσσεις αναλογικές δεξιότητες σε έναν ψηφιακό κόσμο, λίγη καρδιά ακανόνιστη κόντρα στο κανονικό που καταλαμβάνει όλον τον αέρα μας.

(Τράπεζα θεμάτων, «ο δικός σου χρόνος»)

2. Στο παρακάτω απόσπασμα (δεύτερη απάντηση από το Κείμενο 2) το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη χρησιμοποιεί και α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, εκτός από γ' :

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας μόνο το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό. Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου;

(Τραπεζα θεμάτων: **Τουριστική αγορά εργασίας: τελευταίες εξελίξεις και προοπτικές για την Ελλάδα.**)

8. Ρηματικοί χρόνοι και τροπικότητες

Χρόνος	Χρονική βαθμίδα	Ενέργεια	Χρήση / Σημείωση
Ενεστώτας	Παρόν	Εξακολουθητικό	Διαχρονικά γεγονότα, ζωντάνια
Παρατατικός	Παρελθόν	Εξακολουθητικό	Αφήγηση
Μέλλοντας εξακολουθητικός	Μέλλον	Εξακολουθητικό	Σχεδιασμένες δράσεις
Αόριστος	Παρελθόν	Συνοπτικό	Αφήγηση, γνωμικός αόριστος
Παρακείμενος / Υπερσυντέλικος / Συντελεσμένος μέλλοντας	Παρόν / Παρελθόν / Μέλλον	Συντελεσμένο	Τονίζει ολοκληρωμένη ενέργεια

Εγκλίσεις και τροπικότητα:

Έγκλιση	Σημασία
Οριστική	Πραγματικό, δυνατό, πιθανό, ευχή, παράκληση
Υποτακτική	Επιθυμητό, ενδεχόμενο, προτροπή
Προστακτική	Προτροπή, απαγόρευση, παράκληση

Τροπικότητες:

- **Επιστημική:** βαθμός βεβαιότητας (υπόθεση, δυνατότητα, πιθανότητα, βεβαιότητα)
- **Λεοντική:** προσδοκία πραγματοποίησης (επιθυμία, ευχή, πρόθεση, υποχρέωση)

ΕΠΙΣΤΗΜΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

Καλύπτει ένα φάσμα σημασιών σχετικών με τη βεβαιότητα του ομιλητή για όσα λέει που εκτείνεται από την υπόθεση ως τη βεβαιότητα

- Υπόθεση

Εκφέρεται: να+υποτακτική, αν, εάν, άμα, έτσι και, ας+οριστική...

Πχ Να μπορούσα να ξαναρχίσω τη ζωή μου, δε θα έκανα τα ίδια λάθη

- Δυνατότητα

Εκφέρεται: μπορεί+υποτακτική, ίσως+υποτακτική, θα+οριστική...

Πχ Η συγκέντρωση νεφών ίσως να προμηνύει βροχή

- Πιθανότητα (πιο ισχυρή από τη βεβαιότητα)

Εκφέρεται: πρέπει+υποτακτική, θα+οριστική...

Πχ Πρέπει να αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα για να έχει αυτή τη συμπεριφορά

- Βεβαιότητα

Εκφέρεται: οριστική, συχνά υπάρχουν βεβαιωτικές φράσεις όπως επιρρήματα

Πχ Απαιτούνται σίγουρα 48 ώρες για τη δήλωσε της εξαφάνισής του

ΔΕΟΝΤΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

Αφορά την προσδοκία πραγματοποίησης όσων λέει ο ομιλητής που εκτείνεται από την επιθυμία ως την υποχρέωση.

- Επιθυμία

Εκφέρεται: θέλω/επιθυμώ+υποτακτική

Πχ Όλοι επιθυμούν την ευεξία

- Ευχή (ισχυρότερη από την επιθυμία)

Εκφέρεται με υποτακτική και εκφράσεις που δηλώνουν ευχή πχ ας, να, μακάρι, που+υποτακτική

Πχ Μακάρι αύριο να ξημερώσει μια ηλιόλουστη μέρα

- Πρόθεση

Εκφέρεται με ρήματα που δηλώνουν πρόθεση (προτίθεμαι, σκοπεύω, στοχεύω, λέω να...)+υποτακτική

Πχ Λέω να προγραμματίσω από τώρα τις καλοκαιρινές μου διακοπές

- Υποχρέωση

Εκφέρεται με προστακτική, πρέπει+υποτακτική, είναι ανάγκη/υποχρέωση+υποτακτική

Πχ Είναι απαραίτητο να αλλάξεις διατροφή για να αποφύγεις προβλήματα υγείας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

νέο φροντιστήριο

1. Να εντοπίσεις στο Κείμενο ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με πιθανότητα και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του σε βεβαιότητα.

πιθανότητα: Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει...

βεβαιότητα: Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» συμβάλλει...

(Τράπεζα θεμάτων: Το φίλαθλο πνεύμα)

2. Το Κείμενο εκφράζει με ποικίλους γλωσσικούς τρόπους όπως η **βεβαιότητα**, η **υποχρέωση** και η **δυνατότητα** το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα για κάθε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις

α. Βεβαιότητα • «Περισσότεροι από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι πλήττονται...» • «Η ρύπανση ευθύνεται για περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους»

Υποχρέωση • «οι κυβερνήσεις πρέπει επειγόντως να δώσουν προτεραιότητα» • «Ως ψηφοφόροι και καταναλωτές πρέπει να κάνουμε τις ενέργειές μας να μετράνε»

Δυνατότητα • «Οι γυναίκες και τα κορίτσια, ειδικότερα, μπορούν να είναι δυναμικοί παράγοντες αλλαγής» • «Μαζί μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ...»

(Τράπεζα θεμάτων: Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο μας σπίτι)

9. Σύνδεση προτάσεων

Τρόπος σύνδεσης	Σκοπός / Χαρακτηριστικά
Ασύνδετο σχήμα	Ταχύτητα, ζωηρότητα, απλότητα, συγκινησιακή φόρτιση
Παρατακτική	Ισοδύναμα νοήματα, απλό ύφος
Υποτακτική	Σύνθετη σχέση κύριας-δευτερεύουσας, επίσημο ύφος, απλή διαδοχή (κύρια και δευτερεύουσα), διαδοχική υπόταξη (κύρια και δευτερεύουσες)

10. Ονοματικές και ρηματικές φράσεις

Τύπος	Χαρακτηριστικά / Σκοπός
Ονοματική	Αφηγηματικό, πυκνό, απρόσωπο
Ρηματική	Αναλυτικό, προσωπικό, ζωντανό

Η ονοματική φράση είναι ένα λεκτικό σύνολο που έχει ως πυρήνα ένα ουσιαστικό ή οποιαδήποτε λέξη που μπορεί να μπει σε θέση ουσιαστικού.

Η ρηματική φράση είναι το λεκτικό σύνολο στο οποίο συνδυάζεται το ρήμα με τα στοιχεία που το συμπληρώνουν (αντικείμενο, κατηγορούμενο, επιρρηματικά στοιχεία).

Πηγή: Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου, Α. *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΙΤΥΕ «Διόφαντος»

νέο φροντιστήριο

Η ονοματική φράση αποτελείται από ένα αφηρημένο ουσιαστικό και μια γενική προσδιοριστική

Πχ επίλυση διαφορών

Η ρηματική φράση αποτελείται από το ρήμα και ένα υποκείμενο ή αντικείμενο

Πχ επιλύονται οι διαφορές

Επομένως:

Για τη μετατροπή από ονοματική σε ρηματική φράση τρέπουμε το ουσιαστικό σε ομόρριζο ρήμα και τη γενική προσδιοριστική σε υποκείμενο ή αντικείμενο με βάση τη σύνταξη που προκύπτει. Προχωρώ σε άλλες αλλαγές αν απαιτούνται

Για τη μετατροπή από ρηματική σε ονοματική φράση τρέπουμε το ρήμα σε ουσιαστικό και το αντικείμενο ή υποκείμενο σε γενική προσδιοριστική

Λειτουργία ονοματοποίησης: Ο ονοματοποιημένος λόγος είναι πιο πυκνός, συνοπτικός και απρόσωπος

Λειτουργία ρηματοποίησης: Η χρήση ρηματικών φράσεων κάνει το ύφος πιο αναλυτικό και προσωπικό

11. Ύφος λόγου

Ύφος	Γλωσσικές επιλογές
Λιτό/φυσικό	Απλή σύνταξη, παρατακτική, ασύνδετο σχήμα
Οικείο/εξομολογητικό	Α' & Β' πρόσωπο, απλό λεξιλόγιο, παρατακτική
Λυρικό/λογοτεχνικό	Ποιητική λειτουργία, μεταφορές, εικόνες
Τυπικό/επίσημο	Γ' πρόσωπο, παθητική, αναφορική λειτουργία, μακροπερίοδος λόγος
Χιουμοριστικό/παιγνιώδες	Σημεία στίξης, λογοπαίγνια, υπαινιγμοί

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. «Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, [...], αυτή η υπερπροστατευτική μερίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.»

Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 1 (1η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο.

(Τράπεζα θεμάτων 24894)

2. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 [Των Νεοελλήνων οι παρέες] να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις (κάνοντας τις αναγκαίες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές στη σύνταξη, αν χρειαστεί), προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Στην παρέα, σ' έναν άτυπο κοινωνικό κύκλο του «εμείς», ο νεαρός Έλληνας ποθεί να ανεύρει την αναγκαία για την ύπαρξή του θαλπωρή. Γι' αυτό και η παρέα, με το να επιτρέπει στο άτομο να

διατηρεί ζωντανά τα συστατικά αγαθά του φιλότιμου, εμφανίζεται ως υποκατάστατο της παραδοσιακής κοινότητας. Ζυμωμένη με αναμνήσεις από παρελθόντες χώρους κοινωνικότητας, όπως η γειτονιά, το χωριό, το σχολείο, ο στρατός, σχηματισμένη από χαρακτηριστικά ομοιότητας οφειλόμενα στην ηλικία και στις εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες, αλλά και στα κοινά ενδιαφέροντα για την πολιτική, την επιστήμη ή την τέχνη ή και από μίαν ομοιότητα παραχθείσα από τα ίδια ερωτικά βιώματα, η παρέα αποτελεί προνομιακό χώρο συνεύρεσης του ατόμου με τους ομοίους άλλους.

(Τράπεζα θεμάτων 23798)

3. Το ύφος του Κειμένου 1(Παράγει η ανεργία ρύπανση;) μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως σοβαρό. Να εντοπίσεις δύο στοιχεία της γλώσσας του κειμένου τα οποία τεκμηριώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό, να δηλώσεις τη λειτουργία τους και να αξιολογήσεις την αποτελεσματικότητά τους.

(Τράπεζα θεμάτων: Παράγει η ανεργία ρύπανση;)

12. ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΟΛΙΩΝ

Τα σχόλια χρησιμοποιούνται για να **εξηγήσουν, να αξιολογήσουν ή να ενισχύσουν την κατανόηση ενός γεγονότος ή κειμένου**. Υπάρχουν διάφοροι τύποι:

Μορφή Σχολίου	Παράδειγμα	Λειτουργία / Σκοπός
Λεκτικό σχόλιο	«Θα χαρακτήριζα τη συμπεριφορά του εμμονική και μνησικάκη»	- Αξιολογεί ένα γεγονός ή άποψη με λέξεις. - Εκφράζει γνώμη ή κρίση.
Σχόλιο με σημείο στίξης	«Η...φιλική συμπεριφορά του οδήγησε το θύμα στο νοσοκομείο»	- Υπογραμμίζει ή επεξηγεί ένα στοιχείο. - Προσθέτει ένταση ή διάσταση συναισθήματος.
Ξένο σχόλιο	«Με επευφημίες υποδέχτηκε ο ξένος τύπος την νέα ανακάλυψη των επιστημόνων»	- Περιγράφει αντίδραση ή γνώμη τρίτου. - Προσδίδει αντικειμενικότητα ή ατμόσφαιρα.

Αξία των σχολίων

1. **Επεξηγούν και διασαφηνίζουν:** Κάνουν πιο κατανοητό ένα γεγονός ή επιχείρημα.
2. **Αξιολογούν:** Δίνουν κρίση ή προσωπική θέση.
3. **Διευκολύνουν κατανόηση:** Βοηθούν τον αναγνώστη να καταλάβει το νόημα.
4. **Εκθέτουν γεγονότα:** Σχολιάζουν με σαφήνεια την πληροφορία.
5. **Προβληματίζουν:** Προκαλούν σκέψη και ενίσχυση της κριτικής σκέψης.

13.Μικροπερίοδος και μακροπερίοδος λόγος

Μικροπερίοδος	- Μικρότερη ενότητα λόγου (πρόταση ή μικρό σύνολο προτάσεων) - Περιέχει κύρια ιδέα ή γεγονός	- Ακρίβεια και σαφήνεια - Ρυθμός στην πρόταση - Βοηθά στην κατανόηση
Μακροπερίοδος	- Μεγαλύτερη ενότητα λόγου, από πολλές μικροπεριόδους - Εκφράζει σύνθετη ιδέα ή επιχείρημα με πλήρη ανάπτυξη και λογική συνέχεια	- Εμβάθυνση και ανάλυση - Λογική συνοχή - Πειθώ
Συνδυαστική Χρήση	Ενσωματώνει μικροπεριόδους και μακροπεριόδους σε ισορροπία	Κάνει τον λόγο ευχάριστο και αποτελεσματικό

ΤΙΤΛΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Εκφωνήσεις της άσκησης

- ✚ Ο τίτλος του κειμένου αποδίδει, κατά τη γνώμη σας, επιτυχώς το περιεχόμενό του; Να τεκμηριώσετε τη θέση σας.
- ✚ Να αξιολογήσετε τη σχέση του τίτλου αυτού με το θέμα του κειμένου και τη θέση που φαίνεται να παίρνει για αυτό ο/η συγγραφέας.
- ✚ Να συγκρίνετε τους τίτλους των κειμένων 1 και 2 και να πείτε ποιος είναι πιο επικοινωνιακά αποτελεσματικός σε 60 λέξεις.

Ποια στάδια ακολουθούμε για να σχολιάσουμε έναν τίτλο:

Σχέση με περιεχόμενο	Ο τίτλος αποδίδει το περιεχόμενο; Σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με το κείμενο;	Διαπιστώνουμε αν ο τίτλος είναι δηλωτικός ή όχι.
Σχόλιο / θέση συγγραφέα	Περιέχει άποψη ή σχόλιο; Φαίνεται η θέση του συγγραφέα;	Εντοπίζουμε αν ο τίτλος εκφράζει γνώμη ή στάση.
Λειτουργία γλώσσας	Κυριολεκτική ή μεταφορική;	Σχολιάζουμε πώς η γλώσσα λειτουργεί (π.χ. μεταφορικά, ειρωνικά).
Ύφος	Το ύφος ταιριάζει με το περιεχόμενο; (χιουμοριστικό, επίσημο, απλό...)	Αξιολογούμε τη συνέπεια ύφους.
Ρήμα / ρηματικό πρόσωπο	Υπάρχει ρήμα; Αν ναι, ποιο πρόσωπο, έγκλιση, σύνταξη; Αν όχι, πώς μεταδίδεται το μήνυμα;	Π.χ. Ονοματικός τίτλος: άμεση μετάδοση μηνύματος χωρίς ρήμα.
Σειρά λέξεων / έμφαση	Πού δίνει έμφαση; Αρχίζει με επίρρημα, ουσιαστικό κ.λπ.;	Αν η αρχή τονίζει χρόνο, χώρο, δράση κ.λπ.
Σημεία στίξης	Ερωτηματικό (;) – απορία/ειρωνεία Θαυμαστικό (!) – θαυμασμός/έμφαση/ειρωνεία Εισαγωγικά (« ») – μεταφορική λειτουργία /	Σχολιάζουμε πώς τα σημεία στίξης επηρεάζουν τον τόνο και την πρόθεση.

	έμφαση / ειρωνεία Αποσιωπητικά (...) – ειρωνεία / αμφιβολία	
Έκταση / εγκυσιτικότητα	Σύντομος; Εύστοχος; Προσελκύει τον αναγνώστη;	Αξιολογούμε την αποτελεσματικότητα και την επικοινωνιακή δύναμη.
Διλημματικός τίτλος	Δημιουργεί προβληματισμό; Καλεί σε ενεργητική προσέγγιση;	Π.χ. «Παγκοσμιοποίηση: κίνδυνος ή ευκαιρία;»

Παράδειγμα

Τα στερεότυπα ακολουθούν τους σημερινούς «Μπίλι Έλιοτ»...

Ερώτηση

Αν ο στόχος του κειμένου είναι να πείσει για την επιβίωση των στερεοτύπων φύλου στην εποχή μας και να τραβήξει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, πόσο αποτελεσματικός θεωρείτε ότι είναι ο τίτλος ως προς τους παραπάνω στόχους;

Υπόδειγμα απάντησης (πάντα ελέγχουμε το όριο λέξεων)

Τίτλος: Τα στερεότυπα ακολουθούν τους σημερινούς «Μπίλι Έλιοτ»...

Είναι ένας εκτενής τίτλος. Μεταφέρει συνολικά το νόημα του κειμένου και έμμεσα, εκτός από το θέμα, περιέχει και τη θέση της συγγραφέα, η οποία φαίνεται μέσα από την επιλογή του συγκεκριμένου ρηματικού τύπου και των σημείων στίξης. Υπάρχει ρήμα σε πληθυντικό πρόσωπο, με το οποίο επιδιώκει αντικειμενικότητα, και ρεαλιστική αντιμετώπιση των πραγμάτων. Το ρήμα βρίσκεται σε οριστική έγκλιση, για να δείξει βεβαιότητα, χρόνου ενεστώτα, για να δηλώσει κάτι που εξακολουθεί να γίνεται στο παρόν. Η σύνταξη είναι ενεργητική, με την οποία δίνεται έμφαση στο υποκείμενο της ενέργειας και επιτυγχάνεται προφορικότητα, ζωντάνια, απλότητα στο λόγο και μεγαλύτερη επικοινωνιακή ευστοχία. Αξιοποιεί δύο σημεία στίξης, τα εισαγωγικά, για να δηλώσει τον τίτλο της ταινίας, και τα αποσιωπητικά, για να εκφράσει προβληματισμό για όσα θα εκτεθούν παρακάτω. Ο τίτλος συνδυάζει την αναφορική με την ποιητική λειτουργία της γλώσσας, αφού εντοπίζουμε τόσο την κυριολεκτική επιβίωση των στερεοτύπων όσο και την μεταφορική φράση *Μπίλι Έλιοτ*, για να δηλώσει τους νέους που είναι εγκλωβισμένοι στα στερεότυπα του φύλου.

Με τα παραπάνω κινητοποιεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προβληματίζει αν και εκτενής.

Σημείο ενδιαφέροντος

Είναι σημαντική η ανταπόκριση του μαθητή/ μαθήτριας στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου.

Γι' αυτό **ανάλογα με το είδος του κειμένου** (άρθρο γνώμης ή επικαιρότητας, δοκίμιο, επιστημονικό κ.λπ.) και **τους αποδέκτες του** (ευρύ αναγνωστικό κοινό, διαδικτυακό κοινό, επιστημονικό κοινό κ.λπ.), και **με την περίσταση επικοινωνίας** ο/ συγγραφέας για να θεωρηθεί επικοινωνιακά αποτελεσματικός πρέπει να προσελκύει το ενδιαφέρον των αναγνωστών με έναν ευφάνταστο και όχι κοινότοπο τίτλο. Ειδικότερα, ανάλογα με την εκάστοτε επικοινωνιακή περίσταση:

Άρθρα γνώμης / επικαιρότητας

Στα άρθρα γνώμης, επειδή σχολιάζεται η επικαιρότητα. ο τίτλος αποσκοπεί συχνά κυρίως στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος ενός διευρυμένου αναγνωστικού κοινού και λιγότερο στο να τον διαφωτίσουν για το περιεχόμενο του κειμένου. Αν δεν εντυπωσιαστεί ο αναγνώστης από τον τίτλο ενδέχεται να μην διαβάσει το άρθρο. Γι' αυτό αναμένουμε:

- χρήση μεταφορικού ή αναφορικού λόγου που να προσελκύει το ενδιαφέρον
- μερική ή επαρκής σύνδεση με το περιεχόμενο του κειμένου
- ύφος ειρωνικό, παιγνιώδες, οικείο ή και επίσημο.

Δοκίμια

Στα δοκίμια ο συντάκτης διαμορφώνει νοηματικά απαιτητικό τίτλο που προϋδεάζει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο του κειμένου απαιτήσεις του κειμένου. Γι' αυτό και ανάλογα με το είδος τους (αποδεικτικό, στοχαστικό) αναμένουμε:

- χρήση μεταφορικού ή υπαινικτικού λόγου
- αινιγματικές ή και διλημματικές διατυπώσεις
- αξιοποίηση κατάλληλου ύφους.
- μερική ή ολική συσχέτιση με το περιεχόμενο του κειμένου (με τη χρήση κάποιου όρου)
- αξιοποίηση σημειωτικών επιλογών (κεφαλαία γράμματα, μαυρισμένα (bold), πλάγια, υπογραμμίσεις κ.ά., για να προσδώσει έμφαση στον λόγο του)

Επιστημονικά κείμενα

Στα επιστημονικά κείμενα σκοπός του τίτλου είναι η πληροφόρηση του αναγνώστη σχετικά με το περιεχόμενο τους. Γι' αυτό αναμένουμε:

- αναφορική χρήση του λόγου.
- σαφής δήλωση του περιεχομένου
- αξιοποίηση ουδέτερου ή επίσημου ύφους
- άρτια χρήση του λόγου και απουσία ευφάνταστων εκφραστικών μέσων.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Εκφωνήσεις ερωτήσεων

Ερώτηση	Τεχνική προσέγγισης	Παράδειγμα φράσεων
1. Ποιο κείμενο μεταδίδει πιο αποτελεσματικά το νόημά του	- Συγκρίνεις σαφήνεια επιχειρημάτων, υποστηρικτικά στοιχεία, δομή. - Επισημαίνεις πού κάθε κείμενο είναι πιο πειστικό ή κατανοητό.	«Το Κείμενο 1 μεταδίδει το νόημά του πιο αποτελεσματικά, καθώς παρέχει σαφή επιχειρήματα και παραδείγματα που ενισχύουν το κύριο μήνυμα.»
2. Οπτική γωνία & λανθάνον νόημα	- Εντοπίζεις την οπτική του κάθε κειμένου (ακαδημαϊκή, πρακτική, ηθική). - Σχολιάζεις τι υπονοείται πέρα από το φανερό νόημα.	«Το Κείμενο 2, με την εικόνα, προβάλλει πιο πρακτική οπτική, ενώ το Κείμενο 1 εστιάζει σε θεωρητικά οφέλη, υπονοώντας έμμεσα τη σημασία της εφαρμογής στην καθημερινή ζωή.»
3. Αποτελεσματικότητα για ανάγκη αναβάθμισης ανθρωπιστικών σπουδών	- Συγκρίνεις επιχειρήματα: δημοκρατία vs. επαγγελματική αποκατάσταση. - Εκτιμάς ποιο πείθει περισσότερο το κοινό στόχο.	«Το Κείμενο 1 είναι πιο αποτελεσματικό, γιατί συνδέει την αναβάθμιση των σπουδών με τον θεμελιώδη ρόλο τους στη δημοκρατία, γεγονός που έχει ευρύτερη κοινωνική απήχηση.»
4. Τρεις διαφορές στις εκφραστικές επιλογές	- Ύφος (επίσημο/ανεπίσημο), στίξη, ρηματικά πρόσωπα, πολυτροπικότητα, έκταση προτάσεων. - Συσχετίζεις με σκοπό/επικοινωνιακή περίσταση.	«Στο Κείμενο 1 χρησιμοποιείται επίσημο ύφος και μακροσκελείς προτάσεις για ακαδημαϊκό κοινό, ενώ το Κείμενο 2 έχει πιο σύντομες προτάσεις και εικόνες, απευθυνόμενο σε ευρύτερο κοινό.»
5. Στάση απέναντι σε περιβαλλοντικές προκλήσεις (60-70 λέξεις)	- Εντοπίζεις πρόταση των συγγραφέων. - Συντάσσεις συνοπτική προσωπική διατύπωση.	«Οι συγγραφείς προτείνουν υπεύθυνη στάση απέναντι στο περιβάλλον, ενθαρρύνοντας προσεκτική χρήση πόρων και συμμετοχή σε βιώσιμες πρακτικές. Συμφωνώ ότι κάθε πολίτης πρέπει να συνειδητοποιήσει την επίδραση των επιλογών του στο περιβάλλον.»
6. Στάση απέναντι σε γενετικώς μεταλλαγμένα τρόφιμα (60-70 λέξεις)	- Παρομοίως, συνοψίζεις τη θέση των συγγραφέων. - Προσθέτεις δική σου άποψη.	«Οι συγγραφείς θεωρούν απαραίτητη την προσεκτική κατανάλωση μεταλλαγμένων τροφίμων, με ενημέρωση για πιθανά οφέλη και κινδύνους. Συμφωνώ ότι η υπεύθυνη επιλογή και η σωστή ενημέρωση είναι κρίσιμη για την υγεία των πολιτών.»

Ερώτηση	Τεχνική προσέγγισης	Παράδειγμα φράσεων
7. Νοηματική σχέση μεταξύ Κειμένων (70 λέξεις)	- Εντοπίζεις κοινό θέμα ή στόχο. - Συγκρίνεις προσέγγιση/οπτική. - Τεκμηριώνεις με παραδείγματα.	«Και τα δύο κείμενα αναδεικνύουν τη σημασία των ανθρωπιστικών σπουδών, αλλά με διαφορετική εστίαση: το Κείμενο 1 στη δημοκρατία και το Κείμενο 2 στην επαγγελματική αποκατάσταση. Συνδέονται θεματικά, καθώς προβάλλουν τη χρησιμότητα της γνώσης για κοινωνικό και ατομικό όφελος.»
8. Επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα τίτλου (50-60 λέξεις)	- Αξιολογείς σαφήνεια, ελκυστικότητα, συνάφεια. - Τεκμηριώνεις με στοιχεία.	«Ο τίτλος του Κειμένου 2 είναι πιο επικοινωνιακά αποτελεσματικός, καθώς χρησιμοποιεί απλή γλώσσα και εικόνα που προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ενώ περιγράφει άμεσα το θέμα, καθιστώντας σαφή την πρόθεση του κειμένου.»
9. Χρονική διάσταση & δεξιότητες	- Αναφέρεις ομοιότητες/διαφορές στις δεξιότητες που περιλαμβάνουν τα κείμενα. - Συσχετίζεις με ιστορικό πλαίσιο.	«Το Κείμενο του 19... επικεντρώνεται σε θεωρητικές δεξιότητες, ενώ το Κείμενο του 20... προβάλλει πρακτικές και τεχνολογικές ικανότητες, αντανακλώντας τις αλλαγές στην κοινωνία και την αγορά εργασίας.»
10. Σύγκριση ύφους και γλωσσικών χαρακτηριστικών	- Συγκρίνεις ύφος, στίξη, ρηματικά πρόσωπα, μήκος προτάσεων, είδος λόγου. - Συνδέεις με επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα.	«Το Κείμενο 1 έχει πιο επίσημο ύφος και μακροσκελείς προτάσεις, κατάλληλο για ακαδημαϊκό κοινό. Το Κείμενο 2 χρησιμοποιεί σύντομες προτάσεις και εικόνες, προσελκύοντας ευρύτερο κοινό και ενισχύοντας την οπτική κατανόηση.»
11. Σύνδεση με θέμα ενότητας	- Εντοπίζεις θεματική και ύφος. - Αξιολογείς επιχειρηματολογία και επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα.	«Και τα δύο κείμενα συνδέονται με το θέμα της ενότητας, καθώς αναδεικνύουν τη σημασία της γνώσης για κοινωνική ανάπτυξη. Το Κείμενο 1 χρησιμοποιεί λογικά επιχειρήματα, ενώ το Κείμενο 2 ενισχύει την επικοινωνία με εικόνες, καθιστώντας το μήνυμα πιο άμεσο.»
12. Σύγκριση μονοτροπικού (Κείμενο 1) και πολυτροπικού (Κείμενο 2)	- Επισημαίνεις χρήση εικόνας/γραφήματος. - Συγκρίνεις αποτελεσματικότητα μετάδοσης νοήματος.	«Το Κείμενο 2, ως πολυτροπικό, ενισχύει την κατανόηση με εικόνες και γραφικά, ενώ το Κείμενο 1 βασίζεται μόνο σε λόγο. Η πολυτροπικότητα καθιστά το μήνυμα πιο άμεσο και ελκυστικό για τον αναγνώστη.»

Οδηγός Σύγκρισης Κειμένων

Στοιχείο	Τι εξετάζουμε / Ερωτήματα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
Θέμα	Ποιος είναι ο κεντρικός άξονας του κειμένου;	Το γενικό θέμα γύρω από το οποίο «υφαίνεται» η επιχειρηματολογία.
Θέση συντάκτη	Ποια η προσωπική τοποθέτηση του συγγραφέα;	Βρίσκεται στη θεματική περίοδο, ενώ τα επιχειρήματα αναπτύσσονται στα σχόλια. Στην κατακλείδα επιβεβαιώνεται η θέση.
Συγκριτική θέση	Συμφωνούν ή διαφωνούν οι συγγραφείς μεταξύ τους;	Τεκμηριώνεται με παραθέσεις από τα κείμενα (τουλάχιστον 3 παραπομπές, αν δεν υπάρχει συγκεκριμένος αριθμός).
Τύπος κειμένου / πρόθεση	Άρθρο, δοκίμιο, ημερολόγιο, κ.λπ.	Διαφορετικός στόχος: ενημέρωση, πειθώ, καταγραφή προσωπικών σκέψεων.
Επικοινωνιακή περίσταση	Ποιος είναι ο πομπός, ο δέκτης, η αφορμή δημιουργίας του κειμένου;	Βοηθά στην κατανόηση του ύφους, της γλώσσας και του τρόπου πραγμάτευσης.
Ύφος και γλώσσα	Ποιες είναι οι διαφορές/ομοιότητες στο ύφος και στη γλώσσα;	Π.χ. επίσημο, απλό, χιουμοριστικό, στοχαστικό, αποδεικτικό.
Δομή απάντησης	Πώς οργανώνουμε τη σύγκριση;	Παράγραφος 1: Κείμενο 1, Παράγραφος 2: Κείμενο 2, Παράγραφος 3: Διαπιστώσεις / Σύγκριση.
Πολυτροπικά / γραφήματα / πίνακες	Αν υπάρχει στατιστικός πίνακας ή γράφημα, τι εξετάζουμε;	1. Διαβάζουμε δεδομένα και αριθμούς. 2. Συνδέουμε αριθμούς με στοιχεία γραφήματος. 3. Παρατηρούμε τάσεις, συγκρίνουμε σημεία (ψηλότερο, χαμηλότερο). 4. Συμπεραίνουμε με βάση τα δεδομένα. 5. Ελέγχουμε στοιχεία αξιοπιστίας (φορέας, χρόνος, δείγμα).

Παράδειγμα (από την τράπεζα θεμάτων Γ΄ λυκείου)

Κείμενο 1 : Η διάχυση της βίας ως αποτέλεσμα της αύξησης της κοινωνικής παθογένειας

Το κείμενο είναι του Άγγελου Τσιγκρή, Δικηγόρου – Καθηγητή Εγκληματολογίας, δημοσιευμένο στο ΒΗΜΑ, Γνώμες, 21.3. 2015.

Η κάθε κοινωνική οργάνωση έχει τα επίπεδα της βίας και της εγκληματικότητας που της αναλογούν. Ούτε ένα έγκλημα περισσότερο, ούτε ένα έγκλημα λιγότερο. Οι δείκτες των επιπέδων της βίας που παρουσιάζει μια κοινωνία στο χώρο και το χρόνο, αποτελούν την πλέον αξιόπιστη μονάδα μέτρησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.

Η αποθέωση της βίας και η διαρκώς αυξανόμενη προβολή της, η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, η αύξηση της φτώχειας, η αποπροσωποποίηση των σχέσεων, η κοινωνική αναλγησία, ο

ανταγωνισμός, η αποθέωση του ατομικού επιτεύγματος και η μοναχική πορεία χωρίς οράματα, στόχους και ιδανικά, καθιστούν τη χώρα μας ευάλωτη στη βία και το έγκλημα.

Δεν έχει παρατηρηθεί μέχρι σήμερα κοινωνία χωρίς βία. Στις μέρες μας, όμως, η κατάσταση είναι σαφώς βεβαρημένη. Όσο για τη χώρα μας, η βία έχει καταστεί μια θλιβερή καθημερινότητα.

Για τον αποτελεσματικό έλεγχο της έξαρσης της βίας απαιτείται πρώτα και κύρια μια πολιτική κοινωνικής πρόληψης του φαινομένου, σε συνδυασμό με μία ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας.

Για μια ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας απαιτείται επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της αποστολής της Αστυνομίας ως κατεξοχήν φορέα παροχής ασφάλειας, μεταρρύθμιση στην οργάνωση και τη λειτουργία της, αποκατάσταση των σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες και σαφής καταγραφή της πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε, καθώς και των παραγόντων που το τροφοδοτούν.

Από την άλλη μεριά, στον τομέα της κοινωνικής πρόληψης θα πρέπει να καταβληθεί συντονισμένη προσπάθεια για τη μείωση των δεικτών κοινωνικής παθογένειας που κλιμακώνονται διαρκώς τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Με άλλα λόγια, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες, για να μειωθεί η ανεργία, να δοθούν ευκαιρίες στους νέους και να διασφαλισθούν τα μέσα για την επίτευξή τους, να επαναπροσδιορισθούν οι στόχοι της νέας γενιάς, να μειωθεί το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών, να αυξηθεί το βιοτικό και το εκπαιδευτικό επίπεδο των πολιτών, να στηριχθεί το κοινωνικό κράτος, να εμπεδωθεί η αξιοκρατία, να ενισχυθεί η διαφάνεια, να αμβλυνθούν οι ανισότητες, να ενσωματωθούν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού.

Πρέπει, δηλαδή, να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ανοιχτής κοινωνίας συνοχής και αλληλεγγύης που θα δίνει ευκαιρίες σε όλους.

Κείμενο 2 :Η Κραυγή της Σιωπής

Απόσπασμα από το βιβλίο «Η Κραυγή της Σιωπής» του Ιστορικού – Πανεπιστημιακού Σπύρου Τζόκα, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

ΜΕΡΑ ΜΑΓΙΟΥ¹ [...] Μια φωτογραφία, χίλιες λέξεις που λέει και ο λαός μας. Ο τριαντάχρονος Τάσος Τούσης, από το Ασβεστοχώρι, νεκρός στο δρόμο και η μητέρα του πεσμένη στα γόνατα, ικέτιδα προς τους χωροφύλακες να σταματήσουν να πυροβολούν και να πέφτουν και άλλοι νέοι νεκροί και τραυματίες στο λιθόστρωτο...

Εικόνα αρχαίας τραγωδίας.

Και στη συνέχεια η ιστορία του, η μικρή ιστορία ενός έντιμου βιοπαλαιστή. Ο Τάσος ήταν επαγγελματίας οδηγός και συντηρούσε την οικογένεια του, την μητέρα του και τις τέσσερις αδελφές του. Προκομμένος και εργατικός νέος, καθώς ήταν, κατάφερε μετά το γάμο του να αποκτήσει με φοβερές οικονομίες ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο, για να δουλέψει μόνος του. Η καπνεργάτρια Έλλη, η γυναίκα του, ήταν πάντα στο πλευρό του και τον βοηθούσε. Έχτιζαν τη ζωή τους λιθαράκι – λιθαράκι.

¹ Το επεισόδιο σημειώθηκε στις 9 Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη.

Στις 9 Μαΐου οι αυτοκινητιστές είχαν κηρύξει απεργία. Ο Τάσος, όπως έκανε πάντα, απέργησε. Δεν πήγε στη δουλειά και κατέβηκε στη συγκέντρωση με τους συναδέλφους του. Στη διαδήλωση ομάδα απεργών προσπάθησαν να εμποδίσουν κάποιους απεργοσπάστες.

Σε μια τέτοια ενέργεια, στην οδό Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι χωροφύλακες επιτέθηκαν στους διαδηλωτές με πυροβολισμούς. Πυροβολισμούς στο ψαχνό. Εκεί ο Τάσος άφησε την τελευταία του πνοή. Το παλικάρι που καμάρωναν οι συγγενείς και οι φίλοι του. Το αποκούμπι της χαροκαμένης μάνας.

Η αξία της ζωής ήταν αρκετά υποτιμημένη. Και το γνώριζαν καλά οι βασανισμένες αυτές γυναίκες.

Η φωτογραφία αυτή απέκτησε τη δική της ιστορία. Ο σπαραγμός της μάνας έγινε πηγή έμπνευσης για τον τότε 27χρονο, ανερχόμενο ποιητή, Γιάννη Ρίτσο.

Με τον τίτλο «Μοιρολόι», η εφημερίδα Ριζοσπάστης φιλοξενούσε, στις 12 Μαΐου, τα πρώτα δείγματα της νέας ποιητικής του συλλογής.

Ο «Επιτάφιος» γνώρισε, εν τη γενέσει, τις διώξεις και τον αποκλεισμό, αλλά είχε μεγάλη απήχηση στο λαό. Παραδόθηκε τελικά στην πυρά μαζί με τα άλλα «απαγορευμένα βιβλία» που την καταστροφή τους διέταξε η δικτατορία του Μεταξά, που επιβλήθηκε λίγους μήνες αργότερα. Στους στύλους του Ολυμπίου Διός κάηκαν τα τελευταία 250 εναπομείναντα αντίτυπα μαζί με άλλα «ανατρεπτικά» βιβλία.

Ερώτηση:

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 από πλευράς ύφους λόγου, του τρόπου δηλ. με τον οποίο οι συγγραφείς πετυχαίνουν να εκφραστούν και να αποδώσουν το μήνυμά τους. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 60 περίπου λέξεις με αναφορές σε δύο γλωσσικές επιλογές που, κατά τη γνώμη σου, διαμορφώνουν σε κάθε περίπτωση το ανάλογο ύφος λόγου.

Υπόδειγμα απάντησης

1ο Κείμενο: κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, γ' ρηματικό πρόσωπο, σε αρκετά σημεία η σύνταξη που επιλέγεται είναι η παθητική.

2ο Κείμενο: μεταφορική χρήση του λόγου «...και η μητέρα του πεσμένη στα γόνατα, ικέτιδα προς τους χωροφύλακες να σταματήσουν να πυροβολούν...», αξιολογικά επίθετα «έντιμος, προκομμένος, εργατικός», λεξιλόγιο απλό, καθημερινό λαϊκές φράσεις, όπως «Έχτιζαν τη ζωή τους λιθαράκι - λιθαράκι», «Πυροβολισμούς στο ψαχνό», «αποκούμπι της χαροκαμένης μάνας»

Με αυτές τις γλωσσικές επιλογές το ύφος του λόγου είναι για το **κείμενο 1** σοβαρό και αντικειμενικό προκειμένου να πληροφορηθεί ο αναγνώστης/ αναγνώστρια για το φαινόμενο της βίας ως κοινωνική παθογένεια, ενώ το ύφος του **κειμένου 2** είναι απλό, προκειμένου με ανάλογο τρόπο να δηλωθεί η τραγική ιστορία του θανάτου ενός λαϊκού αγωνιστή(στο όριο των λέξεων δεν υπολογίζονται τα χωρία που είναι στα εισαγωγικά).

ΤΡΟΠΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ) ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Μια παράγραφος ανάλογα με τη θεματική της περίοδο, μπορεί να αναπτυχθεί με:

- με παραδείγματα
- με σύγκριση - αντίθεση
- με αιτιολόγηση
- με σχέση αιτίου - αποτελέσματος
- με ορισμό
- με διαίρεση
- με αναλογία (κυριολεκτική - μεταφορική)
- με συνδυασμό κάποιων από τις παραπάνω μεθόδους

Αυτή η άσκηση ακολουθεί τους μαθητές από την πρώτη λυκείου. Αποτελεί άσκηση θεωρίας, την οποία αν εμπεδώσουν οι μαθητές θα τους βοηθήσει και στον δικό τους τρόπο παράθεσης παραγράφων. Εδώ θα εξετάσουμε το κομμάτι της γραπτής εξέτασης, με βάση την χρήση τους σε ένα κείμενο.

Εκφωνήσεις:

Με ποια μέθοδο/ τρόπο οργανώνει το λόγο του και ποιο σκοπό εξυπηρετεί ο συγγραφέας με αυτήν; Αναφορά και στην θεωρία των τρόπων ανάπτυξης και στην πρόθεση του συγγραφέα

Ποια νομίζεται ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να την αναπτύξει υπηρετεί την πρόθεση αυτή; Σε αυτή την περίπτωση δεν καταγράφεται η θεωρία των τρόπων ανάπτυξης αλλά πώς ο τρόπος ανάπτυξης βοηθά την πρόθεση του συντάκτη στη συγκεκριμένη παράγραφο.

Στην περίπτωση αυτή λοιπόν μιλάμε για συνδυασμό μεθόδων ανάπτυξης και παραθέτουμε τα χωρία, τη μέθοδο ανάπτυξης και την πρόθεσή του.

Η μεγαλύτερη και ίσως η μόνη ουσιαστική διαφορά μας είναι η δική μας γλώσσα, ένα συμβολικό σύστημα το οποίο οι άνθρωποι διδασκόμαστε – δεν είναι εγγενής η ικανότητά μας να μιλάμε. Κατά τα άλλα, τα συναισθήματα που βιώνουμε, πώς τα εκφράζουμε με το πρόσωπο και το σώμα μας, πώς αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα στο περιβάλλον μας, πώς βλέπουμε τον εαυτό μας και τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας στην οποία ανήκουμε – σε όλα αυτά οι ομοιότητες είναι τεράστιες. Επίσης, υπάρχουν και οι αδιαμφισβήτητες διανοητικές ικανότητές τους: τα ζώα έχουν ως έναν βαθμό συνείδηση του εαυτού τους, διαθέτουν επεισοδιακή μνήμη, δηλαδή θυμούνται γεγονότα που έζησαν και μπορούν να σκεφτούν το μέλλον και να προγραμματίσουν τι θα κάνουν. Έχουν καταγραφεί περιπτώσεις χιμπατζήδων που συλλέγουν στο δάσος κάποιο εργαλείο και περπατούν χιλιόμετρα, κρατώντας το στα χέρια ή στο στόμα τους, μέχρι να φτάσουν στο σημείο όπου θέλουν

να το χρησιμοποιήσουν για να καλύψουν κάποια ανάγκη τους. Επίσης οι χιμπατζήδες, όπως και οι ελέφαντες, αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στον καθρέφτη, ικανότητα την οποία οι άνθρωποι αποκτούν μετά την ηλικία των είκοσι μηνών.

(Φρανς ντε Βάαλ)

Ποια είναι η θέση του καθηγητή Φρανς ντε Βάαλ στο πρώτο ερώτημα στην παράγραφο; Με ποιους τρόπους οργανώνει την απάντησή του στη συγκεκριμένη παράγραφο και πώς αυτοί οι τρόποι υπηρετούν την πρόθεσή του;

Σύμφωνα με τον καθηγητή Φρανς ντε Βάαλ, οι άνθρωποι και τα ζώα έχουν μια διαφορά και αρκετές ομοιότητες. Εκμεταλλευόμενος **τη σύγκριση-αντίθεση** ως βασικό τρόπο ανάπτυξης της θέσης του, ξεκινά παρουσιάζοντας τη μοναδική διαφορά ανθρώπων-ζώων που είναι η γλώσσα («Η μεγαλύτερη ... μιλάμε.») και στη συνέχεια παραθέτει τις ομοιότητες που εντοπίζονται στα συναισθήματα, στον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων, στον τρόπο που βλέπουμε τον εαυτό μας και στις διανοητικές ικανότητες («Κατά τα άλλα ... τι θα κάνουν»). Προκειμένου να ενισχύσει την άποψη για τις διανοητικές ικανότητες των ζώων, παρουσιάζει **το παράδειγμα** των χιμπατζήδων για να τονίσει ότι έχουν συνείδηση του εαυτού τους και επεισοδιακή μνήμη, συνδυάζοντας το με το παράδειγμα των ελεφάντων για να προβάλει την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στον καθρέφτη δίνοντάς το κατ' αναλογία με τους ανθρώπους μετά τους είκοσι μήνες από τη γέννησή τους («Έχουν καταγραφεί ... είκοσι μηνών»).

Με αυτούς τους τρόπους καταφέρνει να **διαφωτίσει** τον αναγνώστη για τα ίδια και διαφορετικά χαρακτηριστικά ζώων και ανθρώπων. Ακόμα, γίνεται κατανοητή η αρχική θέση του Φρανς ντε Βάαλ για την ομοιότητα και τις διαφορές ανθρώπου-ζώων, ενώ ταυτόχρονα **διεγείρουν το ενδιαφέρον** του αναγνώστη/ της αναγνώστριας, καθιστούν το κείμενο πιο οικείο και προσιτό και προσφέρουν στον λόγο, αμεσότητα, γλαφυρότητα, και πειστικότητα.

1. Παράγραφος με παραδείγματα

- **Δομή:** Θεματική περίοδος → παραδείγματα → σχόλια/τεκμηρίωση.
- **Πηγή παραδειγμάτων:** καθημερινή ζωή, προσωπική εμπειρία, ιστορία ή επινόηση.
- **Σκοπός:** Διασαφήνιση και υποστήριξη της κύριας ιδέας.
- **Χαρακτηριστικά σημεία:** «λόγου χάρη», «για παράδειγμα», «όπως» κτλ.
- **Παράδειγμα:**

«Κοινωνικού κομφορμισμού» περιπτώσεις μπορεί ο καθένας μας να αναφέρει πάμπολλες από την προσωπική του πείρα... Όπως λ.χ. η πίστη στη θεραπευτική δύναμη ενός κοινού βοτάνου...

2. Παράγραφος με σύγκριση – αντίθεση

- **Δομή:** Θεματική περίοδος → παρουσίαση ομοιοτήτων ή διαφορών → κατακλείδα/συμπέρασμα.
- **Τρόποι:**
 1. Όλα τα χαρακτηριστικά του ενός, μετά όλα του άλλου.
 2. Σημείο προς σημείο (ομοιότητες ή διαφορές).

- **Χαρακτηριστικά:** «παρόμοια», «αντίθετα», «ενώ», «από την άλλη» κτλ.
- **Παράδειγμα:**

Οι εργαζόμενοι των 25 ετών προσαρμόζονται γρηγορότερα... οι 50χρονοι είναι πιο έμπειροι και αφοσιωμένοι...

3. Παράγραφος με αιτιολόγηση – επιχείρημα

- **Δομή:** Θεματική περίοδος (άποψη) → αιτιολόγηση/επιχειρήματα → υποστήριξη.
- **Χαρακτηριστικά:** «επειδή», «διότι», «λόγω» κτλ.
- **Σκοπός:** Να πείσει ή να αποδείξει κάτι λογικά.
- **Παράδειγμα:**

Ο φεμινισμός είναι ανθρωπισμός: δεν αφορά μόνο τις γυναίκες... Για να αλλάξουν οι άντρες τον τρόπο που βλέπουν τις γυναίκες, πρέπει να αλλάξουν τον τρόπο που βλέπουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

4. Παράγραφος με αίτιο – αποτέλεσμα

- **Δομή:** Αιτία → αποτέλεσμα ή αντίστροφα.
- **Χαρακτηριστικά:** «προκαλεί», «οφείλεται σε», «ως αποτέλεσμα» κτλ.
- **Σκοπός:** Να ερμηνεύσει τις συνέπειες ή τον αντίκτυπο ενός φαινομένου.
- **Παράδειγμα:**

Η έμφυλη βία παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και εκφράζεται ως μορφή ισχύος και ελέγχου... Το θύμα νιώθει τρομοκρατημένο, ταπεινωμένο και απροστάτευτο...

5. Παράγραφος με αναλογία

- **Δομή:** Θεματική περίοδος → σύγκριση με κάτι γνωστό → αποσαφήνιση έννοιας.
- **Χαρακτηριστικά:** «όπως», «σαν», «το ίδιο θα παρατηρούσε κανείς» κτλ.
- **Σκοπός:** Να κάνει κατανοητό σύνθετο φαινόμενο μέσω γνωστού παραδείγματος.
- **Παράδειγμα:**

Η τεχνολογία CRISPR λειτουργεί ως κέρσορας ή ηλεκτρονικό σημάδι... όπως διορθώνουμε λάθη σε ένα κείμενο...

6. Παράγραφος με ορισμό

- **Δομή:** Θεματική περίοδος → γένος → ειδοποιός διαφορά → επεξήγηση.
- **Χαρακτηριστικά:** «ορίζουμε», «είναι», «αποτελεί» κτλ.
- **Σκοπός:** Να αποσαφηνίσει έννοια ή όρο.
- **Παράδειγμα:**

Αυτοκυριαρχία σημαίνει να μη θυσιάζουμε τη λογική και τις σωστές επιλογές σε ανεξέλεγκτες παρορμήσεις...

7. Παράγραφος με διαίρεση

- **Δομή:** Διαιρετέα έννοια → διαιρετική βάση → μέλη της διαίρεσης
- **Χαρακτηριστικά:** «διακρίνουμε», «διαιρούμε» κτλ.
- **Σκοπός:** Να οργανώσει και να ταξινομήσει έννοιες ή φαινόμενα.
- **Παράδειγμα:**

Η διά βίου εκπαίδευση στηρίζεται στους τέσσερις πυλώνες: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτήω γνώση... 2. Μαθαίνω να ενεργώ... 3. Μαθαίνω να συμβιώνω... 4. Μαθαίνω να ζω...

8. Παράγραφος με συνδυασμό μεθόδων

- Συνδυάζει περισσότερες από μία μεθόδους ανάπτυξης, ανάλογα με το μήνυμα που θέλει να περάσει ο συγγραφέας.
- Σημαντικό: η προσοχή εστιάζεται στο νόημα, όχι στην καθαρή μέθοδο.

Νέο Φροντιστήριο
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ) ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ
(ΓΡΗΓΟΡΗ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ)

Τρόπος ανάπτυξης	Πρόθεση
1. Αιτιολόγηση	Να δικαιολογήσει, να τεκμηριώσει, να πείσει , ενισχύοντας την επιχειρηματολογία του.

Παράδειγμα

Είναι γεγονός πως οι Νεοέλληνες δε διαβάζουν βιβλία. Νομίζω πως μπορούμε να αποδώσουμε το δεδομένο αυτό στην κακή σχέση που αναπτύσσουν με το βιβλίο από τα σχολικά τους κιόλας χρόνια. Η «στεγνή» κι απρόσωπη μάθηση με χαρακτήρα καταναγκαστικού έργου σε συνδυασμό με την «παπαγαλία» και το φόβο της αποτυχίας αναπτύσσουν μια εξαιρετικά αρνητική στάση απέναντι στο βιβλίο.

Στο παραπάνω απόσπασμα πρόθεση του συγγραφέα είναι να **εξηγήσει** τους λόγους για τους οποίους οι Νεοέλληνες δε διαβάζουν. Μάλιστα **τεκμηριώνει** τη θέση του αναφερόμενος στην κακή σχέση που αναπτύσσει ο Νεοέλληνας με το σχολικό του βιβλίο και στους λόγους απέχθειας προς αυτό.

2. Παραδείγματα	Να ενισχυθεί η θέση, να γίνει σαφέστερο και πιο κατανοητό το περιεχόμενο, να τεκμηριωθεί η θέση
-----------------	---

Παράδειγμα

Τα τελευταία είκοσι χρόνια η αυτοματοποίηση έδειξε πως είναι ικανή να επιτελέσει κάθε παραγωγικό έργο. Όχι μόνο κάνει σχετικά απλές δουλειές, όπως η κατασκευή τμημάτων αυτοκινήτων ή ψυγείων, αλλά στοιχειοθετεί εφημερίδες, οδηγεί αυτόματα τα τρένα σύμφωνα με προκαθορισμένο πρόγραμμα και εξορύσσει το κάρβουνο που μας χρειάζεται. Άρχισε μάλιστα τελευταία να μας οργώνει τα χωράφια και να θερίζει τις σοδειές. Μπορεί να μην απέχει πολύ η μέρα που ουσιαστικά όλα τα αγαθά που χρειαζόμαστε θα κατασκευάζονται σε αυτόματα εργοστάσια χωρίς βοήθεια χειριστών μηχανημάτων και που οι άνθρωποι θα είναι αναγκαίοι –όσον αφορά την παραγωγή– μόνο για τη λήψη διευθυντικών αποφάσεων και για το σχεδιασμό και τη συντήρηση των αυτόματων μηχανών. Ν. Γρηγοριάδης

(Σχολικό γλωσσικές ασκήσεις)

Πρόθεση του συγγραφέα είναι **διευκρινίσει** τα αποτελέσματα της αυτοματοποίησης στην παραγωγή και να **τεκμηριώσει** τη θέση πως στο μέλλον ίσως ο εργαζόμενος δε θα είναι απαραίτητος για την παραγωγή

3. Σύγκριση-αντίθεση A) Ανά όρο: παρουσιάζονται ξεχωριστά τα χαρακτηριστικά των εννοιών που αντιπαρατίθενται B) Ανά σημείο: αντιδιαστέλλεται η κάθε διαφορά σημείο προς σημείο	Να διακρίνει τους δύο όρους αποτρέποντας τη σύγχυση, να αποσαφηνίσει τη σημασία τους.
--	--

Παράδειγμα

Οι έννοιες της λαϊκότητας και του λαϊκισμού συχνά συγχέονται χωρίς στην πραγματικότητα να έχουν τίποτα κοινό. Ο λαϊκισμός προκύπτει από το επίθετο «λαϊκός» με την παραγωγική κατάληξη –ίζω, πράγμα που σημαίνει πως το πρόσωπο που λαϊκίζει προσποιείται το λαϊκό χωρίς να είναι πραγματικά. Αντίθετα η λέξη λαϊκός προκύπτει αυτούσια από το αντίστοιχο επίθετο κι εύλογα αποδίδει μια γνησιότητα.

Πρόθεση του συντάκτη είναι να **διακρίνει** τις έννοιες λαϊκότητα και λαϊκισμός με στόχο να **αποφευχθεί η σύγχυση**. Επίσης επιθυμεί να **διευκρινίσει** τη σημασία τους.

4. Αίτιο-αποτέλεσμα	Να αναδείξει αιτίες-συνέπειες, να αποκαλύψει την αιτιακή σχέση τους, να ερμηνεύσει το πρόβλημα.
-----------------------------------	--

Παράδειγμα

Αποτέλεσμα της ανισοτιμίας ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα είναι η σύγκρουση του αντρώγυνου, η οποία φέρνει την κρίση στο γάμο και τη δυσαρμονία στις προσωπικές σχέσεις των μελών της οικογένειας. Οι διαμάχες και οι ανταγωνισμοί που ακολουθούν αποξενώνουν τους συζύγους μεταξύ τους και διαμορφώνουν τα παιδιά τους σε αντικοινωνικά άτομα και ανήλικους επαναστάτες. Όταν η σχέση στην οικογένεια είναι ανταγωνιστική και όχι συνεργατική, ο στόχος είναι όχι η σύνθεση των αντίθετων απόψεων για τη συνοχή της οικογένειας, αλλά η επιβολή της μιας και μόνης άποψης και η προσπάθεια να υποκύψει ο άλλος. Γ. Σκληρός

(Σχολικό Γλωσσικές ασκήσεις)

Πρόθεση του συντάκτη είναι να **αναδείξει και να ερμηνεύσει τις συνέπειες της ανισοτιμίας** στη σχέση γυναίκας-άντρα, να **αποκαλύψει την αιτιατική σχέση** που συνδέει την ανισοτιμία με τις διαμάχες και τον ανταγωνισμό.

5. Ορισμός	Διασαφηνίζεται η οριστέα έννοια, εντάσσεται σε μια ευρύτερη «οικογένεια», αποτρέπεται η σύγχυση με ομοειδείς έννοιες.
--------------------------	--

Παράδειγμα

νέο φροντιστήριο

Με τον όρο εργασία ονομάζουμε τη σκόπιμη σωματική και πνευματική απασχόληση του ανθρώπου που αποβλέπει σε παραγωγικό σκοπό. Όλα τα καταναλωτικά αγαθά είναι προϊόντα της φύσεως και της εργασίας του ανθρώπου. Η εργασία ανάλογα με το πολιτιστικό επίπεδο και το κοινωνικό-οικονομικό σύστημα που επικρατεί έχει διάφορες μορφές. Στις πρωτόγονες κοινωνίες εργασία ήταν η άμεση εξεύρεση των απαραίτητων για τη διατήρηση στη ζωή, ενώ στην κλειστή οικονομία καθένας κάνει όλες τις εργασίες μόνος του ή με τη βοήθεια της οικογένειάς του. Ακόμα και σήμερα η αγροτική οικογένεια μπορεί να έχει αυτή τη μορφή. (ΚΕΜΕ, οδηγίες για την εφαρμογή του ΣΕΠ)

(Σχολικό γλωσσικές ασκήσεις)

Η πρόθεση του συντάκτη είναι να **διασαφηνίσει** την έννοια της εργασίας εντάσσοντάς τη στο ευρύτερο πλαίσιο της πνευματικής και σωματικής απασχόλησης.

6. Διαίρεση	Να διευκρινίσει τη διαιρετέα έννοια αναλύοντας τα επιμέρους στοιχεία που τη συνθέτουν με βάση ένα συγκεκριμένο κριτήριο κάθε φορά (κριτήριο διαίρεσης) και καταλήγοντας στη βαθύτερη κατανόησή της.
--------------------	--

Παράδειγμα

Οι μαθητές του λυκείου χωρίζονται σε τρεις τάξεις που η καθεμία έχει τα δικά της γνωστικά αντικείμενα. Στην Α' λυκείου οι μαθητές αποκτούν γενικότερες γνώσεις διδασκόμενοι αρχαία, γλώσσα, μαθηματικά. Στη Β' λυκείου αποφασίζουν αν θα ακολουθήσουν την κατεύθυνση των ανθρωπιστικών ή των θετικών σπουδών παρακολουθώντας τα αντίστοιχα μαθήματα. Στη Γ' λυκείου στις ήδη υπάρχουσες έρχεται να προστεθεί μια ακόμη κατεύθυνση, αυτή των οικονομικών σπουδών.

Πρόθεση του πομπού είναι να διευκρινίσει τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στις τρεις τάξεις του λυκείου αναλύοντας τους κλάδους μαθημάτων ανά τάξη

7. Αναλογία	Να εκλαϊκεύσει (=απλοποιήσει) ένα φαινόμενο, να προσδώσει ζωντάνια, αμεσότητα. Μια δύσκολη έννοια παρουσιάζεται μέσα από την ομοιότητά της με μια οικεία, ώστε να γίνει πιο παραστατική.
--------------------	---

Παράδειγμα

Πρώτα απ' όλα ας προσπαθήσουμε να περιγράψουμε συνοπτικά το Διαδίκτυο και ειδικότερα τον παγκόσμιο ιστό (Web) με μια αναλογία. Ας φανταστούμε τον κυβερνοχώρο ως μια τεράστια έκθεση. Ο κάθε «εκθέτης» δημιουργεί το δικό του περίπτερο (site) που καταχωρείται σε μία διεύθυνση (www. address). Ο χρήστης του διαδικτύου, μέσα από τους τηλεπικοινωνιακούς

διαδρόμους που δημιουργήσε η σύζευξη τηλεφώνου-υπολογιστή, επισκέπτεται αυτήν την άυλη, διαρκή και παγκόσμια ψηφιακή έκθεση. Περνά από διάφορα sites, επικοινωνεί με τον «εκθέτη», και βεβαίως μπορεί να πάρει («κατεβάσει») πληροφοριακό υλικό. Αρκεί να έχει εξασφαλίσει την είσοδό του μέσω ενός προμηθευτή (provider) σύνδεσης στο Διαδίκτυο. Le Monde diplomatique

(Σχολικό γλωσσικές ασκήσεις)

Η πρόθεση του συντάκτη είναι να κάνει κατανοητή την έννοια του Web εκλαϊκευοντάς τη και παρομοιάζοντάς τη με μια τεράστια έκθεση. Ο λόγος γίνεται περισσότερο ζωντανός, άμεσος, παραστατικός

8. Συνδυασμός μεθόδων	Αναλύονται ανάλογα με τα επιμέρους είδη
-----------------------	---

Πώς συνδέεται η Προθετικότητα με την Ανάπτυξη

1. **Αποσαφήνιση:** Όταν ο συγγραφέας θέλει να γίνει απόλυτα σαφής (Ορισμός).
2. **Τεκμηρίωση/Πειθώ:** Όταν θέλει να αποδείξει κάτι (Παραδείγματα, Αιτιολόγηση).
3. **Ανάλυση/Κριτική:** Όταν θέλει να εμβαθύνει (Διαίρεση, Σύγκριση).

Στις εξετάσεις, η ερώτηση για την προθετικότητα ζητά να εξηγήσετε γιατί επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος τρόπος ανάπτυξης για να υπηρετήσει το νόημα του κειμένου.

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο +2

ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ – ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΜΟΝΟΤΡΟΠΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Άρθρο επικαιρότητας / γνώμης (ειδησεογραφίας ή ερμηνευτικής δημοσιογραφίας)

Το άρθρο είναι δημοσίευμα σε εφημερίδα που πραγματεύεται ένα επίκαιρο θέμα γενικού ενδιαφέροντος που απασχολεί την κοινή γνώμη και απευθύνεται σε ευρύ αναγνωστικό κοινό.

- Βασικά γνωρίσματα είναι η **παράθεση τίτλου** (πρωτότυπου, περιεκτικού, σύντομου), η **αφόρμηση** από ένα γεγονός της επικαιρότητας και η διατύπωση γενικότερων απόψεων γύρω από το ζήτημα.
- Το θέμα που αποτελεί επίκαιρο γεγονός δηλώνεται στον πρόλογο και στην συνέχεια αναπτύσσεται στο κύριο θέμα..
- Ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνεται, το είδος του θέματος και την οπτική γωνία του αρθρογράφου, επιλέγεται το αντίστοιχο γλωσσικό πλαίσιο και ύφος.
- Ύφος: σοβαρό, αντικειμενικό κυριαρχεί το γ' πρόσωπο, ανακοίνωση γεγονότων όταν πρόκειται για άρθρο ειδησεογραφίας. Σχολιασμός γεγονότων(με επίθετα, επιρρήματα, ρήματα ψυχικού πάθους, σημεία στίξης) , οικείο ύφος, χρήση α' προσώπου όταν πρόκειται για άρθρο ερμηνευτικής δημοσιογραφίας.(**η εναλλαγή ρηματικών προσώπων ,όταν υπάρχει ,προσδίδει ζωντάνια**)
- Ανάλογα με το είδος ακολουθεί και η λειτουργία της γλώσσας(αναφορική ή ποιητική).
- Σκοπός: ενημέρωση, πληροφόρηση του αναγνώστη για τα θέματα της επικαιρότητας.

Επιφυλλίδα

Δημοσιογραφικό κείμενο, μη ειδησεογραφικού περιεχομένου. Δημοσιεύεται στον έντυπο ή ηλεκτρονικό τύπο, γράφεται από ειδικό στο θέμα (κοινωνικό, εκπαιδευτικό ,καλλιτεχνικό)και γι' αυτό παρέχει μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση του .

- Γράφεται από πρόσωπο ειδικό στο θέμα. όπου προσεγγίζει το θέμα μέσα από τη δική του προσωπική σκοπιά αλλά είναι αντικειμενικός και πειστικός.
- Ο επιφυλλιδογράφος μπορεί να παίρνει αφορμή από ένα επίκαιρο θέμα, αλλά δε μένει προσκολλημένος στην επικαιρότητα και προχωρεί σε παρατηρήσεις και σκέψεις διαχρονικού χαρακτήρα και γενικότερου ενδιαφέροντος
- Σκοπός: η πληροφόρηση η πειθώ και η τέρψη του αναγνώστη.
- Ύφος: σύνθετο (χρήση μακροπερίοδου λόγου), ενίοτε και χρήση ειδικού λεξιλογίου ανάλογα με το θέμα που πραγματεύεται.

Δοκίμιο

Γραμματειακό είδος που παρουσιάζεται σε βιβλίο όπου πρόθεση του δοκιμιογράφου μπορεί να είναι:

- Η πληροφόρηση
- Η περιπλάνηση στο χώρο των ιδεών
- Η πειθώ
- Η διδαχή/προτροπή, γιατί το ύφος του δοκιμίου είναι καθαρά αντιδογματικό.
- Ο προβληματισμός
- Η τέρψη, η αισθητική απόλαυση, η συγκίνηση.
- Η εκλαΐκευση θεμάτων επιστημονικών, κοινωνικών, πολιτικών κ.ά.

Διακρίνεται

1. Δοκίμιο αποδεικτικό (προσεγγίζει τον επιστημονικό λόγο).

- Αναλύει διαχρονικά θέματα όπου οι ιδέες δομούνται με αυστηρά λογική σειρά. Στον πρόλογο παρατίθεται το θέμα και η θέση του δοκιμογράφου. Στο κύριο θέμα αναπτύσσονται επιχειρήματα και τεκμήρια που επιβεβαιώνουν την ορθότητα της θέσης. Στον επίλογο αναφέρονται τα συμπεράσματα
- Το ύφος είναι επίσημο και επιμελημένο και οι λέξεις χρησιμοποιούνται κατά βάση με την κυριολεκτική τους σημασία.
- Χρησιμοποιείται κυρίως το γ' πρόσωπο.
- Σκοπός είναι η πειθώ του αναγνώστη, μέσω της ενημέρωσης-πληροφόρησης

2. Δοκίμιο στοχαστικό (προσεγγίζει την λογοτεχνία).

- Η διάρθρωση των ιδεών και των θεμάτων είναι χαλαρή. Απουσιάζει η δομή και είναι η συνοχή και κινείται ελεύθερα στον χώρο των ιδεών.
- Το θέμα παρουσιάζεται από υποκειμενική σκοπιά και δεν παρατίθεται στον πρόλογο.
- Χρησιμοποιείται η μεταφορική λειτουργία του λόγου, διακρίνεται για την αμεσότητα και την ζωντάνια.
- Ύφος εξομολογητικό και προσωπικό.
- Πρόθεση του συγγραφέα είναι η ελεύθερη έκφραση των απόψεων του γύρω από το θέμα, η τέρψη του αναγνώστη και λιγότερο πειθώ.

ΔΟΚΙΜΙΟ	ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ (Προσεγγίζει τον επιστημονικό λόγο)	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ (Προσεγγίζει τη λογοτεχνία)
περιεχόμενο	Ο συγγραφέας καθορίζει τη θέση-στάση του από την αρχή, προσεγγίζοντας όμως το θέμα όσο πιο	Διαφαίνεται η υποκειμενική σκοπιά του δοκιμογράφου και οι προσωπικές του παρατηρήσεις, που

	αντικειμενικά γίνεται, εκλαϊκεύοντας, παράλληλα, επιστημονικά θέματα.	απορρέουν από την πείρα της ζωής ή τη φαντασία του.
δομή	Δεν παρατηρείται ελευθερία ως προς την ερμηνεία των ιδεών, αλλά λογική ιεράρχηση, τεκμηρίωση των ιδεών που πηγάζουν από τη γνώση και όχι από τη φαντασία ή την παρατήρηση.	Οι σκέψεις καταγράφονται ελεύθερα, αν και το θέμα αναπτύσσεται κάτω από μια ενιαία βάση. Η συνειρμική δύναμη των λέξεων, των εικόνων, των ιδεών περισσότερο υποβάλλουν τον αναγνώστη – μέσα από μια συσχετική κίνηση του νου – παρά τον πείθουν (όπως συμβαίνει, π.χ., και με ένα ποίημα).
μορφή πειθούς	Επίκληση στη λογική.	Επίκληση στο συναίσθημα (έμμεσος τρόπος πειθούς).
γλώσσα	Λογική / αναφορική χρήση της γλώσσας.	Ποιητική / μεταφορική / συγκινησιακή / συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.
σκοπός	Η πληροφόρηση, η διδασχά, η πειθώ.	Κυρίως η διασκέδαση και η τέρψη.

Επιστολή:

- Βασικά εξωτερικά γνωρίσματα είναι η δήλωση στην αρχή του τόπου και του χρόνου της σύνταξης της επιστολής (τίθεται πάνω δεξιά στη σελίδα, π.χ. Αθήνα, 08/06/2013), η εναρκτήρια προσφώνηση και η καταληκτική αποφώνηση.
- Προσφώνηση :Τίθεται πάντοτε στην αριστερή πλευρά του λόγου και ακολουθείται από κόμμα.
- π.χ. «Αξιότιμε κύριε υπουργέ / πρόεδρε / Αξιότιμοι κύριοι καθηγητές».
- Αποφώνηση : ο καταληκτικός χαιρετισμός προς τον παραλήπτη της επιστολής (τίθεται κάτω δεξιά).
- π.χ. : «Με εκτίμηση, / Μετά τιμής, / Με φιλικούς χαιρετισμούς».
- Το γλωσσικό ύφος συνήθως είναι σοβαρό, τυπικό ανάλογα με τον αποδέκτη και τη σχέση που έχει με αυτόν ο συντάκτης. Επίσης, απαιτείται συχνά η χρήση α' ενικού και πληθυντικού προσώπου καθώς και β' πληθυντικού.
- Στην πρόλογο αναφέρεται η αφορμή, το θέμα, και ο σκοπός της επιστολής.
- Θέμα της επιστολής είναι η πληροφόρηση του αποδέκτη για γεγονότα της επικαιρότητας ή η γνωστοποίηση απόψεων του συντάκτη της.
- Σκοπός της επιστολής είναι η ενημέρωση των αποδεκτών.

Μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)

- Συνδυάζουν στοιχεία τόσο από την προφορική όσο και από τη γραπτή επικοινωνία και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επικοινωνιακών αναγκών, που κυμαίνονται από φιλικές

συζητήσεις σε καθημερινή βάση μέχρι επίσημες επιστολές, αξιοποιούνται επιλογές ύφους από διάφορους κειμενικούς τύπους ανάλογα με την περίπτωση.

- Ιδιαίτερο γνώρισμα της ηλεκτρονικής επικοινωνίας είναι η προεξαγγελία του θέματος η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο στην αποδοχή ή όχι του μηνύματος από τον δέκτη.

Περιγραφή

- Η περιγραφή οργανώνει τα πράγματα σε καθημερινά και τεχνικά πλαίσια νοήματος. Τα περιγραφικά κείμενα μπορεί να αφορούν προσωπικές, καθημερινές, τεχνικές περιγραφές καθώς και πληροφοριακές, επιστημονικές εκθέσεις, ορισμούς κτλ.
- Δομή της περιγραφής είναι η ονομασία και ταξινόμηση του περιγραφόμενου αντικειμένου/φαινομένου, η οποία ακολουθείται από την παρουσίαση της εμφάνισης, των ιδιοτήτων, των λειτουργιών, των χρήσεων κτλ.
- Τα γλωσσικά γνώρισμα ενός περιγραφικού κειμένου είναι κυρίως: η χρήση επιθέτων, ρήματα οργανωμένα στον άξονα του χρόνου, όπως η χρήση του ενεστώτα (και ο αόριστος όταν η περιγραφή είναι λογοτεχνική), το α' γραμματικό πρόσωπο (υποκειμενική περιγραφή) ή το γ' γραμματικό πρόσωπο (αντικειμενική περιγραφή), ανάλογα με τον βαθμό εμπλοκής σ' αυτήν του ομιλητή/συγγραφέα, επιρρήματα που φανερώνουν συνήθως χώρο.

Εξήγηση

- Μέσω της εξήγησης αντιλαμβανόμαστε τον τρόπο λειτουργίας του φυσικού και κοινωνικού κόσμου
- Δομή εξήγησης: Υπάρχει το εισαγωγικό στάδιο της περιγραφής του φαινομένου και κατόπιν το κυρίως στάδιο που τα βήματα οργανώνονται σε χρονική ή αιτιολογική σειρά. Ενδέχεται να υπάρχουν προσωπικές παρατηρήσεις, κρίσεις και ερμηνείες του πομπού
- Γλώσσα εξήγησης: Ουσιαστικά: κοινά και συνήθως αφηρημένα
- Ρήματα: δράσης και σκέψης συνήθως σε ενεστώτα (και νόησης αν πρόκειται να παρατεθούν προσωπικές ερμηνείες)
- Διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις: δηλώνουν συνήθως χρονικές και αιτιολογικές σχέσεις
- Φράσεις πιθανολόγησης

Οδηγίες

- Οι οδηγίες καθοδηγούν κάποιον στο τι να κάνει και πώς να το κάνει. Διακρίνονται σε διαδικαστικά κείμενα (π.χ. οδηγίες χρήσης) και μη διαδικαστικά (π.χ. συμβουλές προς υποψήφιους πανελλήνιων)
- Διαδικαστικές οδηγίες: Γίνεται αναφορά στο στόχο της δράσης (ενδεχομένως και στον τίτλο), ίσως ακολουθεί μια σύντομη εισαγωγή που εξηγεί το περιεχόμενο των οδηγιών, δίνεται λίστα με τα μέσα, συστατικά (συνήθως με τη σειρά χρήσης τους), γίνεται αναφορά στα βήματα που καθορίζουν πώς θα επιτευχθεί ο στόχος (ενδέχεται να υπάρχουν εικόνες)
- Μη διαδικαστικές οδηγίες: Γίνεται και σε αυτές αρχική αναφορά στο στόχο όμως δεν έχει ιδιαίτερη σημασία η σειρά των προτροπών αφού οι πληροφορίες παρέχονται χωρίς αυστηρότητα και δογματισμό.

➤ Γλώσσα των οδηγιών:

- Ρήματα: δράσης συνήθως σε ενεστώτα και σε έγκλιση προστακτική ή προτροπτική υποτακτική, χρήση α! πληθυντικό κατά βάση
- Επιρρήματα για να τοποθετηθούν οι δράσεις στη σωστή σειρά και να δοθούν πληροφορίες για τον τρόπο υλοποίησής τους
- Χρονικές διαρθρωτικές: Τοποθετούν τις ενέργειες στη σωστή σειρά
- Αιτιολογικοί προσδιορισμοί: για να διευκρινίσουν τα αίτια
- Επιστημική και δεοντική τροπικότητα (ενδεχόμενες φράσεις πιθανολόγησης ίσως και ρητορικά ερωτήματα για να περιορίσουν το βαθμό υποχρέωσης)
- Κοινά ουσιαστικά (σχετικά με μέσα, υλικά, συστατικά)

Παράδειγμα

Γενικές οδηγίες προς τους επιτηρητές των Πανελλαδικών

Οι επιτηρητές:

- Δεν επιτρέπεται να φέρουν μαζί τους κινητά τηλέφωνα.
- Οφείλουν να συμπεριφέρονται κατά τρόπο που να μη δημιουργεί πρόβλημα στους εξεταζόμενους αλλά και να αποτρέπει την πιθανότητα αντιγραφής ή συνεργασίας. Αν χρειαστεί, κάνουν παρατηρήσεις χαμηλόφωνα και σε σοβαρές περιπτώσεις καλούν τα μέλη της επιτροπής. Δεν δίνουν καμία διευκρίνιση στους υποψήφιους. Αν κάποιος υποψήφιος ισχυρίζεται ότι σε κάποιο θέμα υπάρχει ασάφεια ή λάθος, ειδοποιούν τα μέλη της Λυκειακής Επιτροπής Εξετάσεων (ΛΕΕ).
- Κατά τη διάρκεια της εξέτασης, δεν επιτρέπεται να συζητούν μεταξύ τους, ούτε να ασχολούνται με οτιδήποτε αποσπά την προσοχή τους από το έργο που έχουν κληθεί να επιτελέσουν, ώστε να συμβάλουν αποτελεσματικά, στο μέτρο που τους αναλογεί, στη διαφύλαξη της αξιοπιστίας και του αδιάβλητου της διεξαγωγής των εξετάσεων.

Επιχειρηματολογία

➤ Στοχεύει να πείσει τους αναγνώστες να δεχτούν μια άποψη.

➤ Δομικά στοιχεία

Υπάρχει μια αποδεικτέα θέση κι ακολουθούν επιχειρήματα και τεκμήρια .

➤ Γλωσσικά στοιχεία:

- Σαφήνεια (χρήση κυριολεξίας, αποφυγή πολυσημίας, ειδικό λεξιλόγιο)
- Ρήματα νόησης
- Ονοματοποίηση
- Παθητική σύνταξη
- Διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν χρόνο, αντίθεση, αίτιο-αποτέλεσμα, συμπέρασμα

- Ρητορικές ερωτήσεις
- Αποφαντικές (=δηλωτικές) προτάσεις
- Επιστημική και δεοντική τροπικότητα
- Πλούσια στίξη
- Χρήση των εξής τρόπων πειθούς: επίκληση στη λογική (στο επιχείρημα καθαυτό), στο συναίσθημα, στο ήθος του πομπού (περιλαμβάνεται και επίκληση στην αυθεντία)

Αφήγηση

Η αφήγηση είναι το πιο δημοφιλές και διαχρονικό κειμενικό είδος και εμπλέκει ποικίλες κοινωνικές λειτουργίες και σκοπούς.

- Η τυπική δομή της αφήγησης προσανατολίζει αρχικά τον αναγνώστη προς τους ανθρώπινους χαρακτήρες, τον χρόνο και τον χώρο της ιστορίας, στη συνέχεια εμφανίζει το πρόβλημα και τέλος κινητοποιεί τη δράση για την επίλυσή του.
- Οι κειμενικοί τύποι διακρίνονται σε αφηγήσεις προσωπικές, μύθους, ιστορίες κ.ά.
- Τα γλωσσικά γνωρίσματα ενός αφηγηματικού κειμένου είναι κυρίως: η χρήση παρελθοντικών χρόνων (αόριστος, παρατατικός), ο ιστορικός ενεστώτας, οι χρονικοί και αιτιολογικοί σύνδεσμοι, η μεταφορική γλώσσα κ.ά.
- Δύο είναι οι **τύποι του αφηγητή**, ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής του στα γεγονότα που αφηγείται:
 - α. Ο αφηγητής συμμετέχει στα γεγονότα είτε ως πρωταγωνιστής είτε ως αυτόπτης μάρτυρας. Αφηγείται σε α' ρηματικό πρόσωπο και βλέπει τα πράγματα από εσωτερική οπτική γωνία (αφήγηση με εσωτερική εστίαση).
 - β. Ο αφηγητής δε συμμετέχει καθόλου στα γεγονότα. Αφηγείται συνήθως σε γ' ρηματικό πρόσωπο και βλέπει τα πράγματα ως ουδέτερος παρατηρητής (αφήγηση με μηδενική εστίαση).
- γ. **Μονοτροπικά Κείμενα**
- δ. Κείμενα που χρησιμοποιούν **κυρίως τη γλώσσα** ως μέσο επικοινωνίας.

Τύπος κειμένου	Σκοπός	Γλωσσικά / Δομικά χαρακτηριστικά	Ύφος / Σημεία προσοχής
Άρθρο επικαιρότητας / γνώμης	Ενημέρωση, πληροφόρηση	Τίτλος, εισαγωγή με γεγονός, κύριο θέμα, γενικές απόψεις	Σοβαρό, αντικειμενικό ή σχολιαστικό, γ' ή α' πρόσωπο
Επιφυλλίδα	Πληροφόρηση, πειθώ, τέρψη	Προσωπική ανάλυση ειδικού, αφορμή επίκαιρο γεγονός, διαχρονικές παρατηρήσεις	Σύνθετο, μακροπερίοδος, ειδικό λεξιλόγιο

Τύπος κειμένου	Σκοπός	Γλωσσικά / Δομικά χαρακτηριστικά	Ύφος / Σημεία προσοχής
Δοκίμιο	Πληροφόρηση, πειθώ, στοχασμός, τέρψη	Αποδεικτικό: λογική δομή, επιχειρήματα, τεκμήρια Στοχαστικό: χαλαρή δομή, προσωπικές παρατηρήσεις	Αποδεικτικό: επίσημο, αντικειμενικό, γ' πρόσωπο Στοχαστικό: προσωπικό, εξομολογητικό, ποιητικό
Επιστολή	Ενημέρωση, γνωστοποίηση απόψεων	Τόπος χρόνος, προσφώνηση, κύριο θέμα, καταληκτικός χαιρετισμός	Σοβαρό, τυπικό, α' ή β' πρόσωπο
Μήνυμα e-mail	Επικοινωνία, ενημέρωση	Προεξαγγελία θέματος, ανάλογο ύφος (φιλικό ή επίσημο)	Συνδυασμός προφορικού και γραπτού λόγου
Περιγραφή	Παρουσίαση αντικειμένων ή φαινομένων	Ονομασία, ταξινόμηση, εμφάνιση, λειτουργίες	Ενεστώτας ή αόριστος, επιρρήματα χώρου, επίθετα
Εξήγηση	Κατανόηση λειτουργίας κόσμου	Περιγραφή φαινομένου, αιτιολογική / χρονική σειρά, προσωπικές κρίσεις	Ρήματα δράσης και νόησης, ουσιαστικά αφηρημένα, συνδυαστικά λόγου
Οδηγίες	Καθοδήγηση δράσης	Διαδικαστικές: βήματα, μέσα, εικόνες Μη διαδικαστικές: συμβουλές, προτροπές	Προστακτική / υποτακτική, χρονικές και αιτιολογικές διαρθρώσεις
Επιχειρηματολογία	Πειθώ	Θέση, επιχειρήματα, τεκμήρια	Λογική, συναίσθημα, ήθος, σύνθετη στίξη
Αφήγηση	Διασκέδαση, ενημέρωση, προβληματισμός	Χρόνος, χώροι, χαρακτήρες, πρόβλημα, δράση	Παρελθοντικοί χρόνοι, μεταφορική γλώσσα, αφηγητής α' ή γ' προσώπου

ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πολυτροπικό είναι το κείμενο εκείνο που χρησιμοποιείται για τη μετάδοση μηνυμάτων συνδυασμό σημειωτικών τρόπων, εικόνες, χρώμα, μουσική, ένταση, γλώσσα σώματος. Τα περισσότερα κείμενα των σχολικών βιβλίων, του ημερήσιου τύπου ή της τηλεόρασης είναι πολυτροπικά, αφού συνδυάζουν γλώσσα και εικόνα ήχο και μουσική εικόνα, φωτογραφία, σχέδιο, σχεδιάγραμμα, γράφημα, κόμικς, κινούμενη εικόνα, χάρτες, πίνακες, αφίσες κ.ά.

Διακρίνονται:

α. σε κείμενα όπου τον πρώτο ρόλο έχει η εικόνα και ο ρόλος της γλώσσας είναι επεξηγηματικός,

νέο φροντιστήριο

- β. σε κείμενα όπου η εικόνα συμπληρώνει το νόημα των λέξεων, κυρίως όταν το κείμενο είναι πληροφοριακό, ή ενισχύει το μήνυμα που επιδιώκει να μεταφέρει το κείμενο, συνήθως σε διαφημίσεις ή αφίσες
- γ. σε γλωσσικά κείμενα με διακοσμητικές εικόνες (Van Leeuwen, 2015).

Σημείο ενδιαφέροντος

ΕΙΚΟΝΑ

Παρατηρώ προσεκτικά

Τι δείχνει η εικόνα

Εντοπίζω τονισμένα στοιχεία

Κεφαλαία, έντονα, σύμβολα

Αναλύω οπτικά στοιχεία

Εκφράσεις, χρώματα, σχήματα, χειρονομίες

Ερμηνεύω

Πρόθεση δημιουργού

ΓΡΑΦΗΜΑ / ΠΙΝΑΚΑΣ

Διαβάζω τα δεδομένα

Αριθμούς και πληροφορίες

Κάνω συγκρίσεις

Υψηλότερο – χαμηλότερο

Παρατηρώ τάσεις

Αύξηση – μείωση – σταθερότητα

Βγάζω συμπεράσματα

Τι δείχνουν τα δεδομένα

Ελέγχω αξιοπιστία

Φορέας, χρόνος, δείγμα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Η περίσταση επικοινωνίας αναφέρεται στο περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγονται και ανταλλάσσονται τα μηνύματα. Είναι λοιπόν αποτέλεσμα τριών παραμέτρων.

Πεδίο: Αφορά τη φύση και το θέμα της κοινωνικής δραστηριότητας

Συνομιλιακοί ρόλοι: Προσδιορίζουν τις κοινωνικές σχέσεις εκείνων που μετέχουν σε μια περίπτωση επικοινωνίας (ποιοι είναι, με ποιες ιδιότητες συμμετέχουν), τις διαφορετικές κοινωνικές σχέσεις, τη συναισθηματική απόσταση, τη συχνότητα των επαφών (πχ επίσημο-ανεπίσημο ύφος, σχέσεις οικειότητας, σχέσεις ιεραρχίας). Η πραγμάτωση των συνομιλιακών ρόλων γίνεται με διαφορετικές λεξιλογικές και φρασολογικές επιλογές

Τρόπος: Με ποιο μέσο και ποιο δίαυλο πραγματοποιείται η επικοινωνία, τι ρόλο διαδραματίζει σε αυτό η γλώσσα (πχ προφορικός-γραφτός λόγος, πολυτροπικό κείμενο)

(Εμείς και οι άλλοι)

Βασικό Επικοινωνιακό Πλαίσιο

Κάθε επικοινωνία έχει τρεις παραμέτρους:

- **Πεδίο:** Θέμα / κοινωνική δραστηριότητα.
- **Συνομιλιακοί ρόλοι:** Πομπός & δέκτης, σχέση, ύφος, ιεραρχία.
- **Τρόπος:** Μέσο επικοινωνίας (προφορικός, γραπτός, πολυτροπικό κείμενο).

1. Άρθρο

Τύπος	Ύφος	Πρόσωπα	Λεξιλόγιο / Γλώσσα	Παραδείγματα
Τοπική/καθημερινή εφημερίδα	Επίσημο, λόγιο, απρόσωπο	Γ'	Ακριβές, σαφές, αναφορική λειτουργία	«Η αναγκαιότητα της γλωσσομάθειας»
Σχολική εφημερίδα / ιστολόγιο	Απλό, καθημερινό, οικείο	Α' και Γ'	Σαφές, ενεργητική σύνταξη	«Οι παθογένειες του εκπαιδευτικού συστήματος»
Προσωπικό ιστολόγιο	Προσωπικό, βιωματικό, εξομολογητικό	Α', Γ'	Απλό, βραχυπερίοδος, αναφορική & συνυποδηλωτική	«Η αξία της φιλαναγνωσίας για μένα»

Δομή προλόγου άρθρου: αφορμή → γενικό θέμα → αναδιατύπωση ερωτημάτων.

2. Επιστολή

Τύπος	Ύφος	Πρόσωπα	Λεξιλόγιο / Μέσα πειθούς	Παραδείγματα
Ανοιχτή	Επίσημο-τυπικό	Α' / Β' / Γ'	Ακρίβεια, σαφήνεια, λογική πειθώ, περιορισμένη συνυποδηλωτική χρήση	«Αίτια χουλιγκανισμού»

Τύπος	Ύφος	Πρόσωπα	Λεξιλόγιο / Μέσα πειθούς	Παραδείγματα
Επίσημη	Επίσημο, ευγενικό	Β' / Γ'	Αναφορική λειτουργία, όλα τα είδη πειθούς	«Οι παθογένειες της εκπαίδευσης»
Φιλική	Οικείο	Α' / Β' / Γ'	Αναφορική, σαφές λεξιλόγιο, αποφυγή μακροπερίοδου	«Οι παθογένειες της εκπαίδευσης» (σε φίλο)

Δομή προλόγου επιστολής: σκοπός + θέμα + αναδιατύπωση ερωτημάτων + (προαιρετική αφόρμηση).

Δομή epilόγου: ευχή, συμπέρασμα, κλείσιμο (π.χ. «Με εκτίμηση»).

3. Ομιλία / Εισήγηση

- Προσχεδιασμένος προφορικός λόγος, συχνά σε συνέδρια ή εκπροσώπηση ομάδας.
- **Πομπός/Δέκτης:** Αντιπρόσωπος 15μελούς, μέλος Βουλής Εφήβων, τοπικής κοινωνίας κ.ά.
- **Ύφος:** Επίσημο-τυπικό (οικείο όταν οι δέκτες είναι μόνο συνομήλικοι).
- **Μέσα πειθούς:** Όλα ανάλογα με το θέμα και το κοινό.
- **Δομή:**
 - ο **Πρόλογος:** προσφώνηση + θέμα + αφόρμηση + αναδιατύπωση ζητούμενων.
 - ο **Κυρίως μέρος:** επιχειρήματα, παραδείγματα.
 - ο **Επίλογος:** συμπέρασμα, παραίνεση, αποφώνηση.

Παράδειγμα επιλογικών φράσεων:

- Συμπέρασμα: «Είναι φανερό ότι...», «Πιστεύω ότι κατάφερα να σας αποδείξω...»
- Παραίνεση: «Προβληματιστείτε και ενεργοποιηθείτε...», «Ας αναλάβουμε όλοι πρωτοβουλίες...»
- Αποφώνηση: «Σας ευχαριστώ που με ακούσατε...»

4. Δοκίμιο

Τύπος	Ύφος	Πρόσωπα	Λεξιλόγιο / Γλώσσα	Παραδείγματα
Δοκίμιο (αποδεικτικό και στοχαστικό)	Σοβαρό, στοχαστικό, λόγιο (όχι υπερβολικά επίσημο)	Κυρίως Γ', αλλά και Α' (ιδίως στο στοχαστικό)	Σαφές, προσεγμένο, συνδυασμός αναφορικής και συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας	«Η αξία της παιδείας», «Ο ρόλος της τεχνολογίας», «Η κρίση αξιών»

Δομή προλόγου δοκιμίου

- Αφόρμηση (γενική διαπίστωση / σκέψη)
- Παρουσίαση θέματος
- Θέση ή προβληματισμός

Δομή επιλόγου

νέο φροντιστήριο

- Συμπέρασμα
- Γενίκευση / προοπτική
- Προβληματισμός

**ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ
ΜΕΣΩ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΟΣ Δ ΑΠΟ ΤΟ
STUDY4 EXAMS**

[1] Ασφαλώς κανείς δεν μπορεί να προβαίνει σε συγκρίσεις της κλασικής αθηναϊκής δημοκρατίας με αυτή των ημερών μας. Οι εποχές και οι συνθήκες είναι εντελώς διαφορετικές, οπότε θα ήταν σφάλμα αρχής κάτι τέτοιο. Θα άξιζε, ωστόσο, να αναρωτηθούμε αν θα έγραφε και σήμερα ο Θουκυδίδης πως «τον πολίτη που δεν ασχολείται με τα κοινά δεν τον θεωρούμε φιλήσυχο αλλά άχρηστο».

[2] Η πρώτη αντίδραση, η αντανakλαστική ας πούμε, σ' αυτό το ερώτημα θα ήταν ενδεχομένως απορριπτική. Το «άχρηστος» εκτιμάται ως «βαριά κουβέντα» για έναν αμέτοχο σημερινό πολίτη, καθώς έχει αλλάξει, πρώτα-πρώτα, η ίδια η δομή του δημοκρατικού πολιτεύματος από άμεση και συμμετοχική σε αντιπροσωπευτική. Η αντιπροσώπευση, μάλιστα, των πολιτών τείνει να υπερβεί τη θεσμική τάξη, αφού από τους βουλευτές ή τους δημάρχους έχει μεταπηδήσει στα κόμματα και από αυτά πλέον στα συγκροτήματα του γραπτού και κυρίως του ηλεκτρονικού Τύπου. Αμήχανα μα και βολικά νιώθει το άτομο συνειδητοποιώντας ότι «δεν του πέφτει λόγος» σχεδόν για τίποτε γύρω του και ότι κάποιος ρεπόρτερ έχει αναλάβει – με το απαραίτητο μοντάζ, τη σύγχρονη προκρούστεια τεχνική* – να τον ενημερώσει, αλλά και να μεταφέρει τη διαμαρτυρία του, τον πόνο του, τις ελπίδες του.

[3] Είναι όμως και απρόσωπες οι σχέσεις του με τους συμπολίτες, άρα δεν υπάρχει το κίνητρο της φιλαλληλίας και της προσφοράς προς μία, κατά συνθήκην και μόνο, κοινωνία. Αυτή η αδιαφορία υποθάλπεται, βέβαια, και από το γενικότερο ατομιστικό και καταναλωτικό πνεύμα της εποχής, με συμπαρομαρτούντα* τον πιεστικό χρόνο, που δεν αφήνει περιθώρια στον άνθρωπο για ενασχόληση με τα κοινά· αυτά τα εξαντλεί ασχολούμενος με τα «ίδια»*.

[4] Ο έντονος κομματισμός, εξάλλου, που παρεισέφρησε* σε κάθε πτυχή των δημοσίων, όπως στον συνδικαλισμό, στην τοπική αυτοδιοίκηση, ακόμη και σε πολιτιστικά σωματεία και μαθητικά συμβούλια και ο φανατισμός, με τον οποίο επενδύθηκε, διώχνει όλο και περισσότερους μακριά από την πολιτική και τους «μαζικούς φορείς». Άλλο ισχυρό αντικίνητρο για συμμετοχή, καθ' όσον τουλάχιστον αφορά σε έντιμους και υπεύθυνους πολίτες, αποτελούν καθεαυτές οι ιδιοτελείς προθέσεις πολλών από εκείνους που καταπιάνονται με τα κοινά, περισσότερο όμως οι υπόνοιες και η συκοφαντία του περίγυρου – όσων «δεν είναι στον χορό», κατά την έκφραση της παροιμίας – για αθέμιτο κέρδος τους.

[5] Υπό αυτή την οπτική, με τόσα δηλαδή ελαφρυντικά υπέρ του, ο «απράγμων» πολίτης θα φαινόταν άτοπο να χαρακτηριστεί στις μέρες μας «αχρείος». Θα του ταίριαζαν επίθετα όπως αδιάφορος, ρεαλιστής, ίσως και «ξύπνιος». Ωστόσο, δεν είναι λιγότερα τα επιβαρυντικά στοιχεία, που μπορεί να γείρουν τη ζυγαριά προς την πλευρά του «άχρηστου».

[6] Θα πρέπει να σκεφτούμε ότι τα τωρινά προβλήματα – εθνικά, αλλά και παγκόσμια πια – που κατατρύχουν* τον πολίτη οποιασδήποτε χώρας, είναι τόσα και τέτοιας εμβέλειας, ώστε η απάθειά του προκαλεί παρενέργειες. Αν δεν τον αγγίζουν έγνοιες ωθώντας τον σε κοινωνική και πολιτική δράση, το κακό θα ογκούται*, θα σωρεύονται προβλήματα που άλλοτε δεν τον αφορούσαν, μα μελλοντικά θα βαρύνουν και αυτόν. Τούτο σημαίνει πως ζει σε καιρούς, όπου η κοινή μοίρα είναι και προσωπική του μοίρα και αντίστροφα. Επίσης η πληροφόρηση, που δέχεται κανείς σήμερα, μπορεί να διοχετεύεται μέσα από τους κρουνοί* που θίξαμε πιο πάνω, θα παραδεχτούμε ωστόσο

ότι είναι πιο πλούσια και συνεχούς ροής, ώστε η πρόφαση της άγνοιας για όσα συγκλονιστικά συμβαίνουν γύρω του να μην ευσταθεί σε καμιά περίπτωση. Αλλά και το κώλυμα του ελεύθερου χρόνου μπορούμε να το αντιπαρέλθουμε. Αρκεί να υπολογίσουμε ότι ο χρήσιμος πολίτης είναι ο δημιουργικός. Και δημιουργικός αποκλείεται να καθίσταται ο κομφορμιστής εκείνος τύπος εργαζόμενου επί ατελείωτες ώρες, είτε ως αφεντικό είτε ως μισθωτός, που εγκοιτώνει* όλη του την ενεργητικότητα στο αυλάκι του κέρδους και αποστραγγίζει εκείνα που τον δικτυώνουν με την κοινότητα. Όποιος δεν αποδεικνύεται, συνεπώς, χρήσιμος για το κοινό θα αποβαίνει άχρηστος και για τον εαυτό του. Οι σύγχρονες απειλές δε δείχνουν να κάνουν διακρίσεις, αν αφεθούν ανεξέλεγκτες.

(609 λέξεις)

Εκφώνηση

Ποια απάντηση δίνει τελικά ο συγγραφέας στο ερώτημα που θέτει στον τίτλο του δοκιμίου του;

Να επιλέξετε από τις παρακάτω απαντήσεις εκείνη που θεωρείτε ορθότερη, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του δοκιμίου, και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με αναφορές στο κείμενο.

Α. Ο σύγχρονος πολίτης που δε μετέχει στα κοινά σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί «άχρηστος», εφόσον στην εποχή μας συντρέχουν σοβαροί λόγοι που τον αποτρέπουν από μια ενεργό συμμετοχή στα δημόσια πράγματα.

Β. Ο χαρακτηρισμός «άχρηστος», που προσάπτει ο Θουκυδίδης στον αμέτοχο πολίτη, έχει διαχρονική ισχύ, εφόσον δεν υπάρχουν ελαφρυντικά που απαλλάσσουν τον σύγχρονο πολίτη από την ευθύνη της συμμετοχής του στα κοινά.

Γ. Μολονότι ο αμέτοχος πολίτης του σήμερα έχει κάποια σοβαρά ελαφρυντικά για την αδράνεια και παθητικότητά του, κινδυνεύει να χαρακτηριστεί «άχρηστος», εφόσον τα δημόσια προβλήματα επηρεάζουν και την προσωπική του ζωή.

Οδηγία:

Για να επιλέξουμε την ορθότερη, σύμφωνα με το περιεχόμενο του δοκιμίου, απάντηση, θα πρέπει να παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο ο δοκιμιογράφος οργανώνει την επιχειρηματολογία του. Να προσέξουμε, δηλαδή, ότι οργανώνει το δοκίμιό του στη βάση μιας αντιπαράθεσης: εξετάζει αρχικά (στις παραγράφους [2], [3] και [4]) τους παράγοντες που αποθαρρύνουν ή και αποτρέπουν τον πολίτη μιας σύγχρονης δημοκρατίας από την ενεργό συμμετοχή του στα κοινά και στη συνέχεια (στις παραγράφους [5] και, κυρίως, [6]) τους παράγοντες που δεν τον απαλλάσσουν τελικά από την ευθύνη της συμμετοχής. Αντιπαράθετοντας τα «ελαφρυντικά» με τα «επιβαρυντικά στοιχεία» σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει;

Δίνεται η περίοδος από την έκτη παράγραφο («Θα πρέπει ... ανεξέλεγκτες»):

Επίσης η πληροφόρηση, που δέχεται κανείς σήμερα, μπορεί να διοχετεύεται μέσα από τους κρουνοί που θίξαμε πιο πάνω, θα παραδεχτούμε ωστόσο ότι είναι πιο πλούσια και συνεχούς ροής, ώστε η πρόφαση της άγνοιας για όσα συγκλονιστικά συμβαίνουν γύρω του να μην ευσταθεί σε καμιά περίπτωση.

α) Να εντοπίσετε τις αναφορικές προτάσεις της περιόδου και να τις διακρίνετε σε **1.**

επιθετικές (ή εξαρτημένες) και 2. ελεύθερες.

β) Να διακρίνετε τις επιθετικές αναφορικές προτάσεις που εντοπίσατε

σε **1. περιοριστικές/προσδιοριστικές** και **2. μη προσδιοριστικές/προσθετικές**, αιτιολογώντας αντίστοιχα.

Οδηγία:

α) Εντοπίζουμε στην περίοδο τις αναφορικές αντωνυμίες που εισάγουν αντίστοιχες προτάσεις και στη συνέχεια εξετάζουμε αν οι αναφορικές αυτές προτάσεις αναφέρονται σε κάποιον όρο (συνήθως ουσιαστικό) της πρότασης από την οποία εξαρτώνται ή αποτελούν οι ίδιες όρο της πρότασης (από την οποία εξαρτώνται). Στην πρώτη περίπτωση μιλάμε για επιθετικές (ή εξαρτημένες) αναφορικές προτάσεις (εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες ο οποίος, η οποία, το οποίο και που), ενώ στη δεύτερη για ελεύθερες αναφορικές προτάσεις

β) Για να διακρίνουμε περαιτέρω τις επιθετικές (ή εξαρτημένες) αναφορικές προτάσεις σε 1. περιοριστικές (ή προσδιοριστικές) και 2. σε μη

περιοριστικές (ή προσθετικές ή πλεοναστικές), θα πρέπει να εξετάσουμε τη σχέση τους με τον προσδιοριζόμενο όρο. Οι περιοριστικές εξειδικεύουν περισσότερο τον όρο αναφοράς, αφού περιέχουν μια πληροφορία απαραίτητη για τον ακριβή προσδιορισμό αυτού στο οποίο αναφέρονται, ενώ οι μη περιοριστικές δίνουν μια πρόσθετη πληροφορία στον όρο αναφοράς, η οποία δεν είναι απαραίτητη για τον ακριβή προσδιορισμό του. Ενδεικτικό, επίσης, των μη περιοριστικών είναι ότι μπαίνουν σε κόμματα, ενώ οι περιοριστικές όχι.

Εκφώνηση

Με αφορμή συζήτηση που αναπτύχθηκε στο μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας για τη σχέση των νέων με την πολιτική, γράφετε και δημοσιεύετε στο ιστολόγιο του σχολείου σας το δικό σας δοκίμιο στο οποίο εκθέτετε με επιχειρήματα και τεκμήρια τη θέση σας σχετικά με τα παρακάτω ερωτήματα:

α) Θεωρείτε ότι οι σημερινοί νέοι εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την πολιτική;

β) Ποιες μορφές μπορεί να πάρει η έννοια της συμμετοχής στα κοινά στην εποχή της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου; (400 λέξεις)

Οργάνωση και ανάπτυξη των ιδεών, σύμφωνα με τα ζητούμενα, σε ενιαίο κείμενο

A. Τίτλος

Τα ζητούμενα της εκφώνησης ενδεχομένως θα μας δώσουν ιδέες για τον κατάλληλο τίτλο του δοκιμίου μας. Μπορούμε να σημειώσουμε εναλλακτικούς τίτλους, τους οποίους στην πορεία ή στο τέλος της γραφής θα επανεξετάσουμε με κριτήριο τον βαθμό συνάφειας με το περιεχόμενο του κειμένου. Μπορούμε, επίσης, να πειραματιστούμε με την κυριολεκτική ή μεταφορική απόδοσή τους. Υπενθυμίζουμε ότι ο ρόλος του τίτλου δεν είναι διακοσμητικός, αλλά επιτελεί μια σημαντική λειτουργία: να προιδεάσει το αναγνωστικό κοινό και να προκαλέσει το ενδιαφέρον για ανάγνωση.

B. Πρόλογος

Θα μπορούσαμε να επικαλεστούμε ως αφορμή τη συζήτηση στην τάξη (σύμφωνα και με το δεδομένο

της εκφώνησης), τις επικρατούσες απόψεις για τη σχέση νέων και πολιτικής, το σχόλιο κάποιου συμμαθητή κ.ά. Τέτοιου είδους αφορμές μάς καλούν **να πάρουμε θέση ως προς τα ζητούμενα** (την οποία θα υποστηρίξουμε με συνέπεια στις επόμενες παραγράφους) και να αποφύγουμε γενικόλογες και κοινότοπες εισαγωγές. Σκοπός μας είναι **να προϊδεάσουμε τους αναγνώστες** για τους θεματικούς άξονες και τους στόχους του δοκιμίου μας **και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον τους** για όσα θα εκθέσουμε στη συνέχεια.

Γ. Επιλογή τρόπων και μέσων πειθούς, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του κειμένου
Το περιεχόμενο του κειμένου θα καθοριστεί από τα ζητούμενα. Σχετικά με το πρώτο, η έκθεση της προσωπικής μας άποψης και η συγκρότηση μιας πειστικής επιχειρηματολογίας θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το είδος των επιχειρημάτων και τεκμηρίων που επικαλούμαστε. Το κείμενο αφετηρίας, όπως ήδη αναφέραμε, μπορεί να μας προσφέρει ιδέες και ερεθίσματα για προβληματισμό, τα οποία θα προσαρμόσουμε στις δικές μας θέσεις, ύφος και στόχους του κειμένου μας. Όπως ήδη γνωρίζουμε, στα δοκίμια γίνεται διακριτή η τοποθέτηση, το προσωπικό στίγμα του γράφοντος, στοιχείο που δεν πρέπει να απουσιάζει ούτε από το δικό μας κείμενο. Η περιγραφή, τα επαρκή και κατάλληλα τεκμήρια, ενδεχομένως η επίκληση στην αυθεντία είναι τα ενδεικνύμενα μέσα και τρόποι πειθούς για το δεύτερο ζητούμενο, όπου καλούμαστε να παρουσιάσουμε και να σχολιάσουμε σύγχρονες μορφές συμμετοχής στα κοινά στο πλαίσιο της ψηφιακής/διαδικτυακής εποχής.

Δ. Επιλογή τρόπων ανάπτυξης παραγράφων και σύνδεσης μεταξύ τους

Οι προηγούμενες γνώσεις μας για τη **διάρθρωση, ανάπτυξη και σύνδεση των παραγράφων** θα μας βοηθήσουν να οργανώσουμε και να αναπτύξουμε το υλικό μας. Σημαντικό βήμα αποτελεί να προσδιορίσουμε το θεματικό κέντρο-σκοπό των παραγράφων, γιατί μόνο έτσι θα οργανώσουμε με συνεκτικό τρόπο τις αποδεικτικές μας λεπτομέρειες και θα αποφύγουμε τυχόν επαναλήψεις αλλά και φυγόκεντρες σκέψεις. Σχετικά με τους τρόπους ανάπτυξης, μας καθοδηγούν τα ζητούμενα και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Ενδεικνύμενοι τρόποι είναι η αιτιολόγηση (λ.χ., όταν εκθέτουμε την προσωπική μας άποψη για το ενδιαφέρον και τη σχέση των νέων με την πολιτική), το παράδειγμα (παράθεση τεκμηρίων που πιστοποιούν τη θέση μας ή επεξηγούν τις σύγχρονες μορφές συμμετοχής στα κοινά), η σύγκριση-αντίθεση (ανάμεσα στις μορφές συμμετοχής παρελθόντος και παρόντος) και το αίτιο-αποτέλεσμα (ιδιαίτερα για τη μετάβασή μας από το πρώτο στο δεύτερο ζητούμενο). Η επιλογή των τρόπων ανάπτυξης θα μας καθοδηγήσει ανάλογα και στη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών-μεταβατικών λέξεων-φράσεων μεταξύ παραγράφων, περιόδων και προτάσεων.

Ε. Γλωσσικές επιλογές – ύφος

Η συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίσταση θα επηρεάσει, επίσης, τις γλωσσικές επιλογές και το ύφος του λόγου μας. Η ιδιότητά μας (μαθητής/τρια) και το είδος του κειμένου (δοκίμιο) υπαγορεύει προσωπικό ύφος, χωρίς, ωστόσο, υπερβολές και εξεζητημένες εκφράσεις, αν λάβουμε υπόψη ότι απευθυνόμαστε κατά κύριο λόγο σε συμμαθητές μας. Όταν αναφερόμαστε στις εμπειρίες μας ή θέλουμε να προσδώσουμε οικειότητα και καθολικότητα, κάνουμε χρήση του α' γραμματικού προσώπου – κυρίως πληθυντικού. Όταν όμως θέλουμε να αποστασιοποιηθούμε και να εκφράσουμε

κάποιες γενικότερες διαπιστώσεις, χρησιμοποιούμε το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό. Η επιλογή της οριστικής ή υποτακτικής θα καθοριστεί ανάλογα με το τι θέλουμε να εκφράσουμε: διαπιστώσεις, περιγραφές, δεδομένα (οριστική) ή δυνατότητες, πιθανότητες, προτροπές (υποτακτική). Η εναλλαγή της σύνταξης (ενεργητική, αν θέλουμε να προβάλουμε το υποκείμενο, και παθητική, αν θέλουμε να προβάλουμε το αποτέλεσμα της ενέργειας), η χρήση της παρατακτικής και υποτακτικής σύνδεσης, η αναφορική και μεταφορική χρήση της γλώσσας, καθώς και η χρήση των ερωτημάτων, προσδίδουν ποικιλία στην εκφορά του λόγου μας, αλλά προϋποθέτουν επίγνωση και ορθή εφαρμογή των γραμματικών και συντακτικών κανόνων. Φροντίζουμε, επίσης, να τοποθετούμε τα κατάλληλα σημεία στίξης που υποδεικνύουν τις μικρές και μεγάλες παύσεις, τις παρενθετικές και επεξηγηματικές φράσεις, τον τόνο της «φωνής» κ.ά.

Στ. Επίλογος

Ως γνωστόν, στην επιλογική παράγραφο ανακεφαλαιώνουμε, προβάλλοντας ευσύνοπτα τις θέσεις μας, ώστε να ωθήσουμε τους αναγνώστες σε περαιτέρω σκέψη και προβληματισμό. Ο ρόλος του επιλόγου είναι εξίσου σημαντικός με τα υπόλοιπα τμήματα του κειμένου μας, γι' αυτό φροντίζουμε να απορρέει φυσικά από τα προηγούμενα και να μην αρκείται σε γενικολογίες και κοινοτοπίες.

[1] Ζούμε σ' έναν κόσμο όπου το κίνητρο του κέρδους κυριαρχεί, ενώ ταυτόχρονα η επιστημονική και τεχνολογική εκπαίδευση θεωρείται υψίστης σημασίας για τη μελλοντική επιτυχία εθνών και ατόμων. Δεν αντιτίθεται στο συγκεκριμένο είδος εκπαίδευσης και απεύχομαι την προοπτική τα κράτη να σταματήσουν την ανάπτυξή της. Ανησυχώ, ωστόσο, για το γεγονός ότι άλλοι εκπαιδευτικοί τομείς, εξίσου σημαντικοί, κινδυνεύουν να χαθούν στην **παραζάλη** του ανταγωνισμού. Οι σπουδές που σχετίζονται με τις ανθρωπιστικές επιστήμες και τις τέχνες είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την υγεία μεμονωμένων ατόμων και λαών. Μπορούν να μας προσφέρουν την ικανότητα της κριτικής σκέψης, της υπέρβασης του τοπικισμού και της προσέγγισης των διεθνών προβλημάτων μέσω της θεώρησης του ανθρώπου «ως πολίτη του κόσμου», όπως επίσης την ικανότητα – και αυτή είναι ίσως η πιο σημαντική – να δούμε με συμπάθεια και κατανόηση τις δυσκολίες ενός άλλου ατόμου, μιας ομάδας ή ενός άλλου λαού.

[2] Αυτή τη σημαντική ικανότητα μπορούμε να την ονομάσουμε *αφηγηματική φαντασία*: μας βοηθά να γίνουμε ευφυείς αναγνώστες των ιστοριών άλλων ανθρώπων και να κατανοήσουμε τα συναισθήματα και τις επιθυμίες τους. Ένας από τους καλύτερους τρόπους για να **καλλιεργηθεί** η συμπάθεια είναι μέσω της λογοτεχνίας, της μουσικής, του θεάτρου, των καλών τεχνών και του χορού. Μέσω της φαντασίας μπορούμε με ενορατικότητα να αντιληφθούμε την εμπειρία μιας άλλης ομάδας ή ενός ατόμου, που δύσκολα θα ανακαλύπταμε στην καθημερινή ζωή, όταν ο κόσμος μας **κατασκευάζει** καχυποψίες και διαχωρισμούς που εμποδίζουν κάθε συνάντηση.

[3] Για να καλλιεργήσουμε αυτή την «εσωτερική ματιά», πρέπει να σχεδιάσουμε προσεκτικά την εκπαίδευση στον τομέα των τεχνών και των ανθρωπιστικών σπουδών, ώστε να φέρουμε σε επαφή τους μαθητές – σπουδαστές με ζητήματα που αφορούν το φύλο, τη φυλή, την εθνότητα και τη διαπολιτισμική εμπειρία. Οι τέχνες διδάσκουν επίσης την έννοια της κοινότητας. Όταν, λ. χ., οι άνθρωποι ανεβάζουν ένα θεατρικό έργο ή κάνουν μια χορογραφία, μαθαίνουν να συνεργάζονται και να διαχειρίζονται την επιθυμία για άσκηση εξουσίας. Η μορφή της κοινωνίας, η κοινότητα, που προκύπτει από τις τέχνες δεν είναι ιεραρχική. Αντίθετα, αποτελεί ένα πρότυπο αμοιβαίας κατανόησης και αλληλεπίδρασης. Και, επιπλέον, οι τέχνες προωθούν ένα διαχρονικό διάλογο με τις προκαταλήψεις του παρελθόντος, παρά μια αντιπαράθεση γεμάτη φόβο και αμυντικές στάσεις.

[4] Οι σύγχρονες δημοκρατίες διαθέτουν εξαιρετική ορθολογική και θεωρητική δύναμη. Ρέπουν όμως ταυτόχρονα προς το παράλογο, τη στενότητα αντιλήψεων, τη βιασύνη, την προχειρότητα και τον εγωισμό. Όταν η εκπαίδευση βασίζεται κυρίως στον ωφελιμισμό μεγεθύνει αυτές τις πλευρές σε σημείο που να απειλούν την ίδια τη δημοκρατία. Οφείλουμε να προωθήσουμε μια παιδεία η οποία θα καλλιεργεί την κριτική ικανότητα, θα ευνοεί μια πολύπλευρη αντίληψη του κόσμου και, τέλος, θα ενισχύει την ικανότητα της συμπάθειας. Αν δεν επιμείνουμε στη ζωτική σημασία των ανθρωπιστικών σπουδών, αυτές θα εγκαταλειφθούν. Οι συγκεκριμένες σπουδές, συχνά, δεν αποφέρουν χρήματα. Καταφέρνουν όμως κάτι πιο πολύτιμο: δημιουργούν έναν κόσμο μέσα στον οποίο αξίζει να ζούμε.

(λέξεις 454)

Εκφώνηση

Συμμετέχετε ως ομιλητής/ομιλήτρια στην ημερίδα του σχολείου σας με θέμα «Ανθρωπιστικές Σπουδές: ανοικτά ζητήματα και προοπτικές». Να γράψετε το κείμενο της ομιλίας σας με στόχους: α) να πείσετε το ακροατήριο για την αναγκαιότητα της ανθρωπιστικής παιδείας στην εποχή μας και β) να προτείνετε συγκεκριμένες δράσεις που μπορεί να οργανώσει το σχολείο σας, προκειμένου να ενισχύσει το πνεύμα της κοινότητας και της συνεργασίας ανάμεσα στους μαθητές. (400 λέξεις)

Οργάνωση και ανάπτυξη των ιδεών, σύμφωνα με τα ζητούμενα, σε ενιαίο κείμενο

A. Πρόλογος

Ο σκοπός της προλογικής παραγράφου είναι να προϊδεάσουμε το ακροατήριο για το θέμα και τους στόχους της ομιλίας μας, να διαμορφώσουμε ευνοϊκό κλίμα και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον για αυτά που θα εκθέσουμε στη συνέχεια.

Ειδικότερα, θα χρειαστεί να λάβουμε υπόψη μας συμπεριφορές και τάσεις που χαρακτηρίζουν ενδεχομένως ένα μέρος του ακροατηρίου και αντικατοπτρίζουν γενικότερα το πνεύμα της εποχής (έμφαση στον τεχνοκρατικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης, χρησιμοθηρική αντίληψη για τη μάθηση, βαθμοθηρία, έμφαση στην αποστήθιση και τις γνωστικές δεξιότητες) καθώς και το πώς τα παραπάνω επηρεάζουν ή/και διαμορφώνουν το κλίμα στη σχολική κοινότητα (παρατηρούνται, λ.χ., εκδηλώσεις άγχους, βίας, αντικοινωνικές και ατομικιστικές συμπεριφορές; δίνονται αφορμές για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης; δημιουργούνται προϋποθέσεις για ουσιαστικό διάλογο, συνεργασία και αλληλεπίδραση;). Υπενθυμίζουμε ότι σκοπός μας είναι να πείσουμε το ακροατήριο και ένας τρόπος για να το επιτύχουμε είναι να ενεργοποιήσουμε το ενδιαφέρον και τα ανακλαστικά των ακροατών μας, με άλλα λόγια να τους εμπλέξουμε διανοητικά και συναισθηματικά στον προβληματισμό μας.

B. Επιλογή τρόπων και μέσων πειθούς, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του κειμένου
Όταν προσπαθούμε να πείσουμε, επικαλούμαστε, όπως ξέρουμε, τη λογική αλλά και άλλους τρόπους: το συναίσθημα, την αυθεντία κ.λπ. Εμπλουτίζουμε τον λόγο μας με τεκμήρια, παραδείγματα, περιστατικά της σχολικής ζωής, περιγραφές, τα οποία στα κατάλληλα σημεία θα ενισχύσουν την επιχειρηματολογία μας. Σ' αυτό το σημείο θα μας φανούν χρήσιμες οι σημειώσεις που έχουμε κρατήσει από το κείμενο αναφοράς.

Γ. Επιλογή τρόπων ανάπτυξης παραγράφων και σύνδεσης μεταξύ τους
Οι γνώσεις μας για τη διάρθρωση, ανάπτυξη και σύνδεση των παραγράφων θα μας βοηθήσουν ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση αυτή. Είναι σημαντικό να έχουμε προσδιορίσει το θεματικό κέντρο-σκοπό των παραγράφων, γιατί μόνο έτσι θα οργανώσουμε με συνεκτικό τρόπο τις αποδεικτικές μας λεπτομέρειες και θα αποφύγουμε τυχόν επαναλήψεις και φυγόκεντρες σκέψεις. Σχετικά με τους τρόπους ανάπτυξης, μας καθοδηγούν τα ζητούμενα και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Ενδεικνύόμενοι τρόποι για την ανάπτυξη της ενότητας που αναφέρεται στην αναγκαιότητα της ανθρωπιστικής παιδείας είναι η αιτιολόγηση (λόγοι που την καθιστούν απαραίτητη), η σύγκριση (ανθρωπιστικές σπουδές και τεχνολογικές/θετικές επιστήμες: σημεία σύγκλισης και απόκλισης), το αίτιο-αποτέλεσμα (ποια αποτελέσματα, λ.χ., προκύπτουν από την υποβάθμιση των ανθρωπιστικών σπουδών ή/και από την επικράτηση του ωφελιμιστικού, τεχνοκρατικού προτύπου) ή ο συνδυασμός

αυτών καθώς και η χρήση παραδειγμάτων. Άλλωστε, όπως γνωρίζετε από την εμπειρία σας, στα αυθεντικά κείμενα ο συνδυασμός και η εναλλαγή τρόπων αποτελεί το συνηθέστερο παράδειγμα. Όσον αφορά, τώρα, στην ενότητα των προτεινόμενων δράσεων, ενδεικτικά θα μπορούσαμε να οργανώσουμε το υλικό μας με τη μέθοδο της διαίρεσης (ταξινομώντας τις προτεινόμενες δράσεις με κριτήρια λ.χ., το είδος τους, τον ενδοσχολικό ή εξωσχολικό τους χαρακτήρα, τα ενδιαφέροντα των μαθητών κ.λπ.) σε συνδυασμό με την αιτιολόγηση και την έμφαση στα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η επιλογή του κατάλληλου ή των κατάλληλων τρόπων ανάπτυξης θα μας καθοδηγήσει ανάλογα και στη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών-μεταβατικών λέξεων-φράσεων μεταξύ παραγράφων, περιόδων και προτάσεων.

Δ. Γλωσσικές επιλογές – ύφος

Οι παράγοντες της επικοινωνιακής περίστασης θα επηρεάσουν, επίσης, τις γλωσσικές επιλογές και το ύφος του λόγου μας. Η ιδιότητά μας ως μαθητή/τριας μάς επιτρέπει να εκφραστούμε απλά, όχι όμως απλοϊκά, και να αποφύγουμε λόγιες ή εξεζητημένες λέξεις. Εξάλλου, ένα μεγάλο μέρος του ακροατηρίου θα είναι συμμαθητές/τριες - θα πρέπει, επομένως, να γίνουμε κατανοητοί. Αν και το είδος του κειμένου είναι ομιλία προοριζόμενη να εκφωνηθεί, αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να κάνουμε κατάχρηση της προφορικότητας. Η συγκεκριμένη περίσταση επικοινωνίας υπαγορεύει προσεγμένο επίπεδο λόγου. Ο σκοπός, ωστόσο, δεν είναι να εντυπωσιάσουμε, αλλά κυρίως να πείσουμε, προσαρμόζοντας ανάλογα και τα χαρακτηριστικά της ομιλίας μας. Αν θέλουμε να επηρεάσουμε συναισθηματικά το ακροατήριο, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως μέσα την περιγραφή και την αφήγηση, να προσδώσουμε στο ύφος αμεσότητα, να χρησιμοποιήσουμε το β' και το α' πληθυντικό πρόσωπο, τις ρητορικές ερωτήσεις, τη μεταφορική χρήση του λόγου, τις παρένθετες φράσεις κ.λπ. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τα δύο είδη της σύνταξης (ενεργητική και παθητική), αρκεί να αναλογιστούμε κάθε φορά τι θέλουμε να προβάλλουμε: το υποκείμενο ή την ίδια την πράξη; Η ποικιλία στον λόγο μας μπορεί να εκφραστεί και μέσω των εγκλίσεων, αρκεί να θυμηθούμε τις σημασίες που προσλαμβάνει η χρήση τους. Λ.χ., διαπιστώσεις, γεγονότα, βεβαιότητες εκφέρονται με οριστική· πιθανότητες, δυνατότητες, υποθέσεις, ευχές, προτροπές, υποχρεώσεις με υποτακτική ή προστακτική. Επιπλέον, το προσεγμένο επίπεδο λόγου εξαρτάται και από την κατάλληλη και ορθή χρήση των σημείων στίξης. Ιδιαίτερα σ' ένα κείμενο σαν αυτό, που προορίζεται να εκφωνηθεί σε ακροατήριο, είναι σημαντικό τα σημεία στίξης να δηλώνουν τις μικρές ή μεγάλες παύσεις, τον χρωματισμό και τον επιτονισμό της φωνής (λ.χ., ερώτηση, κατάφαση) κ.ά. Τέλος, δεν παραλείπουμε τις γλωσσικές σημάνσεις που υπαγορεύει το συγκεκριμένο είδος κειμένου: προσφώνηση (προσαρμοσμένη στο είδος του ακροατηρίου) και αποφώνηση.

Ε. Επίλογος

Ως γνωστόν, στην επιλογική παράγραφο ανακεφαλαιώνουμε, δίνοντας πιθανόν έμφαση στα σημεία που θεωρούμε κρίσιμα, «τροφή» για περαιτέρω σκέψη και δράση εκ μέρους του ακροατηρίου. Ο ρόλος του επιλόγου είναι εξίσου σημαντικός με τα υπόλοιπα τμήματα του κειμένου μας, γι' αυτό φροντίζουμε να απορρέει φυσικά από τα προηγούμενα και να μην αρκείται σε γενικολογίες και κοινοτοπίες.

Οι οπαδοί (διασκευή)

Πρώτη δημοσίευση: Παπαγιώργης, Κ. (1996). Περιοδικό *ΑΝ της Απογευματινής*, 12/5/1996.

[1] Αφού ο «φίλαθλος» - ως λάτρης του αθλητισμού εν γένει που κοσμεί τα θεωρεία των αγωνιστικών χώρων – είναι κατασκευασμένη και ανύπαρκτη υπόθεση, το μόνο που απομένει είναι ο οπαδός (εκ του οπάζω: συνοδεύω τον κυνηγό ή τον πολεμιστή). Το φαινόμενο είναι παγκόσμιο και, ευτυχώς, χαρακτηρίζει τις καθυστερημένες χώρες (Νότιο Αμερική κ.λπ.) όσο και τις υπερανπτυγμένες (ΗΠΑ, Αγγλία, Γερμανία κ.λπ.). Τονίζουμε το «ευτυχώς», γιατί αν ίσχυε μόνο για τις κοινωνίες της υποανάπτυξης, η ερμηνεία θα έβγαζε μάτια: ένας στρατός εξαθλιωμένων και ανήμπορων τι άλλο μπορεί να κάνει; Αφού δεν μπορεί να αρπάξει από τον λαιμό τους αληθινούς του εχθρούς, πάει στη χοάνη του γηπέδου, για να απολαύσει φθηνούς θριάμβους και πλασματικά αντισταθμίσματα.

[2] Πώς γίνεται, όμως, και γεμίζουν ακόμα και τα στάδια των χωρών που δεν θεωρούνται πτωχοκομεία; Οι κοινωνιολόγοι υποφέρουν από ένα ύποπτο βηχαλάκι μπρος σε αυτήν την ερώτηση, γιατί, παρά την απλότητά της, είναι αληθινή σπαζοκεφαλιά. Καλά οι νέοι των 15-25 ετών που έχουν ζεστό αίμα και εν πάσει περιπτώσει έχουν κλίση στην κίνηση, την υπερβολή και τη φασαρία. Καλά οι φτωχοδιάβολοι, που το ζάρι τους φέρνει μόνο άσο και διπλό. Αλλά και ένας καλλιεργημένος άνθρωπος, με γούστο και γνώμη, γιατί να θρονιάζεται μέσα στα στάδια; Τι του λείπει; Σε τι τον ικανοποιούν, τέλος πάντων, αυτά τα θεάματα όπου ο αθλητής – άνθρωπος που δεν μιλάει – προσφέρει παραλλαγές του πυξ και λαξ;

[3] Κάτι που σπάνια λογαριάζουμε είναι ότι ο οπαδός στρατολογείται από πολύ τρυφερή ηλικία, όταν ο ψυχισμός απαιτεί απλά και κραυγαλέα σχήματα. Δεν έχει σημασία ότι στα πενήντα και στα εξήντα διατηρεί κανείς το πάθος του για έναν σύλλογο. Το βασικό είναι ότι αυτή η λαχτάρα για νίκη και ικανοποίηση είναι ένα σχοινί που τη μια άκρη του κρατάει και με τα δυο χέρια ένα παιδί. Αν η παιδική ηλικία είναι η πιο ευφάνταστη ηλικία, τι πιο γοητευτικό από το να παραδίδεται κανείς στην παιδικότητά του; Όποιο και αν είναι το παραπλανητικό πλαίσιο – επιχειρήσεις, στοιχήματα, βία – τα παιχνίδια παραμένουν θεσμοποίηση της παιδικής λαχτάρας για επικράτηση.

[4] Να γιατί έχουν απόλυτο δίκιο όσοι φρονούν ότι το ποδόσφαιρο και τα ομαδικά αθλήματα εν γένει δεν αντέχουν σε σοβαρή κριτική. Εκεί, άλλωστε, βρίσκεται το μυστικό. Αν πεις ότι στο μπάσκετ δέκα μαντράχαλοι αγωνίζονται να ρίξουν την μπάλα σε μια τρύπα, λες τα πάντα και συνάμα δεν λες τίποτα. Η μανία του οπαδού ξεκινάει από αυτό το «τίποτα» και θεριεύει σε αυτό το «πάντα». Ξεκινώντας από την απλή περιέργεια, τελικά ταυτίζει άμεσα το «εγώ» του με το φέρεσθαι ενός συλλόγου. Τα υπόλοιπα ακολουθούν.

[5] Πιθανότατα αρέσει στον άνθρωπο να αισθάνεται ετεροκαθορισμένος, εξάρτημα ξένης προσπάθειας. Ενώ, γενικά, θεωρείται παθητικότητα να αγωνίζεσαι με ξένα χέρια και πόδια, τελικά αυτό αποδεικνύεται ψυχολογικό φάρμακο μεγάλης ολκής. Ο οπαδός μπορεί να ενθουσιάζεται από το ρίγος του κινδύνου αλλά και να τοκίζει τα πάντα στην ελπίδα της προσεχούς επιτυχίας.

[6] Έτσι όπως τελείται το παιχνίδι, χωρίς διάλογο, χωρίς άλλα κριτήρια εκτός από τη δύναμη και την επιβολή, είναι μεγάλο καταφύγιο για κάθε ηλικία, για κάθε στομωμένη φαντασία, για κάθε ευφάνταστη διάθεση.

(487 λέξεις)

Εκφώνηση

Στο πλαίσιο της Πανελλήνιας Ημέρας Σχολικού Αθλητισμού αναλαμβάνετε να εκφωνήσετε μια ομιλία (προσχεδιασμένο προφορικό λόγο) απευθυνόμενοι στη σχολική σας κοινότητα, προκειμένου α) να προβληματίσετε το ακροατήριο για τις αρνητικές συνέπειες του φαινομένου του αθλητικού οπαδισμού στη χώρα μας και β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους η εκπαίδευση μπορεί να καλλιεργήσει το φίλαθλο πνεύμα και τις υγιείς αθλητικές συμπεριφορές. (400 λέξεις)

Οργάνωση και ανάπτυξη των ιδεών, σύμφωνα με τα ζητούμενα, σε ενιαίο κείμενο

A. Πρόλογος

Με την προλογική παράγραφο επιδιώκουμε να ενημερώσουμε το κοινό για το θέμα και τους στόχους της ομιλίας μας, να διαμορφώσουμε ευνοϊκό κλίμα αλλά και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον για αυτά που θα εκθέσουμε στη συνέχεια. Προκειμένου να εμπλέξουμε διανοητικά και συναισθηματικά το ακροατήριό μας, θα χρειαστεί να λάβουμε υπόψη μας σχετικές με το φαινόμενο συμπεριφορές και στάσεις, που, ενδεχομένως, παρατηρούμε και στη σχολική ζωή από ένα τμήμα του κοινού. Για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των ακροατών μας, ειδικότερα, μπορούμε να αξιοποιήσουμε κοινά βιώματα ή και περιστατικά ακραίων οπαδικών συμπεριφορών που, δυστυχώς, δεν απουσιάζουν από την ελληνική επικαιρότητα. Δεν θα πρέπει, τέλος, να παραλείψουμε να αναφερθούμε και στη θεματική ημέρα που αποτέλεσε την αφορμή για την ομιλία μας.

B. Επιλογή τρόπων και μέσων πειθούς, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του κειμένου
Το περιεχόμενο του κειμένου μας θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τον σκοπό του, που είναι, κατ' αρχάς, να προβληματίσει, δηλαδή να πείσει για τη σοβαρότητα των συνεπειών του φαινομένου, και, στη συνέχεια, όχι μόνο να προτείνει τρόπους για την αντιμετώπισή τους, αλλά και να πείσει για την αποτελεσματικότητά τους. Στην προσπάθειά μας, λοιπόν, να πείσουμε, απευθυνόμενα, όπως γνωρίζουμε, κατεξοχήν στη λογική των ακροατών μας αναπτύσσοντας επιχειρήματα και καταθέτοντας τεκμήρια από την εμπειρία μας και την επικαιρότητα. Η πειθώ μας, βέβαια, μπορεί να ενισχυθεί και με την αξιοποίηση της αυθεντίας αλλά και με την επίκληση στο συναίσθημα των ακροατών μας με μέσα την περιγραφή ή την αφήγηση περιστατικών της σχολικής και μη ζωής, τη χρήση χιούμορ, ρητορικών ερωτημάτων κ.α.

Γ. Επιλογή τρόπων ανάπτυξης παραγράφων και σύνδεσης μεταξύ τους
Οι προηγούμενες γνώσεις μας για τη διάρθρωση, ανάπτυξη και σύνδεση των παραγράφων θα μας βοηθήσουν ιδιαίτερα στη διαδικασία αυτή. Ο προσδιορισμός σε κάθε παράγραφο ενός σαφούς πυρήνα-στόχου είναι απαραίτητος, προκειμένου να οργανώσουμε με συνεκτικό τρόπο τις

αποδεικτικές μας λεπτομέρειες. Αναφορικά με την επιλογή των τρόπων ανάπτυξης, μας καθοδηγούν τα ζητούμενα και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Ειδικότερα, στην ενότητα που αναφέρεται στις συνέπειες του αθλητικού οπαδισμού θα μπορούσε να αξιοποιηθεί, ενδεικτικά, η ανάπτυξη με ορισμό (για τον ορισμό του αθλητικού οπαδισμού), η σύγκριση - αντίθεση (για την ανάδειξη των χαρακτηριστικών του οπαδού μέσω της αντιπαραβολής του με τον φίλαθλο), και, βέβαια, η ανάπτυξη με αίτιο/α – αποτέλεσμα, η αιτιολόγηση και η χρήση παραδειγμάτων (για την τεκμηρίωση των επιπτώσεων του φαινομένου). Για την ενότητα των προτεινόμενων δράσεων, ενδεικτικά και πάλι, θα μπορούσαμε να οργανώσουμε το υλικό μας με τη μέθοδο της διαίρεσης (ταξινομώντας τις προτεινόμενες ενέργειες με κριτήρια λ.χ., τον φορέα της πρωτοβουλίας, τον ενδοσχολικό ή εξωσχολικό τους χαρακτήρα κ.τ.λ.), της αιτιολόγησης, με παραδείγματα, με έμφαση στα προσδοκώμενα αποτελέσματα και, φυσικά, με συνδυασμό των μεθόδων αυτών. Άλλωστε, όπως γνωρίζουμε από την εμπειρία μας, στα αυθεντικά κείμενα ο συνδυασμός και η εναλλαγή τρόπων αποτελεί το συνηθέστερο παράδειγμα.

Η επιλογή των τρόπων ανάπτυξης θα μας καθοδηγήσει ανάλογα και στη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών-μεταβατικών λέξεων-φράσεων μεταξύ των παραγράφων, περιόδων και προτάσεων.

Δ. Γλωσσικές επιλογές – ύφος

Οι γλωσσικές επιλογές και το ύφος του λόγου μας θα εξαρτηθούν, επίσης, από τους παράγοντες της επικοινωνιακής περίπτωσης. Εστιάζοντας, αρχικά, στο είδος του κειμένου -προσχεδιασμένος προφορικός λόγος- λαμβάνουμε υπόψη ότι είναι «ένα μεικτό είδος λόγου, ανάμεσα στον προφορικό και γραπτό» (Εκφραση-Εκθεση, Ενιαίο Λύκειο, τεύχος Α', κεφ. Ο Λόγος, Ι. Προφορικός και γραπτός λόγος). Σε σχέση, ειδικότερα, με τη συγκεκριμένη περίπτωση επικοινωνίας (ομιλία σε σχολική εκδήλωση με κοινό μαθητές, εκπαιδευτικούς και, ενδεχομένως, γονείς), θα υποστηρίζαμε ότι η δική μας ιδιότητα (μαθητές) αλλά και ενός μεγάλου μέρους του κοινού μας (συμμαθητές/τριες) καθώς και το ότι οι δέκτες μας δε θα διαβάσουν, αλλά θα ακούσουν τον λόγο ορίζουν να αποφύγουμε λόγιες ή εξεζητημένες λέξεις καθώς και πολύπλοκη και δυσνόητη σύνταξη. Αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι μπορεί να γίνει κατάχρηση της προφορικότητας και να κυριαρχεί στο κείμενό μας το λαϊκό και το οικείο ύφος.

Για να ενισχύσουμε τη ζωντάνια του λόγου μας και να διατηρήσουμε τη συναισθηματική επαφή με το ακροατήριό μας, εξάλλου, θα ήταν χρήσιμο να κάνουμε χρήση του α' και β' προσώπου, προσφωνήσεων, προτροπών, ρητορικών ερωτήσεων κ.α.

Ιδιαίτερη σημασία έχει, τέλος, η κατάλληλη αξιοποίηση των σημείων στίξης -καθώς το γραπτό κείμενο δε συνοδεύεται από παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία επικοινωνίας- έτσι ώστε να δηλώνονται οι μικρές ή μεγάλες παύσεις, ο χρωματισμός και ο επιτονισμός της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου, επομένως και η διάθεση, το συναίσθημα και το σχόλιο του ομιλητή (λ.χ., επιδοκιμασία, προτροπή, αμφισβήτηση, ανησυχία, ειρωνεία, προβληματισμός κ.ά.).

Ε. Επίλογος

Ο ρόλος του επιλόγου είναι εξίσου σημαντικός με τα υπόλοιπα τμήματα του κειμένου μας. Στην επιλογική παράγραφο ανακεφαλαιώνουμε, υπενθυμίζοντας και τονίζοντας, ενδεχομένως, τα σημεία που θεωρούμε κρίσιμα, «τροφή» για περαιτέρω σκέψη αλλά και δράση εκ μέρους του ακροατηρίου. Φροντίζουμε, επίσης, το περιεχόμενο να απορρέει φυσικά από τα προηγούμενα, να μην είναι εκτενές και γενικόλογο και να έχει πρωτοτυπία, για να εντυπωθεί στη μνήμη των δεκτών. Τέλος, έχουμε κατά νου ότι για την ενεργοποίηση του κοινού μας είναι σημαντική και η συγκινησιακή του διέγερση, την οποία μπορούμε να προκαλέσουμε με μέσα, όπως η μεταφορική χρήση του λόγου, η υποτακτική ή η προστακτική έγκλιση, ρητορικές ερωτήσεις κ.ά.

Πρόσφυγες και μετανάστες: Μια κρίση αλληλεγγύης
Κι-Μουν, Μπαν (2016, 11 Μαΐου). Πρόσφυγες και μετανάστες: Μια κρίση αλληλεγγύης.
Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.
Ανακτήθηκε από <http://www.amna.gr>
 (απόσπασμα, διασκευή)

[1] Πόλεμος, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υποανάπτυξη και φυσικές καταστροφές οδηγούν τον μεγαλύτερο - από τότε που έχουμε αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία - αριθμό ανθρώπων να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Περισσότεροι από 60 εκατομμύρια άνθρωποι, οι μισοί από τους οποίους παιδιά, έχουν εγκαταλείψει τις εστίες τους εξαιτίας της βίας και των διώξεων και είναι σήμερα πρόσφυγες ή εσωτερικά εκτοπισμένοι. Επιπλέον, 225 εκατομμύρια είναι μετανάστες που έχουν αφήσει τις χώρες τους σε αναζήτηση καλύτερων ευκαιριών ή απλώς για να επιβιώσουν.

[2] [...] Στις 19 Σεπτεμβρίου η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ θα πραγματοποιήσει μια υψηλού επιπέδου συνάντηση για την ενίσχυση των μακροπρόθεσμων προσπαθειών μας. Με στόχο να βοηθήσω τη διεθνή κοινότητα να αδράξει αυτήν την ευκαιρία, δημοσίευσα πρόσφατα μια έκθεση με τίτλο «Με Ασφάλεια και Αξιοπρέπεια», η οποία περιέχει συστάσεις για το πώς ο κόσμος μπορεί να αναλάβει πιο αποτελεσματική συλλογική δράση.

[3] Μπορούμε να ξεκινήσουμε αναγνωρίζοντας την κοινή ανθρώπινη φύση μας. Εκατομμύρια άνθρωποι που μετακινούνται εκτίθενται σε τεράστιους κινδύνους. Χιλιάδες έχουν πεθάνει στη Μεσόγειο, στη θάλασσα Ανταμάν², στο Σαχέλ³ και στην Κεντρική Αμερική. Οι πρόσφυγες και μετανάστες δεν είναι οι «άλλοι»· είναι τόσο διαφορετικοί όσο η ίδια η ανθρώπινη οικογένεια. Οι μετακινήσεις των ανθρώπων είναι ουσιαστικά ένα παγκόσμιο φαινόμενο που απαιτεί τον παγκόσμιο επιμερισμό της ευθύνης.

[4] Δεύτερον, οι πρόσφυγες και μετανάστες όχι μόνο δεν αποτελούν απειλή, αλλά συμβάλλουν στην ανάπτυξη των χωρών υποδοχής, όπως και των χωρών προέλευσης. Όσο καλύτερα ενσωματωθούν οι νεοαφιχθέντες, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η συνεισφορά τους στην κοινωνία. Χρειαζόμαστε περισσότερα μέτρα, για να προωθήσουμε την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των προσφύγων και μεταναστών.

[5] Τρίτον, οι πολιτικοί και τοπικοί ηγέτες έχουν την υποχρέωση να καταδικάσουν τις διακρίσεις και τη μη ανεκτικότητα και να αντιπαρατεθούν σε αυτούς που επιδιώκουν να κερδίσουν ψήφους με τον εκφοβισμό και τον διχασμό. Είναι η ώρα να χτίσουμε γέφυρες, όχι τοίχους ανάμεσα στους ανθρώπους.

[6] Τέταρτον, πρέπει να δώσουμε μεγαλύτερη προσοχή στην αντιμετώπιση των αιτιών του αναγκαστικού ξεριζωμού. Τα Ηνωμένα Έθνη συνεχίζουν να ενισχύουν το έργο τους για την αποτροπή των συγκρούσεων, την ειρηνική επίλυση των διαφορών και την αντιμετώπιση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πριν την κλιμάκωσή της. Το νέο μας ισχυρό εργαλείο είναι η Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ένα σχέδιο που συμφωνήθηκε πέρυσι από όλα τα 193 μέλη των Ηνωμένων Εθνών και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη δικαιοσύνη, στους θεσμούς και τις ειρηνικές κοινωνίες.

[7] Πέμπτον, πρέπει να ενισχύσουμε τα διεθνή συστήματα που διαχειρίζονται μεγάλες μετακινήσεις ατόμων, ώστε να εφαρμόζουν τους κανόνες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να παρέχουν την απαραίτητη προστασία. Τα κράτη πρέπει να σέβονται τις διεθνείς νομικές τους

υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες του 1951. Οι χώρες στις οποίες πρωτοφτάνουν οι πρόσφυγες δεν πρέπει να αφήνονται να αναλαμβάνουν μόνες το βάρος των αναγκών.[...]

[8] Οι άνθρωποι μετακινούνται από το ένα μέρος στο άλλο κατά τη διάρκεια χιλιετιών, από επιλογή ή υπό την απειλή βίας και θα συνεχίσουν να κάνουν το ίδιο και στο άμεσο μέλλον. Μόνο εάν επιτελέσουμε το καθήκον μας να προστατέψουμε αυτούς που τρέπονται σε φυγή λόγω της βίας και των διωγμών και αν επωφεληθούμε από τις ευκαιρίες που οι πρόσφυγες και μετανάστες προσφέρουν στις νέες τους κοινωνίες, θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα μέλλον με περισσότερη ευημερία και δικαιοσύνη για όλους. [...]

(516 λέξεις)

Εκφώνηση

Διαβάσατε το άρθρο του Μπαν Κι-Μουν και προβληματιστήκατε γιατί σήμερα, δύο χρόνια μετά τη δημοσίευσή του, η ανθρωπότητα συνεχίζει να βιώνει την κρίση του προσφυγικού και μεταναστευτικού προβλήματος. Αποφασίζετε, λοιπόν, στο πλαίσιο δημιουργικής εργασίας στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, να εξετάσετε τους λόγους που στις μέρες μας εξαναγκάζουν τους ανθρώπους σε προσφυγιά και μετανάστευση. Τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας θα τα δημοσιεύσετε με τη μορφή άρθρου στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σας, προκειμένου να πληροφορήσετε τους αναγνώστες σας. (400 λέξεις)

Οργάνωση και ανάπτυξη των ιδεών, σύμφωνα με τα ζητούμενα, σε ενιαίο κείμενο

A. Τίτλος

Το άρθρο, όπως γνωρίζουμε, τιτλοφορείται. Ο ρόλος του τίτλου είναι σημαντικός. Αποτελεί την πρώτη ένδειξη για το κείμενο που ακολουθεί. Ένας εύστοχος τίτλος είναι περιγραφικός του κειμένου και, παράλληλα, «αιχμαλωτίζει» την προσοχή του αναγνώστη με την ευρηματικότητα και την πρωτοτυπία του. Με σκοπό την προσέλκυση του ενδιαφέροντος και τη συναισθηματική εμπλοκή του δέκτη είναι, επίσης, συνήθης η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας, καθώς και η κατάλληλη αξιοποίηση των σημείων στίξης (θαυμαστικού, αποσιωπητικών και ερωτηματικού). Χρειάζεται να προσέξουμε, βέβαια, το ύφος που θα επιλέξουμε να είναι κατάλληλο για τη συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίσταση.

B. Πρόλογος

Με τον πρόλογο επιδιώκουμε να ενημερώσουμε τους αναγνώστες για το θέμα και τους στόχους του άρθρου μας, να διαμορφώσουμε ευνοϊκό κλίμα αλλά και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον για όσα θα εκθέσουμε στη συνέχεια. Εν προκειμένω, στην προλογική παράγραφο χρειάζεται να αναφερθούμε στο άρθρο του Μπαν Κι-Μουν, το οποίο αποτέλεσε έναυσμα για τη γραφή του κειμένου μας.

Θα πρέπει, ωστόσο, να γίνει αναφορά –όπως η εκφώνηση μας καθοδηγεί και το κειμενικό είδος απαιτεί– και στην επικαιρότητα. Έτσι, μπορούμε να αναφερθούμε στις σύγχρονες διαστάσεις του

προβλήματος, που είναι οξυμένο και προβληματίζει ιδιαίτερος τη διεθνή κοινότητα. Διεθνείς οργανισμοί (ΟΗΕ) και ενώσεις κρατών (ΕΕ), μη κυβερνητικές οργανώσεις και ομάδες πολιτών δραστηριοποιούνται για τη διαχείριση της κρίσης. Η αναφορά μας μπορεί να εντοπίζεται, ειδικότερα, στη χώρα μας -χώρα υποδοχής και διέλευσης προσφύγων και μεταναστών- και στον τρόπο που εμείς βιώνουμε το φαινόμενο αυτό.

Γ. Επιλογή τρόπων και μέσων πειθούς, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του κειμένου
Το περιεχόμενο του κειμένου μας θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τους στόχους του. Επιδιώκουμε όχι μόνο να παρουσιάσουμε τους παράγοντες που εξαναγκάζουν τους ανθρώπους σε μετανάστευση και προσφυγιά αλλά και να αποδείξουμε ότι πράγματι οι παράγοντες αυτοί ευθύνονται για το πρόβλημα.

Απευθυνόμαστε, έτσι, κατεξοχήν στη λογική των αναγνωστών μας αναπτύσσοντας επιχειρήματα και καταθέτοντας τεκμήρια από την εμπειρία μας και την επικαιρότητα. Μπορούμε, επίσης, να προσφύγουμε σε κάποια αυθεντία για την ενίσχυση μιας από τις απόψεις μας. Χρειάζεται, όμως, να είμαστε προσεκτικοί: Τα πρόσωπα που θα επικαλεστούμε να είναι ειδικοί για το θέμα και να μην χρησιμοποιήσουμε αυτόν τον τρόπο, για να καλύψουμε πιθανή ένδεια επιχειρημάτων.

Δ. Επιλογή τρόπων ανάπτυξης παραγράφων και σύνδεσης μεταξύ τους
Οι γνώσεις μας για τη διάρθρωση, ανάπτυξη και σύνδεση των παραγράφων θα μας βοηθήσουν ιδιαίτερα στη διαδικασία αυτή. Ο προσδιορισμός σε κάθε παράγραφο ενός σαφούς πυρήνα-στόχου είναι απαραίτητος, προκειμένου να οργανώσουμε με συνεκτικό τρόπο τις αποδεικτικές μας λεπτομέρειες. Αναφορικά με την επιλογή των τρόπων ανάπτυξης, μας καθοδηγούν τα ζητούμενα και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Έτσι, για την προσέγγιση του ζητούμενου θα μπορούσαμε να οργανώσουμε το υλικό μας με (ενδεικτικά):

- ορισμό των εννοιών του πρόσφυγα και του μετανάστη,
- σύγκριση-αντίθεση για την ανάδειξη των διαφορών και ομοιοτήτων μεταξύ των δύο αυτών εννοιών (πρόσφυγες και μετανάστες),
- διαίρεση για την ταξινόμηση των παραγόντων που οδηγούν στην προσφυγιά και τη μετανάστευση (λ.χ. διώξεις λόγω φυλής, εθνικότητας θρησκείας κ.λπ.),
- αιτιολόγηση και αίτιο-αποτέλεσμα για την ανάπτυξη της αιτιώδους σχέσης ανάμεσα στους επιμέρους παράγοντες και το υπό εξέταση πρόβλημα,
- παραδείγματα για την τεκμηρίωση της επιχειρηματολογίας μας.

Φυσικά, οι μέθοδοι αυτές μπορούν να συνδυαστούν, καθώς, όπως γνωρίζουμε από την εμπειρία μας, στα αυθεντικά κείμενα ο συνδυασμός και η εναλλαγή τρόπων αποτελεί το συνηθέστερο παράδειγμα.

Η επιλογή των τρόπων ανάπτυξης θα μας καθοδηγήσει ανάλογα και στη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών-μεταβατικών λέξεων-φράσεων μεταξύ των παραγράφων, περιόδων και προτάσεων.

Ε. Γλωσσικές επιλογές – ύφος

Οι γλωσσικές και υφολογικές μας επιλογές θα εξαρτηθούν, επίσης, από τους παράγοντες της επικοινωνιακής περίπτωσης. Εστιάζοντας, αρχικά, στο είδος του κειμένου λαμβάνουμε υπόψη ότι στο άρθρο, καθώς έχει, συνήθως, πληροφοριακό χαρακτήρα, επικρατεί η αναφορική χρήση της γλώσσας, ενώ απουσιάζει ο προσωπικός και οικείος τόνος που χαρακτηρίζει το δοκίμιο. Σε σχέση, ειδικότερα, με τη συγκεκριμένη περίπτωση επικοινωνίας (άρθρο σε σχολικό ηλεκτρονικό περιοδικό με αποδέκτες μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς και, ενδεχομένως, ευρύτερο κοινό), θα υποστηρίζαμε ότι η δική μας ιδιότητα (μαθητές) αλλά και ενός μεγάλου μέρους του κοινού μας (συμμαθητές/τριες) ορίζει να αποφύγουμε λόγιες ή εξεζητημένες λέξεις καθώς και πολύπλοκη και δυσνόητη σύνταξη. Αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι μπορεί να γίνει κατάχρηση της προφορικότητας και να κυριαρχεί στο κείμενό μας το οικείο ύφος. Το προσεγμένο επίπεδο λόγου, τέλος, εξαρτάται και από την κατάλληλη και ορθή χρήση των σημείων στίξης, ιδιαίτερα στο γραπτό κείμενο, το οποίο δε συνοδεύεται από παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία επικοινωνίας (επιτονισμό, ένταση φωνής, εκφράσεις, χειρονομίες και στάσεις σώματος).

Στ. Επίλογος

Ο ρόλος του επιλόγου είναι εξίσου σημαντικός με τα υπόλοιπα τμήματα του κειμένου μας. Στην επιλογική παράγραφο ανακεφαλαιώνουμε, υπενθυμίζοντας και τονίζοντας, ενδεχομένως, τα σημεία που θεωρούμε κρίσιμα, «τροφή» για περαιτέρω σκέψη εκ μέρους των αναγνωστών. Φροντίζουμε, επίσης, το περιεχόμενο να απορρέει φυσικά από τα προηγούμενα, να μην είναι εκτενές και γενικόλογό και να έχει πρωτοτυπία, προκειμένου να εντυπωθεί στη μνήμη των δεκτών.

Τα έμφυλα παιχνίδια των παιδιών: Μήπως τα «κοριτσίστικα» παιχνίδια βλάπτουν σοβαρά τα κορίτσια;] (διασκευή)

Δημοσίευση: Διαδικτυακή πύλη ενημέρωσης, TVXS (tvxs.gr), 12 / 4 / 2014

[1] Η ανάγκη διαφοροποίησης του ανδρισμού από τη θηλυκότητα σε έναν κόσμο βαθιά διχοτομημένο ως προς το φύλο αντικατοπτρίζεται σε μια ποικιλία προϊόντων με έμφυλα χαρακτηριστικά που προορίζονται για παιδιά, μεταξύ αυτών και τα παιχνίδια. Τα παιδιά μαθαίνουν με πολλούς τρόπους ποια παιχνίδια είναι κατάλληλα για το φύλο τους. Κάποιοι από αυτούς είναι η συσκευασία του παιχνιδιού, η τοποθέτησή του στα σημεία πώλησης και η διαφήμιση. Έτσι, τους δίνεται το μήνυμα ότι όλες οι δυνατότητες για παιχνίδι δεν είναι ανοικτές και διαθέσιμες ανεξάρτητα από το φύλο τους, με αποτέλεσμα να μην τους παρέχεται η ευκαιρία να αποκτήσουν μεγαλύτερο εύρος εμπειριών και δεξιοτήτων.

[2] Μελέτες για τα «κοριτσίστικα» παιχνίδια επιβεβαιώνουν ότι αυτά ενισχύουν στερεότυπες αντιλήψεις για τους ρόλους των φύλων. Μία περίπτωση τέτοιων παιχνιδιών είναι όσα ενθαρρύνουν τα κορίτσια να κάθονται και να παίζουν ήσυχα και όχι να συμμετέχουν σε παιχνίδια δράσης διδάσκοντας, με αυτόν τον τρόπο, ότι οι γυναίκες είναι καλύτερες σε απλές επαναλαμβανόμενες εργασίες. Ορισμένα παιχνίδια, επίσης, διαπαιδαγωγούν τα κορίτσια να επιζητούν πλούτο και πολυτέλεια, συνθήκη η οποία συχνά απέχει από την πραγματικότητα της ζωής που μπορεί να έχουν και η οποία μπορεί να θεωρηθεί επιζήμια για τη διαμόρφωση των στόχων τους. Άλλη μία χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιων παιχνιδιών είναι αυτά που μεταφέρουν την κοινωνική παραδοχή ότι η οικιακή εργασία και η ανατροφή είναι παραδοσιακά γυναικεία υπόθεση, με επιπτώσεις τόσο στα κορίτσια που εγκλωβίζονται σε αυτήν την αντίληψη όσο και στα αγόρια που δεν έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν στον ρόλο της φροντίδας. Πώς περιμένουμε να υπάρχει καταμερισμός των οικιακών ευθυνών και της ανατροφής των παιδιών και να επιτευχθεί στην πράξη η συμφιλίωση της οικογενειακής και εργασιακής ζωής, αν αυτό δεν αφορά άνδρες και γυναίκες;

[3] Μία από τις πιο ισχυρές κοινωνικές παραδοχές, τέλος, που αναπαράγεται μέσω των παιχνιδιών αποτελεί ότι η ομορφιά είναι το βασικό στοιχείο της γυναικείας ταυτότητας και κύρια προϋπόθεση για την κοινωνική αποδοχή. Προωθείται, μάλιστα, ένα συγκεκριμένο πρότυπο ομορφιάς, αυτό της παγκοσμίου φήμης Barbie που, ενώ δεν είναι αντιπροσωπευτικό των περισσότερων γυναικών, είναι κοινωνικά αποδεκτό. Δεν υπάρχουν συνήθως κούκλες από άλλες φυλές, με άλλες αναλογίες, με αναπηρίες ή κάποιας άλλης ηλικίας. Το προβαλλόμενο ανέφικτο πρότυπο ομορφιάς ενδέχεται να έχει καταστροφικές συνέπειες για τα νεαρά κορίτσια, καθώς μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη νευρικής ανορεξίας. Το ανησυχητικό είναι ότι η διάγνωση τέτοιου τύπου διατροφικών διαταραχών γίνεται σε όλο και μικρότερες ηλικίες κοριτσιών.

[4] Τα «κοριτσίστικα» παιχνίδια, επομένως, επηρεάζουν αρνητικά την αυτοεικόνα των κοριτσιών, την αυτοεκτίμησή τους και συνακόλουθα τις μελλοντικές προοπτικές τους στην προσωπική και στην επαγγελματική ζωή. Είναι δύσκολο, πράγματι, να αποφύγεις την κοινωνικά κατασκευασμένη εικόνα της ροζ αβοήθητης πριγκίπισσας που περιμένει τον πρίγκιπα, για να τη σώσει και να της χαρίσει χαρά και ευτυχία. Ευτυχώς που στην πραγματική ζωή υπάρχουν πολλές

«σύγχρονες πριγκίπισσες», οι οποίες κρίνουν απαραίτητο να μορφωθούν και να αποκτήσουν μια θέση στην αγορά εργασίας, πριν παντρευτούν ή κάνουν το πρώτο τους παιδί, και διαμορφώνουν τη δική τους ζωή όλο και περισσότερο έξω από δεσμευτικές παραδόσεις, διακανονισμούς, ιδανικά μοντέλα ζωής, έξω από τα έμφυλα στερεότυπα.

(484 λέξεις)

Εκφώνηση

Συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την έμφυλη ανισότητα αποφασίζετε να κοινοποιήσετε τις σκέψεις σας στην ευρύτερη σχολική κοινότητα. Γράφετε, λοιπόν, ένα άρθρο για το σχολικό ιστολόγιο, προκειμένου α) να υποστηρίξετε ότι τα έμφυλα στερεότυπα που επιβιώνουν στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των νέων και β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην αποδυνάμωση των έμφυλων στερεότυπων και των σεξιστικών αντιλήψεων. (400 λέξεις)

Οργάνωση και ανάπτυξη των ιδεών, σύμφωνα με τα ζητούμενα, σε ενιαίο κείμενο

A. Τίτλος

Το άρθρο, όπως γνωρίζουμε, τιτλοφορείται. Ο ρόλος του τίτλου είναι σημαντικός. Αποτελεί την πρώτη ένδειξη για το κείμενο που ακολουθεί. Ένας εύστοχος τίτλος είναι περιγραφικός του κειμένου και, παράλληλα, «αιχμαλωτίζει» την προσοχή του αναγνώστη με την ευρηματικότητα και την πρωτοτυπία του. Με σκοπό την προσέλκυση του ενδιαφέροντος και τη συναισθηματική εμπλοκή του δέκτη είναι, επίσης, συνήθης η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας, καθώς και η κατάλληλη αξιοποίηση των σημείων στίξης (θαυμαστικού, αποσιωπητικών και ερωτηματικού). Χρειάζεται να προσέξουμε, βέβαια, το ύφος που θα επιλέξουμε να είναι κατάλληλο για τη συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίσταση.

B. Πρόλογος

Με την προλογική παράγραφο επιδιώκουμε να ενημερώσουμε τους αναγνώστες για το θέμα και τους στόχους του άρθρου μας, να διαμορφώσουμε ευνοϊκό κλίμα αλλά και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον για όσα υποστηρίζουμε στη συνέχεια. Προκειμένου να ενεργοποιήσουμε τον «διάλογο» του κειμένου με τους αποδέκτες του και να τους εμπλέξουμε όχι μόνο διανοητικά αλλά και συναισθηματικά, μπορούμε, στην προκειμένη περίπτωση, να αξιοποιήσουμε και βιώματα από τη σχολική ζωή.

Γ. *Επιλογή τρόπων και μέσων πειθούς, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του κειμένου*
Το περιεχόμενο του κειμένου μας θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τον σκοπό του, που είναι, κατ' αρχάς, να πείσει τους αναγνώστες για την επίδραση που ασκούν τα έμφυλα στερεότυπα στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των νέων, και, στη συνέχεια, όχι μόνο να προτείνει τρόπους για την αντιμετώπισή τους, αλλά και να πείσει για την αποτελεσματικότητά

αυτών. Στην προσπάθειά μας να πείσουμε, απευθυνόμαστε, όπως γνωρίζουμε, κατεξοχήν στη λογική των αναγνωστών μας αναπτύσσοντας επιχειρήματα και καταθέτοντας τεκμήρια από την εμπειρία μας και την επικαιρότητα. Η πειθώ μας μπορεί να ενισχυθεί και με την αξιοποίηση της αυθεντίας αλλά και με την επίκληση στο συναίσθημα των αποδεκτών μας, με μέσα την περιγραφή ή την αφήγηση, για παράδειγμα, περιστατικών της σχολικής και μη ζωής, τη χρήση χιούμορ, ρητορικών ερωτημάτων κ.ά.

Δ. Επιλογή τρόπων ανάπτυξης παραγράφων και σύνδεσης μεταξύ τους
Οι γνώσεις μας για τη διάρθρωση, την ανάπτυξη και σύνδεση των παραγράφων θα μας βοηθήσουν ιδιαίτερα στη διαδικασία αυτή. Ο προσδιορισμός σε κάθε παράγραφο ενός σαφούς πυρήνα-στόχου είναι απαραίτητος, προκειμένου να οργανώσουμε με συνεκτικό τρόπο τις αποδεικτικές μας λεπτομέρειες. Αναφορικά με την επιλογή των τρόπων ανάπτυξης, μας καθοδηγούν τα ζητούμενα και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Ειδικότερα, ως προς την ενότητα που αναφέρεται στα έμφυλα στερεότυπα και τις επιπτώσεις τους στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των νέων θα μπορούσε να αξιοποιηθεί, ενδεικτικά, η ανάπτυξη με ορισμό (για τον ορισμό της έννοιας των έμφυλων στερεότυπων), η σύγκριση-αντίθεση (για την ανάδειξη των διαφοροποιημένων, ανάλογα με το φύλο, επιλογών), η αιτιολόγηση και η ανάπτυξη με αίτιο/α – αποτέλεσμα/τα (για την αιτιώδη σχέση μεταξύ των έμφυλων στερεότυπων και των επιδράσεών τους στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των νέων) καθώς και η χρήση παραδειγμάτων (για την τεκμηρίωση της παραπάνω αιτιώδους σχέσης).

Στην ενότητα των προτεινόμενων δράσεων, ενδεικτικά και πάλι, θα μπορούσαμε να οργανώσουμε το υλικό μας με τη μέθοδο της αιτιολόγησης, με παραδείγματα, με έμφαση στα προσδοκώμενα αποτελέσματα και, φυσικά, με συνδυασμό των μεθόδων αυτών. Άλλωστε, όπως γνωρίζουμε από την εμπειρία μας, στα αυθεντικά κείμενα ο συνδυασμός και η εναλλαγή τρόπων αποτελεί το συνηθέστερο παράδειγμα.

Η επιλογή των τρόπων ανάπτυξης θα μας καθοδηγήσει ανάλογα και στη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών-μεταβατικών λέξεων-φράσεων μεταξύ των παραγράφων, περιόδων και προτάσεων.

Ε. Γλωσσικές επιλογές – ύφος

Οι γλωσσικές επιλογές και το ύφος του λόγου μας θα εξαρτηθούν από τους παράγοντες της επικοινωνιακής περίπτωσης. Εστιάζοντας, αρχικά, στο είδος του κειμένου λαμβάνουμε υπόψη ότι στο άρθρο, καθώς έχει, συνήθως, πληροφοριακό χαρακτήρα, επικρατεί η αναφορική χρήση της γλώσσας, ενώ απουσιάζει ο προσωπικός και οικείος τόνος που χαρακτηρίζει το δοκίμιο. Σε σχέση, ειδικότερα, με τη συγκεκριμένη περίπτωση επικοινωνίας (άρθρο σε σχολικό ιστολόγιο με αποδέκτες μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς και, ενδεχομένως, ευρύτερο κοινό), θα υποστηρίζαμε ότι η δική μας ιδιότητα (μαθητές) αλλά και ενός μεγάλου μέρους του κοινού μας (συμμαθητές/τριες) ορίζει να αποφύγουμε λόγιες ή εξεζητημένες λέξεις καθώς και πολύπλοκη και δυσνόητη σύνταξη. Αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι μπορεί να γίνει κατάχρηση της προφορικότητας και να κυριαρχεί στο κείμενό μας το λαϊκό ή οικείο ύφος.

Ως προς τη χρήση της γλώσσας, επιπλέον, μπορούμε να εναλλάσσουμε την ενεργητική με την παθητική σύνταξη (ανάλογα με το αν θέλουμε να προβάσουμε το υποκείμενο ή το αποτέλεσμα της ενέργειας) και την παρατακτική με την υποτακτική σύνδεση των προτάσεων (ανάλογα με τη συνθετότητα του εκάστοτε συλλογισμού). Μπορούμε, επίσης, να κάνουμε χρήση –σε κάποιο βαθμό– και της ποιητικής χρήσης της γλώσσας επικαλούμενοι εκτός από τη λογική και το συναίσθημα των αναγνωστών μας.

Το προσεγμένο επίπεδο λόγου, τέλος, εξαρτάται και από την κατάλληλη και ορθή χρήση των σημείων στίξης, τα οποία αποδίδουν τη διάθεση, το συναίσθημα αλλά και το σχόλιο του συγγραφέα (λ.χ., επιδοκimasία, προτροπή, αμφισβήτηση, ανησυχία, ειρωνεία, προβληματισμό κ.ά.) αντισταθμίζοντας, έτσι, και την έλλειψη των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων (λ.χ., επιτονισμού, έντασης φωνής, παύσεων, εκφράσεων, χειρονομιών και στάσεων σώματος) στον γραπτό λόγο.

Στ. Επίλογος

Ο ρόλος του epilόγου είναι εξίσου σημαντικός με τα υπόλοιπα τμήματα του κειμένου μας. Στην επιλογική παράγραφο ανακεφαλαιώνουμε, υπενθυμίζοντας και τονίζοντας, ενδεχομένως, τα σημεία που θεωρούμε κρίσιμα, «τροφή» για περαιτέρω σκέψη αλλά και δράση εκ μέρους των αναγνωστών. Φροντίζουμε, επίσης, το περιεχόμενο να απορρέει φυσικά από τα προηγούμενα, να μην είναι εκτενές και γενικόλογο και να έχει πρωτοτυπία, προκειμένου να εντυπωθεί στη μνήμη των δεκτών. Τέλος, έχουμε κατά νου ότι για την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του κειμένου μας είναι σημαντική και η συγκινησιακή διέγερση των αναγνωστών μας, την οποία μπορούμε να προκαλέσουμε με μέσα, όπως η μεταφορική χρήση του λόγου, η υποτακτική ή η προστακτική έγκλιση, οι ρητορικές ερωτήσεις κ.ά.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ**

Στοιχείο	Τι σημαίνει
Ορισμός	Σύντομο κείμενο (150–200 λέξεις)
Στόχος	Ερμηνεία + προσωπική ανταπόκριση
Βασικά μέρη	Θέμα – Ερώτημα – Απάντηση κειμένου – Προσωπική άποψη σε ξεχωριστή παράγραφο

Η ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου

Για να αποδώσω την ερμηνεία ενός λογοτεχνικού κειμένου πρέπει να διαβάσω καλά το κείμενο και να προσπαθήσω να κατανοήσω το βαθύτερο νόημά του. Αυτό δε σημαίνει ότι κάνω απλώς μια περίληψή του και βάζω παραπομπές. Αντιθέτως, διαβάζω προσεκτικά και προσπαθώ να κατανοήσω τι θέλει να δηλώσει το ποιητικό υποκείμενο (αν πρόκειται για πεζό κείμενο) ή ο αφηγητής (αν πρόκειται για πεζό κείμενο). Μια καλή τεχνική για να το πετύχω αυτό είναι να βρω τι λέει η συγκεκριμένη ενότητα νοηματικά και αμέσως μετά να βρω με ποιον κειμενικό δείκτη μου το δείχνει αυτό το νόημα το ποιητικό υποκείμενο ή ο αφηγητής.

ΒΗΜΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ Γ

Βήμα	Τι κάνω
1	Εντοπίζω το θέμα
2	Διατυπώνω το βασικό ερώτημα
3	Βρίσκω τι απαντά το κείμενο
4	Τεκμηριώνω με στοιχεία
5	Δίνω τη δική μου άποψη

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Κριτήριο	Τι εξετάζεται
Κατανόηση	Αν έχεις καταλάβει το θέμα
Ερμηνεία	Αν απαντάς στο ερώτημα
Τεκμηρίωση	Αναφορές στο κείμενο
Οργάνωση	Συνοχή και δομή
Γλώσσα	Σαφήνεια και σωστό λεξιλόγιο

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ (περιεχόμενο του ποιήματος ή του πεζού)

Κατηγορία	Τι εξετάζω
Χαρακτήρες	Σκέψεις, πράξεις, συμπεριφορά, στόχοι

Κατηγορία	Τι εξετάζω
Ψυχισμός	Συναισθήματα, εσωτερικός κόσμος
Σχέσεις	Με άλλους ήρωες
Κοινωνικό πλαίσιο	Συνθήκες εποχής, κοινωνία
Ιδέες	Απόψεις για ζωή & άνθρωπο
Αξίες	Ηθικές και κοινωνικές στάσεις
Σύμβολα	Κρυφά νοήματα

Τι είναι ο κειμενικός δείκτης;

Οι δείκτες γενικότερα είναι σημάδια που μας δείχνουν κάτι. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι κειμενικοί δείκτες είναι σημάδια του κειμένου που μας δείχνουν το νόημά του. Σημαντικοί κειμενικοί δείκτες: **Τίτλος** (δηλωτικός του περιεχομένου, προσέχω μήπως επαναλαμβάνεται μέσα στο ποίημα), α ενικό **ρηματικό πρόσωπο**: εξομολογητικό ύφος, β ρηματικό πρόσωπο: συναισθηματική προσέγγιση του δέκτη, α πληθ. πρόσωπο: αίσθηση συλλογικότητας, υποτακτική και προστακτική έγκλιση: παραινετικός/ διδακτικός τόνος, προτροπή, **σχήματα λόγου – εκφραστικά μέσα** (μεταφορές, παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις, επαναλήψεις, αντιθέσεις, εικόνες κ.λπ.): δίνουν παραστατικότητα, ζωντάνια, άλλες φορές έμφαση), **σημεία στίξης** (ερωτηματικό: απορία, ειρωνεία, υπαρξιακό αδιέξοδο/ αγωνία, αίσθηση διαλόγου, αποσιωπητικά: υπαινιγμός, προβληματισμός, συναισθηματική φόρτιση, παρενθέσεις και παύλες: σχόλιο του ποιητικού υποκειμένου, θαυμαστικό: έντονο συναίσθημα), ασύνδετο σχήμα: ένταση, έμφαση στο λόγο, συναισθηματική φόρτιση Για τα πεζά κείμενα κειμενικοί δείκτες μπορούν να αποτελέσουν και οι αφηγηματικοί τρόποι (αφήγηση, περιγραφή, διάλογος, εσωτερικός μονόλογος, ελεύθερος πλάγιος λόγος, σχόλιο), ο χρόνος στην αφήγηση, αλλά και ο τύπος του αφηγητή με βάση τη συμμετοχή του στην ιστορία

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ (αν δίνεται)

Στοιχείο	Περιγραφή
Ιστορικό πλαίσιο	Εποχή συγγραφής
Κοινωνικές συνθήκες	Οικονομία, κοινωνία
Χώρος – χρόνος	Πού και πότε διαδραματίζεται

ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Είδη αφήγησης

Είδος	Χαρακτηριστικά
Πρωτοπρόσωπη	Υποκειμενικότητα, αμεσότητα
Τριτοπρόσωπη	Αντικειμενικότητα, παντογνώστης
Εξωδιηγητική	Κύρια αφήγηση
Ενδοδιηγητική	Αφήγηση μέσα στην αφήγηση

Εστίαση

Είδος	Τι σημαίνει
Εσωτερική	Περιορισμένη γνώση
Μηδενική	Παντογνώστης
Εξωτερική	Λιγότερες πληροφορίες

Οπτική γωνία

Παράγοντες που επηρεάζουν
Ηλικία
Φύλο
Κοινωνική θέση
Συναισθήματα

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΥ

Σειρά γεγονότων

Τεχνική	Περιγραφή
Από τη μέση (in medias res)	Ξεκινά από ενδιάμεσο σημείο
Από την αρχή (ab ovo)	Ξεκινά από την αρχή
Αναδρομή	Επιστροφή στο παρελθόν
Πρόληψη	Αναφορά στο μέλλον

Διάρκεια

Τεχνική	Περιγραφή
Περίληψη	Συνοπτική αφήγηση
Έλλειψη	Παράλειψη γεγονότων
Επιμήκυνση	Εκτενής παρουσίαση
Παύση	Περιγραφή/σχόλιο
Σκηνή	Διάλογος (ρεαλιστικός χρόνος)

Συχνότητα

Είδος	Περιγραφή
Μοναδική	Μία φορά γεγονός
Πολυμοναδική	Πολλές φορές γεγονότα
Επαναληπτική	Ίδιο γεγονός πολλές αφηγήσεις
Θαμιστική	Πολλά γεγονότα → μία αναφορά

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

Τρόπος	Περιγραφή
Αφήγηση	Παρουσίαση γεγονότων
Περιγραφή	Στατική εικόνα
Διάλογος	Ζωντάνια & αμεσότητα
Ελεύθερος πλάγιος λόγος	Μείξη αφηγητή-ήρωα
Εσωτερικός μονόλογος	Σκέψεις ήρωα
Σχόλιο	Παρέμβαση αφηγητή

• Αφήγηση – Παρουσίαση γεγονότων

Παράδειγμα: «Η νύχτα είχε πέσει βαριά πάνω στην πόλη. Η Μαρία βάδιζε σιωπηλή στους άδειους δρόμους, ενώ οι φανταστικές σκιές των δέντρων χόρευαν στους τοίχους.»

• Περιγραφή – Στατική εικόνα

Παράδειγμα: «Το δωμάτιο ήταν γεμάτο σκόνη και λησμονημένα αντικείμενα. Οι κουρτίνες, βαριές και ξεθωριασμένες, κρεμόντουσαν σαν σκισμένα φτερά αγγέλου.»

• Διάλογος – Ζωντάνια και αμεσότητα

Παράδειγμα:

- «Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί φύγες έτσι...»
- «Ήταν το μόνο που μπορούσα να κάνω.»

• Ελεύθερος πλάγιος λόγος – Μείξη αφηγητή-ήρωα

Παράδειγμα: «Η Μαρία ένιωθε το βάρος της μοναξιάς να την πνίγει. Και αν έφευγε τώρα; Και αν ποτέ δεν ξαναέβλεπε τον Γιάννη;»

• Εσωτερικός μονόλογος – Σκέψεις ήρωα

Παράδειγμα: «Γιατί πάντα τα πράγματα γίνονται τόσο περίπλοκα; Δεν αξίζει να προσπαθήσω ξανά;»

• Σχόλιο – Παρέμβαση αφηγητή

Παράδειγμα: «Ήταν ξεκάθαρο πως η καρδιά της Μαρία είχε πληγωθεί, και μόνο η σιωπή της μπορούσε να μιλήσει γι' αυτό. |»

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ)

1. Με βάση τη σημασία

Σχήμα	Τι είναι	Παράδειγμα
Μεταφορά	Λέξη με άλλη σημασία	«έγινε καπνός»
Παρομοίωση	Σύγκριση με «σαν», «όπως»	«σαν λιοντάρι»
Προσωποποίηση	Αντικείμενα σαν άνθρωποι	«ο ήλιος χαμογελά»
Αντίθεση	Αντίθετες έννοιες	«ζωή – θάνατος»
Οξύμωρο	Αντίθετα μαζί	«γλυκός πόνος»
Ειρωνεία	Άλλο λέω, άλλο εννοώ	«μπράβο!» (ενώ δεν είναι)
Υπερβολή	Υπερτονισμός	«έκλαιγε ποτάμια»

Σχήμα	Τι είναι	Παράδειγμα
Λιτότητα	Άρνηση αντίθετου	«δεν είναι άσχημο»
Άρση- θέση	Πρώτα λες τι δεν είναι και μετά τι είναι	«δεν είναι αγάπη,,» «είναι αγάπη...»
Ευφημισμός	Χρήση λέξεων με καλή σημασία για την ονομασία κακού	Εύξεινος Πόντος

• **Μεταφορά** – Λέξη με άλλη σημασία

Παράδειγμα: «Η λύπη της ήταν θάλασσα απέραντη, που πνίγει κάθε χαρά»

• **Παρομοίωση** – Σύγκριση με «σαν», «όπως»

Παράδειγμα: «Τα μάτια της έλαμπαν σαν αστέρια σε χειμωνιάτικο ουρανό»

• **Προσωποποίηση** – Αντικείμενα σαν άνθρωποι

Παράδειγμα: «Η νύχτα έκρυβε το κεφάλι της πίσω από τα σύννεφα και παρακολουθούσε σιωπηλή.»

• **Αντίθεση** – Αντίθετες έννοιες

Παράδειγμα: «Η αγάπη και το μίσος συνυπήρχαν μέσα της σαν φωτιά και πάγος»

• **Οξύμωρο** – Αντίθετα μαζί

Παράδειγμα: «Ένιωθε μια γλυκόπικρη μοναξιά να τρυπάει την καρδιά της»

• **Ειρωνεία** – Άλλο λέω, άλλο εννοώ

Παράδειγμα: «Μπράβο της! Πάλι άφησε τα πάντα στη μέση, όπως πάντα...»

• **Υπερβολή** – Υπερτονισμός

Παράδειγμα: «Τα δάκρυστά της μπορούσαν να γεμίσουν θάλασσες»

• **Λιτότητα** – Άρνηση αντίθετου

Παράδειγμα: «Δεν ήταν μια κακή μέρα, ίσως μόνο λίγο θλιβερή.»

Σχήμα	Τι κάνει
Επανάληψη	Τονίζει μια λέξη
Επαναφορά	Ίδια αρχή προτάσεων
Πλεονασμός	Περιττές λέξεις για έμφαση
Παραλληλία	Ίδια δομή προτάσεων

Επανάληψη – Τονίζει μια λέξη

Παράδειγμα: «Ήταν μόνη, εντελώς μόνη, και δεν υπήρχε κανείς κοντά της.»

Επαναφορά – Ίδια αρχή προτάσεων

Παράδειγμα: «Έτρεξε στο δωμάτιο. Έτρεξε στον κήπο. Έτρεξε και στους δρόμους χωρίς να κοιτάζει πίσω.»

Πλεονασμός – Περιττές λέξεις για έμφαση

Παράδειγμα: «Κοίταξε ξανά, μία ακόμη φορά, προσεκτικά και με προσοχή.»

Παραλληλία – Ίδια δομή προτάσεων

Παράδειγμα: «Έτρεξε, φώναξε, κλάψε· όλα μαζί, χωρίς αναστολές.»

3. Ελλείψεις

Σχήμα	Τι σημαίνει
Έλλειψη	Λείπει λέξη που εννοείται
Αποσιώπηση	Διακοπή με «...»

- **Έλλειψη** – Λείπει λέξη που εννοείται

Παράδειγμα: «Ήθελε να φύγει, αλλά εκείνη...» (εννοείται «δεν ήθελε»)

- **Αποσιώπηση** – Διακοπή με «...»

Παράδειγμα: «Και τότε... δεν ξέρω τι έγινε...»

4 Σύνδεση

Σχήμα	Τι κάνει
Ασύνδετο	Χωρίς συνδέσμους (ένταση, ταχύτητα)
Πολυσύνδετο	Πολλοί σύνδεσμοι (έμφαση, επιβράδυνση)

- **Ασύνδετο** – Χωρίς συνδέσμους (ένταση, ταχύτητα)

Παράδειγμα: «Έτρεξε. Έπεσε. Σήκωσε τα χέρια. Φώναξε. Σιωπή.»

- **Πολυσύνδετο** – Πολλοί σύνδεσμοι (έμφαση, επιβράδυνση)

Παράδειγμα: «Και σηκώθηκε, και κοίταξε γύρω, και άκουσε τον άνεμο, και σκέφτηκε τι θα γινόταν μετά.»

5. Θέση λέξεων

Σχήμα	Τι σημαίνει
Υπερβατό	Αλλαγή σειράς ανάμεσα σε λέξεις που συνδέονται νοηματικά
Χιαστό	Αντίστροφη διάταξη σε σχήμα Χ
Κλιμακωτό	Σταδιακή ένταση στην παρουσίαση μιας σειράς από ενέργειες
Παρήχηση	Ίδιοι ήχοι
Κύκλος	Ίδια αρχή και τέλος

- **Υπερβατό** – Αλλαγή σειράς

Παράδειγμα: «Στον κήπο, ήσυχα περπατούσε η Μαρία, αφήνοντας τα φύλλα να τρίζουν κάτω από τα πόδια της.»

- **Χιαστό** – Αντίστροφη διάταξη

Παράδειγμα: «Ο Γιάννης αγαπούσε τη Μαρία, και η Μαρία τον Γιάννη»

- **Κλιμακωτό** – Σταδιακή ένταση

Παράδειγμα: «Πρώτα ψιθύρισε, μετά μίλησε δυνατά, και στο τέλος φώναξε με όλη του τη δύναμη»

- **Παρήχηση** – Ίδιοι ήχοι

Παράδειγμα: «Κάθε καρδιά καρφώνεται, κάθε κραυγή κρατάει»

- **Κύκλος** – Ίδια αρχή & τέλος

Παράδειγμα: «Στο ίδιο σπίτι ξεκίνησαν όλα και στο ίδιο σπίτι όλα τελείωσαν»

ΠΩΣ ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΟ

Τι κάνεις	Παράδειγμα
Αναφέρεις μέσο	«Χρησιμοποιείται μεταφορά»
Λες τι δείχνει	«δηλώνει έντονο συναίσθημα»

Τι κάνεις	Παράδειγμα
Το συνδέεις με θέμα	«ενισχύει τη μοναξιά του ήρωα»

ΕΝΔΕΙΚΝΥΟΜΕΝΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

- «Η χρήση μεταφοράς τονίζει...»
- «Η παρομοίωση δείχνει...»
- «Η επανάληψη δίνει έμφαση...»
- «Το ασύνδετο σχήμα δημιουργεί ένταση...»

Ενδεικτικά λογοτεχνικά κείμενα για τη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ΄ τάξης Γενικού Λυκείου.

1. Προφυλάξεις

Όταν βρέχει

δεν παίρνω ομπρέλα.

Το θεωρώ δειλία να προφυλάσσομαι

από το ξεκάθαρο.

Όταν δε βρέχει,

όσο και αν ευτυχεί ο ουρανός

όσο κι αν τον πιστεύω

ανοίγω την ομπρέλα μου

δεν είναι ξεκάθαρη

καιρική συνθήκη η ευτυχία.

Κική Δημουλά, από τη συλλογή Δημόσιος καιρός, Ίκαρος 2014

Ερώτηση

Στο λογοτεχνικό κείμενο παρατηρούμε την ύπαρξη αντιθέσεων. Ποιες είναι αυτές και πώς, κατά τη γνώμη σας, σχετίζονται με την ψυχική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου; (150λέξεις)

Υπόδειγμα απάντησης

Το ποίημα δομείται πάνω στην συναισθηματική αντίθεση που βιώνει το ποιητικό υποκείμενο με αφορμή τις καιρικές συνθήκες. Η ποιήτρια μέσω του α΄ ενικού προσώπου και των αντιθέσεων παραθέτει με αμεσότητα, και παραστατικότητα τα αντιφατικά βιώματά της. Από τη μια έχουμε την

βροχή που μεταφορικά δηλώνει τα αρνητικά συναισθήματα όπως είναι η θλίψη και την ύπαρξη προβλημάτων Αντίθετη κατάσταση είναι αυτή της λιακάδας που και πάλι μεταφορικά δηλώνει την ευτυχία. Ειδικότερα, το ποιητικό υποκείμενο «Όταν βρέχει δεν παίρνω ομπρέλα» φαίνεται να αντιμετωπίζει με θάρρος αυτή την συνθήκη σε αντίθεση με τον καλό καιρό «Όταν δε βρέχει ... ανοίγω την ομπρέλα μου», που ανοίγει την ομπρέλα της. Η στάση αυτή φανερώνει την ψυχική της κατάσταση που φαίνεται να είναι γενναία απέναντι στην θλίψη και γι' αυτό δεν προφυλάσσεται αλλά είναι επιφυλακτική απέναντι στη χαρά και το προφανές «δεν είναι ξεκάθαρη... η ευτυχία», γιατί εύκολα μπορεί να ανατραπεί και να χαθούν αυτές οι στιγμές.

2. Το ποδήλατο

Το παιδικό ποδήλατό μου, ο άλλοτε απαστράπτων Πήγασος
που απογειωνόταν μόλις τον καβάλαγα, έχει για πάντα
τώρα υπογειωθεί. Κι ας λέω ψέματα, αδιάκοπα,
στον εαυτό μου και σ' εκείνο, πως, κάποια μέρα
θα του αλλάξω λάστιχα, απ' τη σκουριά του θα το γδύσω,
θα το λαδώσω και θα το γυαλίσω κι όλο τον κόσμο
μαζί του θα γυρίσω· το παιδικό ποδήλατό μου έχει για πάντα
υπογειωθεί· το ξέρω και το ξέρει.

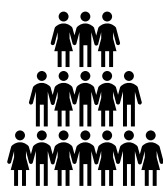
Αργύρης Χιόνης, από τη συλλογή Στο υπόγειο, εκδ. Νεφέλη 2004

Ερώτηση

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σχέση που έχει αναπτύξει το ποιητικό υποκείμενο με το ποδήλατο, όπως την προσλαμβάνετε στο Κείμενο; (150-200 λέξεις)

Υπόδειγμα απάντησης

Το ποίημα αναφέρεται στη σχέση του ποιητικού υποκειμένου με την παιδική του ηλικία όπου βασική θέση κατέχει το ποδήλατό του με το οποίο πέρασε ανεπιστρεπτί ευχάριστες στιγμές, Πιο συγκεκριμένα το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται να παραδέχεται μέσω της αντίθεσης «άλλοτε» (παρελθόν) και «τώρα» (παρόν), πως αυτή η σχέση έχει οριστικά αλλάξει «για πάντα» και βρίσκεται παρατημένο στο υπόγειο. Εμφατικά παρουσιάζει πως κατά τη διάρκεια των παιδικών του χρόνων μαζί του «απογειωνόταν» και με τη μεταφορά «ο άλλοτε απαστράπτων Πήγασος που απογειωνόταν μόλις τον καβάλαγα» δείχνει τη σχέση που είχαν, ενώ τώρα που μεγάλωσε έχει για πάντα «υπογειωθεί» και μέσω της επανάληψης της λέξης «υπογειωθεί» τονίζει την κατάληξη του ποδηλάτου στο υπόγειο και μαζί της παιδικής του ηλικίας. Ακόμα, με το α' ρηματικό πρόσωπο «κι ας λέω ψέματα» ο ποιητής δίνοντας έναν εξομολογητικό τόνο στο ποίημα παραδέχεται πως λέει ψέματα όταν υποστηρίζει ότι «θα του αλλάξω λάστιχα», «απ' τη σκουριά του θα το γδύσω, θα το λαδώσω και θα το γυαλίσω κι όλο τον κόσμο μαζί του θα γυρίσω» γιατί τα χρόνια της νιότης έχουν περάσει και δεν γυρίζουν πίσω, γεγονός που φαίνεται στον τελευταίο στίχο «το ξέρω και το ξέρει», ο ίδιος και το προσωποποιημένο ποδήλατό του.

1. ΑΜΕΣΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (οικογένεια, σχολείο, παρέες)

- ❖ Άνθρωπος – χαρακτηριστικά
- ❖ Στάσεις- συμπεριφορές
- ❖ Συναισθήματα – βιώματα
- ❖ Νέοι- οικογένεια- φιλία – εκπαίδευση

Παιδεία – Εκπαίδευση

Ορισμοί

Η παιδεία αποτελεί τη συνολική καλλιέργεια του ανθρώπου σε νοητικό, ηθικό και ψυχικό επίπεδο. Η εκπαίδευση είναι η θεσμοθετημένη μορφή παιδείας που παρέχεται από το σχολείο. Η ανθρωπιστική παιδεία στοχεύει στην ηθικοπνευματική και πολιτική ολοκλήρωση του ανθρώπου. Η τεχνοκρατική εκπαίδευση αποβλέπει στην εξειδίκευση και την επαγγελματική αποδοτικότητα. Η δια βίου εκπαίδευση αφορά τη συνεχή καλλιέργεια και επιμόρφωση του ανθρώπου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.

➤ Ρόλος του σχολείου

Ο ρόλος του σχολείου είναι διττός.

Αρχικά, σε γνωστικό επίπεδο, συμβάλλει στην ανάπτυξη της κρίσης, της λογικής και των δεξιοτήτων του μαθητή, ενώ παράλληλα τον προετοιμάζει για την επαγγελματική του πορεία.

Παράλληλα, σε παιδευτικό επίπεδο, καλλιεργεί την ηθική συγκρότηση, τη συναισθηματική ωρίμανση και την κοινωνικοποίηση του νέου, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση υπεύθυνων και ενεργών πολιτών.

➤ Ανθρωπιστική και τεχνοκρατική εκπαίδευση

Η τεχνοκρατική εκπαίδευση ενισχύει την παραγωγικότητα και προετοιμάζει το άτομο για τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ωστόσο ενέχει τον κίνδυνο της μονομερούς ανάπτυξης.

Αντίθετα, η ανθρωπιστική παιδεία καλλιεργεί την κριτική σκέψη, το ήθος και τη δημοκρατική συνείδηση, χωρίς όμως να συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική εξειδίκευση.

Επομένως, καθίσταται αναγκαίος ο συνδυασμός των δύο αυτών μορφών εκπαίδευσης.

➤ Προβλήματα της σύγχρονης εκπαίδευσης

Η σύγχρονη εκπαίδευση αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, όπως η έλλειψη υποδομών, η αποσύνδεση από την αγορά εργασίας και η απουσία επαγγελματικού προσανατολισμού.

Επιπλέον, η έμφαση στην αποστήθιση και ο εξετασιοκεντρικός χαρακτήρας του συστήματος υποβαθμίζουν τη δημιουργική μάθηση, ενώ τα σχολικά εγχειρίδια συχνά δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες.

➤ Προτάσεις βελτίωσης

Απαραίτητη κρίνεται η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και η αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού, ο οποίος πρέπει να λειτουργεί ως καθοδηγητής της μάθησης.

Παράλληλα, απαιτείται η σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και η ενίσχυση του επαγγελματικού προσανατολισμού.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει η καλλιέργεια πολυπολιτισμικής συνείδησης και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.

➤ Δια βίου εκπαίδευση

Η δια βίου εκπαίδευση καθίσταται αναγκαία στη σύγχρονη εποχή, καθώς οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις είναι συνεχείς. Συμβάλλει στην επαγγελματική εξέλιξη, στη διεύρυνση των γνώσεων και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

➤ Παιδεία και δημοκρατία

Η παιδεία αποτελεί θεμέλιο της δημοκρατίας, καθώς διαμορφώνει πολίτες με κριτική σκέψη, υπευθυνότητα και ηθικές αξίες, ικανούς να αντιστέκονται στη χειραγώγηση και να συμμετέχουν ενεργά στο κοινωνικό σύνολο.

➤ Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση προάγει την ισότητα, τον σεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση των διακρίσεων και του ρατσισμού.

➤ Το λάθος στην εκπαίδευση

Το λάθος αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της μαθησιακής διαδικασίας και βασικό μέσο κατάκτησης της γνώσης. Στο πλαίσιο μιας σύγχρονης παιδείας, δεν αντιμετωπίζεται ως ένδειξη αποτυχίας, αλλά ως ευκαιρία μάθησης και βελτίωσης.

✓ Σημασία του λάθους

Σε γνωστικό επίπεδο, το λάθος συμβάλλει στην ουσιαστική κατανόηση της γνώσης, καθώς οδηγεί το άτομο στην ανάπτυξη της κριτικής του ικανότητας. Παράλληλα, ενισχύει τη δημιουργική σκέψη και απομακρύνει τον δογματισμό.

Σε ψυχολογικό επίπεδο, η αποδοχή του λάθους καλλιεργεί την αυτοπεποίθηση. Ο μαθητής μαθαίνει να διαχειρίζεται την αποτυχία, να επιμένει και να εξελίσσεται.

Σε κοινωνικό επίπεδο, το λάθος συμβάλλει στη δημιουργία ενός δημοκρατικού και συνεργατικού κλίματος μέσα στην τάξη, όπου ενθαρρύνεται η συμμετοχή όλων των μαθητών χωρίς φόβο αποδοκιμασίας.

✓ Αρνητική αντιμετώπιση του λάθους

Στη σύγχρονη εκπαίδευση, το λάθος συχνά αντιμετωπίζεται αρνητικά. Η έμφαση στη σωστή απάντηση και ο εξετασιοκεντρικός χαρακτήρας του σχολείου οδηγούν στην απαξίωσή του.

Αυτό έχει ως συνέπειες:

- τον φόβο της αποτυχίας
- την αποθάρρυνση των μαθητών
- τη μείωση της συμμετοχής στο μάθημα
- την έλλειψη πρωτοβουλίας

✓ Δημιουργική αξιοποίηση του λάθους

Για την ουσιαστική αξιοποίηση του λάθους στην εκπαιδευτική διαδικασία απαιτούνται:

- Μετασχηματισμός του ρόλου του εκπαιδευτικού σε καθοδηγητή της μάθησης
- Έμφαση στη διαδικασία και όχι μόνο στο αποτέλεσμα
- Υιοθέτηση βιωματικών και συνεργατικών μορφών διδασκαλίας
- Ενθάρρυνση της ελεύθερης έκφρασης χωρίς φόβο κριτικής
- Καλλιέργεια δημοκρατικού σχολικού κλίματος

➤ Το δημιουργικό σχολείο

Το δημιουργικό σχολείο αποτελεί έναν εκπαιδευτικό θεσμό που δεν περιορίζεται στη μετάδοση έτοιμης γνώσης, αλλά καλλιεργεί τις νοητικές, ψυχικές και κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών. Σκοπός του είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και η προετοιμασία του νέου για τη ζωή, μέσα από ενεργή συμμετοχή, πειραματισμό και κριτική σκέψη.

Χαρακτηριστικά του δημιουργικού σχολείου

1. **Συνεργασία και διάλογος**
Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, συζητούν, ανταλλάσσουν ιδέες και εργάζονται ομαδικά. Η ομαδικότητα και η αλληλοϋποστήριξη ενισχύουν τη συλλογική μάθηση και καλλιεργούν κοινωνικές αρετές.
2. **Βιωματική μάθηση**
Οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από δράσεις, πειράματα, έργα και προβλήματα πραγματικού κόσμου. Η γνώση δεν αντιμετωπίζεται ως απομνημόνευση, αλλά ως εργαλείο επίλυσης προβλημάτων και δημιουργίας νέων ιδεών.
3. **Αποδοχή του λάθους**
Το λάθος δεν τιμωρείται, αλλά αξιοποιείται ως μέσο μάθησης. Οι μαθητές αναπτύσσουν κριτική σκέψη, επιμονή και δημιουργικότητα.
4. **Προσαρμογή στις ανάγκες του μαθητή**
Το σχολείο σέβεται τις ιδιαίτερες κλίσεις και δεξιότητες κάθε μαθητή, ενισχύοντας τα ταλέντα του και προσανατολίζοντάς τον κατάλληλα.
5. **Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών**
Η χρήση ψηφιακών εργαλείων και πολυμέσων εμπλουτίζει τη διδασκαλία, δημιουργεί ενδιαφέρον και επιτρέπει στους μαθητές να αναπτύξουν σύγχρονες δεξιότητες απαραίτητες στη ζωή και την εργασία.
6. **Δημοκρατική λειτουργία**
Το σχολείο προάγει τον διάλογο, την ελευθερία έκφρασης, την υπευθυνότητα και την ενεργή συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, ενισχύοντας την κοινωνική και πολιτική αγωγή.

➤ Παιδαγωγική αλληλεπίδραση

Η **παιδαγωγική αλληλεπίδραση** είναι η δυναμική σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή μέσα στο πλαίσιο της σχολικής διαδικασίας. Στόχος της δεν είναι απλώς η μετάδοση γνώσεων, αλλά η **ολιστική διαπαιδαγώγηση** του νέου, που συνδυάζει νοητικές, ηθικές, κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες.

Σημαντικά χαρακτηριστικά της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης

1. Διάλογος και συνεργασία

Η μάθηση δεν είναι μονομερής διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί, αλλά ταυτόχρονα ενθαρρύνει τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά, να εκφράζουν απόψεις και να συζητούν ιδέες. Αυτό προάγει τη **δημιουργικότητα** και την **κριτική σκέψη** των μαθητών.

2. Σεβασμός στην ατομικότητα

Η παιδαγωγική αλληλεπίδραση σέβεται τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και το ρυθμό μάθησης κάθε μαθητή. Έτσι, το σχολείο υποστηρίζει τη διαμόρφωση προσωπικότητας.

3. Μάθηση μέσα από τα λάθη

Μέσα από τη διαλεκτική σχέση εκπαιδευτικού–μαθητή, τα λάθη αντιμετωπίζονται ως ευκαιρίες μάθησης και όχι ως αποτυχίες. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τον μαθητή να αναγνωρίσει και να διορθώσει τα λάθη του, ενισχύοντας την αυτογνωσία και την υπευθυνότητα.

4. Συναισθηματική υποστήριξη

Η παιδαγωγική αλληλεπίδραση περιλαμβάνει και την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της ψυχολογικής ωριμότητας των μαθητών. Ένα θετικό, υποστηρικτικό περιβάλλον ενισχύει τη συμμετοχή, την αλληλεγγύη και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών.

Σχολική βία

Η **σχολική βία** αναφέρεται σε κάθε μορφή επιθετικής συμπεριφοράς μέσα στο σχολικό περιβάλλον, η οποία μπορεί να είναι σωματική, λεκτική, ψυχολογική ή διαδικτυακή. Αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, στη μάθηση και στην ομαλή κοινωνικοποίηση.

Αρνητικές συνέπειες της σχολικής βίας

1. Πνευματική και ψυχολογική υποβάθμιση

Τα θύματα σχολικής βίας συχνά εμφανίζουν άγχος, φόβο και μειωμένη αυτοεκτίμηση. Αυτό περιορίζει την κριτική τους σκέψη, τη δημιουργικότητα και την ικανότητα να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

2. Αποδυνάμωση της κοινωνικής αλληλεγγύης

Η βία δημιουργεί διαχωρισμούς μεταξύ των μαθητών, υπονομεύοντας την αλληλοκατανόηση, τη συνεργασία και την ομαδικότητα, οι οποίες είναι βασικές αρετές της παιδείας και της δημοκρατικής λειτουργίας του σχολείου.

3. Πλήγμα στις ηθικές αξίες

Η σχολική βία διαστρεβλώνει την αντίληψη των νέων για το σωστό και το δίκαιο, την αναγνώριση των κανόνων και της δικαιοσύνης.

Ο ρόλος της παιδείας και του σχολείου

Το σχολείο και η παιδεία έχουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας:

- **Δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος:** Η τάξη πρέπει να είναι χώρος όπου όλοι οι μαθητές αισθάνονται προστατευμένοι, ακούγονται και γίνονται αποδεκτοί.
- **Παιδαγωγική αλληλεπίδραση:** Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές, διδάσκοντας αλληλεγγύη, σεβασμό και συνεργασία, ενώ επιλύει συγκρούσεις με διαλογικό τρόπο.
- **Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων:** Μέσα από ομαδικές δραστηριότητες και βιωματική μάθηση, οι μαθητές μαθαίνουν να εκφράζουν συναισθήματα, να ακούν και να σέβονται τους άλλους.
- **Σύνδεση με την οικογένεια:** Η συνεργασία σχολείου και οικογένειας ενισχύει την καλλιέργεια ηθικών αξιών, όπως η υπευθυνότητα και η αποδοχή των διαφορών.

Σύνδεση με την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη

Η αντιμετώπιση της σχολικής βίας είναι απαραίτητη για την **ολόπλευρη παιδεία του ατόμου**:

- Προστατεύει την ελευθερία και την αυτονομία του μαθητή.
- Καλλιεργεί την ευθύνη και τον σεβασμό προς τους άλλους.
- Επιτρέπει την ανάπτυξη δημιουργικότητας, κριτικής σκέψης και κοινωνικών δεξιοτήτων, απαραίτητων για την ολοκληρωμένη προσωπικότητα και την υπεύθυνη συμμετοχή στη δημοκρατική κοινωνία.

Καταναλωτισμός

Ο **καταναλωτισμός** αναφέρεται σε έναν τρόπο ζωής που δίνει υπερβολική σημασία στην απόκτηση υλικών αγαθών και στην εξωτερική εμφάνιση της επιτυχίας, συχνά σε βάρος της πνευματικής, ηθικής και κοινωνικής ανάπτυξης του ατόμου.

Στην εποχή μας, η κοινωνία και τα ΜΜΕ προβάλλουν συνεχώς πρότυπα «επιτυχίας» που βασίζονται στην κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών, οδηγώντας τους νέους να ταυτίζουν την προσωπική αξία με την κατοχή και τη χρήση αντικειμένων.

Αρνητικές συνέπειες του καταναλωτισμού στην παιδεία

1. Μείωση της κριτικής σκέψης και αυτογνωσίας

Ο νέος μαθαίνει να επιδιώκει ό,τι του επιβάλλει η μόδα ή η διαφήμιση, αντί να αναπτύσσει προσωπικά ενδιαφέροντα και δεξιότητες. Η παιδεία που επικεντρώνεται αποκλειστικά σε ακαδημαϊκές επιδόσεις και χρησιμοθηρικές γνώσεις, χωρίς ενίσχυση της ηθικής και πνευματικής διάστασης, ενισχύει αυτήν τη νοοτροπία.

2. Αντικατάσταση της ουσιαστικής μάθησης με ωφελιμισμό

Η επιδίωξη του άμεσου οφέλους και η έμφαση στην πρακτική χρησιμότητα των γνώσεων οδηγούν στη μείωση της δημιουργικότητας, της φαντασίας και της ελευθερίας στην εκπαίδευση.

3. Υποβάθμιση των ηθικών αξιών

Η συνεχής εστίαση στο «φαίνεσθαι» αντί για το «είναι» αποδυναμώνει την ανάπτυξη ηθικών και κοινωνικών αρετών, όπως η αλληλεγγύη, η υπευθυνότητα και ο σεβασμός προς τους άλλους. Η παιδεία που αγνοεί αυτή την πτυχή κινδυνεύει να παράγει απομακρυσμένα από την κοινωνία άτομα, έτοιμα να ακολουθήσουν ανταγωνιστικές και εγωκεντρικές συμπεριφορές.

Η παιδεία ως αντίβαρο στον καταναλωτισμό

Η εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει αντίβαρο στον καταναλωτισμό, εστιάζοντας:

- Στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ώστε ο νέος να μπορεί να αξιολογεί τις πληροφορίες και τα πρότυπα που δέχεται από τα ΜΜΕ και την κοινωνία.
- Στην καλλιέργεια ηθικών και πνευματικών αξιών, που δίνουν σημασία στις σχέσεις, στην προσφορά και στην προσωπική ολοκλήρωση.
- Στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας και της προσωπικής έκφρασης, αντί της τυφλής μίμησης ή της μονοδιάστατης επίτευξης «ωφελιμιστικών» στόχων.

Με αυτό τον τρόπο, το σχολείο και η παιδεία δεν περιορίζουν τον νέο μόνο σε ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο εργασίας, αλλά τον προετοιμάζουν να ζει με αυτογνωσία, υπευθυνότητα και αρμονία με τους άλλους.

Η ευτυχία, η παιδεία και ο καταναλωτισμός

Η ευτυχία αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της ανθρώπινης ζωής και συνδέεται άμεσα με την προσωπική ολοκλήρωση, την ψυχική ισορροπία και την ποιότητα των σχέσεων του ατόμου με την κοινωνία. Στην εποχή μας, η έννοιά της επηρεάζεται τόσο από την παιδεία όσο και από τον καταναλωτισμό.

Η παιδεία ως μέσο επίτευξης της ευτυχίας

Η παιδεία δεν περιορίζεται στην απόκτηση γνώσεων· έχει ως στόχο την καλλιέργεια του πνεύματος, της ηθικής και της προσωπικότητας του ατόμου. Μέσα από την εκπαίδευση, ο νέος μαθαίνει να γνωρίζει τον εαυτό του, να αξιολογεί τις ανάγκες και τις επιθυμίες του και να αναπτύσσει δεξιότητες κρίσης και αυτονομίας. Αυτή η εσωτερική καλλιέργεια αποτελεί θεμέλιο της ευτυχίας, γιατί προσφέρει:

- **Αυτογνωσία και ψυχική ισορροπία:** Ο μαθητής μαθαίνει να διαχειρίζεται τα συναισθήματα και τις αποτυχίες, να αποδέχεται το λάθος ως μέσο μάθησης και να αναπτύσσει ανθεκτικότητα.
- **Ηθική και κοινωνική ολοκλήρωση:** Η συμμετοχή σε αξίες και σχέσεις εμπιστοσύνης ενισχύει την προσωπική ικανοποίηση και τη συναισθηματική πληρότητα.
- **Κριτική σκέψη και δημιουργικότητα:** Η συνεχής βελτίωση των γνώσεων και η ελεύθερη έκφραση ιδεών επιτρέπουν στο άτομο να αντιμετωπίζει προκλήσεις με αισιοδοξία και υπευθυνότητα.

Με άλλα λόγια, η παιδεία οδηγεί στην ευτυχία όχι μέσα από υλικά αγαθά, αλλά μέσω της ανάπτυξης του νου και της ψυχής.

Ο καταναλωτισμός ως περιοριστικός παράγοντας

Στη σύγχρονη κοινωνία, ο καταναλωτισμός συχνά παρουσιάζεται ως δρόμος προς την ευτυχία. Η συνεχής επιδίωξη υλικών αγαθών και η σύγκριση με τους άλλους δημιουργεί:

- **Υλική εξάρτηση:** Η ευτυχία συνδέεται με την κατοχή αντικειμένων, οδηγώντας σε συνεχή αίσθηση ανεπάρκειας.
- **Αντικατάσταση της προσωπικής καλλιέργειας:** Ο χρόνος και η ενέργεια που αφιερώνεται στην απόκτηση αγαθών αντικαθιστά τη μάθηση, την αυτογνωσία και την καλλιέργεια ηθικών αξιών.
- **Επιφανειακή ικανοποίηση:** Η ευτυχία που προκύπτει από τον καταναλωτισμό είναι στιγμιαία και εξαρτώμενη από εξωτερικούς παράγοντες, χωρίς να ενισχύει την προσωπική ολοκλήρωση.

Η φιλία και ο ρόλος της παρέας

Η φιλία αποτελεί θεμελιώδη κοινωνική και ψυχολογική σχέση για την ανάπτυξη του ατόμου. Μέσα από τις φιλίες, ο νέος καλλιεργεί κοινωνικές δεξιότητες, συναισθηματική ωριμότητα και αίσθηση αλληλεγγύης. Παράλληλα, η κοινωνική παρέα επηρεάζει τις επιλογές, τη συμπεριφορά και τις αξίες των μαθητών, με διαφορετική σημασία ανάλογα με τον τύπο της σχέσης.

Χαρακτηριστικά της πραγματικής φιλίας

1. Στήριξη και εμπιστοσύνη

Οι πραγματικοί φίλοι παρέχουν ψυχολογική στήριξη, ακούν, κατανοούν και εμπνέουν. Η σχέση βασίζεται στην ειλικρίνεια, την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό της προσωπικότητας του άλλου.

2. Κοινωνική και ηθική ανάπτυξη

Μέσα από την αλληλεπίδραση με έναν αληθινό φίλο, ο νέος μαθαίνει να συνεργάζεται, να μοιράζεται, να αναλαμβάνει ευθύνες και να σέβεται κανόνες και αξίες. Η φιλία ενισχύει τη συλλογικότητα και την υπευθυνότητα.

3. Διαπαιδαγώγηση μέσω της παρέας

Η φιλία λειτουργεί ως μέσο μάθησης για τη ζωή: διδάσκει την υπομονή, την ανεκτικότητα, την κατανόηση της διαφορετικότητας και τη διαχείριση συγκρούσεων.

Ο ρόλος των περιστασιακών φίλων / της παρέας

Η παρέα και οι περιστασιακές φιλίες έχουν επίσης παιδαγωγική σημασία, αλλά με διαφορετικό προσανατολισμό:

- **Κοινωνική εμπειρία:** Μέσα από την παρέα, ο νέος έρχεται σε επαφή με διαφορετικούς τύπους χαρακτήρων και στάσεων ζωής, γεγονός που ενισχύει την προσαρμοστικότητα και την κριτική σκέψη.
- **Ψυχαγωγία και αναψυχή:** Η παρέα παρέχει ευκαιρίες για χαλάρωση και διασκέδαση, απαραίτητες για τη συναισθηματική ισορροπία.
- **Περιορισμένοι δεσμοί:** Οι περιστασιακές φιλίες δεν στηρίζονται πάντα στην εμπιστοσύνη ή στις κοινές αξίες, γι' αυτό και δεν έχουν τον ίδιο βάθος επιρροής στη διαμόρφωση της προσωπικότητας όπως η σταθερή φιλία.

Ο αρνητικός ρόλος της παρέας

Η παρέα και οι περιστασιακές φιλίες μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την εκπαιδευτική πορεία του νέου, ιδιαίτερα όταν οι σχέσεις δεν βασίζονται σε σταθερές αξίες ή εμπιστοσύνη.

Τρόποι με τους οποίους η παρέα μπορεί να έχει αρνητική επίδραση

1. Αντίδραση στην παιδεία και τη μάθηση

Οι νέοι που επηρεάζονται υπερβολικά από την παρέα τους συχνά δίνουν προτεραιότητα στην αποδοχή από τους συνομηλίκους παρά στη μάθηση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αδιαφορία για το σχολείο, έλλειψη προσοχής και περιορισμένη πνευματική ανάπτυξη.

2. Πίεση για συμμόρφωση

Η παρέα μπορεί να επιβάλει πρότυπα συμπεριφοράς, που δεν συνάδουν με τις ηθικές ή προσωπικές αξίες του ατόμου. Η ανάγκη αποδοχής μπορεί να ωθήσει τον νέο σε επικίνδυνες ή επιβλαβείς επιλογές (π.χ. ανεύθυνες συμπεριφορές, παραβίαση κανόνων).

3. Ανάπτυξη αρνητικών συνηθειών

Η συνεχής επαφή με συνομηλίκους που δεν σέβονται κανόνες ή δεν επιδιώκουν την πρόοδο μπορεί να ενισχύσει κακές συνήθειες, τεμπελιά ή αρνητική στάση απέναντι στην εργασία και τη μάθηση.

4. Απομόνωση από την ουσιαστική κοινωνική ανάπτυξη

Η υπερβολική προσκόλληση σε μια παρέα περιστασιακών φίλων μπορεί να περιορίσει τις εμπειρίες του ατόμου και να εμποδίσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτονομίας, κριτικής σκέψης και υπευθυνότητας.

Η μοναξιά σήμερα

Η μοναξιά αποτελεί ένα σύγχρονο κοινωνικό και ψυχολογικό φαινόμενο που επηρεάζει σημαντικά την προσωπική ανάπτυξη και την ψυχική ισορροπία του ατόμου. Αν και συχνά συνδέεται με αρνητικά συναισθήματα, η παιδεία μπορεί να δώσει στο νέο τα εργαλεία για να την αντιμετωπίσει και να την αξιοποιήσει εποικοδομητικά.

Αιτίες της μοναξιάς στον σύγχρονο κόσμο

1. Τεχνολογία και κοινωνικά δίκτυα

Παρά το γεγονός ότι η επικοινωνία σήμερα είναι πιο εύκολη από ποτέ, η εικονική επαφή πολλές φορές αντικαθιστά την ουσιαστική, προσωπική σχέση. Οι νέοι περνούν πολλές ώρες σε ψηφιακές πλατφόρμες, μειώνοντας την ποιότητα της αλληλεπίδρασης και οδηγούμενοι σε αίσθημα απομόνωσης.

2. Ατομικισμός και καταναλωτική κουλτούρα

Η σύγχρονη κοινωνία προβάλλει την προσωπική επιτυχία και την απόκτηση υλικών αγαθών ως κύριο μέτρο ευτυχίας. Η εστίαση στην ατομική ικανοποίηση συχνά περιορίζει τις ουσιαστικές σχέσεις, με αποτέλεσμα οι νέοι να νιώθουν αποκομμένοι από την κοινότητα και τη συλλογικότητα.

3. Κοινωνικές αλλαγές και αστάθεια

Η συνεχής αλλαγή περιβάλλοντος, οι μετακινήσεις, οι διαφορετικοί ρυθμοί ζωής και οι οικογενειακές ή σχολικές πιέσεις μπορούν να ενισχύσουν την αποξένωση και το αίσθημα μοναξιάς.

Οι συνέπειες της μοναξιάς

- **Συναισθηματικές επιπτώσεις:** Αίσθημα θλίψης, απογοήτευσης και χαμηλής αυτοεκτίμησης.
- **Κοινωνικές επιπτώσεις:** Περιορισμός των κοινωνικών δεξιοτήτων και της ικανότητας συνεργασίας.
- **Πνευματικές επιπτώσεις:** Αδυναμία συγκέντρωσης, μείωση της δημιουργικότητας και του ενδιαφέροντος για μάθηση.

Ο ρόλος της παιδείας στην αντιμετώπιση της μοναξιάς

Η παιδεία δεν περιορίζεται στην απόκτηση γνώσεων· παρέχει τα απαραίτητα εφόδια για την ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη του νέου:

1. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Το σχολείο και η εκπαίδευση καλλιεργούν την ικανότητα συνεργασίας, επικοινωνίας και ενσυναίσθησης, προάγοντας ουσιαστικές σχέσεις φιλίας και συλλογικότητας.

2. Διαχείριση συναισθημάτων

Μέσα από την παιδεία, ο νέος μαθαίνει να αναγνωρίζει και να εκφράζει τα συναισθήματά του, να διαχειρίζεται το άγχος και την απογοήτευση και να αντιμετωπίζει εποικοδομητικά την απομόνωση.

3. Ενίσχυση δημιουργικότητας και αυτονομίας

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και η ενασχόληση με δημιουργικές δραστηριότητες βοηθούν το άτομο να μετατρέπει τη μοναξιά σε χρόνο προσωπικής ανάπτυξης και αυτογνωσίας.

Μαζοποίηση και η ελευθερία του ατόμου

Η μαζοποίηση αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο που αφορά την τάση των ατόμων να προσαρμόζονται στις επιταγές της πλειοψηφίας ή των κυρίαρχων κοινωνικών προτύπων, συχνά χωρίς κριτική αξιολόγηση. Στον σύγχρονο κόσμο, η μαζοποίηση μπορεί να περιορίζει την **αυτονομία, την ελεύθερη βούληση και την προσωπική ανάπτυξη**, θέτοντας σε κίνδυνο την πλήρη παιδεία του ατόμου.

Ορισμένα χαρακτηριστικά της μαζοποίησης

1. Υποταγή σε πρότυπα και κανόνες της πλειοψηφίας

Τα άτομα τείνουν να ακολουθούν τις συμπεριφορές, τις απόψεις και τις επιλογές της ομάδας τους, συχνά χωρίς προσωπική κρίση. Αυτό μειώνει την ικανότητα ανεξάρτητης σκέψης και περιορίζει την ελευθερία επιλογής.

2. Απώλεια κριτικής σκέψης

Όταν κυριαρχεί η λογική της μάζας, η προσωπική σκέψη υποχωρεί και το άτομο δεν αναπτύσσει την ικανότητα να αξιολογεί τις πληροφορίες, να αμφισβητεί ή να δημιουργεί νέα ιδέα.

3. Στερεότυπα και κοινωνική πίεση

Η μαζοποίηση συχνά επιβάλλει κοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς, αισθητικής ή επαγγελματικών επιλογών, που περιορίζουν τη δυνατότητα του ατόμου να ακολουθήσει προσωπικές αξίες και επιθυμίες.

Μαζοποίηση και παιδεία

Η παιδεία, όταν εφαρμόζεται ορθά, μπορεί να προστατεύσει τον νέο από τις αρνητικές συνέπειες της μαζοποίησης:

- **Καλλιέργεια κριτικής σκέψης**
Η εκπαίδευση βοηθά τον μαθητή να αξιολογεί πληροφορίες, να διακρίνει τη γνώμη από την αλήθεια και να αποφασίζει με βάση προσωπική κρίση και λογική.
- **Ενίσχυση της προσωπικής αυτονομίας**
Μέσα από βιωματικές και συνεργατικές δραστηριότητες, το σχολείο δίνει την ευκαιρία στον νέο να διαμορφώσει σταθερές αξίες, να αναλάβει ευθύνες και να πράττει ανεξάρτητα.
- **Προώθηση της δημιουργικότητας και της πρωτοβουλίας**
Ένα σχολείο που ενθαρρύνει τη δημιουργική σκέψη και την ελεύθερη έκφραση αντισταθμίζει την πίεση της μάζας και ενισχύει την προσωπική ελευθερία.

Ατομική επιλογή και συλλογική ευθύνη

Η ατομική επιλογή αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της προσωπικής ελευθερίας και της ανάπτυξης του ατόμου. Κάθε νέος μέσα από τις επιλογές του καλλιεργεί δεξιότητες, ηθικό κώδικα και αυτογνωσία. Παράλληλα, η συμμετοχή του σε κοινωνικές ομάδες και η αλληλεπίδραση με τους άλλους καθιστούν αναγκαία τη συνειδητοποίηση της **συλλογικής ευθύνης**, που αποτελεί προϋπόθεση αρμονικής συμβίωσης και δημοκρατικής κοινωνίας. Η ατομική επιλογή και η συλλογική ευθύνη δεν αντιπαρατίθενται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται. Η παιδεία που διδάσκει τον νέο να συνδυάζει προσωπική ελευθερία με σεβασμό στους άλλους δημιουργεί πολίτες υπεύθυνους, δημιουργικούς και ικανούς να συμβάλλουν στην πρόοδο της κοινωνίας.

Η σημασία της ατομικής επιλογής

1. Ανάπτυξη προσωπικότητας

Μέσα από τις επιλογές του, ο νέος διαμορφώνει τα ενδιαφέροντα, τις ικανότητες και τις αξίες του, καλλιεργώντας κριτική σκέψη και αυτονομία.

2. Μάθηση και αυτογνωσία

Οι αποφάσεις, ακόμη και οι αποτυχημένες, αποτελούν ευκαιρία μάθησης και αυτοβελτίωσης. Η παιδεία πρέπει να ενισχύει τη δυνατότητα του ατόμου να λαμβάνει συνειδητές αποφάσεις και να αναλαμβάνει τις συνέπειες των πράξεών του.

Η έννοια της συλλογικής ευθύνης

1. Σχέσεις και κοινωνική ζωή

Ο άνθρωπος δεν ζει απομονωμένος· οι επιλογές του επηρεάζουν και τους άλλους. Η συνειδητοποίηση ότι οι πράξεις μας έχουν αντίκτυπο στην κοινότητα καλλιεργεί αλληλεγγύη, συνεργασία και σεβασμό προς τους άλλους.

2. Ηθική και δημοκρατία

Η συλλογική ευθύνη συνδέεται με την ηθική συνείδηση και τη συμμετοχή στα κοινά. Ο νέος που κατανοεί την κοινωνική διάσταση των επιλογών του αναπτύσσει υπευθυνότητα και ενεργή πολιτική συνείδηση.

3. Ενίσχυση κοινωνικών θεσμών και κοινής ζωής

Η συλλογική ευθύνη σημαίνει ότι ο καθένας συμμετέχει ενεργά στη διατήρηση και βελτίωση των κοινωνικών θεσμών, όπως η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη και η προστασία του περιβάλλοντος. Οι ατομικές επιλογές που σέβονται τους κανόνες και τις αξίες της κοινότητας ενισχύουν τη συνοχή και την αρμονική συμβίωση, καθιστώντας το άτομο υπεύθυνο πολίτη που συμβάλλει στη συλλογική πρόοδο.

Σύνδεση ατομικής επιλογής και συλλογικής ευθύνης

Η παιδεία πρέπει να διδάσκει ότι η ελευθερία της ατομικής επιλογής συνοδεύεται από την υποχρέωση να λαμβάνουμε υπόψη τις συνέπειες των πράξεών μας για τους άλλους. Ο συνδυασμός ατομικής αυτονομίας και συλλογικής συνείδησης προάγει τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων πολιτών που συνειδητοποιούν το προσωπικό τους ρόλο μέσα στην κοινωνία.

Ελευθερία

Η **ελευθερία** αφορά την ικανότητα του ατόμου να επιλέγει, να σκέφτεται και να δρα χωρίς καταναγκασμούς εσωτερικούς και εξωτερικούς, περιορισμούς ή πίεση από άλλους. Στην εκπαίδευση, η ελευθερία σημαίνει ότι ο μαθητής έχει τη δυνατότητα:

- Να αναπτύσσει τη δική του **κριτική σκέψη** και να εκφράζει απόψεις ανεξάρτητα.
- Να πειραματίζεται και να δοκιμάζει νέες ιδέες, χωρίς φόβο αποτυχίας.
- Να ακολουθεί προσωπικά ενδιαφέροντα και κλίσεις, όχι μόνο όσα επιβάλλει το πρόγραμμα σπουδών ή οι κοινωνικές προσδοκίες.

Η ελευθερία δεν είναι απλώς δικαίωμα, αλλά και **προϋπόθεση για την πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας**, της δημιουργικότητας και της αυτογνωσίας του νέου.

Ευθύνη

Η **ευθύνη** είναι η ικανότητα του ατόμου να αναλαμβάνει τις συνέπειες των πράξεών του και να συνειδητοποιεί τον αντίκτυπό τους στους άλλους και στην κοινωνία. Στο πλαίσιο της παιδείας:

- Οι μαθητές μαθαίνουν να **σεβόμενοι κανόνες και αξίες**, συμμετέχουν ενεργά στην ομαδική και σχολική ζωή.
- Η ευθύνη συνδέεται με την **ηθική και κοινωνική διάσταση** της παιδείας: ο νέος κατανοεί ότι οι πράξεις του επηρεάζουν όχι μόνο τον εαυτό του, αλλά και τους συνανθρώπους του.
- Ενισχύεται μέσα από **συνεργατικές δραστηριότητες**, ομαδικές εργασίες και δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης.

Η ευθύνη είναι η «αντίβαρο» της ελευθερίας: η ελευθερία χωρίς συνείδηση συνεπειών μπορεί να οδηγήσει σε αυθαιρεσία, ενώ η συνειδητοποίηση της ευθύνης καθιστά την ελευθερία εποικοδομητική.

Σύνδεση Ελευθερίας και Ευθύνης

Η **ελευθερία και η ευθύνη** δεν λειτουργούν ξεχωριστά, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται:

- Η αληθινή ελευθερία απαιτεί την ευθύνη απέναντι στον εαυτό και στους άλλους.
- Η παιδεία πρέπει να διδάσκει ότι οι επιλογές μας έχουν κοινωνικό αντίκτυπο και ότι η ελευθερία συνοδεύεται από υποχρέωση για σεβασμό, συνεργασία και αλληλεγγύη.
- Στόχος είναι η διαμόρφωση **υπεύθυνων και ενεργών πολιτών**, ικανών να παίρνουν αποφάσεις που συνδυάζουν προσωπική ανάπτυξη και κοινωνικό όφελος.

Ο ρόλος της οικογένειας

Η οικογένεια αποτελεί το **πρώτο και καθοριστικό περιβάλλον μάθησης** για το παιδί, πριν ακόμη εισέλθει στο σχολείο. Μέσα σε αυτή:

- Το παιδί αναπτύσσει τις **βασικές δεξιότητες κοινωνικοποίησης**, όπως η επικοινωνία, η συνεργασία και η κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων.
- Μαθαίνει τις **πρώτες ηθικές αξίες** και αρχές συμπεριφοράς, όπως η ειλικρίνεια, η υπευθυνότητα, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός προς τους άλλους.
- Η οικογένεια λειτουργεί ως **προστατευτικός χώρος**, όπου το παιδί μπορεί να δοκιμάζει τις ικανότητές του, να κάνει λάθη και να ανακαλύπτει τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά του με ασφάλεια.

Ουσιαστικά, η οικογένεια δίνει τα πρώτα **εφόδια για την παιδεία του ατόμου**, τα οποία συμπληρώνονται και εξελίσσονται στο σχολικό περιβάλλον.

Η σημασία των ορίων

Τα όρια αποτελούν θεμέλιο της **σωστής ανάπτυξης και της αυτοπειθαρχίας**:

- Ενισχύουν την **ασφάλεια** του παιδιού, καθώς ξέρει τι επιτρέπεται και τι όχι, ενώ παράλληλα μαθαίνει να σέβεται τους κανόνες της κοινωνίας.
- Προστατεύουν τον νέο από **υπερβολές και καταχρήσεις**, είτε στον κόσμο των μέσων, της τεχνολογίας, είτε σε συμπεριφορές που θα μπορούσαν να τον βλάψουν.
- Συνδέονται με την **ανάπτυξη της υπευθυνότητας**: το παιδί αντιλαμβάνεται ότι οι επιλογές του έχουν συνέπειες, και μαθαίνει να διαχειρίζεται την ελευθερία του με σεβασμό προς τον εαυτό και τους άλλους.

Χωρίς όρια, η ελευθερία μπορεί να γίνει αυθαιρεσία· με όρια, η ελευθερία γίνεται **δημιουργική και υπεύθυνη**, συμβάλλοντας στην ολοκληρωμένη διαμόρφωση της προσωπικότητας.

Σύνδεση με την εκπαίδευση

Η σχολική παιδεία και η οικογένεια πρέπει να συνεργάζονται:

- Η οικογένεια θέτει τα πρώτα όρια και μεταφέρει αξίες, ενώ το σχολείο ενισχύει τη **δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και την κοινωνική υπευθυνότητα**.
- Μαζί παρέχουν ένα συνεκτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο το παιδί μαθαίνει να **δοκιμάζει, να σφάλει, να διορθώνεται και να αναπτύσσει τη φαντασία του** χωρίς φόβο, συνδέοντας την ατομική ελευθερία με την κοινωνική ευθύνη.

Σχέσεις οικογένειας και εφήβων

Η εφηβεία είναι μια περίοδος **συναισθηματικής, ψυχικής και κοινωνικής μετάβασης**, όπου ο νέος αναζητά την προσωπική του ταυτότητα, τη γνώμη του και την ανεξαρτησία του. Σε αυτή τη φάση, η οικογένεια παραμένει το **βασικό στήριγμα και αναφορά**, παρότι οι σχέσεις συχνά δοκιμάζονται.

Χαρακτηριστικά των σχέσεων

1. Υποστήριξη και καθοδήγηση

Οι γονείς παρέχουν ασφάλεια και καθοδήγηση στον έφηβο, βοηθώντας τον να διαχειριστεί τις προκλήσεις της ηλικίας, τις αποτυχίες και τα λάθη του, και να αναπτύξει **αυτογνωσία και υπευθυνότητα**.

2. Σεβασμός στην ατομικότητα

Η οικογένεια που σέβεται τις κλίσεις, τις ανάγκες και τις επιλογές του εφήβου, προάγει την **δημιουργικότητα, την αυτονομία και την κριτική σκέψη**. Ο έφηβος μαθαίνει να παίρνει αποφάσεις, να αναλαμβάνει συνέπειες και να συνδέει την ελευθερία με την ευθύνη.

3. Όρια και κανόνες

Παράλληλα με την ελευθερία, οι γονείς θέτουν όρια που προστατεύουν τον έφηβο από επικίνδυνες ή παρορμητικές επιλογές. Τα όρια αυτά δεν πρέπει να είναι καταναγκαστικά, αλλά **καθοδηγητικά και συμβουλευτικά**, ώστε να διδάσκουν στον νέο την πειθαρχία και την κοινωνική ευθύνη.

4. Διάλογος και επικοινωνία

Η διαρκής ανοιχτή επικοινωνία ενισχύει την εμπιστοσύνη, μειώνει τις συγκρούσεις και ενισχύει τη **συναισθηματική ωριμότητα** του εφήβου. Μέσα από τον διάλογο, η οικογένεια γίνεται χώρος όπου ο νέος μπορεί να εκφράσει φόβους, αμφιβολίες και όνειρα, χωρίς φόβο κρίσης.

Σύνδεση με την παιδεία και την κοινωνική ανάπτυξη

Οι σχέσεις οικογένειας και εφήβων αποτελούν **προέκταση της παιδείας του ατόμου**, γιατί:

- Καλλιεργούν την **αυτογνωσία και την ηθική ωριμότητα**, προετοιμάζοντας τον έφηβο να συμμετέχει υπεύθυνα στη σχολική και κοινωνική ζωή.
- Συνδέουν την **ατομική ελευθερία με την κοινωνική ευθύνη**, καθώς ο έφηβος μαθαίνει να σέβεται κανόνες και άλλους ανθρώπους.
- Ενισχύουν την **ανθεκτικότητα στις αποτυχίες**, καθώς η οικογένεια παρέχει το ασφαλές πλαίσιο για μάθηση από τα λάθη και προσωπική εξέλιξη.

Το φίλαθλο πνεύμα και ο αθλητισμός

Το φίλαθλο πνεύμα αποτελεί βασικό στόχο της παιδείας, καθώς προάγει την **ευγενή άμιλλα, την αλληλεγγύη, τον σεβασμό στους κανόνες και στους αντιπάλους**. Δεν περιορίζεται στη νίκη, αλλά επικεντρώνεται στη διαδικασία, στη συμμετοχή και στην προσωπική και συλλογική ανάπτυξη των αθλητών.

Ο αθλητισμός, όταν ενσωματώνει αυτές τις αρχές, λειτουργεί ως **πλατφόρμα μάθησης για τη ζωή**, διδάσκοντας αξίες όπως:

- **Υπευθυνότητα και πειθαρχία**
- **Συνεργασία και ομαδικότητα**
- **Διαχείριση αποτυχίας και μάθηση από τα λάθη**

Σύνδεση με τον αθλητισμό για ΑΜΕΑ

Η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία (ΑΜΕΑ) στον αθλητισμό αποτελεί πρακτική εφαρμογή του φίλαθλου πνεύματος, καθώς:

1. **Καλλιεργεί ίσες ευκαιρίες**
Ο αθλητισμός για ΑΜΕΑ δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους νέους να συμμετέχουν, ανεξαρτήτως φυσικών ή κινητικών περιορισμών, ενισχύοντας τη **διαπολιτισμική και κοινωνική παιδεία**.
2. **Προάγει την αυτονομία και την αυτοεκτίμηση**
Η ενασχόληση με τον αθλητισμό βοηθά τα άτομα με αναπηρία να αναγνωρίσουν τις δυνατότητές τους, να ξεπεράσουν φόβους και να αναπτύξουν **σθένος, αποφασιστικότητα και εμπιστοσύνη στον εαυτό τους**.
3. **Διδάσκει σεβασμό και αλληλεγγύη**
Ο φίλαθλος σεβασμός στους συναθλητές, η αποδοχή των διαφορών και η συνεργασία σε ομαδικά αθλήματα ενισχύουν την **ηθική καλλιέργεια** και την κοινωνική συνείδηση.
4. **Σύνδεση με την εκπαίδευση και την κοινωνική ενσωμάτωση**
Ο αθλητισμός για ΑΜΕΑ αποτελεί μέσο **συμμετοχικής μάθησης**, καθώς οι μαθητές όλων των σχολείων μπορούν να συνδεθούν μέσα από δράσεις συνεργασίας, ενισχύοντας την **ενσυναίσθηση, την αλληλεγγύη και τον σεβασμό στην διαφορετικότητα**.

Οπαδική βία

Η **οπαδική βία** αποτελεί έκφραση της κοινωνικής επιθετικότητας που συνδέεται με τη συναισθηματική ταύτιση με αθλητικές ομάδες. Εκδηλώνεται με λεκτικές ή σωματικές επιθέσεις, συγκρούσεις μεταξύ οπαδών και καταστροφές δημόσιας ή ιδιωτικής περιουσίας. Παρά την έντονη έννοια του «ανήκειν» που φέρει, η οπαδική βία έχει αρνητικές συνέπειες τόσο για τα ίδια τα άτομα όσο και για την κοινωνία.

Αρνητικές συνέπειες

1. **Πλήγμα στη διαμόρφωση προσωπικότητας**
Η συμμετοχή σε βίαιες συμπεριφορές περιορίζει την ανάπτυξη **κριτικής σκέψης**,

αυτοέλεγχου και ηθικής ευθύνης, καθώς το άτομο υποτάσσεται στη συλλογική πίεση και την έντονη συναισθηματική φόρτιση.

2. Υπονόμευση κοινωνικών αξιών

Η βία αντιστρατεύεται τις βασικές αξίες της παιδείας, όπως η **συνεργασία, ο σεβασμός στους κανόνες και στους άλλους ανθρώπους**, και τροφοδοτεί κλίμα φόβου και ανασφάλειας στην κοινωνία.

3. Διάδοση αρνητικών προτύπων

Οι νέοι που εκτίθενται σε οπαδικές συγκρούσεις τείνουν να μιμούνται επιθετικές συμπεριφορές, θεωρώντας τη βία ως μέσο επιβολής και αναγνώρισης, αντί για τη δημιουργική έκφραση και την ευγενούς άμιλλα.

Ο ρόλος της παιδείας και του σχολείου

Το σχολείο, ως φορέας παιδείας, μπορεί να **προλάβει και να περιορίσει την οπαδική βία** μέσω:

- **Καλλιέργειας φίλαθλου πνεύματος:** Μαθαίνοντας τους μαθητές να σέβονται τους κανόνες, να αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα.
- **Παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης:** Οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν τον σεβασμό, την ευγενή άμιλλα και την υπευθυνότητα σε όλες τις σχολικές δραστηριότητες.
- **Προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης και ομαδικών δραστηριοτήτων:** Η συμμετοχή σε συλλογικά και αθλητικά δρώμενα ενισχύει τη συνεργασία και μειώνει την τάση για βία.

Κείμενο 1

Πλανητική η κρίση της Παιδείας

Δημοσίευση της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο τον Απρίλιο του 2020.

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρήσιμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά- είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα), δημοσιευμένο στις 22-01-2012.

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κινησθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Κείμενο 3

«Μαθητεία»

Ποίημα του Γ. Θέμελη από τη συλλογή Το Δίχτυ των ψυχών II, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970.

Μαθαίνεται η Αγάπη,

Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.

Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση.

Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν

Σχολείο να μάθουν τη σιωπή,

Την εκθαμβωτική θαλάσσια αγάπη

Μες σε βαθειά κρησφύγετα.

Τα ερωτικά πουλιά δε μελετούν
Μαθήματα αγάπης· δε γράφουν
Τις τέσσερες πράξεις της
Στις πλάκες τους οι πεταλούδες.

Ίσως μονάχα οι Άγγελοι να μαθαίνουν
Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές,
Συλλαβίζοντας τον έρωτα μες στην ουράνιαν ερημία.

Ίσως να ξέρουν καλά τη σιωπή της Αγάπης,
Τη γλώσσα της σιωπής, τον ανεκκάλητον έρωτα των πραγμάτων.

Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική,
Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου.

Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια τα προαπαιτούμενα ώστε οι πολίτες να αντιμετωπίσουν με ευελιξία την πλανητική κρίση που μας απειλεί σύμφωνα με το κείμενο 1 (70-80 λέξεις)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 καταλήγει στη διαπίστωση πως «Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση» (στην αρχή της 4ης παραγράφου). Μέσα από ποια επιχειρήματα έφτασε σε αυτή τη διαπίστωση; Να παρουσιάσεις την πορεία του συλλογισμού της σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος επιλέγει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα αποσπάσματα της άποψης ενός ειδικού. Να παραθέσεις δύο λόγους που, κατά τη γνώμη σου, την ώθησαν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη (μονάδες 2) και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 τη «Μαθητεία»; Πώς ερμηνεύεις εσύ τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

«Το σχολείο σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή» αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ρόμπινσον.

Ποιοι είναι οι λόγοι που ώθησαν το σχολείο από χώρος δημιουργικότητας να εξελιχθεί σε χώρο χρησιμοθηρίας; Πώς μπορεί να ανατραπεί ο συγκεκριμένος χαρακτήρας και να εξελιχθεί σε χώρο πρωτοτυπίας και δημιουργικότητας; Να απαντήσετε σε άρθρο που πρόκειται να δημοσιευτεί σε σχολικό περιοδικό (350-400 λέξεις)

Κείμενο 1

Μη στερείτε από τα παιδιά τα λάθη τους!

Το κείμενο του Δ. Τσιριγώτη αναρτήθηκε στον εκπαιδευτικό ιστότοπο alfanita στις 5/4/2014. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ο Αϊνστάιν έλεγε ότι «Όποιος δεν έκανε ποτέ λάθος, δεν έχει δοκιμάσει ποτέ κάτι καινούργιο» και, όπως λέει και ο σοφός λαός, «από τα λάθη μας μαθαίνουμε». Όμως, οι περισσότεροι γονείς και εκπαιδευτικοί αφιερώνουν υπερβολικά μεγάλο μέρος της ενέργειάς τους στην εξαφάνιση των λαθών των παιδιών μην επιτρέποντας, πολλές φορές, ούτε καν την εκδήλωσή τους. Με αυτόν τον τρόπο, βέβαια, τα λάθη αυτά ποτέ δεν διορθώνονται, απλά «μπαλώνονται» όπως όπως με συνέπεια την επανεμφάνισή τους σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να φοβούνται να κάνουν λάθη, γίνονται συντηρητικά, δεν παίρνουν ρίσκα και καταρρέουν ψυχολογικά, όταν δεν καταφέρουν να πετύχουν το τέλειο. Παιδιά, λόγω χάρη, που δεν τους επιτρέπεται να κάνουν λάθη, δύσκολα θα αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τα αναπόφευκτα λάθη και τις αποτυχίες της ζωής. Ο κυριότερος λόγος που γράφτηκε το κείμενο αυτό είναι για να δείξει τη μεγάλη σημασία της αξιοποίησης του λάθους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι πιο σύγχρονες θεωρίες μάθησης αποδεικνύουν ότι τα παιδιά, όχι απλά μαθαίνουν μέσα από τα λάθη τους, αλλά και ότι αυτός είναι και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος, για να μάθουν σωστά. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί βασανίζονται από την αγωνία της σωστής απάντησης. Ρωτούν έναν έναν τους μαθητές, μέχρι να λάβουν την σωστή απάντηση στο ερώτημά τους. Όταν μάλιστα τη λάβουν, επιβραβεύουν τον μαθητή που την έδωσε χωρίς καθόλου να έχουν ασχοληθεί με τις λανθασμένες απαντήσεις όλων των άλλων μαθητών που προηγήθηκαν. Ένας πολύτιμος θησαυρός πετιέται κυριολεκτικά στα σκουπίδια και ταυτόχρονα η επιβράβευση του μαθητή με τη σωστή απάντηση ακούγεται ως επίπληξη και αποδοκιμασία στα αυτιά όλων εκείνων που έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις. Έτσι οι μαθητές αυτοί αποθαρρύνονται να απαντήσουν και πάλι, αν δεν είναι 100% σίγουροι για την απάντησή τους. Τελικά έχουμε το θλιβερό φαινόμενο στο μάθημα να συμμετέχουν μόνο οι «καλοί μαθητές» και οι υπόλοιποι να θυσιάζονται στον βωμό της τελειότητας. Το θέμα είναι πώς θα καταφέρει ο εκπαιδευτικός να εμπλέξει στο μάθημα όλους τους μαθητές, και κυρίως τους πιο αδύναμους που το έχουν προφανώς περισσότερη ανάγκη.

Κείμενο 2

Μαθήματα Ζωής

Το κείμενο είναι κριτική που έχει γράψει ο Γιώργος Τζιτζικάκης για το βιβλίο του Σάρλ Πεπάν «Η ομορφιά της αποτυχίας», πηγή: <https://www.literature.gr>, δημοσίευση: 10.11.2018.

Ο Σαρλ Πεπάν είναι καθηγητής φιλοσοφίας και συγγραφέας. Διδάσκει στο Κρατικό Λύκειο της Λεγεώνας της Τιμής, στο Σεν Ντενί και παράλληλα διοργανώνει τις «Φιλοσοφικές Δευτέρες» στο Παρίσι. Τα βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε είκοσι γλώσσες και «Η ομορφιά της αποτυχίας» έχει ξεπεράσει ήδη τα 65.000 αντίτυπα, ενώ τα δικαιώματα έχουν πωληθεί σε δώδεκα χώρες. Αποτελεί ένα παγκόσμιο best seller, πέραν αυτού όμως είναι ένα βιβλίο προς μελέτη και αφεστίασης της προσοχής μας από τις μικρές μας ήττες. Διαβάζοντάς το οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως όσα κάνει κάποιος και αν αποτύχει σε αυτά, δεν θα πρέπει να τον πτοήσουν, καθώς αποτελούν σκαλοπάτια στη μεγάλη σκάλα της πορείας και της ζωής του.

«Κάνοντας λάθος, αποτυγχάνοντας, εκδηλώνουμε την ανθρώπινη αλήθεια μας: δεν είμαστε ούτε ζώα που καθορίζονται από τα ένστικτά τους ούτε απόλυτα προγραμματισμένες μηχανές ούτε θεοί. Μπορούμε να αποτύχουμε, επειδή είμαστε άνθρωποι και επειδή είμαστε ελεύθεροι. Ελεύθεροι να σφάλουμε, να διορθωθούμε, να εξελιχθούμε»

Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Καντ, Σαρτρ, Φρόιντ, Γκράχαμ Μπελ, Σαρλ Ντε Γκολ αλλά και Μάικλ Τζόρνταν, Στιβ Τζομπς, Σερζ Γκενζμπουργκ, Μάιλς Ντέιβις, Ρέι Τσάρλς, είναι μερικά από τα ονόματα που αναφέρονται μέσα στο βιβλίο του Πεπάν και μέσα από τις δικές τους αποτυχίες μας μιλάει ο συγγραφέας για το πώς κατάφεραν να μην το βάλουν κάτω, να διδαχτούν από την αποτυχία, να εντοπίσουν τα λάθη, να βελτιωθούν και πιστεύοντας στον εαυτό τους να συνεχίσουν για μια επόμενη κατάκτηση (ή μια ακόμη αποτυχημένη προσπάθεια φυσικά!) χτίζοντας λιθαράκι - λιθαράκι εκείνο που οραματίστηκαν.

Το όμορφο διαβάζοντας ένα τέτοιο βιβλίο είναι πως βρίθει θετικότητας και, αν μας λείπει κάτι αυτές τις μέρες, είναι η αισιοδοξία που αναζητούμε, για να φουσήξει το μαύρο σύννεφο πάνω από τα κεφάλια μας. «Η ομορφιά της αποτυχίας» εκτός του ότι προσφέρει πληροφορίες για τεράστιες προσωπικότητες που πάτησαν τη γη, με τη δομή του σε δεκαέξι κεφάλαια χωρισμένα σε συμβουλευτικές ενότητες, βοηθάει το προσωπικό «σκάψιμο» του αναγνώστη που το αναζητά: έτσι, δεν αποτελεί μονάχα ένα φωτεινό αναγνωστικό ταξίδι, αλλά και ένα βιβλίο που μέσα του θα σημειώσεις κάμποσες γραμμές και τα κεφάλαιά του θα πρέπει να τα εισπράξεις ως διδαχές μελετώντας τα προσεκτικά.

«Έχουμε την ελευθερία να μην προσθέτουμε στην πραγματικότητα, στις δύσκολες περιστάσεις ή στις στιγμές αδυναμίας, αυτό το άχρηστο συναίσθημα της αδικίας. Η ζωή είναι απλώς ζωή, κι αυτό αρκεί. Δεν χρειάζεται να είναι δίκαιη, για να αξίζει να βιώνεται»

Κείμενο 3

«Το παράπονο»

Το ποίημα είναι του Οδυσσέα Ελύτη, από τη συλλογή «Τα Ρω του έρωτα», εκδόσεις Αστερίας, 1972.

Εδώ στου δρόμου τα μισά
έφτασε η ώρα να το πω
Άλλα είν' εκείνα που αγαπώ
γι' αλλού γι' αλλού ξεκίνησα

Στ' αληθινά στα ψεύτικα
το λέω και τ' ομολογώ

σαν να 'μουν άλλος κι όχι
μες στη ζωή πορεύτηκα

Όσο κι αν κανείς προσέχει
όσο κι αν τα κυνηγά
πάντα πάντα θα 'ναι αργά
δεύτερη ζωή δεν έχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια είναι τα αποτελέσματα της απόρριψης του λάθους για το παιδί, σύμφωνα με το κείμενο 1(60 – 70 λέξεις);

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 2, να πληροφορήσει ή να κατευθύνει/παρακινήσει τον δέκτη; Απάντησε σε 60 λέξεις παραθέτοντας τρία σημεία από το κείμενο που τεκμηριώνουν τη γνώμη σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να σχολιάσεις τη μορφή του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 5)

β. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 5)

Στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες, ώστε τα νοήματα να μην διαφοροποιηθούν, αλλά η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά την άποψή σου, το αδιέξοδο στο οποίο φαίνεται να βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο; Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες και να δηλώσεις αν εσύ προσωπικά έχεις βρεθεί σε παρόμοια κατάσταση. (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τις απόψεις των δύο κειμένων σχετικά με τη σημασία του λάθους και της αποτυχίας, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα όπου:

α) να αναλύσετε τη σημασία του λάθους και της αποτυχίας για τη μάθηση και την προσωπική εξέλιξη του μαθητή,

β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να αξιοποιήσει δημιουργικά τα λάθη των μαθητών

Κείμενο 1

Το κείμενο του Χρήστου Καμπόλη δημοσιεύτηκε στη στήλη «Απόψεις» της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 14.01.2012.

«Απέτυχα στο διαγώνισμα», μου είπε η κόρη μου τις προάλλες. Όταν τη ρώτησα για ποιο λόγο, μου είπε ότι σημασία έχει το αποτέλεσμα: η αποτυχία.

Η συζήτηση που είχαμε ξεκαθάρισε αρκετά πράγματα. Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι προσπαθούμε να πετύχουμε. Ένας άνθρωπος που αναλαμβάνει προκλήσεις, που προσπαθεί να διεκδικήσει κάτι δύσκολο, που βάζει ψηλούς στόχους είναι φυσικό να βιώσει και αποτυχίες. Το αντίθετο, αυτός που βάζει χαμηλούς στόχους, που δεν βαδίζει σε ανεξερευνήτα μονοπάτια, μάλλον δεν θα νιώσει την αποτυχία. Όμως, δεν θα έχει καταφέρει κάτι.

Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι μαθαίνουμε από αυτήν και πώς συμπεριλαμβάνουμε αυτή τη γνώση και εμπειρία στο επόμενο βήμα. Ο Έντισον ισχυριζόταν ότι ποτέ δεν απέτυχε στο να ανακαλύψει τον ηλεκτρικό γλόμπο. Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους οι οποίοι δεν δούλευαν, πριν πραγματοποιήσει τον στόχο του!

Η επίτευξη δύσκολων εγχειρημάτων και η γόνιμη επεξεργασία των αποτυχιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας. Ίσως ένας από τους λόγους της χαμηλής επιχειρηματικότητας που χαρακτηρίζει την οικονομία μας είναι και η αδυναμία στη διαχείριση της αποτυχίας. Σε μια χώρα σαν τη δική μας, με πολύ μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, ο πειραματισμός με αμφίβολα εκ των προτέρων αποτελέσματα είναι ουσιώδη χαρακτηριστικά για την ευημερία μας. Όμως, για να πετύχει η επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να βιώσουμε την αποτυχία. Να μάθουμε από τα αρχικά αρνητικά αποτελέσματα και να χαρτογραφήσουμε τη νέα πορεία.

Ίσως είναι καιρός να επαναπροσδιορίσουμε πιο emphaticά ότι μια αποτυχία δεν είναι το οδυνηρό τέλος μιας διαδρομής, αλλά μια πιο γόνιμη και έμπειρη «νέα αρχή» προς την επιτυχία! Και ίσως να είναι καιρός να μην αποζητούμε την ευκολία των χαμηλών στόχων, αλλά να απαιτούμε από τον εαυτό μας και τους οικείους μας την ανάληψη πραγματικών προκλήσεων. Όπως έλεγε και ένας δάσκαλός μου: «Να βάζετε σαν στόχο το φεγγάρι, γιατί, ακόμη και αν αποτύχετε, θα βρεθείτε ανάμεσα στα αστέρια».

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από συνέντευξη του ηθοποιού και θεατρολόγου Χρίστου Παπαμιχαήλ στον Δ. Κυριαζή, 23.11.2018, Πηγή: www.lifo.gr.

— Πες μας δυο λόγια για το **Pitch Your Failure**.

Είναι μια σειρά από events που διοργανώνονται σε πόλεις της Ευρώπης και των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με σκοπό να ευαισθητοποιήσουν νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες και όσους θέλουν να δημιουργήσουν ή έχουν ήδη μια πρωτοβουλία σχετικά με τη διαχείριση της αποτυχίας και της δυσκολίας.

Η Αθήνα είναι η τρίτη στάση του PYF, μετά τη Ρώμη και το Βερολίνο. Ένα pitching event διαφορετικό από τα άλλα, με αληθινές και όχι τέλειες ιστορίες.

— Από πού ξεκίνησε και τι στόχους έχει;

Η ομάδα του PYF αποτελείται από νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Μεσογείου, όπου η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ακόμα δυσνόητη και απόμακρη, συνδεδεμένη ίσως με την αποτυχία.

— Ποια είναι η θέση της αποτυχίας στον σύγχρονο δυτικό κόσμο που θεοποιεί την επιτυχία;

Η επιτυχία μοιάζει να έχει κυρίαρχη θέση στον σύγχρονο δυτικό κόσμο και αυτός πιστεύω ότι είναι ένας από τους λόγους της μεγάλης αποτυχίας του. Η επιτυχία δεν μπορεί να μετρηθεί μόνο με αριθμούς –το μοναδικό σχεδόν κριτήριο που θέτει σήμερα ο αναπτυγμένος κόσμος–, αλλά κρίνεται με βάση πολυεπίπεδα προσωπικά και κοινωνικά κριτήρια. Θεοποιώντας την επιτυχία και το κέρδος πετυχαίνουμε μόνο να εγκλωβίζουμε την ανθρώπινη φύση και τις κοινωνίες μας στο στενό πλαίσιο που θέτει ο καπιταλισμός. Η «αποτυχία» είναι, πιστεύω, το βασικό συστατικό κάθε προσπάθειας για δημιουργία. Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και ενισχύει το έργο μας.

Κείμενο 3

ΜΟΥΣΙΚΟΙ Σ' ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΕΝΤΡΟ

Το ποίημα του Βασίλη Βασιλικού, ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αντλήθηκε από τη συλλογή «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Κάποτε ξεκίνησαν κι αυτοί μ' όνειρα μεγάλα:

να παίξουν Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σοπέν

σε αμφιθέατρα κατάμεστα από κόσμο,

την επόμενη να διαβάζουν κριτικές

για το ταλέντο τους. Και άλλα.

Τώρα τι κι αν ξεπέσαν σ' αυτό
το φτωχικό, παραθαλάσσιο κέντρο
με μια φτηνή τζαζ, ξενυχτώντας
πάνω από ταμπούρλα, τραγουδώντας
τα τραγουδάκια της εποχής
-στο πιάνο μια γρηά² τους συνοδεύει-
τι κι αν μένουν μετά τις μια να τους ακούν
οι άδειες καρέκλες, τα άδεια τραπέζια
τ' αδιάφορα νυσταγμένα γκαρσόνια...

υπάρχει πάντα η θάλασσα να δέχεται
ακούραστα, τα κουρασμένα όνειρά τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 2 σε μία περίληψη 60–70 λέξεων, εστιάζοντας στις απόψεις του συνεντευξιαζόμενου σχετικά με τη σημασία της αποτυχίας στον σύγχρονο κόσμο.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια στάση απέναντι στην αποτυχία διακρίνεις στα νοήματα του Κειμένου 2; (μονάδες 5) Σε ποιο βαθμό αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο 1; (μονάδες 10) Να απαντήσεις σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 και με ποια επιχειρήματα – λογικές σκέψεις οδηγείται σε αυτό;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Απέτυχα στο διαγώνισμα» (1^η παράγραφος, Κείμενο 1)

² Στο πρωτότυπο υπάρχει και ο χαρακτηρισμός «φώκια» που έχει εξαιρεθεί.

νέο φροντιστήριο

Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους, οι οποίοι δεν δούλευαν πριν πραγματοποιήσει τον στόχο του! (3^η παράγραφος, Κείμενο 1)

«νέα αρχή» (5^η παράγραφος, Κείμενο 1)

Ποια η λειτουργία των σημείων στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις; (μονάδες 6)

β. «Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και ενισχύει το έργο μας.» (3^η απάντηση, Κείμενο 2): Να μετατρέψεις με τις κατάλληλες, κατά την κρίση σου, αλλαγές την παραπάνω φράση, ώστε από προτροπή να δηλώνει αναγκαιότητα. (μονάδες 2) Ποιος τρόπος εκφοράς του μηνύματος είναι καταλληλότερος, κατά τη γνώμη σου, με κριτήριο το είδος του κειμένου; (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποτυπώνεται μια πορεία που γεννά απογοήτευση. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες και να σε απασχολήσει αν το μήνυμα που εκπέμπεται στο κείμενο είναι συνηθισμένο και για άλλους ανθρώπους ή όχι. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα παραπάνω κείμενα, σε μια συζήτηση μέσα στην τάξη (350–400 λέξεων):

α) να εξηγήσετε τη σημασία της αποτυχίας στη ζωή των ανθρώπων και

β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να τη διαχειρίζονται θετικά.

Κείμενο 1

Ανάλυση των όρων της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης

Το διασκευασμένο κείμενο προέρχεται από το υλικό που εκπονήθηκε από τον Γεώργιο Πολυζώη με επόπτη τον Ανδρέα Μπούζο: «Εισαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5070654, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020».

Η παιδαγωγική αλληλεπίδραση είναι το γεγονός των αμοιβαίων επιδράσεων που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής πράξης. Ως κεντρική μορφή της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η παιδαγωγική αλληλεπίδραση καθιστά δυνατή την επιβίωση της κοινωνίας στον βαθμό που μέσω αυτής μεταβιβάζεται ο πολιτισμός της συγκεκριμένης κοινωνίας στις νεότερες γενιές. Πρόκειται, επομένως, για επιδράσεις που κατατείνουν στην πραγματοποίηση ενός εξαιρετικά σημαντικού σκοπού. Μέσω της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης η κοινωνία δημιουργεί το κοινωνικό άτομο που της ταιριάζει και που θα ανταποκριθεί κάθε φορά στην ανάγκη της διαίωόνισής της. Πρόκειται, ακριβώς, για τον μετασχηματισμό του βιολογικού υποκειμένου σε υποκείμενο πολιτισμού. Αυτή τη διαδικασία αναλαμβάνουν αυτοί που θεσμικά επιφορτίζονται με αυτό το καθήκον, οι γονείς ή οι ενήλικοι που αναλαμβάνουν τη φροντίδα του παιδιού καθώς και οι εκπαιδευτικοί. Η δραστηριότητα της κοινωνίας που θα αναλάβει αυτόν τον μετασχηματισμό καλείται κοινωνικοποίηση. [...] Ο Γκότοβος (1985, σελ. 34) θα ορίσει την κοινωνικοποίηση ως τη «διαδικασία αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον του στο πλαίσιο της ενεργητικής αντιμετώπισης του δεύτερου από το πρώτο, μέσω της οποίας το άτομο αποκτά και διαμορφώνει προσωπική και κοινωνική ταυτότητα και πληρότητα επικοινωνίας και πράξης». Πρόκειται, ασφαλώς, για έναν περιεκτικό ορισμό που αποτυπώνει τον σύνθετο χαρακτήρα της κοινωνικοποίησης και τονίζει τον ενεργητικό χαρακτήρα της. Συναφώς, με τον όρο αγωγή ο Γκότοβος (1985) τονίζει ότι εννοούμε μια κοινωνικοποίηση συνειδητή και σκόπιμη. Ο τονισμός των όρων συνειδητή και σκόπιμη βεβαιώνει ότι η κοινωνικοποίηση μπορεί να μην παραπέμπει πάντα σε μια συνειδητή πράξη ούτε σε έναν σαφή σκοπό. Και πράγματι, έτσι είναι. Αρκεί να σκεφτούμε τη σχολική ζωή, στο πλαίσιο της οποίας κάθε πράξη δεν αντιστοιχεί πάντα στο νόημα του όρου αγωγή, δηλαδή δεν ενεργοποιείται από παιδαγωγικό ενδιαφέρον. Την αγωγή που παρέχεται εκ μέρους των γονέων την καλούμε οικογενειακή αγωγή, ενώ αυτή που παρέχεται στο πλαίσιο της σχολικής ζωής την καλούμε σχολική αγωγή (Κωνσταντίνου, 2015).

Κείμενο 2

[Η κρίση του θεσμού της οικογένειας]

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) αντλήθηκε από το δοκίμιο του Κώστα Τσιρόπουλου (1930-2017) «Οικογένεια και Ολοκληρωτισμοί» (1982), που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Παιδεία Ελευθερίας» (Εκδόσεις των Φίλων).

Η συγκρότηση της οικογένειας δεν αποτελεί μονάχα μιαν ανάγκη δομής της κοινωνίας, ούτε μόνο μια σκοπιμότητα αγωγής των νέων ανθρώπων. Είναι και ανάγκη υπαρξιακή. Αυτή η αλήθεια αναδεικνύει την οικογένεια σε έναν ιερό θεμελιακό θεσμό.

Η κρίση που επισημαίνεται σήμερα σε πολλούς θεσμούς, επομένως και στον θεσμό της οικογένειας, είναι σύνθετη και απορρέει από την κρίση του ίδιου του ανθρώπου ως ηθικής οντότητας μέσα σ' έναν κόσμο που αλλάζει. Δεν πρόκειται, επομένως, για το φανέρωμα κρίσης ενός θεσμού που σημαίνει την ανάγκη ν' αναζητηθεί ένας άλλος που να τον αντικαταστήσει, αλλά για την κρίση του ανθρώπινου προσώπου, τη δοκιμασία, δηλαδή, του πνεύματος από την εποχή μας.

Για να είναι γόνιμος πνευματικά και δυναμικός ηθικά ο θεσμός της οικογένειας και για να μπορέσει να υπερνικήσει την κρίση που απειλεί τα θεμέλιά του, πρέπει να λειτουργεί ελεύθερα. Να καθορίζει την ποιότητά του, τους προσανατολισμούς του και τους ιδιαίτερους αντικειμενικούς του στόχους ελεύθερα. Γιατί η οικογένεια δεν είναι πια στον αιώνα μας θερμοκήπιο όπου τα μέλη της ζουν και αναπτύσσονται προφυλαγμένα. Είναι ανοιχτός θεσμός στην κρίση και την προβληματικότητα των καιρών μας, επομένως θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής.

Οι κρίσεις της εποχής μας συμπλέκουν την οικογένεια μέσα στις αναθεωρητικές θύελλες των καιρών και την αδειάζουν από το μυστηριακό και συναισθηματικό της περιεχόμενο. Μόνο μια πνευματική αναγέννηση μέσα στη θετικότητα και την ελευθερία της ζωής μπορεί, στηρίζοντας τον άνθρωπο, να τον σώσει, και μαζί να σώσει τον θεσμό της οικογένειας που είναι φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης παρουσίας στον κόσμο.

Κείμενο 3

[Το σπίτι των Λεάλ]

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Ιζαμπέλ Αλιέντε «Του έρωτα και της σκιάς», μετάφραση Μάγια-Μαρία Ρούσσου, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα: 1991.

Μόνο ο Φρανσίσκο είχε απομείνει στο σπίτι των γονιών του από τότε που παντρεύτηκε ο Χαβιέρ και ο Χοσέ έφυγε για την Ιερατική Σχολή. Κρατούσε το ίδιο δωμάτιο των παιδικών του χρόνων, με έπιπλα από πευκόξυλο κι εταζέρες γεμάτες βιβλία. Καμιά φορά του ερχόταν η επιθυμία να νοικιάσει μια ανεξάρτητη κατοικία, μα στο βάθος του άρεσε η συντροφιά της οικογένειάς του κι επιπλέον δεν ήθελε να στεναχωρήσει δίχως λόγο τους γονείς του. Γι' αυτούς υπήρχαν μόνο τρεις λόγοι για να φύγει ένας γιος από το σπίτι: ο πόλεμος, ο γάμος ή η ιεροσύνη. Αργότερα θα πρόσθεταν ακόμα έναν: να γλιτώσει από την αστυνομία. Το σπίτι των Λεάλ ήταν μικρό, παλιό, ταπεινό, διψασμένο για βάψιμο και για επισκευές. Τη νύχτα έτριζε γλυκά σαν ηλικιωμένη γυναίκα, κουρασμένη και βασανισμένη από τ' αρθριτικά. Το είχε σχεδιάσει ο καθηγητής Λεάλ πολλά χρόνια πριν, έχοντας υπόψη πως τα μόνα απαραίτητα ήταν η ευρύχωρη κουζίνα, όπου θα κυλούσε η ζωή της οικογένειας και θα μπορούσε να εγκατασταθεί ένα παράνομο τυπογραφείο, μια αυλή για ν' απλώνουν τα ρούχα και να κάθονται να κοιτάζουν τα πουλιά, και αρκετά δωμάτια για να χωράνε τα κρεβάτια των γιων του. Τα υπόλοιπα ήταν ζήτημα ευρύτητας και ζωντάνιας πνεύματος, έλεγε, όταν κάποιος τύχαινε να επισημάνει τη στενότητα χώρου ή την ταπεινότητά του. Εκεί βολεύτηκαν και υπήρχε τόπος και καλή θέληση να φιλοξενούνται οι φίλοι που βρίσκονταν σε δύσκολη κατάσταση και οι συγγενείς που έρχονταν από την Ευρώπη για να γλιτώσουν από τον πόλεμο. Ήταν αγαπημένη οικογένεια. Μεγάλα αγόρια πια, όταν ξύριζαν ήδη τα γένια τους, τα παιδιά χώνονταν στο κρεβάτι των γονιών τους για να διαβάσουν την πρωινή εφημερίδα και να ζητήσουν από την Ίντα να τους ξύσει την πλάτη. Όταν έφυγαν οι μεγαλύτεροι γιοι, οι Λεάλ ένιωσαν το σπίτι να τους πέφτει μεγάλο, έβλεπαν ίσκιους στις γωνιές κι άκουγαν ήχους στο διάδρομο, αλλά αργότερα γεννήθηκαν τα εγγόνια και ξανάρχισε η συνηθισμένη φασαρία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 2 σε μία περίληψη 60–70 λέξεων, εστιάζοντας στα αίτια της κρίσης του θεσμού της οικογένειας και στις προϋποθέσεις υπέρβασής της, σύμφωνα με τον συγγραφέα.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το κοινό σημείο στο οποίο «διαλέγονται» τα Κείμενα 1 και 2; (μονάδες 5), είναι κοινή και η πρόθεση των συντακτών τους; (μονάδες 10) Ανάπτυξε – τεκμηριωμένα με σχετικές κειμενικές ενδείξεις – την απάντησή σου σε 120 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 2 πέντε φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να σε απασχολήσει η επιλογή με κριτήριο το είδος του κειμένου (μονάδες 2) και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Γράψε δύο λόγους για τους οποίους μπορούμε να εντάξουμε το Κείμενο 1 στην κατηγορία του επιστημονικού άρθρου. (μονάδες 10)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με τρεις αναφορές σε στοιχεία της αφήγησης στο Κείμενο 3 την επιλογή του Φρανσίσκο να παραμείνει στο σπίτι των γονιών του και να εκφράσεις την προσωπική σου τοποθέτηση (συμφωνία ή διαφωνία) στην παραπάνω επιλογή. Η έκταση του ερμηνευτικού σου σχολίου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το Κείμενο 2, να γράψετε ένα άρθρο στο προσωπικό σας ιστολόγιο (350–400 λέξεων) στο οποίο:

- α) να αναλύσετε τα αίτια της κρίσης του θεσμού της οικογένειας στη σύγχρονη κοινωνία και
- β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους η οικογένεια μπορεί να ενισχύσει τον ρόλο της ως φορέα αγωγής και κοινωνικοποίησης.

Κείμενο 1

Περιστασιακοί φίλοι: ποιοι είναι και γιατί είναι σημαντικοί

Το κείμενο αναρτήθηκε στην Ιστοσελίδα <https://www.thriveglobal.gr/arthra/peristasiakoi-filoi-poioidinai-kai-giati-einai-si...> την 23/5/2022 και έχει διασκευαστεί, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εξέτασης.

Θα σας έχει συμβεί σε μια συνάντηση με στενούς σας φίλους να έχουν παραβρεθεί και κάποιοι άλλοι, φίλοι των φίλων σας, που τους είδατε για πρώτη φορά και που σας έκαναν πολύ καλή εντύπωση. Καθώς, επίσης, κάποια στιγμή θα αναπολήσατε εκείνη τη συνάντηση και προς έκπληξή σας διαπιστώσατε πως θα επιθυμούσατε αυτούς τους «φίλους των φίλων σας» ή πιο σωστά τους «περιστασιακούς φίλους», να τους ξαναδείτε.

Όπως αποδεικνύεται, είναι λογικό να έχουμε συχνά αναπτύξει παρόμοιες επιθυμίες. Σύμφωνα με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι περιστασιακοί φίλοι παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των επιπέδων κοινωνικής υγείας. «Επειδή αυτοί οι φίλοι αποτελούν βασικό μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής κοινότητας, μπορούν, επίσης, να σας προστατεύσουν έναντι ενός από τους τρεις κύριους τύπους μοναξιάς» λέει η Δρ. Φράνκο, ειδική στα θέματα φιλίας, και συνεχίζει:

«Η προσωπική μοναξιά εμφανίζεται, όταν δεν έχουμε μια βαθιά σχέση με κάποιον στον οποίο μπορούμε να στραφούμε σε περιόδους ανάγκης, η μοναξιά από σχέση εμφανίζεται, όταν μας λείπει ένας στενός κύκλος φίλων και η συλλογική μοναξιά συμβαίνει, όταν δεν έχουμε μια μεγαλύτερη ομάδα που εργάζεται για έναν κοινό στόχο ή σκοπό και απολαμβάνει μια κοινή εμπειρία», λέει. «Ενώ ένας καλύτερος φίλος, σύντροφος ή σύζυγος μπορεί να ικανοποιήσει την προσωπική μοναξιά σας και μια ομάδα στενών φίλων μπορεί να σας βοηθήσει να αποφύγετε τη μοναξιά από σχέση, οι περιστασιακοί φίλοι μετριάζουν τη συλλογική μοναξιά που και αυτή έχει μια σημαντική αξία».

Έτσι, η καλλιέργεια μιας περιστασιακής φιλίας μπορεί επίσης να συμβάλει στη συνολική ευεξία σας. Το να έχετε ένα κοινωνικό δίκτυο έχει αποδειχθεί σε αρκετές μελέτες ότι ενισχύει την ευτυχία και τα συναισθήματα του «να ανήκω κάπου», αυξάνει την αυτοεκτίμηση και ακόμη έχει προστατευτική επίδραση στη διανοητική λειτουργία, ιδιαιτέρως στις μεγαλύτερες ηλικίες. Στην πραγματικότητα, η αίσθηση της κοινότητας είναι τόσο στενά συνδεδεμένη με τη μακροζωία, ώστε να είναι ένας από τους εννέα πυλώνες του τρόπου ζωής και ενός συνόλου συνηθειών που χρησιμοποιούν οι μακροβιότεροι άνθρωποι στον κόσμο. Προφανώς, μια τέτοια επικοινωνία - μέσω μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση.

Μεταξύ μας τώρα να πούμε πως δε χρειάζεται οι περιστασιακοί φίλοι να έχουν τον ίδιο ακριβώς ρόλο στη ζωή σας με τους στενούς σας φίλους. Για πολλούς, η πανδημία προκάλεσε μια αναπροσαρμογή των προτεραιοτήτων, ίσως με τέτοιο τρόπο που να διαπιστώνετε πως ορισμένοι στενοί ή περιστασιακοί φίλοι σας να είναι πια λιγότερο σημαντικοί. Σε αυτήν την περίπτωση, είναι χρήσιμο να αφήσετε να περάσει ο καιρός, να δημιουργήσετε νέα κοινωνικά όρια και, αν χρειαστεί, να αρχίσετε να υποβάλλετε νέα αιτήματα σε αυτούς, για να κάνετε ξανά παρέα.

«Νομίζω ότι είναι σημαντικό να καταλάβετε πού βρίσκονται οι τρέχουσες ανάγκες σας», λέει η Δρ. Φράνκο. «Είναι γύρω από την ταυτότητα και την κοινότητα, ή είναι γύρω από τη βαθιά οικειότητα; Είναι γύρω από την περιπέτεια και την καινοτομία ή την άνεση; Η απάντηση θα είναι διαφορετική για κάθε άτομο και μπορεί να σας βοηθήσει, όταν αποφασίσετε αν θέλετε ή όχι να καλωσορίσετε περισσότερους περιστασιακούς φίλους πίσω στη ζωή σας».

Κείμενο 2

ΔΕΦΤΕΡΟΣΠΛΙΚΟΣ

*Το κείμενο εμπεριέχεται στο έργο του Ιωάννη ΨΥΧΑΡΗ, *Roses and apples/Τριαντάφυλλα και μήλα*, Τόμος Α. Αναρτήθηκε την 27/2/2010 [EBook #31433, GUTENBERGEBOOK], Sophia Canoni (Διασκευή).*

Καλέ μου Ψυχάρη,

Πήγες στην εξοχή κι απόμεινα στο Παρίσι δίχως φίλο. Τι³δε μου γράφεις; Το παράκαμες πια. Περίεργη αρρώστια που την έχεις! Τη λες αγραφιά και γελάς. Κάλλια⁴, αντίς να της βρης όνομα, να της έβρισκες γιατρικό. Τόμους αλάκαιρους μας κατεβάζεις κι άμα είναι να γράψης γράμμα, η πέννα σου ξερή και το καλαμάρι⁵ σου γεμάτο άμμο. Έννοια σου, καλέ μου. Μαζί σου θα θυμώσω; Και δε σε ξέρω; Πού προφταίνεις εσύ να μου γράψης; Πού σ' αφίνουν ησυχία; Είμαι βέβαιος που στην Πόλη και στην Αθήνα, μάλιστα στην Πόλη, όλα τα περιοδικά, όλες οι φημερίδες, όλα τα τυπογραφεία θα σου ζητούν κάτι να τους δώσης. [...]

Μήπως δεν είμουν και γω μια φορά σαν και σένα; Με γνώρισες παιδί και με θυμάσαι. Ορμητικός, γενναίος — κ' ένα φιλότιμο ρωμαίικο, τι θες παραπάνω; Να μη με ξεπεράση κανένας, παντού να φανώ πρώτος στην τέχνη και στην επιστήμη, κάτι να είμαι, νακουστή τόνομά μου. Το

³ Γιατί

⁴ Καλύτερα

⁵ Καλαμάρι < καλαμάριον < αρχ. κάλαμ(ος), πένα από καλάμι, μελανοδοχείο

κεφάλι μου καζάνι· έβραζαν ιδέες μέσα, ποια να πρωτοβγή! Και δος του βιβλία, μελέτη, γραψίματα, φωτιά. Τόσα χρόνια μάζωνα⁶, έγγραφα, διάβαζα. Και τώρα!...

Διές⁷ εδώ πέρα στο σπιτάκι που νοίκιασα κοντά στο Παρίσι, διές τι ήσυχος που είμαι. [...]

Κατάλαβες, φίλε μου, αν και χωρατέβω μαζί σου και γελώ, αν και σου γράφω πως αγαπώ το καλοκαίρι, γιατί μου θυμίζει τα χρόνια τα παλιά, ή πως μου αρέσουν ακόμη τα λουλούδια, γιατί μου θυμίζουν τη μυρωδιά της, κατάλαβες πως τέτοια χαρά, χαρά δεν είναι και πως χάθηκε, πως πάει η ζωή μου. Σε βεβαιώνω πως δεν μπορούσα να μείνω, αν και το τραβούσε η καμένη μου η καρδιά. Δε γίνονταν αλλιώς. Στη θέση μου θάκαμνες το ίδιο και συ και κάθε άλλος. [...]

Να ζήσης, καλέ μου, που στάθηκες τόσο πιστός μου φίλος και που μ' αγαπάς.

Σε γλυκοφιλώ, αδερφέ μου.

«Ο ΠΑΛΜΟΣ»

Κείμενο 3

ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ

Το ποίημα του Αλέξανδρου Ίσαρη (1941-2022) ανήκει στη συλλογή «Θα επιστρέψω φωτεινός, Ποιήματα 1993-1999», εκδ. Άγρα, Ιούνιος 2020.

Εμπιστεύομαι τη θάλασσα
Αυτή πάντοτε θα με δέχεται
Στην αγκαλιά της
Εμπιστεύομαι τον θάνατο
Ξέρω πώς θα 'ρθει.
Εμπιστεύομαι τη μουσική, τον ήλιο
Το όνειρο που συντροφεύει.
Εμπιστεύομαι την Μποβαρύ, τον Άμλετ
Τον Ροβινσώνα, την Ιοκάστη
Κοντά μου θα' ναι ως το τέλος.
Εμπιστεύομαι τη νήσο Τήνο, τον Μολδάβα
Το Βερολίνο της μνήμης.
Τους πεθαμένους εμπιστεύομαι
Που κολυμπούν σε μαύρο φως γαλάζιο.

⁶ μάζευα

⁷ δες

Το σώμα της μιας νύχτας.
Εμπιστεύομαι τ' αγάλματα, τα πνεύματα
Τον σκύλο, την πέστροφα, την πεταλούδα.
Τη βάρκα, την εκκλησία, τον ουρανό που τα σκεπάζει.
Τη νύχτα, το δροσερό νερό, το άστρο Αφροδίτη.
Το χρόνο, το πένθος, αυτήν που κλαίει.
Τη λήθη, την ανατολή, τη μέρα.

Δεν εμπιστεύομαι τον φίλο που χαμογελά
Κι αιώνια αγάπη μου προσφέρει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συντάξετε μια περίληψη 60–70 λέξεων, αποδίδοντας τα κύρια σημεία του **Κειμένου 1** σχετικά με τους «περιστασιακούς φίλους» και τη σημασία τους για την κοινωνική και ψυχική ευεξία του ατόμου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εκφράσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την άποψη που διατυπώνεται στο Κείμενο 1: «...μια τέτοια επικοινωνία - μέσω μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 παρατηρούμε ότι κυριαρχεί το α' ενικό και β' ενικό ρηματικό πρόσωπο; Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της εναλλαγής προσώπων (μονάδες 6) και πώς συνδέεται με το είδος του κειμένου; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Για ποιον σκοπό νομίζεις ότι ο συγγραφέας του Κειμένου 2 έγραψε και έστειλε την επιστολή του στον συγκεκριμένο αποδέκτη (μονάδες 4); Να αναφέρεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες θεωρείς ότι ικανοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 6)

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου στο κείμενο 3 απέναντι στη φιλία και πώς αυτή αναδεικνύεται και τονίζεται; (Αναφορά σε τρία εκφραστικά μέσα κρίνεται επαρκής). Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή του την τοποθέτηση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ετοιμάστε μια ομιλία στην τάξη (350- 400 λέξεων), στην οποία θα αναπτύξετε :

- α) το ποια είναι η σημασία των περιστασιακών φίλων για την κοινωνική και ψυχική ζωή των νέων και
- β) να αναφέρετε τρόπους με τους οποίους μπορούν να διατηρήσουν και να καλλιεργήσουν τέτοιες φιλικές σχέσεις στην καθημερινότητά τους..

Κείμενο 1

«Οι ασυμβίβαστοι»

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Οι σκληροί καιροί, εκδόσεις των Φίλων. (Απόσπασμα σε διασκευή).

Ο ασυμβίβαστος είναι μια πραγματικότητα του καιρού μας, γιατί δεν είναι ο ένας, ο μοναδικός και ο μοναχικός, καθώς άλλοτε, είναι πια οι πολλοί και ιδίως αυτοί οι νέοι που έρχονται με κραυγές και συχνά με απειλητικές χειρονομίες να μας επιπλήξουν για όσα έχουμε πράξει, για όσα έχουμε διασώσει και να μας στερήσουν το δικαίωμα της παρουσίας, αν το μπορέσουν.

Όταν μιλούμε για τους ασυμβίβαστους, έχουμε κυριότατα στον νου μας αυτούς τους νέους ανθρώπους. Το ασταμάτητο «όχι» τους. Έγραψα κάπου αλλού, και το πιστεύω πάντα, πως η Ιστορία προχωρεί με το «όχι», δεν προχωρεί με το «ναι». Με το «ναι» αποτελματώνεται. Το «όχι» μπορεί και να έχει ατομική προέλευση, να είναι η εξέγερση ενός προσώπου, μια αυτόβουλη ενέργεια. Το «ναι» σπανιότατα είναι η ολόψυχη και φωτισμένη συγκατάθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχεται από ραθυμία, ατολμία, αδιαφορία, ή έλλειψη εσωτερικής ανησυχίας. Το «ναι» πληρώνεται —και πλουσιοπάροχα κάποτε. Το «όχι» πληρώνει —και αδρότατα κάποτε.

Και, φυσικά, αυτή τη στιγμή δεν πρόκειται για το «όχι» του αντιρρησία, του αρνητικού τύπου, που είναι απαράγωγος από φυσικού του και πολεμάει κι απαρνιέται τα πάντα για να μπορέσει αυτόνομα να υπάρξει, όπως συχνά συμβαίνει στην ανέλιξη της πνευματικής ζωής, όπου στέρφοι και πικρόχολοι και κακόπιστοι προσπαθούν να πλάσουν ένα ατομικό πεπρωμένο με την αδιάκοπη άρνηση, καθώς τα σκυλιά που γαβγίζουν και γρούζουν, γιατί δεν έχουν άλλο τρόπο να δηλώσουν την υπαρξή τους. Ο λόγος είναι για το φωτισμένο, συλλογισμένο, σταθερό, αμετακίνητο «όχι», για μια απόφαση ψυχής και πνεύματος.

Η κραυγή των σύγχρονων ασυμβίβαστων, τουλάχιστον των περισσότερων —γιατί καμιά γενίκευση δεν είναι σωστή— είναι μια αυθόρμητη κίνηση, που δεν έχει προφτάσει να συλλογιστεί τον εαυτό της. Και τούτο είναι η αδυναμία της. Τα «άγουρα χρόνια» είναι όλο φλόγα. Άλλωστε, εμείς οι πρεσβύτεροι αυτή τη φλόγα τη θεωρούμε προνόμιο και τη μακαρίζουμε. Και η φλόγα δεν φωτίζει μονάχα: πυρπολεί κιόλας και κατακαίει και μεταμορφώνει σε στάχτη. [...].

Οι ασυμβίβαστοι «ασεβούν» και προς την παράδοση. Την υποβάλλουν σ' εξαντλητική ανάκριση, για να την αναγκάσουν να ομολογήσει την κενότητά της, όπου, φυσικά, συμβαίνει να είναι κενή. Κι επειδή οι καιροί μας είναι σκληροί, η αντιπαραδοσιακή επιδρομή παίρνει τη μορφή καταιγίδας, που τρομάζει τους απλοϊκούς και εξουθενώνει τους ανυποψίαστους χρησιμοθηρικούς. Αυτή η αντιπαραδοσιακή επιδρομή μοιάζει με διάρρηξη σε καλά ασφαλισμένο χρηματοκιβώτιο. Η

επίδραση, επομένως, των ασυμβίβαστων, ακόμη κι όταν δεν είναι φανερή, είναι φυσικό να έχει υποβάλει την παράδοση σε σκληρότατη δοκιμασία.

Κείμενο 2

*Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Μιχάλη Κασσωτάκη *Ο έφηβος και τα προβλήματά του*, εκδ. «Ορόσημο», Αθήνα: 1980.*

[...] Πολλοί είναι ακόμη οι γονείς που δεν ανέχονται την εξέγερση της εφηβείας, τις έντονες αντιδράσεις των μέχρι χθες συνετών, φρόνιμων και υπάκουων παιδιών τους, την επανεμφάνιση κακών συνηθειών, που είχαν για πολύ καιρό ξεχαστεί, την άρνηση συνεργασίας και το πνεύμα εριστικότητας που εμφανίζουν.

Αγνοούν οι γονείς αυτοί ότι τα παιδιά τους στην περίοδο αυτή, επιθυμώντας να αποκτήσουν την αυτονομία τους και να επιβεβαιώσουν την ανεξαρτησία τους, ενεργούν συχνά αντίθετα προς τις πατρικές επιθυμίες και ορέξεις. Και η αντίδραση αυτή είναι τόσο μεγαλύτερη όσο πιο έντονη είναι η επιμονή των γονέων στη συμμόρφωση των παιδιών τους προς το πατρικό μοντέλο τρόπου ζωής. Αν π.χ. αρέσουν στους γονείς τα κοντά μαλλιά και μιλούν συχνά με ειρωνεία για τους «μακρυμάλληδες», εξωθούν με τον τρόπο τους αυτό περισσότερο τον έφηβο γιο να γίνει «μακρυμάλλης» παρά να προτιμήσει τα κοντά μαλλιά. Αν αρέσει στους γονείς η κλασική μουσική ή τα παλιά τραγούδια, ενώ η μοντέρνα μουσική αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση, οι προτιμήσεις των παιδιών θα στραφούν μάλλον προς τη μοντέρνα έξαλλη μουσική. Αν υπερτονίζεται στην οικογένεια η αξία της σεμνής ενδυμασίας και αποδίδεται μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση, οι πιθανότητες να προτιμήσει ο έφηβος το έξαλλο ντύσιμο είναι πάρα πολλές. Αν οι γονείς εκτιμούν ιδιαίτερα την καλή συμπεριφορά και αποδίδουν μεγάλη σημασία στο τυπικό «savoir – vivre», το παιδί, επιδιώκοντας να απαλλαγεί από την πατρική κηδεμονία, μπορεί να κάνει ακριβώς το αντίθετο. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα, τα οποία θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σχετικά με αυτή την τάση των εφήβων να δρουν αντίθετα προς τις επιθυμίες των γονέων τους με πρόδηλη συχνά την πρόθεση να τους ερεθίσουν...

Κείμενο 3

ΣΤΑ ΕΙΚΟΣΙ ΤΟΥ...

Βασίλης Βασιλικός, «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Στα είκοσί του χρόνια πάνω ο Μύρων είπε:

«Δεν είμαι νέος πια». «Πια» γιατί;

αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος!

Γιατί

Δεν συγκινήθηκα ποτέ από μια ζητιάνα
με το μωρό στο ισχνό βυζί της·
ούτε απ' τις ρόδες των τσιγγάνικων κάρων
που κουβαλούν τους έξαλλους θιάσους·
τα χελιδόνια που φωλιάζαν στα μπαλκόνια μου
τραγουδώντας το τραγούδι της αγάπης
μ' εκνευρίζανε με τις στριγγλιές φωνές τους
και χαλούσα τις φωτιές...

Γι' αυτό δεν είμαι νέος πια. «Πια» γιατί;
αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος».
Απρίλης, 1951

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά σε **50-60 λέξεις** το περιεχόμενο του Κειμένου 1, εστιάζοντας ποιοι στα βασικά χαρακτηριστικά των ασυμβίβαστων και τη σημασία της δράσης τους για την κοινωνία.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας φαίνεται να παίρνει θέση υπέρ των γονέων ή να δικαιολογεί τη συμπεριφορά των νέων; Απάντησε σε 50 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το κείμενο (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας διατυπώνει μία θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και σε ποιον βαθμό την τεκμηριώνει με πειστικό τρόπο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

νέο φροντιστήριο

α. Να εντοπίσεις τρεις τρόπους (γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα, οργάνωση παραγράφου) με τους οποίους ο συγγραφέας στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 προσπαθεί να ενισχύσει τη θέση του. (μονάδες 6)

β. Να μετασχηματίσεις στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 τη φράση «...η Ιστορία προχωρεί με το “όχι”, δεν προχωρεί με το “ναι”», ώστε από μεταφορική λειτουργία ο λόγος να γίνει κυριολεκτικός. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραδοχή στην οποία καταλήγει στο Κείμενο 3. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σύμφωνα με τα κείμενα 1 και 2 , σε μια ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σας με θέμα « Αμφισβήτηση και νέοι » :

α) να αναλύσετε τους λόγους για τους οποίους οι έφηβοι συχνά ενεργούν αντίθετα στις επιθυμίες των γονέων τους και

β) τη σημασία τη αυτόνομης στάσης των νέων για την προσωπική τους ανάπτυξη. αναφέροντας παραδείγματα από την καθημερινή ζωή ή προσωπική σας εμπειρία

Κείμενο 1

Οι μαραμένοι άνθρωποι δε χρειάζονται Υπουργείο Μοναξιάς

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιάννη Τριάντη που δημοσιεύτηκε στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «news247.gr» στις 2 Μαρτίου 2021.

Ξεφυτρώνουν ένα ένα. Πρώτα στην Αγγλία, τώρα στην Ιαπωνία: Υπουργεία Μοναξιάς! Πραγματική έγνοια για όσους η ζωή αλλιώς τους μίλησε και βρίσκονται μόνοι, αγνοημένοι, σιωπηλοί στον ομιχλώδη κόσμο τους, δίχως κλαδάκι να πιαστούν; Μήπως πρόκειται για ανώφελη επίδειξη μέριμνας η οποία κρύβει (άθελά της;) τις αιτίες που δημιουργούν πνιγηρή ατμόσφαιρα μοναξιάς και αδιεξόδου, αυτοκτονικές τάσεις και μαραμένους ανθρώπους;

Ο λαβύρινθος της ατομικής μοναξιάς –προσοχή: της ατομικής– δεν προσφέρεται για ερμηνευτικές βεβαιότητες και απόλυτες προσεγγίσεις. Σ' αυτόν τον λαβύρινθο δύσκολα βρίσκεις μίτο και Αριάδνη. Όμως ως κοινωνικό φαινόμενο ευρείας κλίμακος, σαν κι αυτό που ταλανίζει τις δύο χώρες, η μοναξιά εκφεύγει των προσωπικών ορίων. Δεν οφείλεται τόσο σε ψυχογενή αίτια και ατομικές δυσκολίες που απομονώνουν, αλλά σε δομικά στοιχεία ορισμένων κοινωνιών. [...] Αντιγράφουμε από το «Βήμα» (17.1.2018):

«Οι περισσότεροι Βρετανοί ηλικίας άνω των 75 ετών ζουν μόνοι τους και περίπου 200.000 ηλικιωμένοι στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχουν συνομιλήσει με κάποιο φίλο ή συγγενή τους για τουλάχιστον ένα μήνα, σύμφωνα με κυβερνητικά στοιχεία. Οι περισσότεροι γιατροί στη Βρετανία δέχονται έναν έως πέντε ασθενείς την ημέρα που τους επισκέπτονται κυρίως γιατί αισθάνονται μοναξιά, σύμφωνα με την Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Μοναξιάς, ένα δίκτυο για την αντιμετώπιση της απειλής που θέτει στην υγεία των ηλικιωμένων η απομόνωση». Μολυβένια στοιχεία. Βαριά. Ανατριχιαστικά. Που δεν έχουν τη ρίζα τους σε μια επιβαρυμένη συνθήκη (π.χ. οικονομική καταστροφή, πόλεμος, πανδημία κ.ά.), αλλά, απ' ό,τι φαίνεται, στον τρόπο που λειτουργεί η εγγλέζικη κοινωνία κι όχι μόνη αυτή.

Κι έλα τώρα εσύ, να κάνεις τι με το υπουργείο; Να πείσεις συγγενείς και φίλους των ηλικιωμένων να επικοινωνούν συχνότερα με τους εξόριστους και ξεχασμένους; Αφού οι ίδιοι, οι κοντινοί, οι δικοί τους άνθρωποι τους οδήγησαν στην εξορία και τους ξέχασαν... Μήπως, πάλι, θα επιστρατευτούν ψυχολόγοι για βοήθεια σε αυτούς που ζουν πικρή ζωή, σηματοδεδεμένοι από το παράπονο της εγκατάλειψης; Η μήπως διασκεδαστές, θεατρίνοι και μουσικάντηδες με παραστάσεις και συναυλίες για να γλυκάνουν τον καημό τους;

Καλές προθέσεις, άδικος κόπος. Δεν επιστρέφει έτσι το χαμόγελο στα χείλη των ανθρώπων που είναι σβησμένοι από τον κοινωνικό χάρτη. Τους λείπει η ζέση, το βλέμμα, η φωνή, το χάδι και το χαμόγελο των δικών τους. Φως φανάρι, επομένως. Τα αίτια είναι εγγενή. Κοινωνικά. Αφορούν κυρίως τη συκοφαντημένη στα μέρη μας οικογένεια. Αυτό το διαρκές και ακατάλυτο «μαζί», από το οποίο αναβλύζουν έγνοια, φροντίδα και θαλπωρή. Αυτόν τον ιερό δεσμό, που παρά τα υπαρκτά αρνητικά του, φαντάζει φωτισμένο οχυρό, ειδικά σε δύσκολους καιρούς. Και, ναι. Δεν πειράζει να φωνάζει η μάνα σου «πάρε ζακέτα μην κρυώσεις» κι ας έχεις περάσει τα πενήντα. Μακάρι να ήταν έτσι, σαν κι αυτό, τα δυναστικά του κόσμου... Η οικογένεια, λοιπόν. Που αποδομήθηκε. Που έχασε τη χάρη και την αγκαλιά της. Και, βέβαια, η ιδέα της κοινότητας που εγκαταλείπεται, μαζί με την υποχώρηση της συλλογικότητας, του κοινώς δράν, και της αλληλεγγύης.

Αλήθεια, τι μπορεί να προσφέρει το υπουργείο Μοναξιάς; [...] Πρόκειται για τρύπιες ομπρέλες στη δυνατή βροχή. Για θυμίαμα που δεν το φοβούνται οι δαίμονες. Το άγριο ποτάμι της σύγχρονης ζωής θα συνεχίσει να κυλά θολό και άρρωστο. Ίσως γιατί το «μυστικό» βρίσκεται στις μολυσμένες πηγές του. Αν δεν φτάσεις ως εκεί, αν δεν τις βρεις και δεν τις τσιμεντώσεις, όσα υπουργεία Μοναξιάς κι αν σκαρώσεις, όσα φάρμακα κι αν επινοήσει το χημείο της καταστολής, λύση δεν θα βρεθεί.

Κείμενο 2

Η καλή πλευρά της μοναξιάς στα σύντομα νορβηγικά καλοκαίρια

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί παρουσίαση της νορβηγικής ταινίας «Sofia, Last Summer» («Sofia, en sommar»), που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα LiFo στις 27 Ιουλίου 2022.

Το Sofia, Last Summer (Sofia, en sommar), που κέρδισε το βραβείο των κριτικών κινηματογράφου στο νορβηγικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, ακολουθεί τη Σοφία, που ζει ένα καλοκαίρι μόνη της στο πατρικό της σπίτι. Η Σοφία, την οποία υποδύεται η ηθοποιός Ines Høysæter Asserson, πασχίζει να συνδεθεί με νέους ανθρώπους και, μακριά από την καλύτερη φίλη της, περνάει ένα καλοκαίρι μόνη της. Μέσα από μια συνάντηση με έναν άλλο ξένο, η Σοφία μπορεί να δει ξανά το φως του καλοκαιριού.

«Η μοναξιά είναι ένα θέμα που πιάνω τον εαυτό μου να το εξερευνά, σχεδόν κάθε φορά που κάνω μια ταινία» λέει ο σκηνοθέτης Eivind Landsvik με έδρα το Όσλο. «Με αυτή την ταινία ήθελα να εξερευνήσω και τα θετικά της μοναξιάς. Η άνεση της παρέας με τον εαυτό σου είναι το σημείο όπου μπορείς να βρεις ηρεμία και χρόνο να σκεφτείς, να προβληματιστείς και να απολαύσεις τις πολυπόθητες καλοκαιρινές μέρες του σύντομου νορβηγικού καλοκαιριού. Ήθελα επίσης να πω κάτι σχετικά με το να έχεις το προνόμιο να επιλέγεις να είσαι μόνος σου».

Κείμενο 3

Μικρή ευτυχία

Το παρακάτω ποίημα του Μάρκου Μέσκου συμπεριλαμβάνεται στην ποιητική του συλλογή «Πριν από τον θάνατο (1958).

Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
στα χέρια μου κρατάω το άσπρο ρίγος της ζωής
στα χέρια μου κρατάω το μαύρο ρίγος του θανάτου,
τα χρόνια μου περνούν κι ανθίζουνε όπως τριαντάφυλλα την άνοιξη
μαδιούνται το χινόπωρο,
αγαπάω τον κόσμο, πονάω για τον κόσμο,
σκέφτομαι και λέω ζωή είναι αγάπη,
σκέφτομαι και λέω θάνατος είναι αγάπη,
δακρύζω από χαρά όταν πυρπολεί τα δέντρα
το ερωτιάτικο αηδόνι,
δακρύζω από τη λύπη που σταμάτησε
στη ράχη του χελιδονιού,
χαίρομαι την αυγή, θλίβομαι τη δύση...
Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
και που πεθαίνω.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 2 σε **60–70 λέξεις**, εστιάζοντας στις απόψεις του σκηνοθέτη σχετικά με τα θετικά της μοναξιάς και τον τρόπο που αυτή συμβάλλει στην αυτογνωσία και την ηρεμία του ατόμου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α) Ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του ότι η ίδρυση Υπουργείου Μοναξιάς αποτελεί έκφραση πραγματικής έγνοιας για όσους ζουν μόνοι και περιθωριοποιημένοι.
- β) Ο συντάκτης υποστηρίζει πως είναι δύσκολο να αποκρυπτογραφηθεί η προσωπική μοναξιά που νιώθει ένα άτομο.
- γ) Σχολιάζοντας τα στοιχεία που αντλεί από την εφημερίδα «Το Βήμα», ο συντάκτης υποστηρίζει ότι η μοναξιά ως κοινωνικό φαινόμενο στη Βρετανία αποτελεί απόρροια συγκεκριμένων απρόβλεπτων παραγόντων.
- δ) Η ενδεδειγμένη λύση για το περιγραφόμενο πρόβλημα είναι οι φίλοι και συγγενείς των ανθρώπων που αισθάνονται μοναξιά να πειστούν επικοινωνήσουν μαζί τους.
- ε) Κατά τον συντάκτη η μοναξιά σε κοινωνικό επίπεδο πηγάζει σε μεγάλο βαθμό από τον κλονισμό της οικογένειας, ενός θεσμού ιερού και σεβαστού από όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τρεις (3) αναφορές στο Κείμενο 1 όπου δηλώνεται εκ μέρους του συντάκτη αμφισβήτηση (μονάδες 6). Αντίστοιχα να εντοπίσεις και δύο (2) σημεία όπου χρησιμοποιείται συνυποδηλωτικός λόγος (μεταφορές), ερμηνεύοντας σε κάθε περίπτωση το περιεχόμενό του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να παρουσιάσεις τον τρόπο που το ποιητικό υποκείμενο βιώνει την ευτυχία, σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Τι είναι για εσένα ευτυχία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Η μοναξιά, είτε ως κοινωνικό φαινόμενο είτε ως προσωπική εμπειρία, απασχολεί την εποχή μας. Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2, να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου σας όπου: .

α) να αναπτύξετε την προσωπική σας θέση για τη μοναξιά, αξιοποιώντας παραδείγματα από τη ζωή και

β) να δείξετε πώς μπορεί να λειτουργήσει είτε αρνητικά είτε θετικά για το άτομο.

Κείμενο 1

[Ευτυχία]

Απόσπασμα κειμένου από το βιβλίο του Φερνάντο Σαβατέρ, Ηθική της ανάγκης, μεταφρασμένο από την Αγαθή Δημητρούκα, εκδ. Πατάκης, 2013, σσ. 115-116.

Η λέξη ευτυχία είναι υπερβολικά φιλόδοξη. Η γνήσια ευτυχία θα απαιτούσε να είσαι άτρωτος, θα απαιτούσε να μη σε αφορά το μέλλον. Όσο καλά κι αν νιώθεις τώρα, αν ξέρεις ότι μέσα σε μια ώρα θα σου κόψουν το κεφάλι, δεν μπορείς να είσαι ευτυχισμένος: η αγωνία για τη σχεδόν άμεση απώλεια της κατάστασής σου δεν θα σου το επέτρεπε.

Η ευτυχία είναι υπερβολική κατάσταση για ένα θνητό πλάσμα. Αυτό που οι άνθρωποι αναζητάμε είναι λίγη ικανοποίηση. Ικανοποίηση φυσική, βεβαίως, αλλά και σε άλλα επίπεδα: πολιτιστική, αισθηματική κτλ. Οι ικανοποιήσεις έχουν ημερομηνία λήξης, σαφώς, αλλά είναι ένας ζωτικός στόχος πιο μετριοπαθής, πιο ρεαλιστικός από την ευτυχία.

Είναι αλήθεια πως, όσο ανεβαίνει το επίπεδο της ζωής μας, γινόμαστε πιο απαιτητικοί, αναζητούμε περισσότερες και καλύτερες ικανοποιήσεις, μας είναι πιο δύσκολο να αισθανθούμε ικανοποιημένοι. Ένας φτωχός που ζει κάπου στο κέντρο της Αφρικής πιθανόν να νιώσει ικανοποιημένος με το να του δώσουν ένα σάντουιτς και να του διώξουν μια μύγα που του δίνει στα νεύρα. Εμείς ζούμε σε μια κοινωνία πάρα πολύ περίπλοκη, με μια μεγάλη ποικιλία από ευκαιρίες γιασχόλη και ηδονή, γι' αυτό κάθε φορά είναι όλο και πιο δύσκολο να νιώσει κανείς ικανοποιημένος.

Για να φωτίσει τη δυναμική αυτή, ένας Γερμανός φιλόσοφος διηγείτο τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελιού: η πριγκίπισσα κοιμόταν πάνω σε έντεκα στρώματα για να είναι πιο άνετα, αλλά αρκούσε ένα μπιζέλι κάτω από το τελευταίο στρώμα ώστε να της προκαλέσει ανυπόφορη ενόχληση και να μην κλείσει μάτι όλη νύχτα.

Με τις βελτιώσεις στις αυξανόμενες ανέσεις, όλοι γινόμαστε λίγο σαν αυτή την πριγκίπισσα. Καθώς μειώνονται οι ενοχλήσεις, η παραμικρή αντιξοότητα γίνεται ανυπόφορη. Μπορείς να το διαπιστώσεις στο αεροδρόμιο. Ο πολιτισμός μας έχει φτάσει σε τέτοιο τεχνολογικό επίπεδο, που σου επιτρέπει να ταξιδεύεις από την Ευρώπη στην Αμερική σε εφτά ώρες. Σε οποιαδήποτε άλλη εποχή θα ήταν όνειρο, κάτι το πρωτάκουστο. Τώρα αρκεί να υποστούμε μισής ώρας καθυστέρηση, για να κάνουμε σαματά και να ζητήσουμε το βιβλίο παραπόνων. [...]

Κείμενο 2

Κυνηγάμε το χρήμα, χάνουμε την ευτυχία

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της ψηφιακής έκδοσης της εφημερίδας *Καθημερινή*. Δημοσιεύτηκε στις 05/02/2005. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/world/208320/kynigame-to-chrima-chanoyme-tin-eytychia>

Τα χρήματα στο πορτοφόλι είναι πολύ περισσότερα από ό,τι στο παρελθόν. Κι όμως είμαστε πολύ φτωχότεροι σε... ευτυχία. Οι παλιότεροι επέμεναν ότι τα χρήματα δεν φέρνουν την ευτυχία. Τότε, λοιπόν, γιατί εμείς οι μοντέρνοι τρέχουμε από το πρωί μέχρι το βράδυ επιδιώκοντας να αγοράσουμε ό,τι μπορεί να αγορασθεί με χρήμα; Γιατί αδιαφορούμε για όσα μπορούν να μας γεμίσουν χαρά και ικανοποίηση, όπως η δημιουργία νέων φίλων, η παροχή βοήθειας προς τους πιο αδύναμους και η ενασχόληση με τις τέχνες και τα γράμματα; [...]

Τις τελευταίες δεκαετίες η κατάσταση μεταβλήθηκε. Η θεαματική αύξηση του εισοδήματος για το 5% των νοικοκυριών γέννησε μία οικονομική ελίτ που ζει σαφώς καλύτερα από τη μεσαία τάξη, με αποτέλεσμα την αύξηση του άγχους, της σύγκρισης για τους οικονομικώς πιο αδύνατους. Οι πιο εύποροι κατοικούν σε μεγαλύτερα σπίτια, δαπανούν όλο και πιο πολλά χρήματα για την ανανέωση της γκαρνταρόμπας τους, συχνά περισσότερο από ό,τι οι άλλοι δαπανούν για το ενοίκιο ενός μηνός. Στις Σκανδιναβικές χώρες, όπου είναι μικρότερες οι οικονομικές διαφορές, η ευδαιμονία των κατοίκων είναι σαφώς μεγαλύτερη από αυτή των πολιτών κρατών με μεγάλες οικονομικές ανισότητες, όπως οι ΗΠΑ. Ταυτόχρονα η τηλεόραση, το διαδίκτυο και τα περιοδικά λάιφσταϊλ μας καθιστούν μάρτυρες του τρόπου ζωής των πιο εύπορων.

Αύξηση των επιθυμιών

Παραδόξως, η αύξηση των εισοδημάτων -που κάνει τόσο ορατό τον πλούτο- πυροδοτεί την έλλειψη ικανοποίησης από τη ζωή. Καθώς η επιθυμία απόκτησης υλικών όλο και αυξάνεται, η αύξηση του εισοδήματος απλώς γεννά αύξηση των επιθυμιών. Η αναρρίχηση ανδρών και γυναικών στην οικονομική κλίμακα δεν τους καθιστά ευγνώμονες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Αντιθέτως γεννά στεναχώρια για όσα δεν έχουν αποκτήσει ακόμα.

Σκεφτείτε ότι κατοικείτε σε ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων και ονειρεύεστε την απόκτηση ενός διαμερίσματος τριών υπνοδωματίων. Όταν το αποκτήσετε θα είστε ευτυχείς; Όχι απαραίτητως. Τα τρία υπνοδωμάτια είναι πια «συνήθης τρόπος διαβίωσης» και φυσικά αρχίζετε να ονειρεύεστε ένα διαμέρισμα με τέσσερα υπνοδωμάτια. [...]

Οι συνθήκες διαβίωσης, η εκπαίδευση και άλλοι δείκτες κοινωνικής ευδαιμονίας έχουν βελτιωθεί τόσο πολύ και τόσο γρήγορα, μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, που δεν αναμένεται ανάλογο άλμα στο άμεσο μέλλον. Επειδή, όμως όλοι έχουν υιοθετήσει την άποψη ότι πρέπει κάθε χρόνο να κερδίζουν μεγαλύτερο εισόδημα, οι καλύτερες συνθήκες ζωής είναι παραδόξως τροχοπέδη στην ψυχική μας ευτυχία. Στα ανεπτυγμένα κράτη οι πολίτες επιθυμώντας να αποκτήσουν όλο και περισσότερα, τελικά δεν εκτιμούν αυτά που έχουν. [...]

Κείμενο 3

Η αχλή⁸ της ευτυχίας

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Μιχάλη Κασσωτάκη, Στο φως των στοχασμών και των ονείρων. Δημοσίευση από τις εκδόσεις Γρηγόρη, 2019.

Ο άνεμος σκόρπισε με μανία την αχλή
που σκέπαζε τα πάντα γύρω μας με το πέπλο της
και μας επέτρεπε να βλέπουμε
την πραγματικότητα θαμπά,
να ζούμε με αυταπάτες και με παραισθήσεις.
Και τώρα που η αχλή διαλύθηκε
και ξεγυμνώθηκαν τα πάντα γύρω μας,
ξεχύθηκε η αλήθεια.
Και μεις μείναμε νοσταλγοί της αχλής
που επέτρεπε στον καθένα να βλέπει
τον κόσμο, όπως τον ήθελε,
μια προβολή του εαυτού του,
που του γεννούσε ευτυχία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά σε **60–70 λέξεις** τις διαφορές ανάμεσα στην ευτυχία και την ικανοποίηση, καθώς και τους παράγοντες που καθιστούν δύσκολη την επίτευξη της γνήσιας ευτυχίας σύμφωνα με το **Κείμενο 1**.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αξιοποιεί «τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελίου» (μονάδες 5);

⁸ ομίχλη

β) Ποια είναι η σχέση της θεωρίας αυτής με το θέμα της ευτυχίας; Να την αποδώσεις τεκμηριωμένα σε 80 περίπου λέξεις με τη μέθοδο της αναλογίας. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 2 εμφανίζονται δύο διακρίσεις ανάμεσα σε κατηγορίες ανθρώπων. Να τις καταγράψεις (μονάδες 4) και να τις συσχετίσεις με τον τίτλο του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση των συγγραφέων των Κειμένων 1 και 2 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τον χαρακτηρισμό σου αναφέροντας δύο γλωσσικές επιλογές ή αποδεικτικά στοιχεία από το κάθε κείμενο, τα οποία αποδίδουν την πρόθεση αυτή (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το νόημα της ευτυχίας, σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο του Κειμένου 3; Ποιο νόημα δίνεις εσύ στην ευτυχία; Να συντάξεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο 150 περίπου λέξεων αξιοποιώντας τρεις κατάλληλους κειμενικούς δείκτες.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στην καθημερινότητά μας όλοι επιδιώκουμε την ευτυχία, αλλά συχνά τη μπερδεύουμε με την ικανοποίηση ή το υλικό όφελος. Γράψτε ένα άρθρο για τον ημερήσιο Τύπο στο οποίο θα παρουσιάσετε τις απόψεις σας:

A) για το τι σημαίνει πραγματική ευτυχία στη ζωή ενός ανθρώπου σήμερα, και

B) ποιους παράγοντες θεωρείτε σημαντικούς για την επίτευξή της.

Κείμενο 1

[Πώς λειτουργεί ο καταναλωτισμός]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ναυτεμπορική στις 15-11-2020.

Λίγες μόλις ώρες πριν από την έναρξη του νέου lockdown και την εφαρμογή των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καταναλωτές έσπευσαν να προμηθευτούν διάφορα είδη, πρώτης ανάγκης και μη, ώστε να μην τους λείψει κάτι την περίοδο που ακολουθεί. Μάλιστα, το καταναλωτικό «κύμα» δεν φάνηκε να έχει προτίμηση σε κάποια συγκεκριμένα είδη, καθώς οι αγορές κάλυπταν ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων, από τρόφιμα και είδη ρουχισμού μέχρι καλλυντικά και βαφές μαλλιών.

«Αυτό που είδαμε ήταν μια εκδήλωση υστερίας που κινητοποιήθηκε από την ανάγκη να μείνουμε όπως είμαστε. Στο άκουσμα του lockdown υπήρξε ο πανικός ότι θα κλείσουν τα μαγαζιά και ο φόβος της ευαλωτότητας υπερίσχυσε της λογικής σκέψης ότι στο προηγούμενο lockdown τα σούπερ μάρκετ, τα καταστήματα ειδών πρώτης ανάγκης και το ηλεκτρονικό εμπόριο λειτούργησαν κανονικά», επισημαίνει η κοινωνική και κλινική ψυχολόγος, Ελένη Πατίδου.

Η ίδια χαρακτηρίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές ως απόρροια της κοινωνίας της επίδοσης, μιας έννοιας που συναντάται στην επιστήμη της ψυχολογίας για να εκφράσει μια κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι έχουν την τάση να είναι όσο το δυνατόν πιο όμορφοι, πιο δυνατοί, πιο υγιείς, πιο πετυχημένοι. Σημειώνει, μάλιστα, ότι «αυτό το νιώθουμε με τις αγορές», ωστόσο σχολιάζει ότι «ο μηχανισμός που κρύβεται πίσω από την κοινωνία της επίδοσης ενδέχεται να μην είναι τόσο εμφανής. Η παρότρυνση για καταναλωτισμό έρχεται από εμάς τους ίδιους. Εμείς οι ίδιοι πιέζουμε τους εαυτούς μας για να είμαστε καλύτεροι σε όλους τους τομείς, σε υλικά αγαθά, ακόμη και στην παιδεία και τη μόρφωση».

Και μπορεί κάτι τέτοιο να φαίνεται λογικό όταν πρόκειται για υλικά αγαθά, ωστόσο προκαλεί δεύτερες σκέψεις όταν αφορά την υγεία ή την παιδεία. «Για παράδειγμα, είναι πιθανό να υπάρχουν ακόμη και επτά διαγνωστικά κέντρα σε μια γειτονιά, ή να διαφημίζονται διαρκώς προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές. Πλέον τα παιδιά αρχίζουν φροντιστήριο από το δημοτικό σχολείο για να προετοιμάζονται καλά ώστε να ανταπεξέλθουν αργότερα στις πανελλήνιες. Πιεζόμαστε μόνοι μας να κάνουμε ένα ακόμη μεταπτυχιακό, ένα ακόμη διδακτορικό, να μάθουμε μια ακόμη ξένη γλώσσα, για να έχουμε περισσότερα εφόδια στην αγορά εργασίας. Τελικά δημιουργείται μια προκλητή ζήτηση, η οποία μας εμπλέκει σε έναν διαρκή αγώνα, ο οποίος όμως τελικά, λόγω έλλειψης χρόνου και αποθεμάτων ενέργειας, μπορεί να μας απογυμνώσει από την εσωτερικότητά μας. Είμαστε πια άδαιοι από αξίες», υπογραμμίζει χαρακτηριστικά η κ. Πατίδου.

«Η αγάπη, η συντροφικότητα, η συσχέτιση με τους άλλους αλλά κυρίως η επίγνωση του παρορμητισμού μας μπορούν να αντισταθμίσουν το κενό, την έλλειψη των αξιών και την υποβόσκουσα εσωτερική πίεση που προκαλεί το ατέρμονο κυνήγι για να αποκτήσουμε περισσότερα», υπογραμμίζει.

Κείμενο 2

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 14-09-2019.

Η αλόγιστη, χωρίς μέτρο κατανάλωση προκαλεί την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Προκύπτει μια άκρως εξοντωτική υπερεκμετάλλευση που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και εντείνει τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Η αμφισβήτηση του καταναλωτισμού προήλθε κυρίως από τα οικολογικά ρεύματα, που πρώτα αυτά ανέλυσαν επιστημονικά και πολιτικά το πεπερασμένο των φυσικών πόρων της Γης.

Ο Stuart Ewen, οικονομολόγος, σε ένα από τα βιβλία του υποστηρίζει ότι ο «καταναλωτισμός, η μαζική συμμετοχή στις αξίες της μαζικής βιομηχανικής αγοράς, εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1920 όχι ως μια ομαλή εξέλιξη από παλαιότερα και λιγότερο αναπτυγμένα πρότυπα κατανάλωσης, αλλά ως μια επιθετική πολιτική εταιρικής επιβίωσης». Οι μεταπολεμικές κοινωνίες είδαν την υπερπαραγωγή αγαθών ως τη λύση για τη μεταστροφή της οικονομίας. Για να απορροφηθούν, όμως, οι τεράστιες ποσότητες της παραγωγής έπρεπε το καταναλωτικό κοινό να αποκτήσει αγοραστικές δυνατότητες και ταυτόχρονα να αυξηθούν οι καταναλωτικές του ανάγκες. Το πρώτο έγινε εφικτό με την αύξηση των αποδοχών, καθώς οι εργαζόμενοι έβλεπαν το εισόδημά τους σταδιακά να μεγαλώνει. Το δεύτερο επιτεύχθηκε με την τεχνητή, μέσω των διαφημίσεων, αύξηση των αναγκών του. Έτσι, διαμορφώθηκε μια καταναλωτική κοινωνία.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο πολιτισμός φοράει τις παρωπίδες της ψευδαίσθησης του πώς θα πρέπει να είναι η ζωή μας. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις, είτε για τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, υπάρχει μια ψευδαίσθηση ότι οι ζωές μας πρέπει να είναι τέλειες, ή τουλάχιστον έτσι να δείχνουμε. Πολλές φορές, χρησιμοποιούμε τις ζωές άλλων ανθρώπων, ακόμη και αυτό που προβάλλουν ως φανταστική ζωή, ως μέτρο σύγκρισης. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της λιτότητας που προκύπτει από την οικονομική κρίση και μιας αυτόβουλης ενεργητικής εγκράτειας, όπως τη χαρακτήριζε ο μεγάλος Ιταλός πολιτικός Ενρίκο Μπερλινγκουέρ το 1977, πολλά χρόνια πριν από την οικονομική κρίση του 2008: «Ο άκρατος ατομικός καταναλωτισμός παράγει μόνο διασπάθιση πλούτου και στρεβλώσεις της παραγωγής, αλλά πέραν αυτών και δυσφορία, αποπροσανατολισμό, δυστυχία».

Ο μινιμαλισμός ταυτίζεται με την εγκράτεια. Ιδέα του μινιμαλισμού είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να το αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, δεν σε κάνει χαρούμενο.

Έτσι, αντί να έχουμε καταναλωτικά πρότυπα, μπορούμε να διαμορφώσουμε ως πρότυπό μας μια κοινωνία με λιγότερη ανισότητα και περισσότερη δικαιοσύνη. Όλοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και να είναι υπόλογοι απέναντι στον πλανήτη και στο οικοσύστημα.

Κείμενο 3

Ο φτωχούλης του Θεού

Το απόσπασμα είναι από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, έργο του Νίκου Καζαντζάκη που δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1954.

– Αρχοντόπουλο μου, είπα, να με συμπαθάς· ένα ήθελα να σε ρωτήσω, ετούτο: τρώς, πίνεις είσαι ντυμένος στο μετάξι, τραγουδάς κάτω από τα παραθύρια, γλέντι η ζωή σου· τίποτα λοιπόν δε σου λείπει;

Ο νέος στράφηκε απότομα, αναμέρισε βίαια το μπράτσο, να μην τον αγγίζω.

– Τίποτα δε μου λείπει, αποκρίθηκε πεισματωμένος· γιατί με ρωτάς; Δε θέλω να με ρωτούν.

– Γιατί σε λυπούμαι αρχοντόπουλό μου, αρχοντόπουλό μου, του αποκρίθηκα.

Ο νέος να το ακούσει, τίναξε με αλαζονεία το κεφάλι:

– Εμένα; Είπε, εσύ; – και γέλασε.

Έσκυψε, με κοίταξε στα μάτια.

– Ποιός είσαι ντυμένος σα ζητιάνος; ποιός; Ποιός σ έπεψε να με βρεις, εδώ στους δρόμους της Ασίζης τα μεσάνυχτα; Μολόγα την αλήθεια! κάποιος σε στέλνει, ποιός;

– Τίποτα δε μου λείπει! έκαμε χτυπώντας το πόδι του στη γης, δε θέλω να με λυπούνται· θέλω να με ζηλεύουν. Ναι, ναι, τίποτα δε μου λείπει!

– Τίποτα; έκαμα, μήτε ο ουρανός;

Έσκυψε το κεφάλι, σώπασε· και σε λίγο:

– Πολύ αψηλά ναι ο ουρανός, δεν τον φτάνω· καλή ναι η γης, περρίκαλη, κοντά μου!

– Δεν υπάρχει πράμα πιο κοντά μας από τον ουρανό· η γης είναι κάτω από τα πόδια μας και την πατούμε· ο ουρανός είναι μέσα μας.

Το φεγγάρι είχε αρχίσει να χαμηλώνει, λίγα άστρα στον ουρανό· ανάρια ακούγονταν καντάδες, όλο πάθος, από τις αλαργινές γειτονιές· ήταν γεμάτος ο νυχτερινός ετούτος καλοκαιριάτικος αέρας μυρωδιές κι έρωτα.

– Πως το ξέρεις; με ρώτησε και με κοίταξε αλαφιασμένος.

– Πείνασα, δίψασα, πόνεσα – το μαθα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά σύμφωνα με το Κείμενο 2 σε 60–70 λέξεις πως ο μινιμαλισμός και η εγκράτεια μπορούν να αντισταθμίσουν τις αρνητικές συνέπειες του καταναλωτισμού,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος που οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 κάνει χρήση των λόγων μίας αυθεντίας (των απόψεων της ψυχολόγου). Να αιτιολογήσεις τη χρήση τους με βάση την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση τηρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 και 2 απέναντι στο ζήτημα του καταναλωτισμού; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκονται τα δύο πρόσωπα του διαλόγου (Κείμενο 3). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται από την ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα για τον καταναλωτισμό και τον μινιμαλισμό, να γράψετε ένα δοκίμιο (400 λέξεων) στο οποίο θα εκφράσετε τη θέση σας σχετικά με το πώς η υπερβολική επιδίωξη υλικών αγαθών επηρεάζει την ψυχική και κοινωνική ζωή του ανθρώπου. Στο κείμενό σας να αναφέρετε επιπλέον τους κινδύνους της υπερκατανάλωσης.

Κείμενο 1

Το φαινόμενο της μαζοποίησης

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Τάχατου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.eleftheria.gr> στις 09-04-2019 (διασκευή).

Με τον όρο μάζα εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο σύνολο ατόμων που, καθώς δέχεται επιδράσεις και επιρροές κυρίως συναισθηματικής φύσεως, προσαρμόζει ανάλογα τη συμπεριφορά του. Η μαζοποίηση είναι φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου και περιγράφει την τάση των ανθρώπων να εξομοιωθούν με τους άλλους. Αυτό οδηγεί σε απώλεια της προσωπικότητας και εκείνων των ιδιαίτερων πνευματικών – ψυχικών γνωρισμάτων που κάνουν τον άνθρωπο ξεχωριστό και μοναδικό.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μάζας-όχλου είναι η υπακοή στις υποβολές και ο σταθερός προσανατολισμός ιδεών και συναισθημάτων. Μέσα στον όχλο συχνά ξεχωρίζει ο ανόητος και όχι ο έξυπνος, ενώ κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα. Ο ψυχαναλυτής Έντουαρντ Μπερνέζ ήταν ο πρώτος που διδάξε ότι ο κόσμος γίνεται «ευτυχισμένος» και υπάκουος, όταν του ικανοποιούνται ασυνείδητες επιθυμίες, και συνέδεσε για πρώτη φορά την ικανοποίηση αυτών των αναγκών με τα υλικά αγαθά.

Για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα παραπάνω, αρκεί να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας. Πόσες φορές δεν έχουμε αγοράσει προϊόντα που δεν τα χρειαζόμαστε; Μια ολόκληρη βιομηχανία που χρησιμοποιεί αστέρες κινηματογράφου, μοντέλα, εικόνες ευτυχισμένων χαρούμενων ανθρώπων, μας κάνουν να επιθυμούμε το προϊόν. Δεν έχει σημασία αν το χρειαζόμαστε το προϊόν, σημασία έχει να το επιθυμούμε και μάλιστα να το επιθυμούμε πριν καν χαλάσει εκείνο το προϊόν που ήδη έχουμε. Γιατί; Διότι μέσα μας έχει εδραιωθεί η ψευδαίσθηση ότι το προϊόν μας προσφέρει ασφάλεια και σιγουριά.

Στις μέρες μας η ευρεία διάδοση των κινητών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ευνοούν τη χειραγώγηση της μάζας. Πόσες φορές δεν έχουν αναρτηθεί ειδήσεις που συχνά αγγίζουν τα όρια της γελοιότητας; Και όμως, αναπαράγονται, διαδίδονται με πολύ μεγάλη ευκολία και συχνά θεωρούνται αληθινές. Ειδικά σήμερα είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς το πραγματικό από το ψεύτικο, το ουσιαστικό από το ανόητο. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες και μην έχοντας ανεπτυγμένη κριτική σκέψη, εύκολα ασπαζόμαστε ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις και εύκολα χειραγωγούμαστε.

Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος είναι μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα. Η σκέψη γενικά και η κριτική ικανότητα ειδικότερα είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιβάλλεται να αναπτύξουμε προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε τη μοναδικότητά μας και να διαχωρίσουμε τις ανάγκες από τις επιθυμίες μας. Μόνο όταν βρούμε τη χαμένη ατομικότητά μας θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της.

Κείμενο 2

Παγκόσμιο χωριό.

Στο γύρισμα της χιλιετίας οι «ειδικοί» προέβλεπαν τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα έφερνε, από το ξεκίνημά του ακόμη, ο νέος αιώνας. Στο γύρισμα της χιλιετίας ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ ήταν 16 ετών. Και βέβαια, ούτε ο ίδιος ούτε οι «ειδικοί» φαντάζονταν ότι αυτός ήταν που θα άλλαζε εκ θεμελίων την έννοια της επικοινωνίας, δίνοντας άλλη διάσταση στη μαζικότητα. Άλλωστε, όταν ξεκίνησε το Facebook δεν ήταν αυτός ο σκοπός του. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι, όσο δεν έχουν προβλεφθεί και σχεδιασθεί οι μετασχηματισμοί, τόσο πιο σαρωτικοί είναι.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Οι ενεργοί χρήστες του Facebook έχουν φθάσει τα δυο δισεκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότεροι από ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη (συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου – αν και δεν θα με παραξένευε οι τελευταίοι να έκαναν αναρτήσεις τύπου «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι» –) μπαινοβγαίνει κάθε τόσο στο συγκεκριμένο μέσον κοινωνικής δικτύωσης. Και οι μισοί, περίπου, από αυτούς το χρησιμοποιούν κάθε μέρα, ενώ ο μέσος χρήστης μένει στην πλατφόρμα για μια σχεδόν ώρα. Οι αριθμοί δεν είναι μόνο εντυπωσιακοί, είναι, απλά, ανεξέλεγκτοι.

Σκεφτείτε το παραστατικά: δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών, από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν. Να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε. Να φωνασκούν χωρίς στην πραγματικότητα να ακούγεται η φωνή τους. Και από αυτούς τα 83 εκατομμύρια να μην είναι πρόσωπα, αλλά προσωπεία, όσα δηλαδή και τα ψεύτικα προφίλ στο Facebook.

Πόσο εφικτό είναι να μουν και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως; Δεν ξέρω. Ξέρω όμως ότι είναι απαραίτητο. Και συγχρόνως αδύνατον. Σχεδόν.

Κείμενο 3

[Ο διωγμός]

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή πεζογραφημάτων του Γιώργου Ιωάννου (1927-1985) «Η πρωτεύουσα των προσφύγων» (Αθήνα: 1984⁷: Εκδ. Κέδρος). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται ο διωγμός των Εβραίων της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.

Από ψηλά, από την πίσω μεριά του σπιτιού, βλέπαμε από την πρώτη μέρα κιόλας το εξής φαινόμενο: Είχαν ανοίξει τα εβραϊκά μαγαζιά από πίσω και τα άδειαζαν... Και έβλεπες κρεβάτια, μπουφέδες, ντουλάπες, καναπέδες, κομοδίνα, να ανεβαίνουν με σχοινιά σε δεύτερα και τρίτα πατώματα, που βέβαια δεν φάνινονταν από τον δρόμο. Όλα αυτά μέσα σε φοβερή βιασύνη και σε αγωνιώδεις κινήσεις. Σε λίγες μέρες, οι Γερμανοί μοίρασαν τα μαγαζιά σε διάφορους τύπους, που ίσως μπορεί να φανταστεί κανείς πώς τους διάλεξαν. Αλλά τα μαγαζιά βρέθηκαν άδεια και αυτό ήταν μια καλή, αν και η μόνη, τιμωρία τους.

Στην αρχή νομίζαμε πως τους Εβραίους τους φορτώνουν αμέσως στα τρέινα. Ύστερα μάθαμε ότι τους στοιβάζουν στον σταθμό, στον πανάθλιο συννοικισμό του βαρώνου Χιρς, που τον είχαν περιφράξει με βαριά συρματοπλέγματα, από τα οποία μερικά σώζονται ακόμη μέχρι σήμερα. Από κει τους παίρναν ομάδες ομάδες και τους στέλναν με εμπορικά κατάκλειστα τρέινα προς τα πάνω. Άλλωστε, γρήγορα μάθαμε τα πράγματα από πρώτο χέρι.

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός, οδηγούσε τρέινα ... Ένα βράδυ, αργά, γύρισε ιδιαίτερα φαρμακωμένος. Είχε οδηγήσει ένα τρέινο με Εβραίους μέχρι τη Νις⁹. «μεγάλο κακό γίνεται με τους Εβραίους» έλεγε. «Τους πηγαίνουν με εμπορικά βαγόνια κατάκλειστα, χωρίς τροφή και νερό. Ακόμα και χωρίς αέρα. Οι Γερμανοί μας αναγκάζουν να σταματάμε το τρέινο μέσα στις ερημιές, για να γίνει το ξάφρισμα. Μέσα από τα βαγόνια κλωτσάνε και φωνάζουν. Δεν είναι μόνο για νερό και αέρα, αλλά και για να βγάλουν τους πεθαμένους. Έβγαλαν από ένα βαγόνι ένα παιδάκι σαν τον Λάκη μας» είπε και χάιδεψε τον αδελφό μου. Απάνω σ' αυτό τον έπιασαν τα κλάματα. Τρανταχτά κλάματα με λυγμούς. «Οι Γερμανοί δεν μπορούν να περπατήσουν, από τα ρολόγια, τα βραχιόλια και τα περιδέραια που μαζεύουν με το πιστόλι στο χέρι. Μού πέταξαν και μένα αυτά». Ήταν κάτι άχρηστα ρολόγια, που δε δουλεύαν και ίσως να τα έχω ακόμα κάπου.

Έκανε και άλλα τέτοια τρέινα αργότερα με την ίδια πάντα σύγχυση. Μα μιλούσε με φρίκη για την κόλαση του στρατοπέδου του σταθμού. Οι Γερμανοί είχαν βάλει άγριο χέρι στις γυναίκες. Οι Εβραίοι του σταθμού είχαν καταρρακωθεί. Η πείνα, η βρώμα, οι αρρώστιες, οι κτηνωδίες. Τώρα διαβάζουμε πως οι Εβραίοι της Ελλάδας έφταναν ιδιαίτερα αδυνατισμένοι και οδηγούνταν οι περισσότεροι κατευθείαν στους φούρνους ...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συντάξετε σε 50-60 λέξεις για το Κείμενο 1 τις βασικές θέσεις του συγγραφέα σχετικά με το φαινόμενο της μαζοποίησης και τις συνέπειές του στην προσωπικότητα του ανθρώπου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο των κειμένων:

⁹ Πόλη της Σερβίας.

1. Το φαινόμενο της μαζοποίησης παρατηρήθηκε σε όλες τις εποχές, κάνει, ωστόσο, εντονότερη την παρουσία του στις σύγχρονες κοινωνίες.
2. Ένα σύνολο ανθρώπων χαρακτηρίζεται *μάζα*, όταν αντιδρά με τον ίδιο τρόπο στα ερεθίσματα και εμφανίζει παρόμοιες ιδέες και συναισθήματα.
3. Η σύγχρονη τεχνολογία, με τις δυνατότητες που προσφέρει, μπορεί να βοηθήσει τους πολίτες να αντισταθούν στη μαζοποίηση.
4. Οι ειδικοί δεν μπόρεσαν να προβλέψουν ότι η μαζικότητα στις μέρες μας θα έπαιρνε τεράστιες διαστάσεις λόγω του Facebook.
5. Είναι πολύ δύσκολο, πλην απαραίτητο, να εισαχθούν κανόνες στην επικοινωνία δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων μέσω του Facebook.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

- α. Να διακρίνεις δύο (2) ρηματικά πρόσωπα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3).
- β. Ποια είναι τα είδη των ερωτημάτων στην 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποια η λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 3);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός της συγγραφής του Κειμένου 2 είναι:

- α) να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,
- β) να εξηγήσει στους αναγνώστες το φαινόμενο της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,
- γ) να αποτρέψει έμμεσα τους αναγνώστες από το να χρησιμοποιούν το Facebook.

Να διαλέξεις όποιον από αυτούς θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να επισημάνεις, φέρνοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα, τέσσερις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί, για να τον επιτύχει. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιες είναι οι αντιδράσεις των ανθρώπων, όταν μαθαίνουν ή παρακολουθούν τη δίωξη των Εβραίων της Θεσσαλονίκης από τους Ναζί; Ποιο στοιχείο, από όσα αναφέρει ο αφηγητής στο Κείμενο 3, σε εντυπωσίασε περισσότερο και γιατί; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 20)

Με αφορμή τα κείμενα για τη μαζοποίηση και τα κοινωνικά δίκτυα, να γράψετε ένα άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου (400 λέξεις) στο οποίο :

- α) θα εκθέσετε τη θέση σας σχετικά με το πώς η επίδραση της μάζας και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να επηρεάσουν την προσωπικότητα, την κρίση και τη συμπεριφορά του ατόμου, και
- β) να αναφέρετε τους κινδύνους της μαζοποίησης .

Κείμενο 1

Ατομική επιλογή ή συλλογική ευθύνη;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Δ. Τζιόβα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 24-11-2008 (διασκευή).

Ένα βασικό ερώτημα που όλο και περισσότερο απασχολεί πολιτικούς και πολίτες σε παγκόσμιο επίπεδο και τείνει να αποκτήσει καθοριστική ιδεολογική σημασία, ξεπερνώντας τα όρια της καθημερινότητας, αφορά το πού έγκεινται τα όρια της συλλογικής ευθύνης και του κρατικού παρεμβατισμού και πού αρχίζει η δικαιοδοσία του ατόμου για επιλογές στην καθημερινή του ζωή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ατομική επιλογή συγκεκριμενοποιεί την ευθύνη, ενώ η συλλογικότητα τη συσκοτίζει, ανάγοντάς τη σε έναν απρόσωπο και εν τέλει αφηρημένο θεσμό, όπως η πολιτεία ή το κράτος.

Ωστόσο, από τη μία η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής μπορεί να κερδίζει έδαφος στον δυτικό κόσμο, εν τούτοις προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες της αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών είναι η παχυσαρκία, ιδιαίτερα στα παιδιά, που οφείλεται στις τυποποιημένες τροφές, οι οποίες περιέχουν υπερβολική ποσότητα αλατιού και άλλων παχυντικών συστατικών. Οι θιασώτες του επιλεκτικού τρόπου ζωής υποστηρίζουν ότι αρκεί οι παρασκευαστές αυτών των προϊόντων να αναγράφουν απλώς τα συστατικά τους, ώστε οι αγοραστές να είναι σε θέση, όταν τα βλέπουν στα ράφια των καταστημάτων, να κρίνουν αν θα τα αγοράσουν ή όχι. Εφόσον έχουν όλα τα δεδομένα του προϊόντος στη διάθεσή τους, μπορούν μόνοι τους (ή οι γονείς τους) να αποφασίσουν αν το προϊόν είναι επιβλαβές για την υγεία τους ή όχι. Με αυτή τη λογική οι παρασκευαστές δεν είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν να μειώσουν τα επιβλαβή συστατικά, εφόσον οι καταναλωτές έχουν την ικανότητα να διαλέξουν, χωρίς υποδείξεις από τρίτους ή κρατικές παρεμβάσεις. Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;

Από την άλλη, όμως, το δυσκίνητο κρατικό σύστημα οδηγεί στον εφησυχασμό, στην ακινησία, στην έλλειψη ανανέωσης, φρέσκων ιδεών και πρωτοβουλίας, αφού τα πάντα ελέγχονται από κεντρικό μηχανισμό, ρυθμίζονται από υπουργεία και ασφυκτούν στα πλαίσια της κρατικής ιεραρχίας. Στην περίπτωση αυτή το σύστημα δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει τις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες ή να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες, στις οποίες απαιτούνται άμεσες αποφάσεις και γρήγορες προσαρμογές.

Σε τελική ανάλυση, αν το μοντέλο του κρατικού προστατευτισμού και παρεμβατισμού δεν αναμορφωθεί ριζικά και δεν αποκτήσει κάποιο βαθμό ευελιξίας, επιτρέποντας σε άτομα και θεσμούς ένα λογικό βαθμό αυτονομίας και παρεμβαίνοντας εκεί όπου πράγματι χρειάζεται, τότε το μοντέλο της ελεύθερης αλλά και άτεγκτης¹⁰ επιλογής θα επικρατήσει καθολικά. Η σταθερή προσήλωση σε ρυθμίσεις και κανονισμούς θα αποδειχθεί μακροπρόθεσμα επιζήμια, αν δεν δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που θα επιτρέπει λογικούς συνδυασμούς επιλογής και ρύθμισης, ευελιξίας και νομιμότητας. Η ανάδειξη αυτής της χρυσής ισορροπίας αποτελεί πρόκληση για όσους πιστεύουν ακόμη στον δημόσιο παρεμβατισμό.

¹⁰ Σκληρής, ανελαστικής

Κείμενο 2

«Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι».

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο συγγραφέας Μίνως Ευσταθιάδης στην δημοσιογράφο Ελένη Γκίκα. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr> στις 27-03-2019. (διασκευή)

Ποια είναι η θέση σας ως προς το ζήτημα της ατομικής ευθύνης μέσα στην ιστορική δίνη;

Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο. Ας πάρουμε την δική μας περίπτωση: Ζούμε στον τόπο όπου, μέσα από έναν κυκεώνα γραφειοκρατίας, ποτέ κανένας δεν θεωρείται υπεύθυνος για τίποτα. Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά; Κάθε ιστορική συγκυρία επιβάλλει τις απαραίτητες αλλαγές. Δεν νομίζω πως υπάρχει ζωντανός οργανισμός -οποιοδήποτε είδους- που δεν μεταβάλλεται, που δεν εξελίσσεται συνεχώς. Άλλη μια ελληνική πρωτοπορία: λυσσαλέα αντίσταση σε οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή.

Ζούμε, επίσης, σε εποχή ιστορικής δίνης: Πόσο βαραίνουν τα «αν» της κάθε στιγμής ή επιλογής μας; Πόσο σημαντική είναι η στάση μας σε εποχή που το Καλό και το Κακό δεν είναι και τόσο ξεκάθαρα; Και πόσο είμαστε και παραμένουμε «οι επιλογές μας», ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δίνη;

Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο. Δεν παίζει ρόλο αν θα επιζήσουν άλλες πέντε ή δέκα γενιές, ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απαράλλαχτος. Ύστερα από αιώνες προόδου και αδιανόητων επιτευγμάτων, έχουμε καταφέρει να καταστρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς τους ίδιους. Φοβάμαι όσους είναι απόλυτα βέβαιοι. Για οτιδήποτε.

Ξαναβλέπω μια εικόνα: παιδιά πεθαίνουν από την δίψα, ενώ αυτόματα αρδευτικά συστήματα ποτίζουν δίπλα τους ένα αχανές γήπεδο του γκολφ. Ξέρω πως πρόκειται για μια απλούστευση, μα τα παιδιά συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από την δίψα. Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ.

Κείμενο 3

Ποσειδώνας

Το κείμενο ανήκει στον Franz Kafka (1883-1924) και βρίσκεται στην ανθολογία «Διηγήματα και Μικρά Πεζά» (Αθήνα 2006: εκδ. Ροές) σε μετάφραση της Α. Ρασιδάκη.

Ο Ποσειδώνας καθόταν στο γραφείο του και έκανε υπολογισμούς. Η διαχείριση όλων των υδάτων συνεπαγόταν ατελείωτο φόρτο εργασίας. Θα μπορούσε να έχει όσο βοηθητικό προσωπικό επιθυμούσε, και ήδη είχε πάρα πολύ, αλλά επειδή έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά, έκανε ο ίδιος όλες τις επαληθεύσεις και έτσι οι βοηθοί δεν τον ωφελούσαν ιδιαίτερα. Δεν μπορεί κανείς να πει πως απολάμβανε την

νέο φροντιστήριο

εργασία του, ουσιαστικά τη διεκπεραιώνει επειδή του είχε ανατεθεί, και μάλιστα, όπως δήλωνε, είχε ήδη προβεί σε ενέργειες ώστε να του ανατεθεί μια πιο ευχάριστη εργασία, αλλά όταν του έκαναν διάφορες προτάσεις γινόταν φανερό πως τίποτα δεν του ταίριαζε περισσότερο από τη θέση που ήδη κατείχε. Ήταν άλλωστε ιδιαίτερα δύσκολο να του βρουν κάτι άλλο. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, να του αναθέσουν ένα συγκεκριμένο πέλαγος: εκτός από το γεγονός πως στην περίπτωση αυτή οι υπολογισμοί δεν θα ήταν μικρότεροι παρά μονάχα πιο μικροπρεπείς, ο μέγας Ποσειδώνας δεν μπορούσε παρά να κατέχει μία θέση εξουσίας. Κι όταν του πρότειναν μια θέση εκτός νερού, η ιδέα και μόνο αρκούσε για να τον κυριεύσει ναυτία, να αναστατωθεί η θεϊκή του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμοστασιά. Εδώ που τα λέμε, κανείς δεν έπαιρνε τα παράπονά του στα σοβαρά · όταν διαμαρτύρεται κάποιος τρανός, πρέπει κανείς να προσποιείται ότι υποχωρεί και στις πιο απίθανες απαιτήσεις · κανένας ποτέ δεν πίστεψε πως θα μπορούσε να απαλλαγεί ο Ποσειδώνας από τα καθήκοντά του, εξ αρχής είχε οριστεί ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε.

ΘΕΜΑΤΑ

Με βάση το Κείμενο 1 να γράψετε σε 50- 60 λέξεις τα στοιχεία που αποδίδουν την ισορροπία ατομικής επιλογής και συλλογικής ευθύνης.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 8):

1. Η βιοθεωρία της ατομικής βούλησης και επιλογής αποκτά όλο και περισσότερους θιασώτες σε ολόκληρο τον κόσμο, παρά τις αδυναμίες της.
2. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν πάντα να αποφασίζουν μόνοι τους, με την ελεύθερη βούλησή τους, αν ένα προϊόν είναι επιβλαβές ή όχι.
3. Το κρατικό σύστημα δεν μπορεί να προσαρμοστεί όσο χρειάζεται στις αλλαγές λόγω ακαμψίας και δυσκινησίας.
4. Χρειάζονται μικρές και στοχευμένες παρεμβάσεις στο μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη για την επιβίωσή του ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

β. Να συγκρίνεις το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζεται στο καθένα η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης (μονάδες 5), και να αιτιολογήσεις τη γνώμη σου, δίνοντας ως παράδειγμα ένα χωρίο από το κάθε κείμενο (μονάδες 2). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις, χωρίς τα παραδείγματα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει:

- 1) να ευαισθητοποιήσει
- 2) να πληροφορήσει
- 3) να ενημερώσει

τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικούς ή / και εκφραστικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο επιτελεί ο Ποσειδώνας το καθήκον της διαχείρισης των θαλασσών, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Πώς κρίνεις εσύ τη στάση που τηρεί απέναντί του ο αφηγητής του κειμένου; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2, γράψτε ένα δοκίμιο 400 λέξεων στο οποίο θα εκφράσετε τη γνώμη σας για το θέμα της ατομικής ευθύνης. Σκεφτείτε:

- α) πώς οι επιλογές του καθενός από εμάς επηρεάζουν τη ζωή μας και την κοινωνία γύρω μας. και
- β) τι σημαίνει ατομική ευθύνη για έναν νέο σήμερα και πώς μπορούμε να την ασκήσουμε σωστά.

Κείμενο 1

[Το φίλαθλο πνεύμα]

Το κείμενο έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου Πειραιά στις 13.5.2022. Έχει διασκευαστεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η ιδέα του «Ευ Αγωνίζεσθαι» πρέπει να είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους τύπους του αθλητισμού ανεξαρτήτως ηλικίας των μετεχόντων και να εφαρμόζεται στην Φυσική Αγωγή των παιδιών και των εφήβων. Τα σχολεία, τα κολέγια και τα Πανεπιστήμια έχουν μεγάλη ευθύνη στο να προάγουν την ιδέα του Φίλαθλου Πνεύματος, ενώ οι αθλητικοί σύλλογοι θα πρέπει επίσης να δίνουν έμφαση στο «Ευ Αγωνίζεσθαι» μέσω των προπονητικών τους προγραμμάτων, των αγώνων και της κοινωνικής ζωής. (Από το Μανιφέστο της Διεθνούς Επιτροπής Φιλάθλου Πνεύματος, CIFP).

Όλοι γνωρίζουμε ότι χωρίς φίλαθλο πνεύμα δεν μπορεί να υπάρξει αθλητισμός. Παρόλα αυτά, είναι αλήθεια ότι η διαφθορά, η μάστιγα της σημερινής κοινωνίας, έχει αρχίσει να εισέρχεται και στους αθλητικούς χώρους και το χειρότερο είναι ότι αυτό σε λίγο δεν θα εκπλήσσει πλέον κανέναν μας. Κάθε μέρα αυξάνονται οι φανατικοί οπαδοί, ενώ μειώνονται οι φίλαθλοι. Οι πανέμορφοι αθλητικοί χώροι μετατρέπονται από τόποι χαράς, φιλίας και γιορτής σε τόπους σύγκρουσης και διαμάχης. Τα παιδιά εκτίθενται σε σκηνές που εκφυλίζουν το «αθλητικό πνεύμα» κι όλοι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα καίριο ερώτημα, αν κάτω από αυτές τις συνθήκες ο αθλητισμός εκπληρώνει τους βαθύτερους κοινωνικούς του στόχους.

Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα. Είναι όμως οι προσπάθειες αυτές αρκετές; Οι μέρες μας απαιτούν μια περισσότερο πρακτική, συγκεκριμένη και αποτελεσματική παρέμβαση. Οι προστατευτικές μπάρες και τα σώματα ασφαλείας δεν φαίνεται να επαρκούν. Οι προσπάθειές μας θα πρέπει να οδηγούν στη ρίζα του προβλήματος, εστιάζοντας την προσοχή μας στην πρόληψη και όχι απλώς στην καταστολή των αρνητικών εκφυλιστικών φαινομένων που μαστίζουν τον αθλητισμό. Η πρόληψη με αυτή την έννοια είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της ιδεολογίας του «Ευ Αγωνίζεσθαι» και των θεμελιωδών παγκοσμίως αναγνωρισμένων αξιών, που αυτό περικλείει, στο πνεύμα και στην ψυχή των νέων ανθρώπων, μέσω μιας συστηματικής και εμπεδωμένης προσέγγισης. [...]

Το «Φίλαθλο Πνεύμα» βρίσκεται πέρα από τον ανταγωνισμό. Εκφράζεται με τον αλληλοσεβασμό και την επικοινωνία, την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων και των ομάδων. Εάν καλλιεργήσουμε αυτές τις κοινωνικές αξίες στη νέα γενιά, τότε θα κτίσουμε έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο. Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει ως ένα σημαντικό μέσο στην προαγωγή της αδελφότητας των λαών και της κατανόησης των πολύ-πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, ώστε να εμποδίσει την ξενοφοβία, τον ρατσισμό, τη βία, τις κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι η παρουσίαση από το οπισθόφυλλο του βιβλίου «Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας» των Μπασαντή Διαμαντή και Ζαχαρόπουλου Θύμιου, εκδόσεις Οδυσσέας, 2008.

Η ουσιαστική σχέση των σπορ και των Μ.Μ.Ε. ξεκινά στα μέσα του 20ου αιώνα. Από τότε μέχρι σήμερα πολλά άλλαξαν τόσο στα σπορ όσο και στα ΜΜΕ. Από όλα τα σπορ το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο. Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη. Και από όλα τα ΜΜΕ η τηλεόραση ήταν αυτή που μετέτρεψε το ποδόσφαιρο σε κυρίαρχο θέαμα και τους Ολυμπιακούς Αγώνες σε αθλητικό υπερθέαμα. Η μαζικότητα και η απήχηση του αθλητισμού δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορες πολιτική και οικονομία ούτε να μην έχει αντίκτυπο στην κουλτούρα. Το βιβλίο αναλύει τα παραπάνω φαινόμενα, εξιστορεί σημαντικές στιγμές του ελληνικού και διεθνούς ποδοσφαίρου, διερευνά την κουλτούρα του παιχνιδιού και τον ρόλο της τηλεόρασης, παραθέτει την επικοινωνιακή ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και διεθνείς έρευνες για την Ολυμπιάδα του 2004. Όλα αυτά πλαισιωμένα από ιστορικές φωτογραφίες και μαρτυρίες.

Κείμενο 3

Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα της Έλενας Χουζούρη «Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη», στο βιβλίο «Κότινοι και στέφανοι, έντεκα διηγήματα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα: 2004.

Γύρισε ψόφια από την προπόνηση, αλλά ευχαριστημένη. Κάθε μέρα και οι επιδόσεις της ανέβαιναν. Κάθε μέρα και ο τελικός στόχος λες και της έκλεινε το μάτι: «Σου 'ρχομαι, χρυσό μου, σου 'ρχομαι», μουρμούριζε πριν τεντώσει το σώμα της και το αφήσει να τιναχτεί μπροστά. Τα μετάλλια και τα κύπελλα που είχε κερδίσει μέχρι σήμερα δεν της έφταναν. Ήθελε εκείνο το άλλο, το χρυσό. Ν' ανέβει στο βάθρο, ψηλότερα απ' όλες, και να το φορέσει. «Θα τα καταφέρω. Θα το πάρω. Πού θα μου πάει;», έλεγε και ξανάλεγε με τέτοια ένταση που ένιωθε να πονάει πίσω ο αυχένας της. Ο προπονητής της το 'χε πάρει είδηση. «Χαλάρωσε», της είπε προχθές. «Δε χρειάζεται τόσο άγχος. Σε χαλάει. Το 'χεις σίγουρο το χρυσό. Αλλά, αν είσαι έτσι στην τσίτα, τα βραχυκυκλώνεις τα πράγματα. Κουλ και αυτοπεποίθηση. Έλα μπράβο». Είχε δίκιο. Δεν έμενε πολύς καιρός μέχρι τον Αύγουστο κι έπρεπε να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις της μέχρι το ακέραιο. Τα άγχη και τα τέτοια είναι σπατάλη. Σήμερα όμως τα πήγε τέλεια. Ενθουσίασε τους πάντες. Ο προπονητής τρελαμένος... «Είσαι και η πρώτη, κούκλα μου», σχεδόν ούρλιαζε. «Θα μας μείνει αυτός έτσι όπως κάνει», σκέφτηκε. Τον αντιμετώπισε σαν παιδί κι ας ήταν γέρος για τα γούστα της. «Χαλάρωσε», του είπε με τη σειρά της, σχεδόν στοργικά αλλά σίγουρα αφ' υψηλού.

Αυτό το αφ' υψηλού το 'νιωθε έντονα σήμερα. Υπέροχο συναίσθημα. Πετάς κι οι άλλοι σε κοιτάνε σαν το όγδοο θαύμα. Έτσι ακριβώς ήθελε να πετάξει μέσα στο στάδιο τον Αύγουστο. Όχι απλώς να τρέξει. ΝΑ ΠΕΤΑΞΕΙ. Τελεία και παύλα. Όπως πέταξε κι εκείνος ο χωριάταρος ο φουστανελάς και τους κούφανε

νέο φροντιστήριο

όλους. Κι έγινε θρύλος, ανέκδοτο, παροιμία, ό,τι θες τέλος πάντων, ποτέ δεν τα πήγαινε καλά με τη γραμματική. Ο Σπύρος Λούης. Τι κόλλημα έχει τέλος πάντων μ' αυτόν;

Πώς να μην είχε. Σχεδόν απ' τα μπουσουλίσματα άκουγε γι' αυτόν στο σπίτι. Ούτε της οικογένειας να 'ταν. Όταν μεγάλωσε κάπως, ρώτησε κι έμαθε. Εντυπωσιάστηκε. Άσε που ζήλεψε κιόλας. Τον σκεφτόταν να μπαίνει στο Στάδιο και να το σηκώνει όλο στο πόδι κι ανατρίχιαζε.

ΘΕΜΑΤΑ

Να παρουσιάσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 σε 60 λέξεις.»

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60-70 περίπου λέξεις να εκφράσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την φράση στο Κείμενο 2 «Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο του βιβλίου. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα» (Κείμενο 1): Χωρίς να επιφέρεις κάποια αλλαγή στην αναφορική πρόταση να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική (μονάδες 3) και να εξηγήσεις με συντομία ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 2)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με πιθανότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του σε βεβαιότητα (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποκαλύπτεται μια ανθρώπινη κατάσταση. Να την παρουσιάσεις και να την ερμηνεύσεις με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Έχετε αναλάβει ως εκπρόσωπος των συμμαθητών σας τη βασική ομιλία στην Ημέρα του Σχολικού Αθλητισμού. Σε αυτήν σε 400 λέξεις,

α) να αναφέρετε τη σημασία του φίλαθλου πνεύματος και του «Εν Αγωνίζεσθαι» στον αθλητισμό και

β) να εξηγήσετε πώς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας επηρεάζουν τη δημοφιλία των σπορ και την αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για τον αθλητισμό.

**ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ**

ΑΜΕΣΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
(οικογένεια, σχολείο, παρέες)

Κείμενο 1

Η κατάκτηση της ευτυχίας σε 7 απλά μαθήματα

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα iefimerida.gr στις 06 - 06 - 2022 και αποτελεί μέρος της συνέντευξης του διάσημου ακαδημαϊκού στο Harvard TalBen-Shahar, στον Σ. Σκολούδη. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης).

Κύριε TalBen-Shahar, αν είχαμε μόνο πέντε λεπτά μαζί και σας ρωτούσα «πώς μπορώ να είμαι ευτυχισμένος», τι θα μου απαντούσατε;

Εδώ είναι επτά μαθήματα που συγκέντρωσα και είναι σημαντικά για την ευτυχία:

Μάθημα 1: Δώστε στον εαυτό σας την «άδεια» να είναι άνθρωπος. Όταν δεχόμαστε συναισθήματα -όπως ο φόβος, ο φθόνος, η λύπη ή το άγχος- ως κάτι το φυσιολογικό, είναι πιο πιθανό να ξεπεράσουμε αυτές τις καταστάσεις. Η απόρριψη των συναισθημάτων μας, είτε είναι ευχάριστα είτε επώδυνα, οδηγεί σε απογοήτευση και δυστυχία. Έχουμε μια κουλτούρα που έχει εμμονή με την ευχαρίστηση και πιστεύουμε ότι το βασικό στοιχείο μιας αξιόλογης ζωής είναι η απουσία δυσφορίας. Μάλιστα, όταν νιώθουμε πόνο, τότε θεωρούμε ότι κάτι πρέπει να πηγαίνει στραβά με εμάς. Στην πραγματικότητα, κάτι δεν πάει καλά με εμάς αν δεν νιώθουμε λύπη ή άγχος μερικές φορές, που είναι ανθρώπινα συναισθήματα. Το παράδοξο είναι ότι όταν αποδεχόμαστε τα συναισθήματά μας -όταν δίνουμε στον εαυτό μας την «άδεια» να είμαστε άνθρωποι και βιώνουμε οδυνηρά συναισθήματα- είναι πιο πιθανό να ανοιχτούμε σε ευχάριστα συναισθήματα.

Μάθημα 2: Η ευτυχία βρίσκεται στο σημείο τομής μεταξύ της ευχαρίστησης και του νοήματος. Είτε στη δουλειά είτε στο σπίτι, ο στόχος είναι να συμμετέχετε σε δραστηριότητες που είναι προσωπικά σημαντικές και ευχάριστες. Όταν αυτό δεν είναι εφικτό, φροντίστε να έχετε «ενισχυτές» ευτυχίας, στιγμές δηλαδή σε όλη τη διάρκεια της εβδομάδας που σας προσφέρουν ευχαρίστηση και νόημα. Οι έρευνες δείχνουν ότι μία ή δύο ώρες μιας ουσιαστικής και ευχάριστης εμπειρίας μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα μιας ολόκληρης ημέρας ή ακόμα και μιας ολόκληρης εβδομάδας.

Μάθημα 3: Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται κυρίως από την κατάσταση του μυαλού μας, όχι από την κατάστασή μας ή την κατάσταση του τραπεζικού μας λογαριασμού. Εκτός από ακραίες περιστάσεις, το επίπεδο ευημερίας μας καθορίζεται από αυτό στο οποίο εστιάζουμε και από την ερμηνεία μας στα εξωτερικά γεγονότα. Για παράδειγμα, εστιάζουμε στο άδαιο μέρος του γεμάτου μέρους του ποτηριού; Θεωρούμε τις αποτυχίες ως καταστροφικές ή τις βλέπουμε ως ευκαιρίες μάθησης;

Μάθημα 4: Απλοποιήστε! Είμαστε, γενικά, πολύ απασχολημένοι, προσπαθώντας να στριμώξουμε όλο και περισσότερες δραστηριότητες σε όλο και λιγότερο χρόνο. Η ποσότητα επηρεάζει την ποιότητα και κάνουμε συμβιβασμούς με την ευτυχία μας προσπαθώντας να κάνουμε πάρα πολλά. Το να ξέρουμε πότε να πούμε «όχι» στους άλλους, συχνά σημαίνει να λέμε «ναι» στον εαυτό μας.

Μάθημα 5: Θυμηθείτε τη σύνδεση μυαλού-σώματος. Αυτό που κάνουμε -ή δεν κάνουμε- με το σώμα μας επηρεάζει το μυαλό μας. Η τακτική άσκηση, ο επαρκής ύπνος και οι υγιεινές διατροφικές συνήθειες οδηγούν σε σωματική και ψυχική υγεία.

Μάθημα 6: Εκφράστε ευγνωμοσύνη, όποτε είναι δυνατόν. Πολύ συχνά θεωρούμε τη ζωή μας δεδομένη. Μάθετε να εκτιμάτε και να απολαμβάνετε τα υπέροχα πράγματα στη ζωή, από τους ανθρώπους μέχρι το φαγητό, από τη φύση μέχρι το χαμόγελο.

Μάθημα 7: Δώστε προτεραιότητα στις σχέσεις. Ο νούμερο ένα προγνωστικός παράγοντας της ευτυχίας είναι ο χρόνος που περνάμε με ανθρώπους που νοιαζόμαστε και που νοιάζονται για εμάς. Η πιο σημαντική πηγή ευτυχίας μπορεί να είναι το άτομο που κάθεται δίπλα σας. Εκτιμήστε τους, απολαύστε τον χρόνο που περνάτε μαζί. Το «κλειδί» είναι να επενδύσουμε στις σχέσεις μας και να αποδεχθούμε το γεγονός ότι ακόμη και οι καλύτερες σχέσεις δεν είναι τέλειες και ότι πάντα θα υπάρχουν σκαμπανεβάσματα.[. . .]

Κείμενο 2

Τι είναι το *slowliving*¹¹ που κατακτά όλο και περισσότερους οπαδούς

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Εύας Κουτουμάνου στην ιστοσελίδα Hellenic daily news NY στη στήλη εν ζην και δημοσιεύτηκε στις 08 07 2022.

Το *Slow living* είναι μια νέα τάση ζωής στον αντίποδα της κουλτούρας της υπερκατανάλωσης, της *fast fashion*, του *fast food* και γενικά οποιουδήποτε «fast», γρήγορου. Την κουλτούρα της συνεχούς κίνησης και της υπερδραστηριότητας την ξέρουμε, τη βιώνουμε όλοι λίγο πολύ κάθε μέρα. Είναι το τρέξιμο από το πρωί έως το βράδυ για βιοποριστικούς λόγους. Είναι το συνεχές τσεκ στα *social media*¹² ή στα ενημερωτικά σάιτ, για να καλυφθεί το σύνδρομο FOMO (*Fear Of Missing Out*¹³). Είναι ένα πρόγραμμα που για πολλούς σημαίνει το πρωί γυμναστήριο, μετά δουλειά, τρέξιμο, άγχος, στρες και για να νοιώσουμε ότι «προσέχουμε τον εαυτό μας» ακολουθούμε ευλαβικά μια «υγιεινή διατροφή» ή ότι πιστεύουμε πως είναι υγιεινή διατροφή. Αυτός ο τρόπος ζωής, όμως, δεν είναι

1. Αργή ζωή

2. Κοινωνικά δίκτυα

3. Φόβος μην παραλείψεις κάτι

εφικτός για μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να αρχίσει να μας φθείρει. Είναι μια αδιανόητη βαβούρα, ένας εξαντλητικός τρόπος ζωής, τον οποίο όλο και περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να απαρνηθούν, αφού δεν οδηγεί πουθενά τελικά.

Η εναλλακτική ονομάζεται *slow living*, είναι ένα κίνημα ευεξίας, μια φιλοσοφία για πιο όμορφη ζωή, ήρεμη. Το *slow living* δεν είναι σαν την καλοκαιρινή ραστώνη, που ο χρόνος και οι δραστηριότητες παγώνουν κάτω από τον καυτό ήλιο του μεσημεριού. Η «αργή ζωή» δεν είναι τεμπελιά, είναι μια ολιστική αντιμετώπιση της ζωής. Είναι μια συνειδητή επιλογή του να ασχολούμαστε με τα ουσιώδη, να επικεντρωνόμαστε στο εδώ και το τώρα, να ζούμε με τρόπο που μας κάνει καλό και που μπορούμε να διατηρήσουμε μακροπρόθεσμα.

Είναι μαγείρεμα και σπιτικό φαγητό, ζυμωτό ψωμί και κουλουράκια, [...] καθημερινό περπάτημα και σεβασμός στο σώμα, είναι ανακύκλωση και έγνοια για το περιβάλλον, είναι επισκευή παλιών επίπλων και επιλογή ρούχων με ποιότητα που αντέχουν στον χρόνο, είναι συνειδητή κατανάλωση και επαφή με τη φύση, είναι εξασφάλιση στιγμών μέσα στην ημέρα για να νιώσουμε γαλήνη και ηρεμία, να επικοινωνήσουμε με τον ή την σύντροφο μας, την οικογένεια, τους φίλους. Είναι σεβασμός στον εαυτό μας και στον χρόνο μας που είναι πολύτιμοι! [...]

Κείμενο 3

[Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε;]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Χρόνη Μίσσιου «Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε», εκδόσεις Γράμματα 1988.

«Έτσι, μ' αυτήν την παλιοεφεύρεση που τη λένε ρολόι, σπρώχνουμε τις ώρες και τις μέρες σα να μας είναι βάρος, και μας είναι βάρος, γιατί δε ζούμε, κατάλαβες; Όλο κοιτάμε το ρολόι, να φύγει κι αυτή η ώρα, να φύγει κι αυτή η μέρα, να έρθει το αύριο, και πάλι φτου κι απ' την αρχή.

Χωρίσαμε τη μέρα σε πτώματα στιγμών, σε σκοτωμένες ώρες που τις θάβουμε μέσα μας, μέσα στις σπηλιές του είναι μας, στις σπηλιές όπου γεννιέται η ελευθερία της επιθυμίας, και τις μπαζώνουμε με όλων των ειδών τα σκουπίδια που μας πασάρουν σαν «αξίες», σαν «ανάγκες», σαν «ηθική», σαν «πολιτισμό». Κάναμε το σώμα μας ένα απέραντο νεκροταφείο δολοφονημένων επιθυμιών και προσδοκιών, αφήνουμε τα πιο σημαντικά τα πιο ουσιαστικά πράγματα, όπως να παίζουμε και να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά και τα ζώα, με τα λουλούδια και τα δέντρα, να παίζουμε και να χαρούμε μεταξύ μας, ν' απολαύσουμε τη φύση, τις ομορφιές του ανθρώπινου χεριού και του πνεύματος, να κατέβουμε τρυφερά μέσα μας, να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και τον διπλανό μας...

Όλα, όλα, Σαλονικιέ, τ' αφήνουμε γι' αυτό το αύριο που δεν θα έρθει ποτέ... Μόνο όταν ο θάνατος χτυπήσει κάποιο αγαπημένο μας πρόσωπο πονάμε, γιατί συνήθως σκεφτόμαστε πως θέλαμε να του πούμε τόσα σημαντικά πράγματα, όπως πόσο τον αγαπούσαμε, πόσο σημαντικός ήταν για εμάς...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του πρώτου **Κειμένου 1** («Η κατάκτηση της ευτυχίας σε 7 απλά μαθήματα») σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τις βασικές θέσεις του συγγραφέα σχετικά με την ευτυχία.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των κειμένων 1 και 2 (μονάδες 10):

1. Η κυρίαρχη αντίληψη για την ευτυχία εντοπίζεται σήμερα κυρίως στην προσπάθεια επίτευξης ευχαρίστησης. (Κείμενο 1)
2. Οι πλούσιοι άνθρωποι είναι και περισσότερο ευτυχισμένοι. (Κείμενο 1)
3. Η πολυδιάσπαση ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων είναι ένα ορθό πρότυπο ευτυχισμένης ζωής. (Κείμενο 1)
4. Η συνεχής παρακολούθηση κοινωνικών δικτύων οδηγεί σταδιακά σε εξάντληση. (Κείμενο 2)
5. Το slow living αφορά ανθρώπους απαθείς και αδιάφορους για τη δουλειά τους. (Κείμενο 2)

β. Να εξηγήσεις με συντομία (40 – 50 λέξεις) τη φράση του Κειμένου 1 «Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται από την κατάσταση του μυαλού μας» (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 ανήκει στο κειμενικό είδος των οδηγιών. Να εντοπίσεις πέντε γλωσσικές επιλογές (μονάδες 5) που να τεκμηριώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό και να εξηγήσεις πως η κάθε μια λειτουργεί εξυπηρετώντας τον στόχο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2. Να απαντήσεις σε 70 – 80 λέξεις με σχετικές κειμενικές αναφορές (δεν προσμετρώνται στις λέξεις της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια κριτική ασκεί ο αφηγητής στον τρόπο που κάποιοι ζουν τη ζωή τους; Να τεκμηριώσεις την άποψη του χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εκτιμάς πως αυτή η κατάσταση αφορά τον σύγχρονο άνθρωπο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Λαμβάνοντας υπόψη τα δύο κείμενα, να αναπτύξετε σε 350-400 λέξεων το ακόλουθο θέμα:

α) ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας οι παράγοντες που επηρεάζουν την ευτυχία του σύγχρονου ανθρώπου

β) στους τρόπους με τους οποίους μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής του .

Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου που πρόκειται να δημοσιευτεί σε σχολική εφημερίδα

Κείμενο 1

Μοναξιά: η πληγή του 21ου αιώνα

Διασκευή άρθρου της ψυχολόγου Ηλέκτρας Χατζηδημητρίου που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.inzone.gr στις 4 Δεκεμβρίου 2016.

Μοναξιά... Μια λέξη που με το πρώτο άκουσμά της φέρνει στο μυαλό συναισθήματα δυσάρεστα και σκέψεις θλίψης και μελαγχολίας. Ανά τους αιώνες, δεν ήταν λίγοι οι καλλιτέχνες και οι φιλόσοφοι που ασχολήθηκαν με αυτήν, ξεκινώντας από τον Αριστοτέλη ο οποίος πολλούς αιώνες πριν είχε διαπιστώσει πως: «Ο άνθρωπος είναι ον φύσει κοινωνικό και πολιτικό. Αυτός που μπορεί να ζήσει μακριά απ' τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι είτε θηρίο είτε θεός». Μολονότι, λοιπόν, η μοναξιά αποτελεί ένα διαχρονικό ζήτημα ανά τους αιώνες, στις μέρες μας τείνει σταδιακά να καταλαμβάνει διαστάσεις επιδημίας. Εξωτερικά πολλοί άνθρωποι μπορεί να φαίνονται κοινωνικοί και ευτυχισμένοι, αλλά μέσα τους νιώθουν κενοί. Ζούμε σε μια εποχή που η έμφαση δε δίνεται πλέον στην ποιότητα των σχέσεων και στην αληθινή επαφή και επικοινωνία, αλλά στην επίδειξη της ποσότητας και του εύρους του κοινωνικού δικτύου. Φυσικά, στο γεγονός αυτό έχει συντελέσει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο η τεχνολογία, η οποία, ενώ αρχικά στόχευε στο να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά με κάθε δυνατό τρόπο, στην πορεία έχασε το δρόμο της και πέτυχε ακριβώς το αντίθετο.

Στη σημερινή εποχή τα ποσοστά των ανθρώπων που υποφέρουν από μοναξιά έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;». Τι πραγματικά έχει οδηγήσει, όμως, σ' αυτή την κατάσταση; Γιατί ενώ γνωρίζουμε ότι η ουσιαστική κοινωνική επαφή και το «ανήκειν», αποτελούν πρωταρχική ανάγκη του ανθρώπινου είδους, αποτυγχάνουμε και στερούμαστε αυτή την πολύτιμη πηγή ικανοποίησης και ευτυχίας;

Ζούμε σε μία εποχή που έχουμε τη δυνατότητα να βιώνουμε όλες τις υλικές ανέσεις, αλλά και τα σπουδαία επιτεύγματα της ιατρικής και της τεχνολογίας. Αδιαμφισβήτητα, το βιοτικό μας επίπεδο κατέγραψε στην πάροδο των χρόνων μια ανοδική πορεία. Δε συνέβη, όμως, το ίδιο και με την ψυχική και συναισθηματική μας ευημερία. Οι ιλιγγιώδεις ρυθμοί ζωής του σήμερα μας «φορτώνουν» συνεχώς με νέους ρόλους, νέες υποχρεώσεις, περιορισμούς και ευθύνες. Μέσα σ' αυτή την πάλη της καθημερινότητας ο ποιοτικός χρόνος που μπορούμε να αφιερώσουμε στον εαυτό μας είναι ελάχιστος. Ελάχιστος, όμως, είναι και ο χρόνος και τα αποθέματα που έχουμε στη διάθεση μας, για να χτίσουμε ουσιαστικές σχέσεις με τους γύρω μας, σχέσεις που να βασίζονται στην αυθεντική και ειλικρινή έκφραση.

Στις μέρες μας, διψάμε για αληθινή επαφή με τους άλλους, καθώς τις περισσότερες φορές δειλιάζουμε να ανοιχτούμε και να βγάλουμε στην επιφάνεια βαθύτερα κομμάτια του εαυτού μας. Μας λείπουν οι ανθρώπινες σχέσεις μέσα στις οποίες θα νιώθουμε πραγματικά ο εαυτός μας, χωρίς καμία προσποίηση ή ίχνος υποκρισίας. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει εγκλωβιστεί στην εικόνα του και περικλείεται από αναρίθμητα «πρέπει», «πρέπει» που μπορεί μεν στα μάτια των άλλων να τον κάνουν να φαίνεται σωστός, ωστόσο του κοστίζουν πολλά περισσότερα. Του στερούν τον πραγματικό του εαυτό, το «είναι» του. Μέσα σε σχέσεις συμβατικές ο σύγχρονος άνθρωπος χάνει την ελευθερία του και αναγκάζεται να «φυλακίσει» μέσα του αυτά που πραγματικά σκέφτεται και αισθάνεται. Μέσα σε τέτοιες σχέσεις, λοιπόν, πώς να μη νιώθει μόνος και κενός; Όσο λιγότερα κομμάτια του αληθινού του εαυτού μοιράζεται κανείς με τους άλλους, τόσο μεγαλύτερη μοναξιά νιώθει.

Κείμενο 2

Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ

Απόσπασμα από το βιβλίο της Μάρως Βαμβουνάκη «Ο παλιάτσος και η Άνιμα», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα: 2006.

Στους καιρούς μας, η μοναξιά θεωρείται απειλή, ήττα. Στο όνομα τούτου του τρόμου, αποφασίζουν και οι βαρύτεροι συμβιβασμοί. Συμβιβασμοί στη συντροφιά, στη δουλειά, στους φίλους, στις ιδεολογίες, στο γάμο. Υπάρχουν άνθρωποι που προτιμούν να κοιμούνται με τον εχθρό τους, να μοιράζονται την κάθε μέρα τους με κάποιον που περιφρονούν, που τους μειώνει, τους αποδιοργανώνει το χαρακτήρα, παρά να ζήσουν, έστω και για ένα διάστημα, μόνοι. Λέγεται ότι «φόβος μοναξιάς είναι φόβος εαυτού» ίσως και γι' αυτό είναι τόσο ισχυρός, ολοκληρωτικός φόβος. Όταν ο ίδιος ο εαυτός μας, μας είναι άγνωστος, απωθημένος, παραποιημένος και ξένος, τον αποφεύγουμε.

Υπάρχουν άνθρωποι που μπορείς να ζεις μέσα τους χωρίς να ζεις μαζί τους. Όπως και άνθρωποι που ενώ ζεις μαζί τους είναι αδύνατον να ζεις μέσα τους, έγραφε ο Γκαίτε. Με άλλα λόγια, μέσα σε πολυμελή οικογένεια, μέσα σε φασαριόζικη παρέα που γλεντοκοπά, μέσα σε μια ομάδα που εκδράμει, η εσωτερική μοναξιά, η αληθινή γνήσια μοναξιά ενός μέλους μπορεί να φτάνει στην απελπισία. Δεν είναι όλοι γεννημένοι για να παντρευτούν, δεν είναι όλοι γεννημένοι για να γεννούν παιδιά.

Κοινωνικός δεν είναι ο κοσμικός. Κοινωνικός είναι ο άνθρωπος που μπορεί να συμπαθήσει τον άλλο. Να τον ακούσει με βαθιά προσοχή, να του ανοίξει την καρδιά του. Την κοινωνικότητα την ορίζει η ικανότητα της συμπάθειας και της αλληλοκατανόησης, ενώ την κοσμικότητα η σωματική συνύπαρξη για κάποιου είδους υλική συνεργασία: για να φωτογραφηθούμε, για παράδειγμα, σε

κάποιο κοσμικό περιοδικό ή για να ανταλλάσσουμε επισκέψεις με σκοπό να παραμείνουμε σε ένα επίπεδο μελών καλής οικονομικής τάξεως κ.λπ.

Αυτές όμως είναι εμπειρίες που μόνο οι θαρραλέοι της μοναξιάς μπορούν να χαρούν. Γιατί η μοναξιά σου ασκεί το κουράγιο, σου εκλεπτύνει τη διαίσθηση, σου στερεώνει την αυτάρκεια και τη σεμνότητα που καταλήγει να επιλέγει κάθε σοβαρός άνθρωπος. Γιατί η μοναξιά είναι το σχολείο της αυτογνωσίας. Και όπως λέει ο Λάο-Τσε: «Αν όλο τον κόσμο γνωρίσεις, γνώρισε πολλά. Αν γνωρίσεις τον εαυτό σου, τα έμαθες όλα».

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γιώργου Γεραλή (1917-1996) από το βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες
 ωραίες το βράδυ,
 μέσα σε λάμπεις πολύχρωμες
 κανένα φως,
 στο βουητό το αδιάκοπο
 ήχος κανέναν,
 σε αναρίθμητα πρόσωπα
 μορφή καμιά.
 Ωραίες το βράδυ,
 με την απέραντη μοναξιά
 στο κινούμενο πλήθος,
 πόση ξεκούραση,
 μιλάς δε σ' ακούνε,
 γνέφεις κι εκείνοι ονειρεύονται,
 το ποτάμι κυλά
 καθρεφτίζοντας άστρα διαλυμένα,
 προσωπεία από τη μια
 κι από την άλλη όχθη.
 Ωραίο μέσα στην πολυάνθρωπη
 ερημιά να ξεχνιέσαι,
 να μη θυμάσαι αν άκουσες «πνίγομαι»

ή «αγάπη μου, ήρθες αργά»,
ή κάτι ακόμα πιο αδιάφορο:
«να βρεθούμε μια μέρα».
Χέρια που δέρνονται μεθυσμένα,
μάτια ανεξερεύνητα, δεν τα προφταίνεις
και οι συναντήσεις συμπτωματικές και δίχως
μιαν οποιαδήποτε συνέχεια, όπως
οι γνωριμίες στις κλινικές.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του δεύτερου Κειμένου 2 («Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ») σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τις απόψεις της συγγραφέα για τη μοναξιά και τη σημασία της στη ζωή του ανθρώπου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας παραθέτει μια φαινομενική και μια ουσιαστική διάσταση της έννοιας της κοινωνικότητας. Να την εξηγήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4). Να δικαιολογήσεις τις επιλογές της κειμενογράφου με βάση την πρόθεσή της σε κάθε περίπτωση. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α) Να ξαναγράψεις το απόσπασμα του Κειμένου 1 (στη 2η παράγραφο): *Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;»*

μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια των ανθρώπων που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. (μονάδες 2)

Τι αλλάζει ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 2)

β) Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά των πολυάνθρωπων πολιτειών παρουσιάζονται στο Κείμενο 3 και πώς αποτυπώνονται εκφραστικά; (τρεις αναφορές σε σχετικούς κειμενικούς δείκτες κρίνονται επαρκείς). Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να εκφωνήσετε μια ομιλία (350-400 λέξεων) στο πλαίσιο σχολικής εκδήλωσης με θέμα «Η μοναξιά στη σύγχρονη εποχή» να αναφερθείτε :

α) στους λόγους που οδηγούν τον σύγχρονο άνθρωπο στη μοναξιά και

β) στους τρόπους με τους οποίους μπορεί να την αντιμετωπίσει για να δομήσει ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις

Κείμενο 1

Οι «φίλοι» του facebook είναι φίλοι;

Ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο άρθρο της Χριστίνας Πουλίδου στη διαδικτυακή εφημερίδα Protagon.gr. Δημοσιεύτηκε στις 9/01/2014.

Στα παιδικά μας χρόνια, ρωτούσαμε δειλά «θες να γίνουμε φίλοι;». Στα ενήλικα χρόνια μας ρωτάμε «να σε κάνω φίλο;». Τότε αναφερόμασταν στην απτή πραγματικότητα. Τώρα μιλάμε για την εικονική πραγματικότητα των κοινωνικών δικτύων.

Οι εκατό φίλοι μου είναι φίλοι μου; είναι το ερώτημα που έθεσε σε έρευνά της η «Le Monde» – ορίστε ορισμένες διαφορετικές προσεγγίσεις:

Ο φιλόσοφος Αντρέ Κοντ Σπονβίγ πιστεύει ότι δεν μπορείς να έχεις χίλιους φίλους, διότι η φιλία «είναι αδιαίρετη, ο καθένας δίνεται τόσο ολοκληρωτικά στον φίλο του, που δεν μένει κάτι για να εκχωρηθεί αλλού», επομένως δεν είναι φίλος αυτός που είναι φίλος όλων, ούτε η φιλία μπορεί να απλώνεται στο άπειρο. Διότι, λέει, «η φιλία προϋποθέτει πολλή εμπιστοσύνη, πολλή ειλικρίνεια, πολλή οικειότητα και πολύ χρόνο» κι επιπλέον φίλος είναι κάποιος με τον οποίο «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή».

Στον αντίποδα βρίσκεται η φιλόσοφος Αν Νταλσιέ που δεν συμμερίζεται την άποψη ότι οι εικονικές σχέσεις κοντράρονται με τις πραγματικές. «Σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε μόνιμη εγγύτητα με τους οικείους τους – ανταλλάσσουν μηνύματα, εικόνες, ραντεβού» λέει και παρατηρεί ότι μέσω των νέων τεχνολογιών, οι άνθρωποι «διαμορφώνουν διαφορετικές μορφές συντροφικότητας». Ένα παράδειγμα κατανόησης αυτής της «νέας συντροφικότητας» είναι «η σελίδα υποδοχής του facebook, που είναι προσωποποιημένη (με φωτογραφίες, βίντεο, μουσικά κομμάτια) και μοιάζει σαν να υποδέχεσαι κάποιον στο δωμάτιό σου».

Κατά τη γνώμη ενός ψυχιάτρου, τα κοινωνικά δίκτυα φτιάχνουν μια καινούργια «οικογένεια» για τους νέους, τα chats είναι γι' αυτούς μια πραγματικότητα που δεν στερείται συναισθηματισμού, ενώ ο Πιερ Λεβί υπογραμμίζει τη διαδραστικότητα. «Το κομπιούτερ δεν είναι πια μια παθητική οθόνη, το άτομο γίνεται πομπός και παραγωγός» επισημαίνει. Ως προς την επίδραση του facebook στις φιλίες, ο Λεβί θυμίζει ότι ανά τους αιώνες οι «επιστολικές σχέσεις» διατήρησαν και δεν διέλυσαν τις φιλίες – γιατί να κάνει κάτι διαφορετικό το facebook; Κατά τη γνώμη του εξάλλου, η αντίθεση ανάμεσα στο εικονικό και το πραγματικό είναι ξεπερασμένη – «τα μηνύματα μέσω των κοινωνικών δικτύων μας βρίσκουν οπουδήποτε, οποτεδήποτε και άρα, διευκολύνουν το πηγαινέλα ανάμεσα στον εικονικό και τον πραγματικό κόσμο». [...]

(Ως αμύητη σε αυτά τα ερωτήματα βρήκα ενδιαφέρουσα την ανταλλαγή των επιχειρημάτων, γι' αυτό και σας τα αναμετέδωσα. Και είναι αναμφίβολο ότι οι νέες τεχνολογίες διευκολύνουν την οικοδόμηση μιας φιλίας άλλου τύπου. Ενίοτε και την εμβάθυνση μιας φιλίας, καθώς η απρόσωπη ηλεκτρολόγηση επιτρέπει να ειπωθούν λόγια που δεν θα ανταλλάσσονταν δια ζώσης. Προσωπικά όμως νομίζω πως δεν θα ανταλλάξω τις φιλίες μου που χτίστηκαν γύρω από ένα φλιτζάνι καφέ ή ένα ποτήρι κρασί, στο τραπέζι της κουζίνας ή στα μαξιλάρια του καναπέ, που εμπλουτίστηκαν από ένα αυθόρμητο νεύμα, μια γκριμάτσα, ένα γάργαρο γέλιο και ποταμούς δακρύων, που συνοδεύτηκαν από μια ζεστή χειρονομία. Τώρα που το σκέφτομαι, η απλή ανθρώπινη επαφή ενός χαιρετισμού, σταδιακά εκλείπει στους νέους. Δεν σφίγγουν τα χέρια, έχουν ξεμάθει. Κουνάν απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι).

Κείμενο 2

Διαπροσωπικές σχέσεις στην εφηβεία – οι φίλοι και η ομάδα των συνομηλίκων

Απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της φοιτήτριας Μαρίας Χ. Παπαδοπούλου (Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2016, σσ. 63-65). Έχουν παραλειφθεί από το κείμενο οι βιβλιογραφικές παραπομπές.

[...] Οι έφηβοι, στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τα φυσικά χαρίσματα, τις γνώσεις, τη δημιουργικότητα και τη διάθεση για φιλία και συντροφικότητα των υπολοίπων μελών της ομάδας. Ακόμη, αποκτούν σημαντική πληροφόρηση σε θέματα που τους ενδιαφέρουν και εξερευνούν περισσότερες εναλλακτικές λύσεις κατά τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, λαμβάνουν επανατροφοδότηση για την κοινωνική τους συμπεριφορά και έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν νέους τρόπους έκφρασης, βελτιώνοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Άλλωστε, η ομάδα παραμένει ζωντανή, όταν τα μέλη της αλληλοσυμπληρώνονται.

Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία στρέφονται στους φίλους τους για υποστήριξη. Η ένταξή τους σε μια παρέα, ενδυναμώνει το αίσθημα της αυτοπεποίθησης και τους παρέχει τη δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα, καθώς οι απόψεις τους γίνονται εύκολα αποδεκτές. Στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, οι φίλοι αισθάνονται πως μπορούν να μοιραστούν τις αγωνίες τους ή να εκμυστηρευτούν σκέψεις και εμπειρίες για τις οποίες δεν είναι περήφανοι, χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνο να τους απορρίψουν. Οι έφηβοι είναι κατά κανόνα υποστηρικτικοί μεταξύ τους, δεν ασκούν «καταναγκασμό» ή αυστηρή κριτική, ενώ παράλληλα είναι πρόθυμοι να συνδράμουν τους φίλους τους και να τους βοηθήσουν στη λήψη σημαντικών αποφάσεων. Οι έφηβοι στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό σε σχέσεις εμπιστοσύνης, τις οποίες αξιολογούν ως πολύτιμες, γιατί τους κάνουν να νιώθουν ασφαλείς και να σέβονται τον εαυτό τους. Γι' αυτό άλλωστε, όταν η εμπιστοσύνη τους προδίδεται,

οι νέοι πληγώνονται βαθιά και ο πόνος που δοκιμάζουν είναι πολύ οδυνηρός. Ακόμη, οι έφηβοι προσδοκούν από τους φίλους τους να είναι εχέμυθοι και αξιόπιστοι, συναισθηματικά δοτικοί και να μοιράζονται πρόθυμα τη ζωή μαζί τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι φίλοι υιοθετούν το ρόλο των πιστών συντρόφων που παρέχουν συμβουλές και είναι πάντα διαθέσιμοι στις ανάγκες των μελών της παρέας τους. Οι στενές φιλικές σχέσεις, κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας, νοσηματοδοτούν τη ζωή των παιδιών και ενδέχεται να διατηρηθούν για πολύ καιρό ή ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους. [...]

Κείμενο 3

Καθώς κυλούν τα χρόνια

Απόσπασμα από το διήγημα του Τζόζεφ Τζέβιν, Καθώς κυλούν τα χρόνια. Δημοσιεύτηκε στη συλλογή διηγημάτων με τον τίτλο Γίντις (μετάφραση, Ελένη Κατσιώλη), εκδ. Λέμβος, 2022, σσ. 77-82.

Η Ροζαλία άφησε το ξεσκονόπανο στο μπροστινό σαλόνι και άρχισε να χτυπάει το βελούδινο κάλυμμα του καναπέ με τα χέρια. Το βελούδο ήταν ξεφτισμένο σε διάφορα σημεία και υπήρχε ένα μεγάλο σκίσιμο στη μέση. [...]

Άρχισε να σκέφτεται τι πρέπει να μαγειρέψει για το δείπνο. Είχε αρκετό χρόνο, αλλά έπρεπε να σκεφτεί κάτι νέο: ο άνδρας της είχε βαρεθεί τα συνηθισμένα πιάτα. Της έλεγε ότι το μαγειρέμά της ήταν παλιομοδίτικο, μέρα μπαίνει μέρα βγαίνει πάντα το ίδιο. [...] Και αναρωτιόταν τι μπορούσε να ετοιμάσει, ώστε να κερδίσει την προηγούμενη καλή διάθεση και τη στοργική εκτίμηση του συζύγου της!

Κάποτε ήταν ένας παθιασμένος νεαρός με φλογερό λόγο. Είχε μεγάλα ιδανικά και αγωνιζόταν να ανέβει ψηλά. Ήθελε να κάνει την ανθρωπότητα ευτυχισμένη, πιο εκλεπτυσμένη, πιο ευγενική, πιο ελεύθερη. Και ονειρευόταν έναν κόσμο χωρίς δάκρυα και βάσανα, μια εποχή που οι άνθρωποι θα ζουν σαν αδέρφια, όπου η ζήλια και το μίσος θα είναι άγνωστα. [...]

Σταδιακά τα ιδανικά του έχαναν τη φρεσκάδα τους, η λάμψη τους εξαφανίστηκε και έγινε ένας επιχειρηματίας, σφυρηλατώντας τον εγκέφαλό του με κερδοσκοπίες, προσπαθώντας να γίνει πλούσιος – χωρίς τις απαραίτητες ιδιότητες και ικανότητες – και απόμειναν μόνο τα γκρίζα του μαλλιά σαν αποτέλεσμα των προσπαθειών του.

Οκτώ χρόνια μετά το γάμο τους ήταν τόσο φθαρμένος, όσο και τα έπιπλα στο μπροστινό σαλόνι.

Η Ροζαλία κοίταξε έξω από το παράθυρο. Ήταν ακόμα πιο φωτεινά στο εσωτερικό. Έβλεπε ανθρώπους να πηγαίνουν πάνω κάτω στον δρόμο με διαφορετικές ανησυχίες που αντανακλώνταν στα πρόσωπά τους, με ρυτίδες που έλεγαν διάφορες ιστορίες για τις έγνοιες της ζωής. Έβλεπε

γερασμένα πρόσωπα, και τα πρόσωπα των πιο νέων φαίνονταν πως ήθελαν να μεγαλώσουν κι αυτά. «Τα πάντα είναι παλιά, φθαρμένα και φτωχικά», ψιθύριζε μια φωνή στο αυτί της.

Μια έκρηξη παιδικού γέλιου θρυμματίσε τους στοχασμούς της. Από τη γωνία έρχονταν βιαστικά μια παρέα μικρά αγόρια με βιβλία παραμάσχαλα, με πρόσωπα γεμάτα από τη χαρά της ζωής, χορεύοντας και πηδώντας, έτσι που έμοιαζε όλος ο δρόμος να χορεύει και να πηδάει. Οι μεγαλύτεροι τραβιόντουσαν χαμογελώντας στην άκρη για να τους κάνουν χώρο. Ανάμεσα στα παιδιά, η Ροζαλία ξεχώρισε δύο μικρά κορίτσια, κι αυτές με βιβλία παραμάσχαλα, τα κοριτσάκια της! Και η μητρική καρδιά της γέμισε ξαφνικά χαρά, μια γλυκιά ζεστασιά κατέλαβε τα μέλη της και γέμισε την ύπαρξή της. [...]

Και η Ροζαλία αισθάνεται πολύ καλύτερα και πιο ευτυχισμένη. Δεν νοιάζεται τόσο πολύ για τα παλιά έπιπλα, τα τριμμένα φορέματα, το λειψό κινέζικο σερβίτσιο, τις ρυτίδες γύρω από τα μάτια και στο μέτωπο. Σκέφτεται μόνο πως ο άνδρας της είναι τόσο φθαρμένος, τόσο αφηρημένος και δεν μπορεί να απολαύσει τα παιδιά του όπως εκείνη· λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του δεύτερου **Κειμένου 2** σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τον ρόλο των φίλων στην εφηβική ηλικία.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

- α)** Ποιο ρηματικό πρόσωπο χρησιμοποιείται στο Κείμενο 2 (μονάδες 2); Να σχολιάσεις τη λειτουργία του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και την πρόθεση της συγγραφέως (μονάδες 4).
- β)** Ο βασικός τρόπος ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 2 («Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία ... ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους.») είναι η αιτιολόγηση. Να εντοπίσεις τρεις (3) διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν αιτιολόγηση (μονάδες 6). Γιατί η συγγραφέας χρησιμοποιεί αιτιολόγηση στο κείμενό της (μονάδες 3);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τη γλωσσική μορφή (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα (μονάδες 4) του τίτλου του Κειμένου 1.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Τι εξυπηρετεί η χρήση σημείων στίξης στις ακόλουθες λέξεις ή χωρία του Κειμένου 1;

α. «να σε κάνω φίλο;» [1η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

β. «Monde» [2η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

γ. «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή» [3η παράγραφος/ η μονή παύλα]

δ. «οικογένεια» [5η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

ε. (Ως αμήνη σε αυτά τα ερωτήματα ... απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι). [6η παράγραφος/ η παρένθεση]

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιον προβληματισμό σου προκαλεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 ως προς τη σχέση ανάμεσα στη Ροζαλία και τον άντρα της. Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο (350-400 λέξεων) για το προσωπικό σας ιστολόγιο με θέμα «Η σημασία της φιλίας στη σύγχρονη εποχή»

Στο άρθρο σας να αναφερθείτε:

α. στον ρόλο που διαδραματίζουν οι φίλοι, ιδιαίτερα στην εφηβική ηλικία

β. στην επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις διαπροσωπικές σχέσεις

Κείμενο 1

Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός

Το κείμενο (απόσπασμα) είναι της Μαρίνας Μόσχα, (Ινστιτούτο ψυχικής και σεξουαλικής υγείας)

Πηγή: mydoctors.gr/ epistimonikaarthra/item/1581-sxoliki-bia-kai sxolikosekfobismos.

Η σχολική βία ή school bullying όπως λέγεται, είναι ένα φαινόμενο που δεν εμφανίστηκε ξαφνικά σε όλον τον πλανήτη. Ανέκαθεν υπήρχε στα σχολεία, ανέκαθεν υπήρχαν οι νταήδες ή οι «εξωσχολικοί» που παρενοχλούσαν παιδιά και εφήβους. Τα τελευταία χρόνια όμως φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση στην ενημέρωση, στην ευαισθητοποίηση και στην αποτροπή από τέτοιου είδους καταστάσεις, καθώς έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα του παιδιού και του εφήβου, αλλά και στις επιδράσεις που αφήνουν στις διαπροσωπικές του σχέσεις και γενικότερα στον ψυχικό του κόσμο.

Η προσπάθεια επιβολής του πιο ισχυρού στον πιο αδύναμο μπορεί να είναι ο κανόνας της φύσης, όπως λέμε «το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό», αλλά σε εμάς τους ανθρώπους αυτό που μας ξεχωρίζει από τα ζώα είναι ο εγκέφαλος και η ικανότητα να μπορούμε να σκεφτούμε, να αισθανθούμε, αλλά και να συναισθανθούμε, να ακολουθούμε αυτό που η λογική μας λέει και το συναίσθημα μας υπαγορεύει. Ο κανόνας της φύσης είναι διαφορετικός. [...]

Συνήθως παρατηρούμε ότι θύματα του σχολικού εκφοβισμού πέφτουν παιδιά ή και έφηβοι που δεν μπορούν να προστατέψουν τον εαυτό τους, επειδή είναι πιο αδύναμα σωματικά ή ψυχολογικά. Πρόκειται δηλαδή για παιδιά πιο ευαίσθητα, με χαμηλούς τόνους, χαμηλή αυτοεκτίμηση, εσωστρέφεια, ανασφάλεια, όπου θεωρούν ότι η αδυναμία είναι το στοιχείο που τα χαρακτηρίζει και πως δεν μπορούν να αντιδράσουν. Μπορεί να προέρχονται από περιβάλλον αυταρχικό ή υπερπροστατευτικό, που δεν τους έχει δώσει πρωτοβουλίες και ευθύνες, για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν ως προσωπικότητες, οικογενειακό περιβάλλον που δεν έχει ενισχύσει την έκφραση, όχι μόνο του λόγου, αλλά και του συναισθήματος, χωρίς όμως να είναι αυτός ο κανόνας. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία μπορούν να ανήκουν παιδιά που προέρχονται από άλλη χώρα, έχουν άλλη θρησκεία, που, πιο απλά, διαφέρουν! [...]

Ο θύτης είναι συνήθως πιο ισχυρός, μπορεί να υπερέχει σωματικά ή και μυϊκά, αντιδραστικός, θέλει να ξεχωρίζει, αλλά με λανθασμένο τρόπο, προσπαθεί να επιβεβαιωθεί μέσα από τις πράξεις επιβολής και ταπείνωσης του θέματος. Έρευνες έχουν δείξει ότι ο θύτης προέρχεται συχνά από οικογένεια, όπου η βία σωματική, λεκτική ή ακόμη και συναισθηματική είναι παρούσα. Πρόκειται δηλαδή για ένα κακοποιητικό περιβάλλον, όπου τα μέλη της οικογένειας αναπαραγάγουν αυτό που γίνεται και στα ίδια ή αυτά που μαθαίνουν ως τρόπους συμπεριφοράς. Επιπλέον, ο θύτης θεωρεί

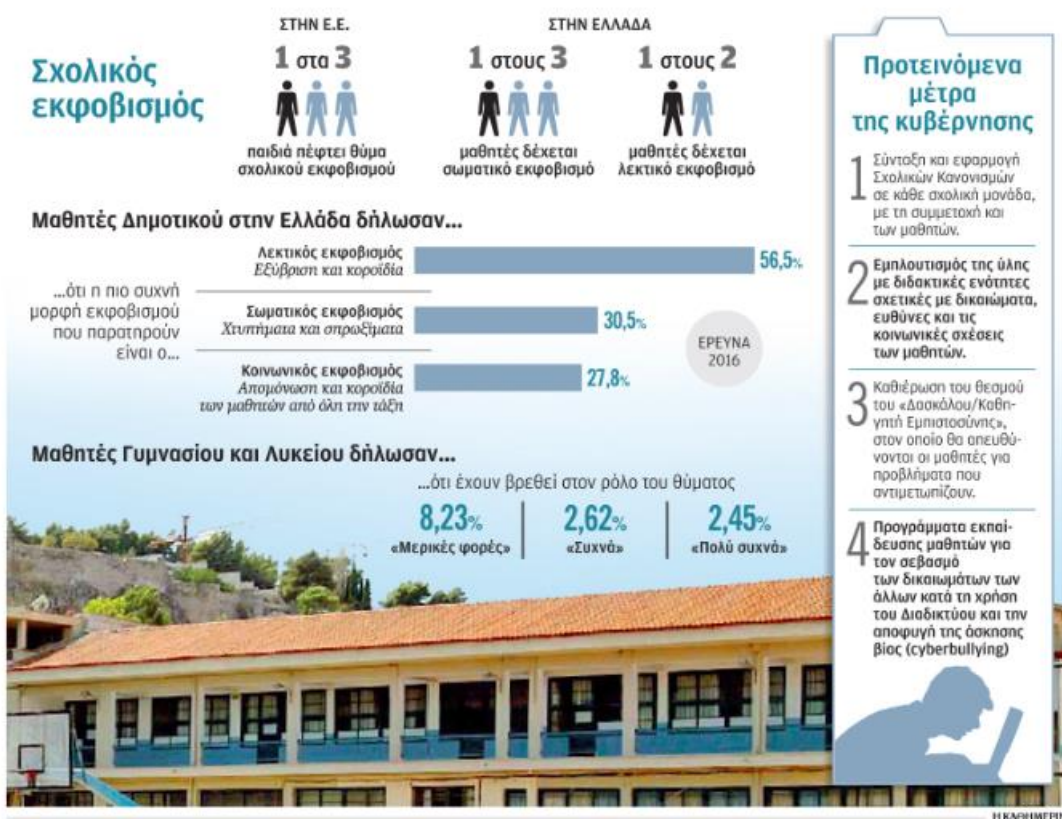
«μαγκιά» και ανωτερότητα, αίσθηση εξουσίας τη διαφορετική αυτή συμπεριφορά που του δίνει ευχαρίστηση, καθώς νιώθει ότι καταξιώνεται στα μάτια των συμμαθητών του, χωρίς βέβαια να μπορεί να αντιληφθεί το παράλογο της κατάστασης, καθώς «μαγκιά» δεν είναι η επιβολή στον αδύναμο, εφόσον δεν μπορεί εκείνος να υπερασπιστεί τον εαυτό του.[...]

Έρευνες έχουν δείξει μάλιστα ότι οι θύτες μπορεί στο μέλλον να υιοθετήσουν τέτοιου είδους παραβατικές συμπεριφορές και ως ενήλικες, με αποτέλεσμα να μην αποκτήσουν ποτέ μια υγιή ψυχοκοινωνική ζωή, αλλά αντίθετα να εισπράττουν τις καταστροφικές συνέπειες της παραβατικότητάς τους που πλέον θα τους έχει γίνει τρόπος ζωής.

Κείμενο 2

Πληροφοριογράφημα

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στην Καθημερινή στις 14/02/2020.

Κείμενο 3

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το

μυθιστόρημα του Στέλιου Ξεφλούδα «Ο Δον Κιχώτης στον παράδεισο», εκδ. Δίφρος, Αθήνα: 1975.

Βρίσκονται στην αρχή της πολιτείας¹⁴. Τα σπίτια χαμηλά, πολύχρωμα, διάφανα, δεν κρύβουν το εσωτερικό τους ούτε εμποδίζουν την είσοδο. Το μπετόν, το σίδερο, η πέτρα, το ξύλο που

¹⁴ Εννοεί τον Παράδεισο

ασφαλίζουν και τις μέρες και τις νύχτες στις πολυώροφες οικοδομές είναι ανύπαρκτα. Μεγάλες συνθέσεις φανταστικές, ζωγραφισμένες με απαλά χρώματα, για να ξεκουράζουν τα μάτια και να ευφραίνουν την ψυχή σκεπάζουν τις προσόψεις. Οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν μόνο τα πλαίσιά τους, μπαίνει πάντα ελεύθερα ο ήλιος, η δροσιά, οι ατέλειωτες ευωδιές των λουλουδιών, τα κελαηδήματα των πουλιών, το κελάρυσμα των ρυακιών, η υγρή συμφωνία απ' τις αμέτρητες κρήνες. Ούτε όροφοι, ονόματα δρόμων, αριθμοί, θυρωροί, ανελκυστήρες, κουδούνια, τηλέφωνα, ραδιόφωνα, κλιματισμός, σκυλιά, γάτες.

- Αφέντη, λέγει ο Σάντσος¹⁵, να τόπος για κλέφτες. Αν μπορούσαν απ' της γης ν' ανεβούν ως εδώ θα γινόταν σκοτωμός ποιος να πρωτοφτάσει για το ξάφρισμα. Στη Μάντσα διπλοκλειδώνανε τις πόρτες και μανταλώναμε τα παράθυρα, οι χωροφυλάκοι μας προστάτευαν, απ' τους κακοποιούς κι' όμως κάθε νύχτα γινόταν και καμιά ληστεία, ακόμα σπάνια βέβαια, και κανένας φόνος. Εδώ είναι πάντα η μέρα κι' ο ήλιος μέσα στα σπίτια οι τοίχοι είναι διάφανοι γιατί, φαίνεται, ότι κανείς δεν έχει να φοβηθεί ή να κρύψει κάτι απ' τον άλλο, αφού ούτε ο έρωτας ούτε γεννήσεις και θάνατοι, ούτε φυσικά, πολλαπλασιασμός του ανθρώπινου γένους επιτρέπεται. Ήξερε τι έκανε ο Πανάγαθος. Εκείνο που με εντυπωσιάζει ακόμα, είναι ότι δεν υπάρχουν καθόλου πολυώροφες οικοδομές, ουρανοξύστες, όπως τους λεν σήμερα περήφανοι οι άνθρωποι για τα έργα τους, που εκμηδενίζουν το μικροσκοπικό μας ανάστημα, ακόμα και τον ανοικονόμητο όγκο μου, υποδουλώνουν το παραστρατημένο άτομό μας κι αν δεν είναι μέρος της ανθρώπινης αγέλης σάμπως δεν είμαστε κ' εμείς όσο ζούσαμε σ' αυτό μέσα στο σκοτάδι, εκκλησιές με θεώρατα καμπαναριά, δείγματα της αλαζονίας και της υπεροψίας του κλήρου, που τις νέμονται παπάδες κ' ευλογούν μόνο τα γένεια τους, έτσι λέει ο λαός, τον θυμάσαι εκείνο τον κοκκινοτρίχη της Μάντσας φανατικό υπηρέτη της ιερής εξέτασης, ούτε τέλος παλάτια να μας θαμπώνουν και να μας αποκοιμίζουν. Βλέπεις ο θεός είναι σοφώτερος απ' τους ανθρώπους στα έργα του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε μια σύντομη περίληψη 70-80 λέξεων για το κείμενο 1 «Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός», στην οποία να αναφερθείτε στις αιτίες που οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά καθώς και τις συνέπειες του φαινομένου για τη μελλοντική ζωή των εμπλεκόμενων.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

¹⁵ Ο υπηρέτης και συνοδουπόρος του Δον Κιχώτη.

Στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κάποια προτεινόμενα μέτρα για τον περιορισμό του σχολικού εκφοβισμού. Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις αυτό που, κατά τη γνώμη σου, είναι πιο αποτελεσματικό.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 3^η και η 4^η παράγραφος του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η εικόνα του Κειμένου 2 αναπαριστά κάποιες από τις θέσεις του Κειμένου 1. Ποιες είναι αυτές οι θέσεις που αποτυπώνει η εικόνα; Ποια είναι η αποτελεσματικότητα του οπτικού μηνύματος; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις, αξιοποιώντας και τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την εικόνα του Παραδείσου στο Κείμενο 3 παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία αποτυπώνεται στην αφήγηση. Πώς εσύ φαντάζεσαι τον Παράδεισο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Είστε μαθητής/τρια και αποφασίζετε να στείλετε μια επιστολή στην Υπουργό Παιδείας, με θέμα τη σχολική βία και τον εκφοβισμό. Στην επιστολή σας:

α) να περιγράψετε τις μορφές και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, και

β) να προτείνετε συγκεκριμένα μέτρα ή δράσεις που θα μπορούσαν να περιορίσουν ή να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα στα σχολεία.

Κείμενο 1

[Το υλικό της σκέψης. Η γλώσσα ως παράθυρο στην ανθρώπινη φύση]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Steven Pinker σε μετάφραση Νίκου Ηλιάδη, εκδ. Κάτοπτρο, 2007.

Τα παιχνίδια που παίζουμε όταν χρησιμοποιούμε τη γλώσσα κάθε άλλο παρά απερίσκεπτα είναι. Προέρχονται από το γεγονός ότι η συνομιλία είναι μια χαρακτηριστικά κοινωνική δραστηριότητα. Κάνουμε διάφορα πράγματα με τις λέξεις –προσφέρουμε, διατάζουμε, απειλούμε, εισηγούμαστε–, και όλα αυτά κατ’ ανάγκη επηρεάζουν τις μεταξύ μας σχέσεις. Επιλέγουμε τις λέξεις μας με προσοχή, διότι θα πρέπει να φέρουν εις πέρας δύο αποστολές συγχρόνως: να μεταδώσουν τις προθέσεις μας και να διατηρήσουν ή να επαναδιαπραγματευθούν τους δεσμούς μας με τους συνανθρώπους μας. [...]

Μερικές φορές επιλέγουμε να μην γνωρίζουμε κάποια πράγματα, διότι προβλέπουμε πως θα έχουν ανεξέλεγκτη επιρροή στα συναισθήματά μας. Προς επίρρωση του «νόμου της απαραίτητης άγνοιας», ο ψυχολόγος Gerd Gigerenzer (ο οποίος και τον έχει προτείνει) απαριθμεί αρκετά παραδείγματα: Όσοι δεν έχουν δει μία συγκεκριμένη ταινία ή δεν έχουν διαβάσει ένα βιβλίο, θα αποφύγουν την κριτική που τους αποκαλύπτει το τέλος της ιστορίας. Ο ποδοσφαιρόφιλος που βλέπει μαγνητοσκοπημένο έναν αγώνα θα φροντίσει να μην μάθει την έκβασή του από τα μέσα ενημέρωσης προτού τον δει ολόκληρο. Πολλοί μέλλοντες γονείς επιλέγουν να μη μάθουν το φύλο του αγέννητου παιδιού τους. [...]

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο κάποιο ορθολογικό σύστημα θα μπορούσε να επιλέξει να αγνοεί κάτι είναι ότι, αν έχει σχεδιαστεί για να καταλήγει σε αμερόληπτες αποφάσεις, έστω και ένα ελάχιστο στοιχείο εξωγενούς πληροφορίας μπορεί να το κάνει να κλίνει προς τη μία ή την άλλη πλευρά. Έτσι, λοιπόν, απαγορεύεται στους ενόρκους να γνωρίζουν το ποινικό μητρώο του κατηγορούμενου ή πληροφορίες τις οποίες η αστυνομία συνέλεξε παράνομα. Οι επιστήμονες κάνουν δοκιμές φαρμάκων σε διπλά τυφλές, τυχαιοποιημένες μελέτες, στις οποίες τηρείται απόλυτη μυστικότητα της ταυτότητας όλων των συμμετεχόντων, ενώ επίτηδες δεν γνωρίζουν ποιος έλαβε το φάρμακο και ποιος το εικονικό φάρμακο. Τα άρθρα που υποβάλλονται για δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά κρίνονται ανωνύμως, οπότε μένει επιμελώς κρυφή η ταυτότητα του συγγραφέα και της κριτικής επιτροπής. Και όσον αφορά τις κρατικές συμβάσεις, γίνεται κατάθεση σφραγισμένων φακέλων με τις προσφορές των διαγωνιζομένων.

Κείμενο 2

[Η συνείδηση αποτελεί ακόμα μεγάλο μυστήριο]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα της συνέντευξης του ομότιμου καθηγητή Κτηνιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Θανάση Ντινόπουλου στη Ζωή Καραμήτρου. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 4/4/2022.

Ο εγκέφαλος αποτελεί το 20% της ανθρώπινης μάζας και καταναλώνει το 20% της ενέργειας, ακόμη και σε καθεστώς ηρεμίας. Ένα μικρό όργανο που μας δίνει μνήμη, βούληση, συνείδηση, συμμετέχει σε όλη μας την ύπαρξη. Ποια είναι η αλήθεια του;

Πράγματι, ο εγκέφαλος καταναλώνει το 20%, ίσως και το 25%, της ενέργειας του ανθρωπίνου σώματος. Όταν ασκούμαστε έντονα, η κατανάλωση ενέργειας στους μυς μας είναι εκατονταπλάσια από την ενέργεια που χρησιμοποιείται όταν καθόμαστε στον καναπέ μπροστά στην τηλεόραση. Αντιθέτως, η έντονη πνευματική συγκέντρωση προκαλεί μια αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας στον εγκέφαλό μας μόλις κατά 1% περίπου σε σχέση με την ενέργεια που καταναλώνουμε σε κατάσταση πλήρους πνευματικής χαλάρωσης. Ό,τι κι αν κάνουμε με τον συνειδητό μας νου, εκείνο που κυριαρχεί στη νοητική μας δραστηριότητα, χρησιμοποιώντας το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας που καταναλώνεται από τον εγκέφαλο, είναι το ασυνείδητο. Όπως λέει ο Λέοναρντ Μλοντίνιοφ¹⁶, «είτε ο συνειδητός σας νους είναι ενεργός είτε όχι, ο ασυνείδητος νους σας εργάζεται σκληρά, εκτελώντας νοητική γυμναστική που ισοδυναμεί με κάμψεις, βαθιά καθίσματα και σπρινταρίσματα».

Όταν, ωστόσο, λέμε ασυνείδητο δεν εννοούμε το φροϋδικό ασυνείδητο. Οι νευροεπιστήμονες με το ασυνείδητο εννοούν ότι πολλά νευρωνικά κυκλώματα του εγκεφάλου είναι σε θέση να φέρουν εις πέρας πολύπλοκα προγράμματα χωρίς τη συνειδητή συμμετοχή μας. Καθένα από τα «ζόμπι» αυτά στον εγκέφαλο, όπως αναφέρονται από κάποιους φιλοσόφους, εκτελεί συγκεκριμένη εργασία και οι εργασίες αυτές είναι πολλές, πολύ περισσότερες από όσο μπορούμε να φανταστούμε. Επομένως, ο εγκέφαλος σε μεγάλο βαθμό λειτουργεί αυτόματα και αντιλαμβανόμαστε συνειδητά μόνο λίγες από τις δράσεις του, κάτι που δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι έχουμε επίγνωση των πραγμάτων και του εαυτού μας κάθε στιγμή, ότι ελέγχουμε απόλυτα το πεπρωμένο μας. Χρησιμοποιούμε, επίσης, σε μεγάλο βαθμό προβλέψεις και υποθέσεις, για να αποκτήσουμε γνώση για τον κόσμο, να δημιουργήσουμε σταθερή και λογική μνήμη και να αποκριθούμε αποτελεσματικά στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα. Επομένως, το τι ακριβώς είναι η συνείδηση αποτελεί ακόμα το μεγάλο μυστήριο, το Άγιο Δισκοπότηρο των νευροεπιστημών και η συνείδηση τείνει να εκτοπιστεί ή και να εξαφανιστεί από τον πλήρη αυτοματισμό, το ένστικτο και τη συνήθεια. Τα ένστικτα και οι

¹⁶ Θεωρητικός φυσικός και συγγραφέας.

αυτοματισμοί είναι τα οχήματα που οδηγούν στη σταθερότητα του οργανισμού, ενώ η νόηση μάς επιτρέπει να κυνηγήσουμε την ελευθερία, την όποια ελευθερία. Διότι το αν είμαστε όντα με ελεύθερη βούληση είναι ένα μεγάλο ερώτημα.

Ωστόσο, ο εγκέφαλος δεν είναι μόνος του. Αν και βρίσκεται, κατά κάποιον τρόπο, κλεισμένος σε ένα σκοτεινό «κουτί» –στο κύτος του εγκεφαλικού κρανίου– έρχεται σε επαφή και αλληλεπίδραση με το σώμα μας και το εξωτερικό περιβάλλον (στο εξωτερικό περιβάλλον συγκαταλέγεται και η κοινωνία) με τη βοήθεια των αισθητηρίων οργάνων και των νεύρων. Είναι αυτή η αλληλεπίδραση με το σώμα και το περιβάλλον που τον αναπτύσσει, τον συντηρεί και δίνει νόημα στις θαυμαστές λειτουργίες του.

Κείμενο 3

ΚΛΕΟΝΙΚΗ ΔΡΟΥΓΚΑ

Δυο λέξεις συναντώνται για πρώτη φορά

Το ποίημα δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2022 στο ηλεκτρονικό περιοδικό Χάρτης (No 43).

— Χαίρετε

Πού θα σταθείτε;

— Θα ήθελα δίπλα σας

— Σε ποια μεριά;

— Θα μπορούσα μπροστά από εσάς ή είναι αυθάδεια

γιατί ως Λέξη είστε πλασμένη να επιβάλλεστε

— Παρακαλώ καθίστε

άλλωστε δοκιμές κάνουμε

Η λέξη σταύρωσε τα πόδια της και κάθισε

ήπιε τσάι και έμεινε για ώρα φλυαρώντας

Κάποιες άλλες την σκουντάνε

μερικές την κοιτάζουν με μισό μάτι

κάποια στιγμή νιώθει άβολα

— Μετάνιωσα, θα μείνω πίσω σας

είναι θρασύ να προηγούμαι

καλύτερα να αποσυρθώ

δε ταιριάζει να μείνω στην παρούσα διήγηση

σκεφτόμουν άλλωστε να ψιθυρίζεται το νόημά μου

Η λέξη αποσύρεται

πάντα το κουβαλά μες το μυαλό της

κι ακόμη βασανίζεται αν έκανε καλά

Είναι η στιγμή που γίνεται το ποίημα

Φοβού τις λέξεις και νόημα φέρουσες

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε περίληψη του **Κειμένου 1**, στην οποία: να παρουσιάσετε με σαφήνεια τον κοινωνικό ρόλο της γλώσσας όπως τον περιγράφει ο Pinker σε 50-60 λέξεις.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σύμφωνα με τα νοήματα των Κειμένων 1 και 2. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα σχετικό χωρίο-απόσπασμα από τα Κείμενα.

1. Τα ανθρώπινα συναισθήματα αντιδρούν με αναμενόμενους τρόπους στην πρόσληψη των πληροφοριών, γι' αυτό και επιλέγουμε την ολόπλευρη ενημέρωση. (Κείμενο 1)
2. Τα ορθολογικά συστήματα επηρεάζονται από τις πληροφορίες που δέχονται ανεξαρτήτως της ποσότητας ή του μεγέθους τους. (Κείμενο 1)
3. Οι θέσεις των νευροεπιστημόνων για τον εγκέφαλο είναι σύμφωνες με εκείνες των ψυχολόγων. (Κείμενο 2)
4. Τα ένστικτα και οι αυτοματισμοί δημιουργούν συνήθειες στους ανθρώπους, οι οποίες λειτουργούν ενάντια στην ελευθερία. (Κείμενο 2)
5. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος, προστατευμένος στο κύτος του, δεν έρχεται σε καμία επαφή με τα εξωτερικά ερεθίσματα. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2, ο Θανάσης Ντινόπουλος παραθέτει επιστημονικά δεδομένα και ερευνητικές απόψεις. Να εντοπίσετε δύο σχετικά χωρία που να τεκμηριώνουν τα παραπάνω (μονάδες 4) και να σχολιάσετε την λειτουργία τους (μονάδες 6) λαμβάνοντας υπόψη την ιδιότητα του συνεντευξιαζομένου.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιο περιεχόμενο έχει η έννοια της «άγνοιας» για τον άνθρωπο στα Κείμενα 1 και 2; Ποια είναι η οπτική από την οποία ο συγγραφέας και ο συνεντευξιαζόμενος προσεγγίζουν αυτή την έννοια;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Επιλέγοντας συγκεκριμένα στοιχεία του Κειμένου 3, να σχολιάσεις το κεντρικό, κατά τη γνώμη σου, θέμα του κειμένου. Ποιες σκέψεις σου δημιουργούνται σε σχέση με αυτό; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Να γράψετε άρθρο σε προσωπικό σας ιστολόγιο, στο οποίο θα αναπτύξετε τη δική σας άποψη για τον ρόλο της γλώσσας στην καθημερινή ζωή και στις κοινωνικές σχέσεις. Στο άρθρο σας να τεκμηριώσετε τη θέση σας με παραδείγματα από την προσωπική σας εμπειρία . (350-400 λέξεις)

Κείμενο 1

Ελευθερία και ευθύνη. Είμαστε όσο ελεύθεροι νομίζουμε ότι είμαστε;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Χάρη Πίσχου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.sinaisthisi.gr/articles/personality/117> (διασκευή).

Η αυτοματοποιημένη απάντηση είναι ναι. Νιώθουμε ελεύθεροι γιατί θεωρούμε το σύστημα που μας περιβάλλει ελεύθερο. Μήπως όμως τη σημερινή εποχή ζούμε την ψευδαίσθηση της ελευθερίας; Η ελευθερία μας καθορίζεται τόσο από τις επιλογές που μας δίνονται, μέσα από το σύστημα στο οποίο ζούμε, όσο και από το νόημα που δίνουν αυτές οι επιλογές στα παρελθοντικά μας βιώματα. Και ενώ νιώθουμε ότι μπορούμε να εκφραστούμε ελεύθερα, μπαίνουμε σε έναν φαύλο κύκλο επίδρασης από το εξωτερικό σύστημα, που μας βάζει στην επανάληψη.

Τι είναι ωστόσο η ελευθερία; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, χρειάζεται να συσχετίσουμε την ελευθερία με τη ζωή, δηλαδή με το χρονικό διάστημα της ύπαρξης ανάμεσα στη γέννηση και στον θάνατο. Σαν δύο βιβλιοστάτες, η ελευθερία μας κινείται μέσα σε αυτά τα όρια και είναι περισσότερο μαθημένη και εκτελεστική παρά συνειδητή. Μόνο όταν συνειδητοποιήσουμε ότι ουσιαστικά εκφράζουμε την ελευθερία που μας υπαγορεύεται, είτε εξωτερικά είτε εσωτερικά (από τις σκέψεις και τις εμπειρίες μας), θα αρχίσουμε να αντιλαμβανόμαστε την αξία της. Ακριβώς, όπως λειτουργεί και η γνωστή παραδοσιακή ρήση: χρειάζεται να χάσεις κάτι για να το εκτιμήσεις. Σκεφτείτε τον εαυτό σας μέσα σε ένα κελί φυλακής. Εκείνη τη στιγμή αρχίζετε να θέλετε όλα αυτά που δεν μπορείτε να κάνετε.

Η ερώτηση, στην οποία δυσκολεύονται οι περισσότεροι άνθρωποι να απαντήσουν, είναι «τι θέλεις στη ζωή σου;». Μία ερώτηση που προκαλεί άγχος, καθώς κανείς δεν την έχει σκεφτεί στην ελεύθερή της έκφραση, παρά μόνο στην επιφανειακή καθημερινότητα. Είναι τόσο δύσκολο να αποφασίσει κανείς για τη ζωή του, όταν δεν το έχει κάνει μέχρι τώρα... αλλά και τόσο λυτρωτικό όταν καταλάβει ότι μπορεί. Τότε έρχεται αντιμέτωπος με τον επόμενο δυνάστη της ελευθερίας του, την ανευθυνότητα. Η ανευθυνότητα είναι μία επιλογή που μας κρατά στην παιδική ηλικία, καθηλωμένους στην ανωριμότητα. Ο αντίθετος πόλος έχει την ευθύνη, την ενηλικίωση, την ωρίμανση και την ανάληψη, πέραν αυτής, και των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας. Το παιδί μέσα μας χρειάζεται κάποια στιγμή να μεγαλώσει.

Επιλέγοντας ευθύνη, επιλέγουμε και την εμπιστοσύνη, που οδηγεί με τη σειρά της στην αυθεντική επιθυμία, απαλλαγμένη από το ενοχλητικό τραγούδι των σειρήνων που μας καλεί να

επιστρέψουμε στο παιδικό βόλεμα. Τότε αντιλαμβανόμαστε το κανονιστικό πλαίσιο και τους επιβαλλόμενους ρυθμούς που είχαμε ως τότε και δίνουμε μεγαλύτερη βαρύτητα στα συναισθήματα και τα βιώματα. Όσο μεγαλύτερη η επίγνωση των συναισθημάτων και των αυθεντικών επιθυμιών, τόσο μεγαλύτερη και η συνειδητή ελευθερία.

Κείμενο 2

Ο δικός σου χρόνος.

Το κείμενο είναι του Οδ. Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 26-08-2019 (διασκευή).

Σήμερα αποφάσισα να γράψω για τις στιγμές που θέλω να καθίσω σε μια ακρούλα, να βλέπω το ποτάμι να περνάει. Όλοι το έχουμε ανάγκη αυτό. Να κρυφτούμε, να μην παίρνουμε κατ' ανάγκη το μέρος κάποιου, παρά μόνο το μέρος του χρόνου που κυλάει.

Κανένας δεν μπορεί να ζει συνέχεια με το σπαθί στο χέρι και δεν υπάρχει μεγαλύτερη πλάνη από την εκτίμηση ότι τώρα το επιβάλλουν οι συγκυρίες. Πάντα ίδιες ήταν οι συγκυρίες, ή σχεδόν ίδιες. Τα πράγματα αλλάζουν κάθε δευτερόλεπτο, όπως άλλαζαν πάντα, και στα περισσότερα από αυτά δεν έχεις καμία συμμετοχή. Βλέπεις ξαφνικά μπροστά σου έναν άλλον κόσμο, αιφνιδιάζεσαι, σαν να ξυπνάς από πολυετές κώμα, αλλά ξέρεις πως τίποτα δεν έγινε ξαφνικά. Εκατομμύρια μικρά, αθέατα γρανάζια δουλεύουν χωρίς σταματημό. Δεν πρόκειται να τα προλάβεις έτσι κι αλλιώς, δεν πρόκειται να τα καταλάβεις όλα, δεν μπορείς να τα ακολουθήσεις όλα.

Όταν το συνειδητοποιήσεις και το αποδεχτείς αυτό, αρχίζεις να φτιάχνεις τον δικό σου χρόνο. Εκείνος περιλαμβάνει όχι διαφορετικούς ρυθμούς - δεν είναι θέμα ταχύτητας - αλλά μία ζωή που θα περιέχει τις αλλαγές που αντέχεις, τις εξελίξεις που είσαι πρόθυμος να ακολουθήσεις, τις μάχες που θα είσαι φτιαγμένος για αυτές.

Ο Πολ Όστερ¹⁷ έγραψε πως οι άνθρωποι χωρίζονται σε εκείνους που ζουν την εποχή τους και εκείνους που ζουν τη ζωή τους, εννοώντας πως, όταν προσπαθείς να ακολουθήσεις όλες τις καινούργιες επινοήσεις, είτε τεχνολογικές, είτε ηθικές, είτε κοινωνικά «πρέπει», μόνο και μόνο για να τρέφεις την ψευδαίσθηση της συμμετοχής στον καιρό σου, στην ουσία απομακρύνεσαι από τη δική σου αλήθεια που σε τελική ανάλυση ίσως να είναι και πιο χρήσιμη, όχι μόνο σε εσένα, αλλά και τους γύρω σου.

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν δαιμονοποιώ το καινούργιο - κοροϊδεύαμε το 1995 όσους έπαιρναν μαζί τους το κινητό στην ταβέρνα και το άφηναν επάνω στο τραπέζι, και τώρα, αν φύγω

¹⁷ Αμερικανός συγγραφέας και ποιητής (1947- _).

νέο φροντιστήριο

μια μέρα από το σπίτι χωρίς κινητό, νιώθω εξαφανισμένος, ένας άνθρωπος που είναι εκτός εμβέλειας. Είναι πολύ δύσκολο να μην ακολουθείς. Αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να ορίζεις μόνος σου το μικρό κομμάτι χρόνου και χώρου που σου αναλογεί, να αναπτύσσεις αναλογικές δεξιότητες σε έναν ψηφιακό κόσμο, λίγη καρδιά ακανόνιστη κόντρα στο κανονικό που καταλαμβάνει όλον τον αέρα μας.

Κείμενο 3

Απολογία νομοταγούς

Το ποίημα είναι του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1941-1971» (Αθήνα, 2000: εκδ. Νεφέλη.

Γράφω ποιήματα μέσα στα πλαίσια που ορίζουν

οι υπεύθυνες υπηρεσίες

1

Που δεν περιέχουν τη λέξη: Ελευθερία, τη λέξη:

Δημοκρατία

Δεν φωνασκούν: Κάτω οι τύραννοι ή: Θάνατος

στους προδότες

Που παρακάμπτουν επιμελώς τα λεγόμενα φλέγον-

τα γεγονότα

Γράφω ποιήματα άνετα και αναπαυτικά για όλες

τις λογοκρισίες

5

Αποστρέφομαι τετριμμένες εκφράσεις όπως: σαπί-

λα ή καθάρματα ή πουλημένοι

Εκλέγω σε πάσα περίπτωση την αρμοδιότερη λέξη

Αυτή που λέμε «ποιητική»: στιλπνή, παρθενική,

Ιδεατώς ωραία.

Γράφω ποιήματα που δεν στρέφονται κατά της

Καθεστηκυίας τάξεως.

9

(1971)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη του Κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις στην οποία να αποδώσετε με σαφήνεια την κύρια ιδέα του κειμένου, σχετικά με την ψευδαίσθηση της ελευθερίας και τη σημασία της συνειδητής επιλογής,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η ελευθερία μας καθορίζεται, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, από τις προθέσεις και τις πράξεις μας.
2. Η ελευθερία, ως έννοια, συναρτάται με τη ζωή και προκύπτει ως αποτέλεσμα μάθησης και πράξης.
3. Οι ελεύθερες επιλογές σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.
4. Η ανευθυνότητα συνδέεται με την καθήλωση στην παιδική ηλικία και με την απόσχιση των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας.
5. Η συνειδητή ελευθερία προϋποθέτει ότι γνωρίζουμε τα συναισθήματα, τα βιώματα και τις επιθυμίες μας.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις ποιος από τους δύο τίτλους, του Κειμένου 1 ή του Κειμένου 2, είναι επικοινωνιακά πιο αποτελεσματικός και γιατί. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από τους τίτλους. (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας επιδιώκει

- 1) να καταγγείλει τα κακώς κείμενα του σημερινού κόσμου,
- 2) να ενημερώσει τον αναγνώστη για τη βασική θέση του σχετικά με τον κόσμο

νέο φροντιστήριο

3) να εξηγήσει στον αναγνώστη πώς βλέπει αυτός τη θέση του ατόμου μέσα στον κόσμο. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρεί σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τρεις (3) γλωσσικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του (μονάδες 3).

β. Να επισημάνεις τα ρηματικά πρόσωπα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Από ποιον τίθενται τα όρια στο περιεχόμενο της ποιητικής δημιουργίας και πού αποσκοπούν; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκδηλώσεων του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου σας, σάς ζητείται ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να πραγματοποιήσετε μια εισήγηση με θέμα «Η αξία της ελευθερίας και της ευθύνης στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου». Στην εισήγησή σας να αναδείξετε τη σημασία της συνειδητής επιλογής και της ανάληψης ευθύνης για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και της αυτογνωσίας. (350–400 λέξεων)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Κείμενο 1

Πλανητική η κρίση της Παιδείας

Δημοσίευση της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο τον Απρίλιο του 2020.

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερिσχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρήσιμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά-είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την

πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα), δημοσιευμένο στις 22-01-2012.

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Ποίημα του Γ. Θέμελη από τη συλλογή Το Δίχτυ των ψυχών II, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970.

Μαθαίνεται η Αγάπη,

Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.

Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση.

Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν

Σχολείο να μάθουν τη σιωπή,

Την εκθαμβωτική θαλάσσια αγάπη

Μες σε βαθειά κρησφύγετα.

Τα ερωτικά πουλιά δε μελετούν

Μαθήματα αγάπης· δε γράφουν

Τις τέσσερες πράξεις της

Στις πλάκες τους οι πεταλούδες.

Ίσως μονάχα οι Άγγελοι να μαθαίνουν

Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές,

Συλλαβίζοντας τον έρωτα μες στην ουράνιαν ερημία.

Ίσως να ξέρουν καλά τη σιωπή της Αγάπης,

Τη γλώσσα της σιωπής, τον ανεκκάλητον έρωτα των πραγμάτων.

Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική,

Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου.

Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια τα προαπαιτούμενα ώστε οι πολίτες να αντιμετωπίσουν με ευελιξία την πλανητική κρίση που μας απειλεί σύμφωνα με το κείμενο 1 (70-80 λέξεις)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 καταλήγει στη διαπίστωση πως «Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση» (στην αρχή της 4ης παραγράφου). Μέσα από ποια επιχειρήματα έφτασε σε αυτή τη διαπίστωση; Να παρουσιάσεις την πορεία του συλλογισμού της σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος επιλέγει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα αποσπάσματα της άποψης ενός ειδικού. Να παραθέσεις δύο λόγους που, κατά τη γνώμη σου, την ώθησαν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη (μονάδες 2) και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

νέο φροντιστήριο

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 τη «Μαθητεία»; Πώς ερμηνεύεις εσύ τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

«Το σχολείο σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή» αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ρόμπινσον.

Ποιοι είναι οι λόγοι που ώθησαν το σχολείο από χώρος δημιουργικότητας να εξελιχθεί σε χώρο χρησιμοθηρίας; Πώς μπορεί να ανατραπεί ο συγκεκριμένος χαρακτήρας και να εξελιχθεί σε χώρο πρωτοτυπίας και δημιουργικότητας; Να απαντήσετε σε άρθρο που πρόκειται να δημοσιευτεί σε σχολικό περιοδικό (350-400 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1

Με δεδομένη την πλανητική κρίση οι νέοι θα πρέπει να εκπαιδεύονται με γνώμονα πως κατοικούν σε έναν κόσμο ανομοιογενή αποκτώντας παράλληλα βασικές γνώσεις για τα χαρακτηριστικά και το παρελθόν των εθνотήτων του. Η υπευθυνότητα απαιτεί ειδικές αλλά και γενικές γνώσεις και μπορεί να καλλιεργηθεί μόνο μέσα από την όξυνση της κριτικής ικανότητας του νέου ώστε να εκτιμά τα πολιτιστικά στοιχεία κάθε λαού αλλά και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που τον διαμορφώνουν. Τέλος απαιτείται γλωσσομάθεια αλλά και οργανωμένη σκέψη ώστε να γίνουν αντιληπτά τα σύγχρονα προβλήματα των εθνών.

Ερώτημα 1^ο

Η συντάκτρια αναφέρει πως είναι απαραίτητη η γενική μόρφωση. Για να καταλήξει σε αυτό το συμπέρασμα παραθέτει αρχικά το δεδομένο πως βιώνουμε μια πλανητική κρίση παιδείας αφού τα εκπαιδευτικά συστήματα πλέον στοχεύουν στο να ικανοποιήσουν την ακόρεστη ανάγκη για οικονομική πρόοδο εκπαραθυρώνοντας έτσι από τα προγράμματά τους τέχνες, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Έτσι όμως αντί για δημοκρατικούς πολίτες δημιουργούνται καλοκουρδισμένες μηχανές παραγωγής. Η διαδικασία με την οποία καταλήγει στο συμπέρασμα πως πρέπει να δοθεί έμφαση στη γενική μόρφωση είναι παραγωγική.

Μικρές συμβουλές: Η άποψη ενός ειδικού (επίκληση στην αυθεντία) προσφέρει γενικότερα εγκυρότητα και αξιοπιστία, αποκαλύπτοντας και την ευρυμάθεια του πομπού.

α. Η συγγραφέας κάνει εκτενή αναφορά στις θέσεις του συγγραφέα και σύμβουλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον . Με την επίκληση στην αυθεντία κατορθώνει να προσδώσει εγκυρότητα και αξιοπιστία στη θέση της για αλλαγή στο χώρο της εκπαίδευσης. Παράλληλα, με δεδομένο πως η επίκληση στην αυθεντία αποτελεί έναν τρόπο επίκλησης στο ήθος αναδεικνύει τη δική της ευρυμάθεια.

β. Τα μέρη που αντιτίθενται είναι η παγκόσμια οικονομική κρίση και η πλανητική κρίση παιδείας. Έτσι τονίζει πως όλοι ενδιαφέρονται για την οικονομική κρίση κανείς όμως για την κρίση της παιδείας. Ωστόσο η κρίση της παιδείας είναι σοβαρότερη αφού συνιστά άμεση απειλή και για τη δημοκρατία. Με τη χρήση της αντίθεσης αυτής θίγεται το θέμα του άρθρου και τονίζεται.

Ερώτημα 3^ο

Στα δύο κείμενα εντοπίζονται δύο σημαντικές ομοιότητες. Αρχικά επισημαίνεται και στα δύο η παραμέληση της παιδείας και των ανθρωπιστικών σπουδών (κείμενο 1: «οι γενικές σπουδές και οι τέχνες χάνουν συνεχώς έδαφος» κείμενο 2: ««Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.)»». Επιπλέον και στα δύο προβάλλονται οι κίνδυνοι και οι συνέπειες από την κρίση της παιδείας (κείμενο 1: «μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας», κείμενο 2: «Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, ...Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του»

ΘΕΜΑ 3

Σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο η μαθητεία έχει χαρακτήρα κυρίως βιωματικό. Βιώνεται μέσα από τις αισθήσεις, (τα δάχτυλά μου, τα χείλη, τα μάτια) όπως διαφαίνεται μέσα από το **ασύνδετο σχήμα**, αλλά και με τη βοήθεια της παρατήρησης (Τ' άφωνα ψάρια...κρησφύγετα). Η **χρήση των επιθέτων** αναδεικνύει τα σπουδαία αποτελέσματα της παρατήρησης (ανεκλάλητο έρωτα, έκπληκτα μάτια). Η μαθητεία αποτελεί εσωτερική αναζήτηση που οδηγεί τελικά στην αγάπη. Με τη χρήση μεταφορών (μαθαίνεται η αγάπη, αποστηθίζεται...) αλλά και της **παρομοίωσης** (όπως η θλίψη όπως η έκσταση) αναδεικνύεται η διαδικασία αυτή που οδηγεί στην αγάπη. Τα άλλα ζωντανά πλάσματα όπως τα ψάρια, τα πουλιά, οι πεταλούδες ενστικτωδώς λειτουργώντας επιτελούν το έργο για το οποίο

είναι προορισμένα. Ο άνθρωπος όμως μόνο με τη μαθητεία μπορεί να αποκτήσει την αγάπη που είναι ο απώτατος σκοπός της ύπαρξής του.

Νομίζω πως αποτελεί μια αντικειμενική πραγματικότητα το γεγονός πως η μάθηση γίνεται ευκολότερη και αποδοτικότερη όταν πραγματώνεται βιωματικά. Έτσι οδηγεί σε μια πλέρια γεύση της ζωής και της γνώσης.

ΘΕΜΑ 4

Μικρές συμβουλές: Πομπός είναι ο τελειόφοιτος και το θέμα άπτεται των άμεσων ενδιαφερόντων του αφού τον απασχολούν οι παθογένειες του σχολικού συστήματος. Απευθύνεται κυρίως σε συμμαθητές του –και όχι μόνο–οπότε πρέπει να χρησιμοποιηθεί το α' πληθυντικό πρόσωπο και ενδεχομένως συναισθηματικά φορτισμένο ύφος

«Αναζητώντας τη χαμένη δημιουργικότητα στο σχολείο»

Ως τελειόφοιτος μαθητής λυκείου σε αυτό μου το άρθρο θα παρουσιάσω τις απόψεις μου για το ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο. Συχνά αναρωτιέμαι αν το σχολείο που βιώνω αποτελεί χώρο ελεύθερης σκέψης και δημιουργίας ή αν λειτουργεί κυρίως ως μηχανισμός προετοιμασίας για τις εξετάσεις και την επαγγελματική αποκατάσταση. Η άποψη ότι το σχολείο «σκοτώνει» τη δημιουργικότητα φαίνεται, δυστυχώς, να αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την πραγματικότητα που ζούμε καθημερινά.

Z1: Ποιοι λόγοι ώθησαν το σχολείο να σκοτώσει τη δημιουργικότητα

- Απεμπόληση από το σχολικό πρόγραμμα των ανθρωπιστικών μαθημάτων, των τεχνών, των μαθημάτων κοινωνικού χαρακτήρα λόγω της στροφής –αποθέωση των τεχνολογικών και θετικών σπουδών
- Σύνδεση της εκπαίδευσης με την επαγγελματική-οικονομική αποκατάσταση και την κοινωνική καταξίωση. Οι ανθρωπιστικές σπουδές παραγκωνίζονται αφού δεν υπόσχονται πακτωλό χρημάτων.
- Απαξίωση του ανθρωπισμού και της τέχνης από την ίδια την κοινωνία-αποθέωση της τεχνοκρατίας.

Z2: Πώς μπορεί το σχολείο να ξαναγίνει χώρος δημιουργικότητας και πρωτοτυπίας

- Αναζήτηση των ταλέντων όλων ανεξαιρέτως των μαθητών ακόμα κι αν αυτά αφορούν τις τέχνες ή τις κατασκευές

νέο φροντιστήριο

- Δυναμική επάνοδος των καλλιτεχνικών μαθημάτων στα σχολεία
- Ανατροπή της πεποίθησης πως τα ανθρωπιστικά μαθήματα αποτελούν μαθήματα αποστήθισης που δεν αναπτύσσουν την κριτική σκέψη με αλλαγή στον τρόπο εξέτασής τους.

Συνοψίζοντας, το ζητούμενο δεν είναι να απορρίψουμε την αξία της εκπαίδευσης, αλλά να επαναπροσδιορίσουμε τον σκοπό της. Ένα σχολείο που ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και μπορεί να διαμορφώσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες και όχι απλώς υποψήφιους εξεταζόμενους. Η αλλαγή αυτή αποτελεί ευθύνη όλων μας και είναι απαραίτητη, ώστε η μάθηση να αποκτήσει ξανά ουσία και νόημα.

Μη στερείτε από τα παιδιά τα λάθη τους!

Το κείμενο του Δ. Τσιριγώτη αναρτήθηκε στον εκπαιδευτικό ιστότοπο alfanita στις 5/4/2014. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ο Αϊνστάιν έλεγε ότι «Όποιος δεν έκανε ποτέ λάθος, δεν έχει δοκιμάσει ποτέ κάτι καινούργιο» και, όπως λέει και ο σοφός λαός, «από τα λάθη μας μαθαίνουμε». Όμως, οι περισσότεροι γονείς και εκπαιδευτικοί αφιερώνουν υπερβολικά μεγάλο μέρος της ενέργειάς τους στην εξαφάνιση των λαθών των παιδιών μην επιτρέποντας, πολλές φορές, ούτε καν την εκδήλωσή τους. Με αυτόν τον τρόπο, βέβαια, τα λάθη αυτά ποτέ δεν διορθώνονται, απλά «μπαλώνονται» όπως όπως με συνέπεια την επανεμφάνισή τους σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να φοβούνται να κάνουν λάθη, γίνονται συντηρητικά, δεν παίρνουν ρίσκα και καταρρέουν ψυχολογικά, όταν δεν καταφέρουν να πετύχουν το τέλειο. Παιδιά, λόγω χάρη, που δεν τους επιτρέπεται να κάνουν λάθη, δύσκολα θα αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τα αναπόφευκτα λάθη και τις αποτυχίες της ζωής. Ο κυριότερος λόγος που γράφτηκε το κείμενο αυτό είναι για να δείξει τη μεγάλη σημασία της αξιοποίησης του λάθους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι πιο σύγχρονες θεωρίες μάθησης αποδεικνύουν ότι τα παιδιά, όχι απλά μαθαίνουν μέσα από τα λάθη τους, αλλά και ότι αυτός είναι και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος, για να μάθουν σωστά.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί βασανίζονται από την αγωνία της σωστής απάντησης. Ρωτούν έναν έναν τους μαθητές, μέχρι να λάβουν την σωστή απάντηση στο ερώτημά τους. Όταν μάλιστα τη λάβουν, επιβραβεύουν τον μαθητή που την έδωσε χωρίς καθόλου να έχουν ασχοληθεί με τις λανθασμένες απαντήσεις όλων των άλλων μαθητών που προηγήθηκαν. Ένας πολύτιμος θησαυρός πετιέται κυριολεκτικά στα σκουπίδια και ταυτόχρονα η επιβράβευση του μαθητή με τη σωστή απάντηση ακούγεται ως επίπληξη και αποδοκιμασία στα αυτιά όλων εκείνων που έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις. Έτσι οι μαθητές αυτοί αποθαρρύνονται να απαντήσουν και πάλι, αν δεν είναι 100% σίγουροι για την απάντησή τους. Τελικά έχουμε το θλιβερό φαινόμενο στο μάθημα να συμμετέχουν μόνο οι «καλοί μαθητές» και οι υπόλοιποι να θυσιάζονται στον βωμό της τελειότητας. Το θέμα είναι πώς θα καταφέρει ο εκπαιδευτικός να εμπλέξει στο μάθημα όλους τους μαθητές, και κυρίως τους πιο αδύναμους που το έχουν προφανώς περισσότερη ανάγκη.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι κριτική που έχει γράψει ο Γιώργος Τζιτζικάκης για το βιβλίο του Σαρλ Πεπάν «Η ομορφιά της αποτυχίας», πηγή: <https://www.literature.gr>, δημοσίευση: 10.11.2018.

Ο Σαρλ Πεπάν είναι καθηγητής φιλοσοφίας και συγγραφέας. Διδάσκει στο Κρατικό Λύκειο της Λεγεώνας της Τιμής, στο Σεν Ντενί και παράλληλα διοργανώνει τις «Φιλοσοφικές Δευτέρες» στο Παρίσι. Τα βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε είκοσι γλώσσες και «Η ομορφιά της αποτυχίας» έχει ξεπεράσει ήδη τα 65.000 αντίτυπα, ενώ τα δικαιώματα έχουν πωληθεί σε δώδεκα χώρες. Αποτελεί ένα παγκόσμιο best seller, πέραν αυτού όμως είναι ένα βιβλίο προς μελέτη και αφεστίασης της προσοχής μας από τις μικρές μας ήττες. Διαβάζοντάς το οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως όσα κάνει κάποιος και αν αποτύχει σε αυτά, δεν θα πρέπει να τον πτοήσουν, καθώς αποτελούν σκαλοπάτια στη μεγάλη σκάλα της πορείας και της ζωής του.

«Κάνοντας λάθος, αποτυγχάνοντας, εκδηλώνουμε την ανθρώπινη αλήθεια μας: δεν είμαστε ούτε ζώα που καθορίζονται από τα ένστικτά τους ούτε απόλυτα προγραμματισμένες μηχανές ούτε θεοί. Μπορούμε να αποτύχουμε, επειδή είμαστε άνθρωποι και επειδή είμαστε ελεύθεροι. Ελεύθεροι να σφάλουμε, να διορθωθούμε, να εξελιχθούμε»

Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Καντ, Σαρτρ, Φρόιντ, Γκράχαμ Μπελ, Σαρλ Ντε Γκολ αλλά και Μάικλ Τζόρνταν, Στιβ Τζομπς, Σερζ Γκενζμπουργκ, Μάιλς Ντέιβις, Ρέι Τσάρλς, είναι μερικά από τα ονόματα που αναφέρονται μέσα στο βιβλίο του Πεπάν και μέσα από τις δικές τους αποτυχίες μας μιλάει ο συγγραφέας για το πώς κατάφεραν να μην το βάλουν κάτω, να διδαχτούν από την αποτυχία, να εντοπίσουν τα λάθη, να βελτιωθούν και πιστεύοντας στον εαυτό τους να συνεχίσουν για μια επόμενη κατάκτηση (ή μια ακόμη αποτυχημένη προσπάθεια φυσικά!) χτίζοντας λιθαράκι - λιθαράκι εκείνο που οραματίστηκαν.

Το όμορφο διαβάζοντας ένα τέτοιο βιβλίο είναι πως βρίθει θετικότητας και, αν μας λείπει κάτι αυτές τις μέρες, είναι η αισιοδοξία που αναζητούμε, για να φουσήξει το μαύρο σύννεφο πάνω από τα κεφάλια μας. «Η ομορφιά της αποτυχίας» εκτός του ότι προσφέρει πληροφορίες για τεράστιες προσωπικότητες που πάτησαν τη γη, με τη δομή του σε δεκαέξι κεφάλαια χωρισμένα σε συμβουλευτικές ενότητες, βοηθάει το προσωπικό «σκάψιμο» του αναγνώστη που το αναζητά: έτσι, δεν αποτελεί μονάχα ένα φωτεινό αναγνωστικό ταξίδι, αλλά και ένα βιβλίο που μέσα του θα σημειώσεις κάμποσες γραμμές και τα κεφάλαιά του θα πρέπει να τα εισπράξεις ως διδαχές μελετώντας τα προσεκτικά.

«Έχουμε την ελευθερία να μην προσθέτουμε στην πραγματικότητα, στις δύσκολες περιστάσεις ή στις στιγμές αδυναμίας, αυτό το άχρηστο συναίσθημα της αδικίας. Η ζωή είναι απλώς ζωή, κι αυτό αρκεί. Δεν χρειάζεται να είναι δίκαιη, για να αξίζει να βιώνεται»

Κείμενο 3

«Το παράπονο»

Το ποίημα είναι του Οδυσσέα Ελύτη, από τη συλλογή «Τα Ρω του έρωτα», εκδόσεις Αστερίας, 1972.

Εδώ στου δρόμου τα μισά

έφτασε η ώρα να το πω

Άλλα είν' εκείνα που αγαπώ

γι' αλλού γι' αλλού ξεκίνησα

Στ' αληθινά στα ψεύτικα

το λέω και τ' ομολογώ

σαν να 'μουν άλλος κι όχι

μες στη ζωή πορεύτηκα

Όσο κι αν κανείς προσέχει

όσο κι αν τα κυνηγά

πάντα πάντα θα 'ναι αργά

δεύτερη ζωή δεν έχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια είναι τα αποτελέσματα της απόρριψης του λάθους για το παιδί, σύμφωνα με το κείμενο 1(60-70 λέξεις);

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 2, να πληροφορήσει ή να κατευθύνει/παρακινήσει τον δέκτη; Απάντησε σε 60 λέξεις παραθέτοντας τρία σημεία από το κείμενο που τεκμηριώνουν τη γνώμη σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να σχολιάσεις τη μορφή του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 5)

β. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 5)

Στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες, ώστε τα νοήματα να μην διαφοροποιηθούν, αλλά η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά την άποψή σου, το αδιέξοδο στο οποίο φαίνεται να βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο; Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες και να δηλώσεις αν εσύ προσωπικά έχεις βρεθεί σε παρόμοια κατάσταση. (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

νέο φροντιστήριο

Με αφορμή τις απόψεις των δύο κειμένων σχετικά με τη σημασία του λάθους και της αποτυχίας, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα όπου:

- α) να αναλύσετε τη σημασία του λάθους και της αποτυχίας για τη μάθηση και την προσωπική εξέλιξη του μαθητή,
- β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να αξιοποιήσει δημιουργικά τα λάθη των μαθητών

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1

- Τα παιδιά μαθαίνουν να φοβούνται να κάνουν λάθη, γίνονται συντηρητικά, δεν παίρνουν ρίσκα
- Καταρρέουν ψυχολογικά, όταν δεν καταφέρουν να πετύχουν το τέλειο
- Δύσκολα θα αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τα αναπόφευκτα λάθη και τις αποτυχίες της ζωής
- Τα λάθη είναι και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος, για να μάθουν σωστά.
- Επιβραβεύεται μόνο ο μαθητής που έδωσε τη σωστή απάντηση κι αγνοούνται οι υπόλοιποι οπότε νιώθουν την αποδοκιμασία
- Η αποδοκιμασία αποθαρρύνει από την περαιτέρω προσπάθεια
- Τελικά η εκπαιδευτική διαδικασία καταλήγει να αφορά μόνο τους καλούς μαθητές

ΘΕΜΑ 2

Ερώτημα 1

Η πρόθεση του συντάκτη είναι να παρακινήσει τον αναγνώστη να διαβάσει το βιβλίο «Η ομορφιά της αποτυχίας». Γι' αυτό το λόγο:

- Χαρακτηρίζει το συγγραφέα ως διακεκριμένο επιστήμονα και το βιβλίο του ως ευπώλητο προϊόν
- Παρουσιάζει τα ονόματα προσωπικοτήτων που αναφέρονται στο βιβλίο
- Αναφέρεται στην αισιοδοξία που αποπνέει το βιβλίο
- Χρησιμοποιεί α' πληθυντικό πρόσωπο για να δείξει τη συμμετοχή όλων μας σε όσα αναφέρονται
- Αξιοποιεί την ποιητική λειτουργία της γλώσσας για να απευθυνθεί στο συναίσθημα του δέκτη
- Παραθέτει θετικά σχόλια για το βιβλίο πχ. το όμορφο σε αυτό το βιβλίο...

Ερώτημα 2

Μικρές συμβουλές: Η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα αφορά το πόσο ελκυστικός είναι ο τίτλος. Σε αυτή την περίπτωση συνεξετάζεται η μορφή και το περιεχόμενό του.

α. Με δεδομένο πως το κείμενο 1 κάνει αναφορά στην αξία του λάθους για το παιδί, οι μορφολογικές επιλογές που ενισχύουν το περιεχόμενο είναι οι εξής:

- Β' πληθυντικό πρόσωπο αφού απευθύνεται σε όλους τους ενήλικες
- Χρήσης υποτακτικής και μάλιστα ενεστώτα για να τους αποτρέψει από την πιθανότητα στέρησης του ελεύθερου χρόνου από το παιδί
- Χρήση θαυμαστικού που ενισχύει την αποτροπή αλλά και τονίζει το περιεχόμενο

β. Ο τίτλος του κειμένου 2 είναι σύντομος και ονοματοποιημένος. Μας προϊδεάζει σε ένα γενικότερο πλαίσιο για το σχολιασμό του βιβλίου που ακολουθεί ενώ παράλληλα διαφαίνεται η θετική στάση του αρθρογράφου απέναντι στο βιβλίο που πρόκειται να σχολιάσει

Ερώτημα 3°

α. για να επαναφέρει την αισιοδοξία μας, να απομακρύνει τις δυσκολίες

β. έζησαν σε αυτό τον κόσμο

γ. την προσωπική αναζήτηση

δ. μια αισιόδοξη αναγνωστική εμπειρία

ε. να τα εκλάβεις, να τα ερμηνεύσεις

ΘΕΜΑ 3

Το ποιητικό υποκείμενο ευρισκόμενο στη μέση ηλικία (συμβολισμός και μεταφορά: *εδώ στου δρόμου τα μισά*) βιώνει ένα αδιέξοδο αναλογιζόμενο τα λάθη του και την τροπή που έχει πάρει η ζωή του. Κάνοντας τον απολογισμό του διαπιστώνει (με την **επανάληψη** *γι' αλλού γι' αλλού ξεκίνησα*) πως αρχικά ήταν άλλοι οι στόχοι και οι προθέσεις του όμως παρακάμπτοντάς τις έφτασε στο σημείο να αλλοτριωθεί από τον εαυτό του (**παρομοίωση** *σα να μουν άλλος κι όχι εγώ μες στη ζωή πορεύτηκα*). Ωστόσο παρά τη διαπίστωση πως δεν κατέληξε εκεί που πραγματικά ήθελε διαπιστώνει πως τα λάθη στη ζωή είναι αναπόφευκτα. Όσο κι αν προσέξει κανείς, όσο κι αν προσπαθήσει σίγουρα (επανάληψη πάντα-πάντα) δε θα καταφέρει όλα όσα ήθελε. **Η αλλαγή του προσώπου** από α' που δήλωνε τον καθαρά βιωματικό κι εξομολογητικό τόνο του ποιητικού υποκειμένου σε γ' υποδηλώνει πως η παραπάνω ματαίωση δεν αφορά μόνο το ποιητικό υποκείμενο αλλά γενικεύεται στον καθένα μας.

ΘΕΜΑ 4

Το λάθος ως βήμα... προς την πρόοδο !

Με τη δυνατότητα που μου παρέχει η σχολική εφημερίδα σε αυτό μου το άρθρο να αναφερθώ πως σε μια σχολική πραγματικότητα η επιτυχία ταυτίζεται συχνά με τον υψηλό βαθμό. Το λάθος και η αποτυχία αντιμετωπίζονται αρνητικά. Ωστόσο, αποτελούν βασικά στοιχεία της μαθησιακής διαδικασίας και συμβάλλουν ουσιαστικά στην προσωπική εξέλιξη του μαθητή.

α) Η σημασία του λάθους και της αποτυχίας:

- Το λάθος λειτουργεί ως μέσο κατανόησης: μέσα από την αναγνώριση και διόρθωσή του και έτσι ο μαθητής κατακτά ουσιαστική γνώση και όχι απλή αποστήθιση.
- Η αποτυχία καλλιεργεί σημαντικές δεξιότητες όπως την επιμονή, την αντοχή στις δυσκολίες και την αυτογνωσία, βοηθώντας τον μαθητή να εξελίσσεται.
- Η αποδοχή του λάθους ενισχύει τη δημιουργικότητα, καθώς ο μαθητής αισθάνεται ελεύθερος να εκφράσει τις ιδέες του και να αναπτύξει κριτική σκέψη.

β) Τρόποι δημιουργικής αξιοποίησης των λαθών από το σχολείο:

- Δημιουργία υποστηρικτικού κλίματος στην τάξη, όπου το λάθος αντιμετωπίζεται ως φυσικό στάδιο μάθησης από τον καθηγητή και όχι ως αποτυχία που τιμωρείται.
- Αναμόρφωση της αξιολόγησης, με έμφαση στην προσπάθεια και τη βελτίωση, αντί για το τελικό αποτέλεσμα.
- Ενίσχυση συνεργατικών δραστηριοτήτων και συζήτησης, ώστε οι μαθητές να αναλύουν τα λάθη, να ανταλλάσσουν απόψεις και να μαθαίνουν ο ένας από την αλληλεπίδραση.

Συμπερασματικά, το λάθος δεν πρέπει να θεωρείται εμπόδιο αλλά ευκαιρία. Ένα σχολείο που το αξιοποιεί δημιουργικά μπορεί να διαμορφώσει μαθητές με αυτοπεποίθηση, κριτική σκέψη και ουσιαστική γνώση και βασικά αγάπη για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Κείμενο 1 :Ατομική επιλογή ή συλλογική ευθύνη;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Δ. Τζιόβα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ μας 24-11-2008 (διασκευή).

Ένα βασικό ερώτημα που όλο και περισσότερο απασχολεί πολιτικούς και πολίτες σε παγκόσμιο επίπεδο και τείνει να αποκτήσει καθοριστική ιδεολογική σημασία, ξεπερνώντας τα όρια της καθημερινότητας, αφορά το πού έγκεινται τα όρια της συλλογικής ευθύνης και του κρατικού παρεμβατισμού και πού αρχίζει η δικαιοδοσία του ατόμου για επιλογές στην καθημερινή του ζωή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ατομική επιλογή συγκεκριμενοποιεί την ευθύνη, ενώ η συλλογικότητα τη συσκοτίζει, ανάγοντάς τη σε έναν απρόσωπο και εν τέλει αφηρημένο θεσμό.

Ωστόσο, από τη μία η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής μπορεί να κερδίζει έδαφος στον δυτικό κόσμο, εν τούτοις προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες που αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών είναι η παχυσαρκία, ιδιαίτερα στα παιδιά, που οφείλεται μας τυποποιημένες τροφές, οι οποίες περιέχουν υπερβολική ποσότητα αλατιού και άλλων παχυντικών συστατικών. Οι θιασώτες του επιλεκτικού τρόπου ζωής υποστηρίζουν ότι αρκεί οι παρασκευαστές αυτών των προϊόντων να αναγράφουν απλώς τα συστατικά τους, ώστε οι αγοραστές να είναι σε θέση, όταν τα βλέπουν στα ράφια των καταστημάτων, να κρίνουν αν θα τα αγοράσουν ή όχι. Εφόσον έχουν όλα τα δεδομένα του προϊόντος στη διάθεσή τους, μπορούν μόνοι τους (ή οι γονείς τους) να αποφασίσουν αν το προϊόν είναι επιβλαβές για την υγεία τους ή όχι. Με αυτή τη λογική οι παρασκευαστές δεν είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν να μειώσουν τα επιβλαβή συστατικά, εφόσον οι καταναλωτές έχουν την ικανότητα να διαλέξουν, χωρίς υποδείξεις από τρίτους ή κρατικές παρεμβάσεις. Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;

Από την άλλη, το δυσκίνητο κρατικό σύστημα οδηγεί στον εφησυχασμό, στην ακινησία, στην έλλειψη ανανέωσης, φρέσκων ιδεών και πρωτοβουλίας, αφού τα πάντα ελέγχονται από κεντρικό μηχανισμό, ρυθμίζονται από υπουργεία και ασφυκτιούν στα πλαίσια μας κρατικής ιεραρχίας. Στην περίπτωση αυτή το σύστημα δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει τις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες ή να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες, για τις οποίες απαιτούνται άμεσες αποφάσεις και γρήγορες προσαρμογές.

Σε τελική ανάλυση, αν το μοντέλο του κρατικού προστατευτισμού και παρεμβατισμού δεν αναμορφωθεί ριζικά και δεν αποκτήσει κάποιο βαθμό ευελιξίας, επιτρέποντας σε άτομα και θεσμούς ένα λογικό βαθμό αυτονομίας και παρεμβαίνοντας εκεί όπου πράγματι χρειάζεται, τότε το μοντέλο

της ελεύθερης αλλά και άτεγκτης¹⁸ επιλογής θα επικρατήσει καθολικά. Η σταθερή προσήλωση σε ρυθμίσεις και κανονισμούς θα αποδειχθεί μακροπρόθεσμα επιζήμια, αν δεν δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που θα επιτρέπει λογικούς συνδυασμούς επιλογής και ρύθμισης, ευελιξίας και νομιμότητας. Η ανάδειξη μιας χρυσής ισορροπίας αποτελεί πρόκληση για όσους πιστεύουν ακόμη στον δημόσιο παρεμβατισμό.

Κείμενο 2 :«Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι».

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο συγγραφέας Μίνως Ευσταθιάδης στην δημοσιογράφο Ελένη Γκίκα. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr> μας 27-03-2019. (διασκευή)

Ποια είναι η θέση μας ως προς το ζήτημα της ατομικής ευθύνης μέσα στην ιστορική δίνη;

Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο. Ας πάρουμε την δική μας περίπτωση: Ζούμε στον τόπο όπου, μέσα από έναν κυκεώνα γραφειοκρατίας, ποτέ κανένας δεν θεωρείται υπεύθυνος για τίποτα. Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά; Κάθε ιστορική συγκυρία επιβάλλει τις απαραίτητες αλλαγές. Δεν νομίζω πως υπάρχει ζωντανός οργανισμός -οποιοδήποτε είδους- που δεν μεταβάλλεται, που δεν εξελίσσεται συνεχώς. Άλλη μια ελληνική πρωτοπορία: λυσσαλέα αντίσταση σε οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή.

Ζούμε σε εποχή ιστορικής δίνης: Πόσο βαραίνουν τα «αν» της κάθε στιγμής ή επιλογής μας; Πόσο σημαντική είναι η στάση μας σε εποχή που το Καλό και το Κακό δεν είναι και τόσο ξεκάθαρα; Και πόσο είμαστε και παραμένουμε «οι επιλογές μας», ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δίνη;

Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο. Δεν παίζει ρόλο αν θα επιζήσουν πέντε ή δέκα γενιές, ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απαράλλαχτος. Ύστερα από αιώνες προόδου και αδιανόητων επιτευγμάτων, έχουμε καταφέρει να καταστρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς. Φοβάμαι όσους είναι απόλυτα βέβαιοι. Για οτιδήποτε.

¹⁸ Σκληρής, ανελαστικής

Ξαναβλέπω μια εικόνα: παιδιά πεθαίνουν από την δίψα, ενώ αυτόματα αρδευτικά συστήματα ποτίζουν δίπλα μας ένα αχανές γήπεδο του γκολφ. Ξέρω πως πρόκειται για μια απλούστευση, μα τα παιδιά συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από την δίψα. Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ.

Κείμενο 3 : Ποσειδώνας

Το κείμενο ανήκει στον Franz Kafka (1883-1924) και βρίσκεται στην ανθολογία «Διηγήματα και Μικρά Πεζά» (Αθήνα 2006: εκδ. Ροές) σε μετάφραση μας Α. Ρασιδάκη.

Ο Ποσειδώνας καθόταν στο γραφείο του και έκανε υπολογισμούς. Η διαχείριση όλων των υδάτων συνεπαγόταν ατελείωτο φόρτο εργασίας. Θα μπορούσε να έχει όσο βοηθητικό προσωπικό επιθυμούσε, και ήδη είχε πάρα πολύ, αλλά επειδή έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά, έκανε μόνος του τις επαληθεύσεις και έτσι οι βοηθοί δεν τον ωφελούσαν ιδιαίτερα. Δεν μπορεί κανείς να πει πως απολάμβανε την εργασία του, ουσιαστικά τη διεκπεραίωνε επειδή του είχε ανατεθεί, και μάλιστα, όπως δήλωνε, είχε ήδη προβεί σε ενέργειες ώστε να του ανατεθεί μια πιο ευχάριστη εργασία, αλλά όταν του έκαναν διάφορες προτάσεις γινόταν φανερό πως τίποτα δεν του ταίριαζε περισσότερο από τη θέση που ήδη κατείχε. Ήταν άλλωστε ιδιαίτερα δύσκολο να του βρουν κάτι άλλο. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, να του αναθέσουν ένα συγκεκριμένο πέλαγος: εκτός από το γεγονός πως στην περίπτωση αυτή οι υπολογισμοί δεν θα ήταν μικρότεροι παρά μονάχα πιο μικροπρεπείς, ο μέγας Ποσειδώνας δεν μπορούσε παρά να κατέχει μία θέση εξουσίας. Κι όταν του πρότειναν μια θέση εκτός νερού, η ιδέα και μόνο αρκούσε για να τον κυριεύσει ναυτία, να αναστατωθεί η θεϊκή του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμοστασιά. Εδώ που τα λέμε, κανείς δεν έπαιρνε τα παράπονά του στα σοβαρά · όταν διαμαρτύρεται κάποιος τρανός, πρέπει κανείς να προσποιείται ότι υποχωρεί και στις πιο απίθανες απαιτήσεις · κανένας ποτέ δεν πίστεψε πως θα μπορούσε να απαλλαγεί ο Ποσειδώνας από τα καθήκοντά του, εξαρχής είχε οριστεί ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

Με βάση το Κείμενο 1 να γράψετε σε 50- 60 λέξεις τα στοιχεία που αποδίδουν την ισορροπία ατομικής επιλογής και συλλογικής ευθύνης

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από μας παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 8):

1. Η βιοθεωρία μας ατομικής βούλησης και επιλογής αποκτά όλο και περισσότερους θιασώτες σε ολόκληρο τον κόσμο, παρά τις αδυναμίες μας.

2. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν πάντα να αποφασίζουν μόνοι τους, με την ελεύθερη βούλησή τους, αν ένα προϊόν είναι επιβλαβές ή όχι.

3. Το κρατικό σύστημα δεν μπορεί να προσαρμοστεί όσο χρειάζεται οι αλλαγές λόγω ακαμψίας και δυσκινησίας.

4. Χρειάζονται μικρές και στοχευμένες παρεμβάσεις στο μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη για την επιβίωσή του ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

β. Να συγκρίνεις το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζεται στο καθένα η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης (μονάδες 5), και να αιτιολογήσεις τη γνώμη σου, δίνοντας ως παράδειγμα ένα χωρίο από το κάθε κείμενο (μονάδες 2). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις, χωρίς τα παραδείγματα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει:

- 1) να ευαισθητοποιήσει
- 2) να πληροφορήσει
- 3) να ενημερώσει

νέο φροντιστήριο

τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικούς ή / και εκφραστικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο επιτελεί ο Ποσειδώνας το καθήκον μας διαχείρισης των θαλασσών, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Πώς κρίνεις εσύ τη στάση που τηρεί απέναντί του ο αφηγητής του κειμένου; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2, γράψτε ένα δοκίμιο 400 λέξεων στο οποίο θα εκφράσετε τη γνώμη σας για το θέμα της ατομικής ευθύνης. Σκεφτείτε:

- α) πώς οι επιλογές του καθενός από εμάς επηρεάζουν τη ζωή μας και την κοινωνία γύρω μας. και
- β) τι σημαίνει ατομική ευθύνη για έναν νέο σήμερα και πώς μπορούμε να την ασκήσουμε σωστά.

ΑΠΑΜΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1

Σύμφωνα με το συντάκτη η ισορροπία ατομικής επιλογής και συλλογικής ευθύνης επιτυγχάνεται όταν το κράτος δεν λειτουργεί ούτε παρεμβατικά ούτε αδιάφορα. Γι' αυτό απαιτείται ένα ευέλικτο πλαίσιο που επιτρέπει στο άτομο ελευθερία επιλογών, αλλά παράλληλα προβλέπει ρυθμίσεις για την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Έτσι, συνδυασμός αυτονομίας και ελέγχου διασφαλίζει τόσο την πρωτοβουλία όσο και το δημόσιο συμφέρον.

ΘΕΜΑ 2

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α.

1. Σωστό
2. Λάθος

3. Σωστό

4. Σωστό

β. Στο Κείμενο 1 υποστηρίζεται ότι η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης δεν επαρκεί για να καλύψει κάθε ανάγκη προστασίας του πολίτη στον σύγχρονο κόσμο, εφόσον χωρίς τον κρατικό παρεμβατισμό δεν μπορούν να διασφαλιστούν τα δημόσια αγαθά, όπως λ.χ. η υγεία. «... η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής ... προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες της αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις», Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;»

Αντιθέτως, το Κείμενο 2 τονίζει τη σημασία της ατομικής ευθύνης, παραθέτοντας τις οδυνηρές συνέπειες της απουσίας της, αναφέροντας την αλαζονεία και απληστία του σύγχρονου ανθρώπου που τον οδηγούν στην καταστροφή του εαυτού του και του πλανήτη. «Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο», «Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς τους ίδιους».

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο τίτλος του κειμένου 1 είναι δηλωτικός, δίνει έμφαση στο ονοματικό σύνολο. Περιλαμβάνει τις βασικές έννοιες, τις οποίες πραγματεύεται το κείμενο όπου ανάμεσα τους υπάρχει το στοιχείο της διάζευξης, είναι διλημματικός και η χρήση του σχολιαστικού σημείου στίξης ερωτηματικού σημαίνει ότι το δίλημμα δεν διατυπώνεται με βεβαιότητα, αλλά τίθεται υπό μορφή ερώτησης, η οποία θα απαντηθεί στο κείμενο (στον επίλογο ο συντάκτης προτείνει τον συγκερασμό της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης προς όφελος του ανθρώπου).

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Για να το επιτύχει αυτό χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο «ας πάρουμε, αποφεύγουμε, στεκόμαστε, έχουμε καταφέρει» όπου εντάσσει τον εαυτό του στην ίδια ομάδα με τον αναγνώστη/ αναγνώστρια. Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις και φράσεις «λυσσαλέα αντίσταση, αλαζονεία και απληστία άνευ προηγουμένου, συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από τη δίψα» και συνυποδηλωτικό λόγο «Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο, ... ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απaráλλαχτος». Τέλος,

το ρητορικό ερώτημα «Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά;» ενισχύει το συγκινησιακό υπόβαθρο που έχει δημιουργήσει στην παράγραφο.

(Εναλλακτικά, κάποιος μαθητής/ μαθήτρια μπορεί να αναφέρει τον μικροπερίοδο λόγο που δίνει έμφαση στα νοήματα «Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ», την οριστική έγκλιση που δηλώνει βεβαιότητα και τη χρήση α' ενικού προσώπου «Δεν νομίζω πως υπάρχει ...»).

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 ο Ποσειδώνας, αν και ήταν θεός, παρουσιάζεται να διαχειρίζεται τις θάλασσες όπως ένας δημόσιος υπάλληλος αποξενωμένος από το αντικείμενο της εργασίας του και εγκλωβισμένος στην γραφειοκρατία. Ο αφηγητής εξιστορεί σε **γ' ρηματικό πρόσωπο** ότι ο Ποσειδώνας «έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά» και ενώ έχει δεν εμπιστεύεται τους βοηθούς του και έτσι διαχειρίζεται όλο το φόρτο της εργασίας μόνος του «έκανε ο ίδιος όλες τις επαληθεύσεις». Δεν απολαμβάνει αυτό που κάνει αλλά το διεκπεραιώνει «Δεν μπορεί να πεις κανείς ... του είχε ανατεθεί». Με τη **χρήση του πλάγιου λόγου** «όπως δήλωνε» έχει κάνει ενέργειες για να του ανατεθεί κάτι πιο ευχάριστο αλλά τελικά δεν έγινε εφικτό και ο «μέγας Ποσειδώνας» **ειρωνική η χρήση του επιθέτου** παραμένει στον ρόλο που του έχει ανατεθεί.

Ο αφηγητής είναι ειρωνικός απέναντι στον Ποσειδώνα, «ο μέγας Ποσειδώνας» «να αναστατωθεί η θεϊκή του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμοστασιά» και αυτό γιατί δεν μπορούσε να είναι κάτι άλλο από αυτό που είχε οριστεί να είναι «ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε».

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Η σημασία της ατομικής ευθύνης στη σύγχρονη κοινωνία

Η ατομική ευθύνη αποτελεί θεμέλιο για την ομαλή λειτουργία τόσο της προσωπικής ζωής όσο και της κοινωνικής. Σε μια εποχή όπου οι επιλογές μας αυξάνονται, γίνεται όλο και πιο αναγκαίο να συνειδητοποιήσουμε τις συνέπειες των πράξεών μας και να αναλαμβάνουμε το μερίδιο που μας αναλογεί.

α) Πώς οι επιλογές επηρεάζουν τη ζωή μας και την κοινωνία:

- Οι προσωπικές επιλογές διαμορφώνουν τη ζωή μας, καθώς επηρεάζουν την εκπαίδευση, την επαγγελματική εξέλιξη και τις ανθρώπινες σχέσεις μας.

νέο φροντιστήριο

- Οι πράξεις του ατόμου έχουν αντίκτυπο και στην κοινωνία όπως για παράδειγμα, η υπεύθυνη ή ανεύθυνη στάση απέναντι σε ζητήματα όπως το φυσικό περιβάλλον ή η υγεία.
- Η συσσώρευση ατομικών συμπεριφορών διαμορφώνει τη συλλογική πραγματικότητα, καθώς μια κοινωνία προοδεύει ή οπισθοδρομεί ανάλογα με τη στάση των πολιτών της.

β) Τι σημαίνει ατομική ευθύνη για έναν νέο και πώς ασκείται σωστά:

- Ατομική ευθύνη σημαίνει αυτογνωσία και ανάληψη των συνεπειών των πράξεών μας είτε αυτών που πράττουμε, είτε αυτών που αμελούμε να πράξουμε, χωρίς μεταφορά ευθυνών σε άλλους ή στο σύστημα.
- Προϋποθέτει κριτική σκέψη και συνειδητές επιλογές, ώστε ο νέος να μην επηρεάζεται άκριτα από πρότυπα ή πιέσεις που δέχεται από το άμεσο περιβάλλον του.
- Ασκείται μέσα από ενεργή στάση ζωής όπως είναι η συμμετοχή του στα κοινά, το σεβασμό προς τους άλλους και την υπεύθυνη συμπεριφορά στην καθημερινότητα του.

Συμπερασματικά, η ατομική ευθύνη δεν περιορίζεται μόνο σε προσωπικό επίπεδο, αλλά συνδέεται άμεσα με το συλλογικό καλό. Οι νέοι, λοιπόν, καλούνται να την καλλιεργήσουν, ώστε να συμβάλουν σε μια πιο δίκαιη και συνειδητοποιημένη κοινωνία.

Κείμενο 1

[Το φίλαθλο πνεύμα]

Το κείμενο έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου Πειραιά στις 13.5.2022. Έχει διασκευαστεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η ιδέα του «Ευ Αγωνίζεσθαι» πρέπει να είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους τύπους του αθλητισμού ανεξαρτήτως ηλικίας των μετεχόντων και να εφαρμόζεται στην Φυσική Αγωγή των παιδιών και των εφήβων. Τα σχολεία, τα κολέγια και τα Πανεπιστήμια έχουν μεγάλη ευθύνη στο να προάγουν την ιδέα του Φίλαθλου Πνεύματος, ενώ οι αθλητικοί σύλλογοι θα πρέπει επίσης να δίνουν έμφαση στο «Ευ Αγωνίζεσθαι» μέσω των προπονητικών τους προγραμμάτων, των αγώνων και της κοινωνικής ζωής. (Από το Μανιφέστο της Διεθνούς Επιτροπής Φίλαθλου Πνεύματος, CIPF).

Όλοι γνωρίζουμε ότι χωρίς φίλαθλο πνεύμα δεν μπορεί να υπάρξει αθλητισμός. Παρόλα αυτά, είναι αλήθεια ότι η διαφθορά, η μάλιστα της σημερινής κοινωνίας, έχει αρχίσει να εισέρχεται και στους αθλητικούς χώρους και το χειρότερο είναι ότι αυτό σε λίγο δεν θα εκπλήσσει πλέον κανέναν μας. Κάθε μέρα αυξάνονται οι φανατικοί οπαδοί, ενώ μειώνονται οι φίλαθλοι. Οι πανέμορφοι αθλητικοί χώροι μετατρέπονται από τόποι χαράς, φιλίας και γιορτής σε τόπους σύγκρουσης και διαμάχης. Τα παιδιά εκτίθενται σε σκηνές που εκφυλίζουν το «αθλητικό πνεύμα» κι όλοι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα καίριο ερώτημα, αν κάτω από αυτές τις συνθήκες ο αθλητισμός εκπληρώνει τους βαθύτερους κοινωνικούς του στόχους.

Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα. Είναι όμως οι προσπάθειες αυτές αρκετές; Οι μέρες μας απαιτούν μια περισσότερο πρακτική, συγκεκριμένη και αποτελεσματική παρέμβαση. Οι προστατευτικές μπάρες και τα σώματα ασφαλείας δεν φαίνεται να επαρκούν. Οι προσπάθειές μας θα πρέπει να οδηγούν στη ρίζα του προβλήματος, εστιάζοντας την προσοχή μας στην πρόληψη και όχι απλώς στην καταστολή των αρνητικών εκφυλιστικών φαινομένων που μαστίζουν τον αθλητισμό. Η πρόληψη με αυτή την έννοια είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της ιδεολογίας του «Ευ Αγωνίζεσθαι» και των θεμελιωδών παγκοσμίως αναγνωρισμένων αξιών, που αυτό περικλείει, στο πνεύμα και στην ψυχή των νέων ανθρώπων, μέσω μιας συστηματικής και εμπεδωμένης προσέγγισης. [...]

Το «Φίλαθλο Πνεύμα» βρίσκεται πέρα από τον ανταγωνισμό. Εκφράζεται με τον αλληλοσεβασμό και την επικοινωνία, την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων και των ομάδων. Εάν καλλιεργήσουμε αυτές τις κοινωνικές αξίες στη νέα γενιά, τότε θα κτίσουμε έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο. Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει ως ένα σημαντικό μέσο στην προαγωγή της αδελφότητας των λαών και της κατανόησης των πολύ-πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, ώστε να εμποδίσει την ξеноφοβία, τον ρατσισμό, τη βία, τις κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις.

Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Το κείμενο είναι η παρουσίαση από το οπισθόφυλλο του βιβλίου «Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας» των Μπασαντή Διαμαντή και Ζαχαρόπουλου Θύμιου, εκδόσεις Οδυσσέας, 2008.

Η ουσιαστική σχέση των σπορ και των Μ.Μ.Ε. ξεκινά στα μέσα του 20ου αιώνα. Από τότε μέχρι σήμερα πολλά άλλαξαν τόσο στα σπορ όσο και στα ΜΜΕ. Από όλα τα σπορ το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο. Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη. Και από όλα τα ΜΜΕ η τηλεόραση ήταν αυτή που μετέτρεψε το ποδόσφαιρο σε κυρίαρχο θέαμα και τους Ολυμπιακούς Αγώνες σε αθλητικό υπερθέαμα. Η μαζικότητα και η απήχηση του αθλητισμού δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορες πολιτική και οικονομία ούτε να μην έχει αντίκτυπο στην κουλτούρα. Το βιβλίο αναλύει τα παραπάνω φαινόμενα, εξιστορεί σημαντικές στιγμές του ελληνικού και διεθνούς ποδοσφαίρου, διερευνά την κουλτούρα του παιχνιδιού και τον ρόλο της τηλεόρασης, παραθέτει την επικοινωνιακή ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και διεθνείς έρευνες για την Ολυμπιάδα του 2004. Όλα αυτά πλαισιωμένα από ιστορικές φωτογραφίες και μαρτυρίες.

Κείμενο 3

Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα της Έλενας Χουζούρη «Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη», στο βιβλίο «Κότινοι και στέφανοι, έντεκα διηγήματα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα: 2004.

Γύρισε ψόφια από την προπόνηση, αλλά ευχαριστημένη. Κάθε μέρα και οι επιδόσεις της ανέβαιναν. Κάθε μέρα και ο τελικός στόχος λες και της έκλεινε το μάτι: «Σου 'ρχομαι, χρυσό μου, σου 'ρχομαι», μουρμούριζε πριν τεντώσει το σώμα της και το αφήσει να τιναχτεί μπροστά. Τα μετάλλια και τα κύπελλα που είχε κερδίσει μέχρι σήμερα δεν της έφταναν. Ήθελε εκείνο το άλλο, το χρυσό. Ν' ανέβει στο βάθρο, ψηλότερα απ' όλες, και να το φορέσει. «Θα τα καταφέρω. Θα το πάρω. Πού θα μου πάει;», έλεγε και ξανάλεγε με τέτοια ένταση που ένιωθε να πονάει πίσω ο αυχένας της. Ο προπονητής της το 'χε πάρει είδηση. «Χαλάρωσε», της είπε προχθές. «Δε χρειάζεται τόσο άγχος. Σε χαλάει. Το 'χεις σίγουρο το χρυσό. Αλλά, αν είσαι έτσι στην τσίτα, τα βραχυκυκλώνεις τα πράγματα. Κουλ και αυτοπεποίθηση. Έλα μπράβο». Είχε δίκιο. Δεν έμενε πολύς καιρός μέχρι τον Αύγουστο κι έπρεπε να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις της μέχρι το ακέραιο. Τα άγχη και τα τέτοια είναι σπατάλη. Σήμερα όμως τα πήγε τέλεια. Ενθουσίασε τους πάντες. Ο προπονητής τρελαμένος... «Είσαι και η πρώτη, κούκλα μου», σχεδόν ούρλιαζε. «Θα μας μείνει αυτός έτσι όπως κάνεις», σκέφτηκε. Τον αντιμετώπισε σαν παιδί κι ας ήταν γέρος για τα γούστα της. «Χαλάρωσε», του είπε με τη σειρά της, σχεδόν στοργικά αλλά σίγουρα αφ' υψηλού.

νέο φροντιστήριο

Αυτό το αφ' υψηλού το 'νιωθε έντονα σήμερα. Υπέροχο συναίσθημα. Πετάς κι οι άλλοι σε κοιτάνε σαν το όγδοο θαύμα. Έτσι ακριβώς ήθελε να πετάξει μέσα στο στάδιο τον Αύγουστο. Όχι απλώς να τρέξει. ΝΑ ΠΕΤΑΞΕΙ. Τελεία και παύλα. Όπως πέταξε κι εκείνος ο χωριάταρος ο φουστανελάς και τους κούφανε όλους. Κι έγινε θρύλος, ανέκδοτο, παροιμία, ό,τι θες τέλος πάντων, ποτέ δεν τα πήγαινε καλά με τη γραμματική. Ο Σπύρος Λούης. Τι κόλλημα έχει τέλος πάντων μ' αυτόν;

Πώς να μην είχε. Σχεδόν απ' τα μπουσουλίσματα άκουγε γι' αυτόν στο σπίτι. Ούτε της οικογένειας να 'ταν. Όταν μεγάλωσε κάπως, ρώτησε κι έμαθε. Εντυπωσιάστηκε. Άσε που ζήλεψε κιόλας. Τον σκεφτόταν να μπαίνει στο Στάδιο και να το σηκώνει όλο στο πόδι κι ανατρίχιαζε.

ΘΕΜΑΤΑ

Να παρουσιάσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 σε 60 λέξεις.»

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60-70 περίπου λέξεις να εκφράσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την φράση στο Κείμενο 2 «Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο του βιβλίου. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα» (Κείμενο 1): Χωρίς να επιφέρεις κάποια αλλαγή στην αναφορική πρόταση να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική (μονάδες 3) και να εξηγήσεις με συντομία ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 2)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με πιθανότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του σε βεβαιότητα (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποκαλύπτεται μια ανθρώπινη κατάσταση. Να την παρουσιάσεις και να την ερμηνεύσεις με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Έχετε αναλάβει ως εκπρόσωπος των συμμαθητών σας τη βασική ομιλία στην Ημέρα του Σχολικού Αθλητισμού. Σε αυτήν σε 400 λέξεις,

- α) να αναφέρετε τη σημασία του φίλαθλου πνεύματος και του «Ευ Αγωνίζεσθαι» στον αθλητισμό και
- β) να εξηγήσετε πώς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας επηρεάζουν τη δημοφιλία των σπορ και την αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για τον αθλητισμό.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Το απόσπασμα τονίζει ότι το «ευ αγωνίζεσθαι» πρέπει να διέπει κάθε μορφή αθλητισμού σε όλες τις ηλικίες, με ευθύνη σχολείων και αθλητικών φορέων για την καλλιέργειά του μέσω εκπαίδευσης και αγώνων. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι η έλλειψη φίλαθλου πνεύματος και η διαφθορά μετατρέπουν τον αθλητισμό σε πεδίο συγκρούσεων, μειώνοντας τους φιλάθλους και αμφισβητώντας τους κοινωνικούς στόχους του αθλητισμού συνολικά.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Μεθοδολογία απάντησης : Σε αυτού του είδους άσκηση όποια και αν είναι η άποψη μας ακολουθούμε τη δομή παραγράφου, όπου στη θεματική πρόταση κρατούμε αυτό που μας έδωσαν αν είναι μικρό, ευσύνοπτο και δεν απαιτεί αλλαγές στην λειτουργία της γλώσσας και στις λεπτομέρειες / σχόλια εκθέτουμε την γνώμη μας, Δεν είναι πάντα απαραίτητη η πρόταση κατακλείδα

Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη. Πράγματι ,οι αθλητές που συμμετέχουν είναι περισσότεροι σε σχέση με κάθε άλλη αθλητική διοργάνωση γεγονός και αυτό φαίνεται και από τον αριθμό των φιλάθλων που τους παρακολουθούν. Αποτελούν αφορμή συνάντησης αθλητών και αθλητριών από κάθε σημείο του πλανήτη και τα ποσοστά τηλεθέασης και

διαφήμισης των χορηγών είναι υψηλά. ενώ αναδεικνύουν το αθλητικού ιδεώδες και οι εκδηλώσεις για την έναρξη και λήξη τους είναι γιορτή του αθλητισμού αλλά και της προβολής της χώρας που τους φιλοξενεί.

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρόθεση του κειμένου 2 είναι να πληροφορήσει τον αναγνώστη/ αναγνώστρια για το περιεχόμενο του βιβλίου. Με τον **μικροπερίοδο λόγο** « Η ουσιαστική σχέση των σπορ και των Μ.Μ.Ε. ξεκινά στα μέσα του 20ου αιώνα» δίνει με σύντομο και εύληπτο τρόπο τα νοήματα που αφορούν τη σχέση των ΜΜΕ με τα σπορ και τον αθλητισμό τον 20° αιώνα , επειδή είχαν την δυνατότητα μετάδοσης της εικόνας μέσω της τηλεόρασης. Το ύφος είναι απλό και σε αυτό συμβάλλει και η παρατακτική σύνδεση. **Η λειτουργία της γλώσσας είναι κυριολεκτική** «Όλα αυτά πλαισιωμένα από ιστορικές φωτογραφίες και μαρτυρίες.» για να γίνει κατανοητή η πληροφορία και να υπάρχει ακρίβεια στην έκφραση.

3° υποερώτημα (μονάδες 10)

α. Κάθε χρόνο αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικοί φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα, διεξάγουν πλήθος συνεδρίων, συγγράφουν βιβλία, εκδίδουν κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις Διεθνών οργανισμών.

Κατά τη μετατροπή το ύφος λόγου γίνεται απλό, καθώς δίνεται έμφαση στο υποκείμενο, δηλαδή τις αθλητικές ομοσπονδίες και φορείς που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την καλλιέργεια του αθλητισμού.

β. Το σημείο του κειμένου 1 που εκφράζει πιθανότητα είναι «Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει...». Η μετατροπή του σε βεβαιότητα είναι « Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» συμβάλλει...».

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 3 η ανθρώπινη κατάσταση που αποκαλύπτεται είναι η προσπάθεια και ο αγώνας μιας αθλήτριας να κατακτήσει την πρώτη θέση (χρυσό μετάλλιο) στο άθλημά της. «Γύρισε ψόφια από την προπόνηση, αλλά ευχαριστημένη.» όπου μέσω της **αντίθεσης** που εμπεριέχει η φράση γίνεται φανερό πως ο πρωταθλητισμός προάγει τον ανταγωνισμού .«Κάθε μέρα και ο τελικός στόχος λες και της έκλεινε το μάτι» η **προσωποποίηση** κάνει πιο έντονη τη διεκδίκηση κυρίως της πρωτιάς και επιτάσσει την αγωνιώδη και κοπιαστική προσπάθεια του αθλητή/ της αθλήτριας .«Ήθελε εκείνο το άλλο, το χρυσό. Ν' ανέβει στο βάθρο, ψηλότερα απ' όλες, και να το φορέσει. «Θα τα καταφέρω. Θα το πάρω. Πού θα μου πάει;» όπου με τη χρήση **α' ενικού προσώπου** γίνεται η καταγραφή των προσωπικών σκέψεων και συναισθημάτων της. Έτσι η σχέση της με τον προπονητή της ήταν σχέση ζωής και πάντα ή ο ένας ή ο άλλος ήταν εκεί για να εμψυχώνει. Όμως η ίδια περίμενε την ημέρα

όπου θα τα έδινε όλα για την νίκη, ήθελε να πετάξει όπως το πρότυπό της ο Σπύρος Λούης που της έδινε ώθηση για να κατακτήσει τη δόξα.

Η σκέψη που μου γεννήθηκε με την ανάγνωση του κειμένου 3 είναι πως η επίτευξη ενός στόχου απαιτεί προσπάθεια, φιλοπονία, αντοχή και επιμονή. Τα συναισθήματα είναι αρχικά θαυμασμού για τον τρόπο που προσέγγιζε τον στόχο της και τη σχέση της με τον προπονητή που τον έκρινε αρωγό και συμπαραστάτη της.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Αξιότιμοι καθηγητές,

Αγαπητοί συμμαθητές,

Σήμερα, με αφορμή την Ημέρα Σχολικού Αθλητισμού, βρισκόμαστε εδώ για να αναδείξουμε τον σημαντικό ρόλο που έχει ο αθλητισμός στη ζωή μας ως φορέας αξιών. Σε έναν κόσμο όπου ο ανταγωνισμός συχνά ξεπερνά τα όρια, οφείλουμε να θυμηθούμε τι σημαίνει φίλαθλο πνεύμα και «ευ αγωνίζεσθαι». Παράλληλα, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την ισχυρή επίδραση που έχουν τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας στη διαμόρφωση της εικόνας του αθλητισμού και στην απήχυσή του στην κοινωνία.

α) Σημασία φίλαθλου πνεύματος και του «Ευ Αγωνίζεσθαι»

- Το φίλαθλο πνεύμα καλλιεργεί τον σεβασμό προς τον αντίπαλο και τους κανόνες. Το «ευ αγωνίζεσθαι» υπενθυμίζει ότι η αξία δεν βρίσκεται μόνο στη νίκη, αλλά και στον τρόπο που επιτυγχάνεται. Έτσι, ο αθλητισμός παραμένει χώρος παιδείας και πολιτισμού.
- Όταν κυριαρχεί το φίλαθλο πνεύμα, μειώνονται τα φαινόμενα βίας, αντιπαλότητας και οπαδικού φανατισμού. Οι αθλητικοί χώροι μετατρέπονται σε πεδία χαράς και συνεργασίας, αντί για χώρους συγκρούσεων, όπως δυστυχώς συμβαίνει όταν απουσιάζουν αυτές οι αξίες.
- Ο αθλητισμός με βάση το «ευ αγωνίζεσθαι» βοηθά τους νέους να αναπτύξουν αυτοπειθαρχία, υπευθυνότητα και συνεργασία. Οι αξίες αυτές μεταφέρονται και στην καθημερινή ζωή, συμβάλλοντας στη δημιουργία πιο δίκαιων και ισορροπημένων πολιτών.

β) Επίδραση των ΜΜΕ στη δημοφιλή των σπορ και στην αντίληψη του αθλητισμού

- Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, ιδιαίτερα η τηλεόραση και το διαδίκτυο, έχουν κάνει τα σπορ προσβάσιμα σε τεράστιο κοινό. Μεγάλα γεγονότα όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες προβάλλονται παγκοσμίως, αυξάνοντας τη δημοτικότητα του αθλητισμού.

- Τα ΜΜΕ συχνά μετατρέπουν τον αθλητισμό σε προϊόν ψυχαγωγίας και οικονομικής εκμετάλλευσης. Αυτό ενισχύει τη λάμψη των διοργανώσεων, αλλά μπορεί να μετατοπίσει το ενδιαφέρον από τις αξίες του αθλητισμού προς το κέρδος και το θέαμα.
- Η συνεχής προβολή αθλητών από τα ΜΜΕ επηρεάζει τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον αθλητισμό. Οι αθλητές γίνονται πρότυπα, αλλά ταυτόχρονα η υπερβολική έμφαση στη νίκη μπορεί να ενισχύσει τον ανταγωνισμό εις βάρος του φίλαθλου πνεύματος.

Συμπερασματικά, ο αθλητισμός έχει αξία όταν συνοδεύεται από φίλαθλο πνεύμα προάγοντας τον σεβασμό και τη συνεργασία, απομακρύνοντας τη βία και τον φανατισμό. Γι' αυτό χρειάζεται να κρατάμε ζωντανές τις αξίες του στην πράξη και όχι μόνο στη θεωρία.

Κείμενο 1

Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός

Το κείμενο (απόσπασμα) είναι της Μαρίνας Μόσχα, (Ινστιτούτο ψυχικής και σεξουαλικής υγείας)

Πηγή: mydoctors.gr/ epistimonikaarthra/item/1581-sxoliki-bia-kai sxolikosekfobismos.

Η σχολική βία ή school bullying όπως λέγεται, είναι ένα φαινόμενο που δεν εμφανίστηκε ξαφνικά σε όλον τον πλανήτη. Ανέκαθεν υπήρχε στα σχολεία, ανέκαθεν υπήρχαν οι νταήδες ή οι «εξωσχολικοί» που παρενοχλούσαν παιδιά και εφήβους. Τα τελευταία χρόνια όμως φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση στην ενημέρωση, στην ευαισθητοποίηση και στην αποτροπή από τέτοιου είδους καταστάσεις, καθώς έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα του παιδιού και του εφήβου, αλλά και στις επιδράσεις που αφήνουν στις διαπροσωπικές του σχέσεις και γενικότερα στον ψυχικό του κόσμο.

Η προσπάθεια επιβολής του πιο ισχυρού στον πιο αδύναμο μπορεί να είναι ο κανόνας της φύσης, όπως λέμε «το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό», αλλά σε εμάς τους ανθρώπους αυτό που μας ξεχωρίζει από τα ζώα είναι ο εγκέφαλος και η ικανότητα να μπορούμε να σκεφτούμε, να αισθανθούμε, αλλά και να συναισθανθούμε, να ακολουθούμε αυτό που η λογική μας λέει και το συναίσθημα μας υπαγορεύει. Ο κανόνας της φύσης είναι διαφορετικός. [...]

Συνήθως παρατηρούμε ότι θύματα του σχολικού εκφοβισμού πέφτουν παιδιά ή και έφηβοι που δεν μπορούν να προστατέψουν τον εαυτό τους, επειδή είναι πιο αδύναμα σωματικά ή ψυχολογικά. Πρόκειται δηλαδή για παιδιά πιο ευαίσθητα, με χαμηλούς τόνους, χαμηλή αυτοεκτίμηση, εσωστρέφεια, ανασφάλεια, όπου θεωρούν ότι η αδυναμία είναι το στοιχείο που τα χαρακτηρίζει και πως δεν μπορούν να αντιδράσουν. Μπορεί να προέρχονται από περιβάλλον αυταρχικό ή υπερπροστατευτικό, που δεν τους έχει δώσει πρωτοβουλίες και ευθύνες, για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν ως προσωπικότητες, οικογενειακό περιβάλλον που δεν έχει ενισχύσει την έκφραση, όχι μόνο του λόγου, αλλά και του συναισθήματος, χωρίς όμως να είναι αυτός ο κανόνας. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία μπορούν να ανήκουν παιδιά που προέρχονται από άλλη χώρα, έχουν άλλη θρησκεία, που, πιο απλά, διαφέρουν! [...]

Ο θύτης είναι συνήθως πιο ισχυρός, μπορεί να υπερέχει σωματικά ή και μυϊκά, αντιδραστικός, θέλει να ξεχωρίζει, αλλά με λανθασμένο τρόπο, προσπαθεί να επιβεβαιωθεί μέσα από τις πράξεις επιβολής και ταπείνωσης του θέματος. Έρευνες έχουν δείξει ότι ο θύτης προέρχεται συχνά από οικογένεια, όπου η βία σωματική, λεκτική ή ακόμη και συναισθηματική είναι παρούσα. Πρόκειται δηλαδή για ένα κακοποιητικό περιβάλλον, όπου τα μέλη της οικογένειας αναπαραγάγουν αυτό που γίνεται και στα ίδια ή αυτά που μαθαίνουν ως τρόπους συμπεριφοράς. Επιπλέον, ο θύτης θεωρεί «μαγκιά» και ανωτερότητα, αίσθηση εξουσίας τη διαφορετική αυτή συμπεριφορά που του δίνει

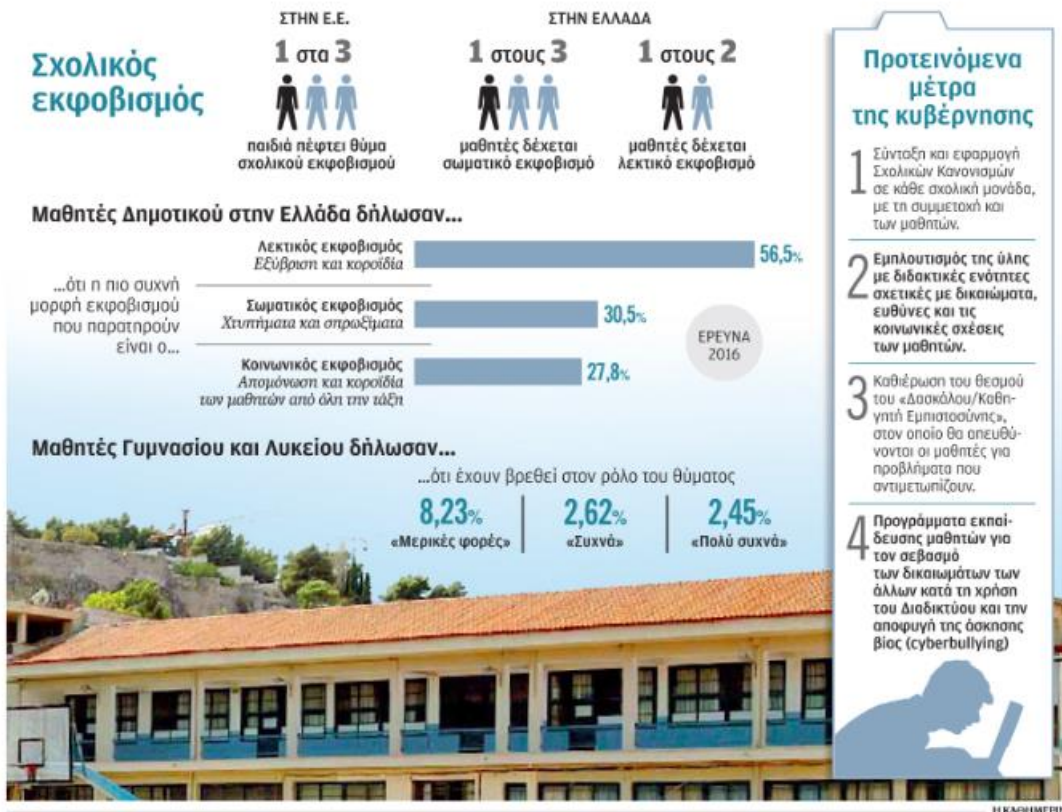
ευχαρίστηση, καθώς νιώθει ότι καταξιώνεται στα μάτια των συμμαθητών του, χωρίς βέβαια να μπορεί να αντιληφθεί το παράλογο της κατάστασης, καθώς «μαγκιά» δεν είναι η επιβολή στον αδύναμο, εφόσον δεν μπορεί εκείνος να υπερασπιστεί τον εαυτό του.[...]

Έρευνες έχουν δείξει μάλιστα ότι οι θύτες μπορεί στο μέλλον να υιοθετήσουν τέτοιου είδους παραβατικές συμπεριφορές και ως ενήλικες, με αποτέλεσμα να μην αποκτήσουν ποτέ μια υγιή ψυχοκοινωνική ζωή, αλλά αντίθετα να εισπράττουν τις καταστροφικές συνέπειες της παραβατικότητάς τους που πλέον θα τους έχει γίνει τρόπος ζωής.

Κείμενο 2

Πληροφοριογράφημα

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στην Καθημερινή στις 14/02/2020.

Κείμενο 3

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το

μυθιστόρημα του Στέλιου Ξεφλούδα «Ο Δον Κιχώτης στον παράδεισο», εκδ. Δίφρος, Αθήνα: 1975.

Βρίσκονται στην αρχή της πολιτείας¹⁹. Τα σπίτια χαμηλά, πολύχρωμα, διάφανα, δεν κρύβουν το εσωτερικό τους ούτε εμποδίζουν την είσοδο. Το μπετόν, το σίδερο, η πέτρα, το ξύλο που ασφαλίζουν και τις μέρες και τις νύχτες στις πολυώροφες οικοδομές είναι ανύπαρκτα. Μεγάλες

¹⁹ Εννοεί τον Παράδεισο

συνθέσεις φανταστικές, ζωγραφισμένες με απαλά χρώματα, για να ξεκουράζουν τα μάτια και να ευφραίνουν την ψυχή σκεπάζουν τις προσόψεις. Οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν μόνο τα πλαίσιά τους, μπαίνει πάντα ελεύθερα ο ήλιος, η δροσιά, οι ατέλειωτες ευωδιές των λουλουδιών, τα κελαηδήματα των πουλιών, το κελάρυσμα των ρυακιών, η υγρή συμφωνία απ' τις αμέτρητες κρήνες. Ούτε όροφοι, ονόματα δρόμων, αριθμοί, θυρωροί, ανελκυστήρες, κουδούνια, τηλέφωνα, ραδιόφωνα, κλιματισμός, σκυλιά, γάτες.

- Αφέντη, λέγει ο Σάντσος²⁰, να τόπος για κλέφτες. Αν μπορούσαν απ' της γης ν' ανεβούν ως εδώ θα γινόταν σκοτωμός ποιος να πρωτοφτάσει για το ξάφρισμα. Στη Μάντσα διπλοκλειδώνανε τις πόρτες και μανταλώνανε τα παράθυρα, οι χωροφυλάκοι μας προστάτευαν, απ' τους κακοποιούς κι' όμως κάθε νύχτα γινόταν και καμιά ληστεία, ακόμα σπάνια βέβαια, και κανένας φόνος. Εδώ είναι πάντα η μέρα κι' ο ήλιος μέσα στα σπίτια οι τοίχοι είναι διάφανοι γιατί, φαίνεται, ότι κανείς δεν έχει να φοβηθεί ή να κρύψει κάτι απ' τον άλλο, αφού ούτε ο έρωτας ούτε γεννήσεις και θάνατοι, ούτε φυσικά, πολλαπλασιασμός του ανθρώπινου γένους επιτρέπεται. Ήξερε τι έκανε ο Πανάγαθος. Εκείνο που με εντυπωσιάζει ακόμα, είναι ότι δεν υπάρχουν καθόλου πολώροφες οικοδομές, ουρανοξύστες, όπως τους λεν σήμερα περήφανοι οι άνθρωποι για τα έργα τους, που εκμηδενίζουν το μικροσκοπικό μας ανάστημα, ακόμα και τον ανοικονόμητο όγκο μου, υποδουλώνουν το παραστρατημένο άτομό μας κι αν δεν είναι μέρος της ανθρώπινης αγέλης σάμπως δεν είμαστε κ' εμείς όσο ζούσαμε σ' αυτό μέσα στο σκοτάδι, εκκλησιές με θεώρατα καμπαναριά, δείγματα της αλαζονίας και της υπεροψίας του κλήρου, που τις νέμονται παπάδες κ' ευλογούν μόνο τα γένεια τους, έτσι λέει ο λαός, τον θυμάσαι εκείνο τον κοκκινοτρίχη της Μάντσας φανατικό υπηρέτη της ιερής εξέτασης, ούτε τέλος παλάτια να μας θαμπώνουν και να μας αποκοιμίζουν. Βλέπεις ο θεός είναι σοφώτερος απ' τους ανθρώπους στα έργα του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε μια σύντομη περίληψη 70-80 λέξεων για το κείμενο 1 «Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός», στην οποία να αναφερθείτε στις αιτίες που οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά καθώς και τις συνέπειες του φαινομένου για τη μελλοντική ζωή των εμπλεκόμενων.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

²⁰ Ο υπηρέτης και συνοδοιπόρος του Δον Κιχώτη.

Στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κάποια προτεινόμενα μέτρα για τον περιορισμό του σχολικού εκφοβισμού. Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις αυτό που, κατά τη γνώμη σου, είναι πιο αποτελεσματικό.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 3^η και η 4^η παράγραφος του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η εικόνα του Κειμένου 2 αναπαριστά κάποιες από τις θέσεις του Κειμένου 1. Ποιες είναι αυτές οι θέσεις που αποτυπώνει η εικόνα; Ποια είναι η αποτελεσματικότητα του οπτικού μηνύματος; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις, αξιοποιώντας και τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την εικόνα του Παραδείσου στο Κείμενο 3 παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία αποτυπώνεται στην αφήγηση. Πώς εσύ φαντάζεσαι τον Παράδεισο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Είστε μαθητής/τρια και αποφασίζετε να στείλετε μια επιστολή στην Υπουργό Παιδείας, με θέμα τη σχολική βία και τον εκφοβισμό. Στην επιστολή σας:

α) να περιγράψετε τις μορφές και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, και

β) να προτείνετε συγκεκριμένα μέτρα ή δράσεις που θα μπορούσαν να περιορίσουν ή να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα στα σχολεία.

ΘΕΜΑ 1

Η σχολική βία σχετίζεται με παράγοντες που αφορούν τόσο τα θύματα όσο και τους θύτες. Τα θύματα είναι συνήθως ευαίσθητα, με χαμηλή αυτοεκτίμηση, εσωστρέφεια ή προέρχονται από αυταρχικά ή υπερπροστατευτικά οικογενειακά περιβάλλοντα, ενώ μπορεί να διαφέρουν πολιτισμικά. Αντίθετα, οι θύτες είναι ισχυρότεροι, επιθετικοί και συχνά μεγαλώνουν σε βίαια περιβάλλοντα, μαθαίνοντας την επιβολή ως συμπεριφορά. Ως συνέπεια, μπορεί να υιοθετήσουν παραβατική συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή και να μην αναπτύξουν υγιείς κοινωνικές σχέσεις στο μέλλον.

ΘΕΜΑ 2

Ερώτημα 1

Ο θεσμός του «καθηγητή εμπιστοσύνης» είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για τον περιορισμό της ενδοσχολικής βίας. Το συναισθηματικό «δέσιμο» που αναπτύσσουν οι μαθητές με συγκεκριμένους καθηγητές θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μια σχέση εμπιστοσύνης. Έτσι τα θύματα ενδοσχολικής βίας δε θα νοιώθουν αμηχανία έκφρασης ενδεχόμενων επιθετικών συμπεριφορών σε βάρος τους. Ταυτόχρονα οι μαθητές που αντιμετωπίζουν οικογενειακά θέματα μπορούν να τα εκμυστηρεύονται στον «καθηγητή εμπιστοσύνης» ο οποίος και θα φροντίσει να μη λάβουν όλα αυτά το δρόμο της επιθετικότητας.

Ερώτημα 2

Οι δύο παράγραφοι αλληλοσυμπληρώνονται αφού στην τρίτη παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των μαθητών-θυμάτων της ενδοσχολικής βίας καθώς και οι λόγοι που τους καθιστούν θύματα. Αντίστοιχα στην τέταρτη παράγραφο παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των μαθητών-θυτών καθώς και οι λόγοι που τους καθιστούν θύτες.

Ερώτημα 3

Η εικόνα πιστοποιεί την ύπαρξη σχολικού εκφοβισμού αναφέροντας συγκεκριμένα πως ένας στους δύο ή στους τρεις μαθητές έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού. Το κείμενο είναι πολυτροπικό συνδυάζοντας εικόνα, αριθμούς και γραπτό λόγο. Έτσι γίνεται κι επικοινωνιακά αποτελεσματικό για τον αναγνώστη.

ΘΕΜΑ 3

νέο φροντιστήριο

Η ομορφιά του Παραδείσου κρύβεται στην απλότητα, στα όμορφα χρώματα, στο ελεύθερο πέρασμα του ήλιου, στις ευωδιές των λουλουδιών, στους ευχάριστους ήχους που προέρχονται τόσο από το κελάρυσμα νερών όσο και από το κελάηδημα πουλιών. Η εικόνα αυτή συνθέτει ένα σκηνικό γαλήνης, ασφάλειας αλλά και ελευθερίας.

Εκφραστικά μέσα:

Τα σπίτια χαμηλά, πολύχρωμα, διάφανα, δεν κρύβουν το εσωτερικό τους ούτε εμποδίζουν την είσοδο
=εικόνα οπτική

τα κελαηδήματα των πουλιών, το κελάρυσμα των ρυακιών, η υγρή συμφωνία απ' τις αμέτρητες κρήνες
=εικόνα ακουστική

Μεγάλες συνθέσεις φανταστικές, ζωγραφισμένες με απαλά χρώματα, για να ξεκουράζουν τα μάτια και να ευφραίνουν την ψυχή σκεπάζουν τις προσόψεις.=μεταφορά

Οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν μόνο τα πλαίσιά τους, μπαίνει πάντα ελεύθερα ο ήλιος, η δροσιά, οι ατέλειωτες ευωδιές των λουλουδιών, τα κελαηδήματα των πουλιών, το κελάρυσμα των ρυακιών, η υγρή συμφωνία απ' τις αμέτρητες κρήνες. Ούτε όροφοι, ονόματα δρόμων, αριθμοί, θυρωροί, ανελκυστήρες, κουδούνια, τηλέφωνα, ραδιόφωνα, κλιματισμός, σκυλιά, γάτες. =ασύνδετα σχήματα.

Για μένα, ο παράδεισος θα ήταν ένας κόσμος ισορροπίας, όπου κυριαρχούν ο σεβασμός, η ειρήνη και η αλληλεγγύη. Οι άνθρωποι θα ζουν χωρίς φόβο και ανισότητες, με ουσιαστική επικοινωνία και ελευθερία.

ΘΕΜΑ 4

Τόπος, Ημερομηνία

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ,

Ως μαθητής/μαθήτρια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα ήθελα να εκφράσω την ανησυχία μου για το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, το οποίο εξακολουθεί να επηρεάζει αρνητικά τη σχολική κοινότητα.

α) Μορφές και χαρακτηριστικά σχολικού εκφοβισμού:

- Λεκτική, σωματική και ψυχολογική βία που στοχεύει στην ταπείνωση του θύματος και στην επιβολή του ισχυρότερου.
- Επαναλαμβανόμενη επιθετική συμπεριφορά, που κάνει το θύμα να νιώθει αβοήθητο και απομονωμένο.

- Διαδικτυακή διάσταση (cyberbullying), η οποία εντείνει τη βία λόγω της ανωνυμίας και της συνεχούς έκθεσης του θύματος.

β) Προτεινόμενα μέτρα και δράσεις:

- Ενίσχυση προγραμμάτων πρόληψης και ευαισθητοποίησης, ώστε να καλλιεργείται η ενσυναίσθηση και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.
- Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και δημιουργία μηχανισμών άμεσης αναφοράς περιστατικών, για έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση.
- Παροχή συστηματικής ψυχολογικής υποστήριξης και ανάπτυξη σχολικής διαμεσολάβησης, ώστε να αντιμετωπίζονται οι συγκρούσεις ειρηνικά.

Ελπίζω οι προτάσεις αυτές να συμβάλουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας και στη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού σχολικού περιβάλλοντος για όλους τους μαθητές. Γνωρίζοντας της ευαισθησία σας πάνω σε τέτοια ζητήματα σας ζητώ να λάβετε την απαιτούμενη προσοχή .

Με εκτίμηση,
[Υπογραφή]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΕΙΘΩ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΕΙΘΩ ΣΕ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

1. Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρήσιμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Να εντοπίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς.

Στην παράγραφο χρησιμοποιείται κυρίως η **επίκληση στη λογική**, καθώς παρουσιάζονται οι συνέπειες της υποβάθμισης των ανθρωπιστικών σπουδών (παραγωγή πολιτών χωρίς κριτική σκέψη) μέσω ενός επιχειρήματος (Οι γενικές σπουδές... των επιτευγμάτων των άλλων). Παράλληλα, αξιοποιείται η επίκληση στο συναίσθημα με φορτισμένες συναισθηματικά εκφράσεις, όπως «άπληστες» και «χρήσιμες μηχανές», που προκαλούν ανησυχία. Ως μέσα πειθούς και γλωσσικές επιλογές χρησιμοποιούνται η αντίθεση («χρήσιμες μηχανές» ↔ «ολοκληρωμένοι πολίτες»), η μεταφορά («παράγουν γενιές μηχανών»), το συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο και η γενίκευση / αλήθεια («σε όλες σχεδόν τις χώρες»), που ενισχύουν την πειστικότητα του λόγου. (Πρόθεση του συγγραφέα είναι να τονίσει για τους κινδύνους της μονοδιάστατης εκπαίδευσης και να τονίσει την ανάγκη ολοκληρωμένων πολιτών.

2. Ο Αϊνστάιν έλεγε ότι «Όποιος δεν έκανε ποτέ λάθος, δεν έχει δοκιμάσει ποτέ κάτι καινούργιο» και, όπως λέει και ο σοφός λαός, «από τα λάθη μας μαθαίνουμε». Όμως, οι περισσότεροι γονείς και εκπαιδευτικοί αφιερώνουν υπερβολικά μεγάλο μέρος της ενέργειάς τους στην εξαφάνιση των λαθών των παιδιών μην επιτρέποντας, πολλές φορές, ούτε καν την εκδήλωσή τους. Με αυτόν τον τρόπο, βέβαια, τα λάθη αυτά ποτέ δεν διορθώνονται, απλά «μπαλώνονται» όπως όπως με συνέπεια την

επανεμφάνισή τους σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να φοβούνται να κάνουν λάθη, γίνονται συντηρητικά, δεν παίρνουν ρίσκα και καταρρέουν ψυχολογικά, όταν δεν καταφέρουν να πετύχουν το τέλειο. Παιδιά, λόγου χάρη, που δεν τους επιτρέπεται να κάνουν λάθη, δύσκολα θα αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τα αναπόφευκτα λάθη και τις αποτυχίες της ζωής. Ο κυριότερος λόγος που γράφτηκε το κείμενο αυτό είναι για να δείξει τη μεγάλη σημασία της αξιοποίησης του λάθους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι πιο σύγχρονες θεωρίες μάθησης αποδεικνύουν ότι τα παιδιά, όχι απλά μαθαίνουν μέσα από τα λάθη τους, αλλά και ότι αυτός είναι και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος, για να μάθουν σωστά.

Να εντοπίσετε τους τρόπους και μέσα πειθούς:

Στην παράγραφο χρησιμοποιείται κυρίως η **επίκληση στο συναίσθημα** με εκφράσεις που προκαλούν ανησυχία, όπως ο φόβος και η ψυχολογική κατάρρευση. Επιπλέον, υπάρχει **επίκληση στην αυθεντία** με την αναφορά στον Albert Einstein. Ως μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται το παράδειγμα, η μεταφορά («μπαλώνονται»), το φορτισμένο συναισθηματικά λεξιλόγιο και η αναφορά σε επιστημονικές θεωρίες και άρα **επίκληση στην λογική**, που ενισχύουν την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του λόγου. (Πρόθεση του συγγραφέα είναι να πείσει για τη σημασία της αξιοποίησης των λαθών στη μαθησιακή διαδικασία).

3. Η επίτευξη δύσκολων εγχειρημάτων και η γόνιμη επεξεργασία των αποτυχιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας. Ίσως ένας από τους λόγους της χαμηλής επιχειρηματικότητας που χαρακτηρίζει την οικονομία μας είναι και η αδυναμία στη διαχείριση της αποτυχίας. Σε μια χώρα σαν τη δική μας, με πολύ μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, ο πειραματισμός με αμφίβολα εκ των προτέρων αποτελέσματα είναι ουσιώδη χαρακτηριστικά για την ευημερία μας. Όμως, για να πετύχει η επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να βιώσουμε την αποτυχία. Να μάθουμε από τα αρχικά αρνητικά αποτελέσματα και να χαρτογραφήσουμε τη νέα πορεία.

Να εντοπίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς

Στην παράγραφο χρησιμοποιείται κυρίως η **επίκληση στη λογική**, καθώς ο συγγραφέας παρουσιάζει την αδυναμία διαχείρισης της αποτυχίας συνδέεται με τη χαμηλή επιχειρηματικότητα, ενώ η αποδοχή της αποτυχίας οδηγεί σε πρόοδο και καινοτομία. Παράλληλα, διακρίνεται και **επίκληση στο συναίσθημα**, καθώς τονίζεται η σημασία της ευημερίας και της προσπάθειας, κινητοποιώντας τον αναγνώστη. Ως μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται το παράδειγμα/αναφορά στη χώρα («σε μια χώρα σαν τη δική μας»), το συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο («ουσιώδη

χαρακτηριστικά», «ευημερία»), καθώς και η προτροπή («να μάθουμε», «να χαρτογραφήσουμε»), που ενισχύουν την πειστικότητα του λόγου. (Πρόθεση του συγγραφέα είναι να αναδείξει τη σημασία της αποδοχής της αποτυχίας για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας).

4.«Η προσωπική μοναξιά εμφανίζεται, όταν δεν έχουμε μια βαθιά σχέση με κάποιον στον οποίο μπορούμε να στραφούμε σε περιόδους ανάγκης, η μοναξιά από σχέση εμφανίζεται, όταν μας λείπει ένας στενός κύκλος φίλων και η συλλογική μοναξιά συμβαίνει, όταν δεν έχουμε μια μεγαλύτερη ομάδα που εργάζεται για έναν κοινό στόχο ή σκοπό και απολαμβάνει μια κοινή εμπειρία», λέει. «Ενώ ένας καλύτερος φίλος, σύντροφος ή σύζυγος μπορεί να ικανοποιήσει την προσωπική μοναξιά σας και μια ομάδα στενών φίλων μπορεί να σας βοηθήσει να αποφύγετε τη μοναξιά από σχέση, οι περιστασιακοί φίλοι μετριάζουν τη συλλογική μοναξιά που και αυτή έχει μια σημαντική αξία».

το ίδιο

Να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς

Στην παράγραφο αξιοποιείται κυρίως η επίκληση στην αυθεντία, καθώς παρατίθενται οι απόψεις της ειδικού Δρ Φράνκο για τα είδη της μοναξιάς. Παράλληλα, χρησιμοποιείται και η επίκληση στη λογική, αφού γίνεται ανάλυση και κατηγοριοποίηση της μοναξιάς (προσωπική, από σχέση, συλλογική) με αποσαφηνίσεις και αιτιολόγηση. Ως μέσα πειθούς αξιοποιούνται ο ορισμός/διαίρεση εννοιών, η επανάληψη του όρου «μοναξιά» και το ειδικό λεξιλόγιο, που προσδίδουν σαφήνεια και ενισχύουν την πειστικότητα του λόγου. (Πρόθεση του συγγραφέα είναι να ενημερώσει και να εξηγήσει τα διαφορετικά είδη της μοναξιάς και τη σημασία τους).

5.Σκεφτείτε ότι κατοικείτε σε ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων και ονειρεύεστε την απόκτηση ενός διαμερίσματος τριών υπνοδωματίων. Όταν το αποκτήσετε θα είστε ευτυχείς; Όχι απαραίτητως. Τα τρία υπνοδωμάτια είναι πια «συνήθης τρόπος διαβίωσης» και φυσικά αρχίζετε να ονειρεύεστε ένα διαμέρισμα με τέσσερα υπνοδωμάτια

Να εντοπίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς

Στην παράγραφο χρησιμοποιείται κυρίως η επίκληση στη λογική, καθώς παρουσιάζεται ένα παράδειγμα που δείχνει πώς η ικανοποίηση από την απόκτηση ενός αγαθού είναι προσωρινή και αντικαθίσταται από νέες επιθυμίες (μηχανισμός συνεχούς προσαρμογής των προσδοκιών). Παράλληλα, αξιοποιείται και επίκληση στο συναίσθημα, αφού τίθεται το ερώτημα της ευτυχίας και προκαλείται προβληματισμός στον αναγνώστη. Ως μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται το παράδειγμα, η ερώτηση («θα είστε ευτυχείς;»), η επανάληψη (τρία → τέσσερα υπνοδωμάτια) και το απλό,

νέο φροντιστήριο

καθημερινό λεξιλόγιο, που κάνουν το επιχείρημα πιο κατανοητό και πειστικό στον αναγνώστη. (Πρόθεση του συγγραφέα είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη για τη σχετικότητα της ευτυχίας και των υλικών αγαθών).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Όπως παρατηρείτε στις απαντήσεις για τους τρόπους πειθούς πέρα από τα μέσα πειθούς αναφέρονται και γλωσσικές επιλογές σύμφωνα με τις ερωτήσεις των πανελλαδικών που συνδυάζουν τρόπους πειθούς και πρόθεση.

1. Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 1, στην τελευταία παράγραφο «Όμως το παρόν... μπορούμε να κάνουμε;», είναι να ευαισθητοποιήσει τους/τις αναγνώστες/αναγνώστριες. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει τον στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 6), και να εξηγήσετε τη λειτουργία της καθεμιάς από αυτές στο κείμενο (μονάδες 9). (πανελλαδικές 2021)

2. Τι επιδιώκεται με τη χρήση στατιστικών στοιχείων στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και τι με την εκτεταμένη χρήση μαρτυριών στο Κείμενο 2 (μονάδες 4); (πανελλαδικές 2021)

1. Η τεχνολογία έχει εισχωρήσει σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής, μεταβάλλοντας ριζικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, εργαζόμαστε και ψυχαγωγούμαστε. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ο μέσος άνθρωπος αφιερώνει πάνω από το ένα τρίτο της ημέρας του μπροστά σε μια οθόνη, γεγονός που περιορίζει σημαντικά τον χρόνο για ουσιαστική κοινωνική επαφή. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη και μέσα στην οικογένεια, η επικοινωνία συχνά αντικαθίσταται από τη σιωπηλή συνύπαρξη μπροστά σε διαφορετικές συσκευές. Αν συνεχιστεί αυτή η τάση, δεν αποκλείεται να οδηγηθούμε σε μια κοινωνία απομονωμένων ατόμων με ελάχιστες δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας

Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς.

2. «Δεν υπάρχει μεγαλύτερη δύναμη από τη γνώση», υποστήριζε ο Φράνσις Μπέικον ήδη από τον 16ο αιώνα. Πράγματι, η εκπαίδευση αποτελεί τον θεμέλιο λίθο κάθε ευνομούμενης κοινωνίας, καθώς εξοπλίζει τον άνθρωπο με τα απαραίτητα εφόδια για να κατανοήσει τον κόσμο και να συμμετέχει ενεργά στα κοινά. Χωρίς παιδεία, ο πολίτης καθίσταται ευάλωτος σε κάθε μορφή χειραγώγησης και παραπληροφόρησης.

Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς.

3. Είναι τουλάχιστον αφελές να πιστεύει κανείς ότι η ανεξέλεγκτη οικονομική ανάπτυξη μπορεί να συνεχιστεί χωρίς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η ιστορία έχει δείξει ότι η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων οδηγεί αναπόφευκτα σε κρίσεις, όπως η κλιματική αλλαγή και η απώλεια της βιοποικιλότητας. Όσοι επιμένουν σε αυτή την αντίληψη αγνοούν όχι μόνο τα επιστημονικά δεδομένα αλλά και τις ορατές συνέπειες που ήδη βιώνουμε, όπως οι ακραίες καιρικές συνθήκες και η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής.

Να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς.

4. Ο σεβασμός προς το περιβάλλον δεν αποτελεί απλώς μια ηθική υποχρέωση αλλά αναγκαιότητα για την επιβίωση του ανθρώπου. Αν συνεχίσουμε να καταστρέφουμε τα δάση, να ρυπαίνουμε τις θάλασσες και να εξαντλούμε τους φυσικούς πόρους, τότε οι συνέπειες θα είναι μη αναστρέψιμες. Ήδη, η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και η εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων αποτελούν σαφείς ενδείξεις της κρίσης που διανύουμε. Είναι, λοιπόν, επιτακτική ανάγκη να αναλάβουμε δράση πριν να είναι πολύ αργά.

Να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς.

5. Η επιστήμη έχει προσφέρει ανεκτίμητα οφέλη στην ανθρωπότητα, βελτιώνοντας το προσδόκιμο ζωής και την ποιότητα της καθημερινότητας. Παράλληλα, όμως, η αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρούς κινδύνους, όπως η περιβαλλοντική καταστροφή ή η απώλεια της ανθρώπινης αυτονομίας. Είναι, επομένως, αναγκαίο να γίνεται ορθολογική χρήση των επιστημονικών επιτευγμάτων, ώστε να εξασφαλίζεται η ισορροπία μεταξύ προόδου και ηθικής ευθύνης.

Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη

- Γ. Μπαμπινιώτη 2002 Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας . Κέντρο Λεξικολογίας
- Γ. Μπαμπινιώτη 1991 Γλωσσολογία και Λογοτεχνία. Γκέλμπεσης
- Αλέξανδρος και Σπύρος Μητσέλος 2020 Νέα Ελληνικά. Ελληνοεκδοτική
- Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Γενικού Λυκείου, Φάκελος Εκπαιδευτικού, Διδακτικές Προτάσεις, 2019.
- Αλέφαντος Ν.Κ., Νεοελληνική γλώσσα – Έκθεση γ' λυκείου, Λιβάνης, Αθήνα, 2007.
- Αναγνώστου Ε. – Χουρδάκη Π., Νεοελληνική Γλώσσα και Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Πατάκης, Αθήνα, 2001.
- Σταμλάκου Μ., Ευγενικός Ι., Καραστεργίου Ε. *Έκφραση Έκθεση, Θεωρία, Μεθοδολογία, Ασκήσεις* . Χατζηθωμάς 2018
- Βέργαδου Β. – Γιακουμάτου Μ. – Λυράκη Α. – Λυράκη Δ., Θεματικοί κύκλοι (γ' λυκείου), Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών, Αθήνα, 2002.
- Γιαβρής Άρης, Παράγραφος (Δομή και Λειτουργία της), Κέδρος, Αθήνα, 2005.
- Γιαβρής Α. – Στουφής Θ., Οδηγός για την Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Κέδρος, Αθήνα, 2005.
- Γκορόγια Κ. – Μαστρομανώλη Ε., Λόγος και Έκφραση, Σαββάλας, Αθήνα, 2001.
- Ζακυνθινός Κ. – Λαμπράκος Ε. – Μητρούλιας Π., Έκφραση – Έκθεση, Κέδρος, Αθήνα, 2007.
- Κυζάκης Χ. – Τσαμπάκαλος Σ., Θεμέλιο στην Έκφραση – Έκθεση, Μπαχαράκης, Θεσσαλονίκη, 2006.
- Μπατζίνας Γ. – Λούλος Δ., Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Ζήτη, Θεσσαλονίκη, 2001.
- Σαλαγιάννης Παναγιώτης, Προσεγγίσεις θεμάτων σύγχρονου προβληματισμού, β' μέρος, εκδ. Δάρδανος, Αθήνα, 2002.
- Τσαγκαράκη Ειρήνη, Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001.
- Τσουρέας Ε. – Τσουρέας Γ., Κριτήρια αξιολόγησης στην Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Ελληνοεκδοτική, Αθήνα, 2004.
- *Εμείς και οι άλλοι*. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΙΕΠ
- Φαρμάκης Δημήτρης, Περίληψη (Μεθοδολογία και Τεχνική), Ζήτη, Θεσσαλονίκη, 2002.
- Φραγκούλης Α. – Φραγκούλη Ε., Η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας (Έκφραση – Έκθεση γ' λυκείου), Πατάκης, Αθήνα, 2002.
- Χατζημουσιάδης Παναγιώτης, Έκφραση – Έκθεση (γ' λυκείου), Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001.
- Γεωργιάδου Α., Δεμερτζή Κ. *Νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία* Μεταίχμιο 2019
- Άγγελος Τερζάκης, Προσανατολισμός στον Αιώνα, Έλεγχος της Δημοκρατικής Ιδέας, Εκδόσεις των Φίλων, Μάρτιος 2000

Ιστοσελίδες

1. schooltime.gr
2. filologikos-istotopos.gr
3. filologikigonia
4. e-keimena
5. filologika.gr
6. kathimerini.gr
7. efsyn.gr
8. old.babiniotis.gr

9. neapaideia.gr.
10. www.trapeza.thematwn.iep
11. www.study4exams
12. Κόμβος, www.komvos.edu.gr
13. Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, www.greek-language.gr
14. Stady4exams